

SAREC YEAR BOOK 2016

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

คำนำ

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้จัดตั้ง “ศูนย์วิจัยและผู้เชี่ยวชาญด้านอาเซียน (SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE : SAREC)” ขึ้นเพื่อประเมินสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ใน 5 ด้าน คือ ด้านการป้องกันประเทศ ด้านความมั่นคงทางทะเล ด้านอาชญากรรมข้ามชาติและปัญหาความมั่นคงอื่นๆ ด้านประวัติศาสตร์/ชาติพันธุ์/สังคม/วัฒนธรรม และด้านพลังงาน/ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีอาจารย์ นักวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญประจำด้านนั้นๆ จำนวนทั้งสิ้น 10 ท่าน โดยทำหน้าที่ในการให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ด้านยุทธศาสตร์และความมั่นคงแก่หน่วยงานของกองทัพและรัฐบาล และกำหนดนโยบายเพื่อเสนอให้กับผู้บังคับบัญชาในการดำเนินการในกรอบอาเซียน

จากการดำเนินงานในระยะที่ 1 ในปีงบประมาณ 2558 ทำให้ SAREC ประสบความสำเร็จในหลายด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ ความมั่นคง การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านความมั่นคงทั้ง 5 ด้าน การประชุม การสัมมนาระดมความคิดเห็น และการจัดทำเอกสารทางวิชาการ โดย SAREC YEAR BOOK เป็นการรวบรวมผลงานทางวิชาการของคณะผู้เชี่ยวชาญ คณะที่ปรึกษา และนักวิชาการจากเครือข่ายศูนย์อาเซียนประจำมหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศไทย ได้เสนองานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

ในไทยและอาเซียน ในการร่วมวิเคราะห์ติดตามสถานการณ์ ผลกระทบที่เกิดขึ้น จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาแบบองค์รวมได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพทันเวลา อีกทั้งการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงาน Think Tank ต่างประเทศจะทำให้คณะผู้เชี่ยวชาญด้านอาเซียน ของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เป็นคลังสมองด้านความมั่นคงของประเทศ และภูมิภาค

กันยายน 2559
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สารบัญ

	หน้า
แนวทางการสร้างความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคาม ไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย ราชอาณาจักรกัมพูชา และ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม: กรณีศึกษา เส้นทางเชื่อมต่อ ระหว่างสระแก้ว – พนมเปญ - โฮจิมินห์	1-30
แนวทางการสร้างความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคาม ไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว และ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา: กรณีศึกษา เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างเชียงราย - หลวงน้ำทา - สิบสองปันนา - เชียงตุง	31-73
สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงและ ความท้าทายต่อชาติอาเซียนในห้วง ค.ศ. 2015-2016	75-108
หนึ่งทศวรรษภาคใต้ : ความขัดแย้งและการหาทางแก้ไข	109-134
ความจำเป็นเร่งด่วนในปีแรกของการเป็นประชาคมอาเซียน คือความร่วมมือกันของอาเซียนต่อปัญหาการปราบปราม การค้ำมนุษย์	135-148
การประเมินความรุนแรงและความเสี่ยงของการกักต่อน ของโครงสร้างโดยบรรยากาศชายฝั่ง	149-190

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ไทย-จีน ประเด็น “ความสัมพันธ์ ด้านการท่องเที่ยวไทย-จีนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของ เศรษฐกิจโลก” (Strategic Partnership: Relations Tourism Thailand - China under “New Normal” Situation)	191-215
สถานการณ์การค้าแคลนฟอสฟอรัสในอาเซียน กับความมั่นคงทางอาหาร	217-232
The NADI Workshop on Prosperity & Security through Defense Diplomacy During 25 th - 28 th October 2015 Bali, Indonesia	233-247
Thailand Perspective on “New Approach of ASEAN Security Cooperation to deal with Non - Traditional Threats” The 9 th NADI Annual Meeting 23 - 26 March 2016 At Don Chan Palace Hotel, Vientiane, LAO PDR	249-270

**แนวทางการสร้างความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคาม
ไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย ราชอาณาจักรกัมพูชา
และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม: กรณีศึกษา
เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างสระแก้ว-พนมเปญ-โฮจิมินห์**

**นาวาอากาศเอกภูมิใจ เลขสุนทรารณ
เรือโทหญิงจิตราภรณ์ จิตรธร
นายกนกกฤษณ์ รักษาพรหมณ์**

กองภูมิภาคศึกษา ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย
62 ถนนวิภาวดีรังสิต ดินแดง กรุงเทพฯ 10400
โทร./แฟกซ์ 0-2275-5716
(E-mail: rsdssc2559@gmail.com, jittorn@gmail.com)

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง “แนวทางการสร้างความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม: กรณีศึกษา เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างสระแก้ว – พนมเปญ - โฮจิมินห์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทั่วโลก และกรอบความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย และประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างประเทศ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และแนวทางปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย และประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่บนเส้นทางเศรษฐกิจสาย Southern Economic Corridor

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบของภัยคุกคามความมั่นคงไม่ตามแบบที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นภัยที่มีลักษณะข้ามชาติไม่ได้เกิดในประเทศไทยเพียงประเทศเดียวแต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีต่อประเทศไทยสูงในบางเรื่อง ซึ่งเป็นผลจากลักษณะของแต่ละพื้นที่ และประเทศเพื่อนบ้านที่เผชิญปัญหาที่แตกต่างกันไป ดังนั้น ปัญหาเหล่านี้จึงไม่สามารถที่จะแก้ไขที่ประเทศใดประเทศเดียวและด้วยกลไกของประเทศที่เป็นภาคีรัฐอย่างเดียวกันนั้น จึงเกิดช่องว่างที่การศึกษาฉบับนี้เสนอให้มีการใช้ความร่วมมือกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในความร่วมมือเพื่อต่อต้านกับปัญหาดังกล่าว และความร่วมมือระหว่างประเทศตามเส้นทางการศึกษาเป็นความร่วมมือในระดับทวิภาคี ระหว่างประเทศนอกเหนือจากกรอบของอาเซียน เพราะประเทศที่ติดกันยังมีปัญหาที่อ่อนไหวระหว่างกัน เช่น อธิปไตยเหนือดินแดน ความแตกต่างของการปกครองและระบบกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ

ปัญหาที่พบในปัจจุบันในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ แรงงานผิดกฎหมาย-การลักลอบเข้าเมือง ยาเสพติด การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การค้ามนุษย์ และสินค้าหนีภาษี ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ให้ความสำคัญกับสามปัญหาหลักที่เกิดขึ้นมากในพื้นที่

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

คือ ปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย ยาเสพติด และ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ นำมาศึกษาต่อถึงกลไก กระบวนการ การพัฒนาความร่วมมือและผู้แสดง (Actors) ในการแก้ปัญหาดังกล่าว และเมื่อลงพื้นที่ศึกษาตามเส้นทางที่ผ่าน กัมพูชา และเวียดนามนั้น ทั้งสองประเทศมองปัญหาที่แตกต่างจากไทย กัมพูชา มองปัญหาธรรมชาติ ความแห้งแล้ง/การขาดแคลนน้ำ เช่นเดียวกับเวียดนาม ก็ให้ความสำคัญกับปัญหาทรัพยากรน้ำจากแม่น้ำโขง และปัญหาอิทธิพล จากชาติมหาอำนาจในพื้นที่มากกว่าของไทย แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อน ของปัญหา ต่อความมั่นคงที่ส่งผลต่อความมั่นคงระดับประเทศ (National Security) สู่อำนาจที่ให้ความสำคัญของปัญหาที่ส่งผลในระดับความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) มากขึ้นและที่สำคัญอิทธิพลชาติมหาอำนาจที่ผ่านนโยบาย เศรษฐกิจ ที่จะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของประชาชนและประเทศ ในระยะยาว

คำสำคัญ

การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคง, การต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบ, ไทย - กัมพูชา - เวียดนาม, สระแก้ว - พนมเปญ - โฮจิมินห์, SEC, Southern Economic Corridor.

Abstract

The research, namely, “The Approach for Promoting Security Cooperation on Non-Traditional Security Among Thailand - Cambodia - Vietnam within the Southern Economic Corridor (SaKaeo – Phnompenh – Ho Chi Minh)” has primary objectives in studying mechanisms and security cooperation framework within the areas of Non-Traditional Threats between Thailand and neighboring countries, including influential factors involved. The results hopefully are beneficial to formulations of related policies for the Thai government, or, possibly other related entities, especially for those within the Southern Economic Corridor.

The research show that Non-Traditional Security Threats (NTS) usually do not only occur in Thailand alone, but they are quite often transnational, which involve many countries within the region, do not rely on the borders. However, in many cases, there appear to have high impacts on Thailand. And, it is widely accepted that no single country can handle these NTS problems solely nor effectively. Therefore, this research is designed to find better ways to alleviate the problems. After the study, it is suggested that the problems could be handled better with joint efforts among all parties involved, not just the government, but, including civilian sectors, Non-Governmental Organizations, the society, and the people. Also, there are needs for bilateral security cooperation, or even enhancing cooperation with other nations outside ASEAN, if needed. Outside cooperation may be hugely useful because

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

of existing weaknesses within the regional ASEAN countries in their own unsettled border disputes, sovereignty issues, different systems of governance, and limitations due to each one's internal laws.

The NTS problems found during the study are illegal migrant workers and illegal entry, drugs, environmental degradation, human-trafficking, and taxes evasions for cross-border goods. However, this study emphasized on the three problems which are illegal migrant workers, drugs, and environmental degradation; especially, the efforts in solving the problems by their processes, mechanisms, development of cooperation, and key actors. It is also found, along the route between Thailand – Cambodia – Vietnam, that each country views the NTS problems differently according to one's own problems and perspectives. For example, Cambodia worries more about draught and water-shortages, but, Vietnam worries more about over-utilizing of water resources from the Mekong River, also, about influences from major Super Powers coming into the region. It is worth noticed that, increasingly, the problems may have migrated or expanded from National Security issues to be Human Security issues. Moreover, Super Powers may increasingly assert their influences through their economic policies, effecting people and the regional countries, in their long-term stability.

Key Words

Security Cooperation Development, Non-Traditional Security, Thailand - Cambodia - Vietnam, the connecting route between SaKao - Phnompenh - Ho Chi Minh , Southern Economic Corridor, SEC

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบัน ลักษณะของปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบเป็นปัญหาในลักษณะภัยข้ามชาติ ที่ไม่ได้เกิดขึ้นภายในพื้นที่บริเวณประเทศใดประเทศหนึ่ง ไม่มีพรมแดนกระจายได้รวดเร็ว โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แผ่นดินใหญ่ ที่มีช่องทางการติดต่อทางบกมากมาย การเดินทางของประชาชนสามารถการเดินทางข้ามเขตแดนได้ง่าย ยากแก่การตรวจสอบ จากหลายปัญหาที่พบในอดีต เช่น ยาเสพติด อาชญากรรมข้ามชาติ การค้ามนุษย์ การหลบหนีเข้าเมือง แม้แต่กลุ่มก่อการร้ายก็อาศัยช่องทางเหล่านี้ในการเคลื่อนย้ายไปมา ที่ปัญหาเหล่านี้ต้องการความร่วมมือทั้งภายในและระหว่างประเทศในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และภาคส่วนอื่นที่สามารถเติมเต็มช่องว่างที่ภาครัฐไม่สามารถดำเนินการได้ และการพัฒนาของภูมิภาคก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้ปัญหาเหล่านี้สามารถแพร่กระจายพัฒนาได้ง่าย จำเป็นที่หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องเตรียมการรับมือแต่เนิ่น

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ตระหนักถึงความสำคัญในการศึกษาถึงความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม อันเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างชุมชนความมั่นคง (security community) สนับสนุนเสถียรภาพด้านประชาคมการเมืองและความมั่นคง หรือ ASEAN Political and Security Community (APSC) และเสถียรภาพด้านประชาสังคมและวัฒนธรรม หรือ ASEAN Socio - Cultural Community (ASCC) โดยจัดทำโครงการศึกษาวิจัย เรื่อง “แนวทางการสร้างความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม : กรณีศึกษา เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างสระแก้ว - พนมเปญ - โฮจิมินห์”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษากลไกและกรอบความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย และประเทศเพื่อนบ้าน
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย และประเทศเพื่อนบ้าน
- 3) เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบาย แนวทางส่งเสริมความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย และประเทศเพื่อนบ้าน

ทฤษฎีการวิจัย

- 1) Security Studies กรอบการศึกษาความมั่นคง ตามการศึกษาเกี่ยวกับความมั่นคงไม่ตามแบบหรือความมั่นคงรูปแบบใหม่ ของสำนักโคเปนเฮเกน หรือ Copenhagen School (Barry Buzan, Ole Waever และ Jaap de Wilde; “Security; A New Framework for Analysis” / Critical Security Studies, p. 60) ที่ได้ขยายฐานการศึกษาออกไปมิได้จำกัดขอบเขตการศึกษาเพียงเรื่องการทหารเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการศึกษาประเด็นความมั่นคงในเชิงการเมือง (political sector) เศรษฐกิจ (economic sector) สังคม (social sector) และสิ่งแวดล้อม (environmental sector)
- 2) International Integration theory “การรวมตัวระหว่างประเทศ คือ กระบวนการที่ประเทศได้ย้ายสิ่งกีดขวางระหว่างประเทศออกไปให้มีการค้าเสรี การเคลื่อนย้ายเสรีของประชาชนข้ามพรมแดนโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดความตึงเครียดระหว่างกันที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งในระดับประเทศได้” (Diego Castañeda Garza ; August 19 2006)
- 3) Security governance “แนวโน้มของภูมิภาคที่แสดงถึงความต้องการการอภิบาลด้านความมั่นคงภาครัฐมีความต้องการเพิ่มขึ้นในการรับมือกับภัยคุกคามไม่ตามแบบ” (Erin Zimmerman; Think Tank as Governance Entrepreneurs, p. 185)

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ภัยคุกคามไม่ตามแบบ (ความหมายเฉพาะ) หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นตามเส้นทางการศึกษาเชื่อมต่อ จ.สระแก้ว-พนมเปญ-โฮจิมินส์ (SEC) ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงมนุษย์ ความมั่นคงสังคม และความมั่นคงประเทศ ที่เป็นปัญหาข้ามชาติ

กรอบความมือ หมายถึง การกำหนดขอบเขตของความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบ เพื่อปฏิบัติตามสิ่งที่มุ่งหวังโดยมีวัตถุประสงค์และกรอบที่ชัดเจน

Southern Economic Corridor (SEC) หมายถึง แนวพื้นที่เศรษฐกิจ ตอนใต้ เส้นทางเชื่อมระหว่างราชอาณาจักรไทย - ราชอาณาจักรกัมพูชา - สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม SEC เป็นหนึ่งเส้นทางในโครงการ GMS Economic Corridors หรือ ระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ตามกรอบความร่วมมือ GMS (Greater Mekong Subregion) หรืออนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. การสร้างความเข้าใจในบริบทของภัยคุกคามไม่ตามแบบในพื้นที่ และระหว่างประเทศตลอดเส้นทางการพัฒนา นำไปใช้ในการปรับนโยบายความมั่นคงชายแดนในอนาคต
2. การเข้าใจในกระบวนการพัฒนาของความร่วมมือในพื้นที่ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
3. ที่จะมีส่วนช่วยเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงในระดับประเทศ และในระดับภูมิภาคต่อไป
4. มีการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือทางทหารกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน มิตรประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี สร้างเสถียรภาพทางความมั่นคง ความไว้วางใจ และสันติภาพให้เกิดขึ้นร่วมกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตในการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา: การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยศึกษาเฉพาะกลไกและกรอบความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบของทุกภาคส่วนในการป้องกันและแก้ปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบที่เกิดขึ้นบนเส้นทาง Southern Economic Corridor (SEC)

ขอบเขตด้านเวลา: ศึกษาและเก็บข้อมูล 10 เดือน (ธันวาคม 2558 – กันยายน 2559)

ขอบเขตด้านพื้นที่: กำหนดพื้นที่ในการเก็บข้อมูลวิจัยภายในประเทศ คือ จังหวัดสระแก้วในเส้นทาง Southern Economic Corridor (SEC)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มประชากรที่คณะวิจัยฯ ใช้ในการเก็บข้อมูลมาจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ธุรกิจ และประชาสังคม ทั้งใน/ต่างประเทศ จำนวน 80 คน

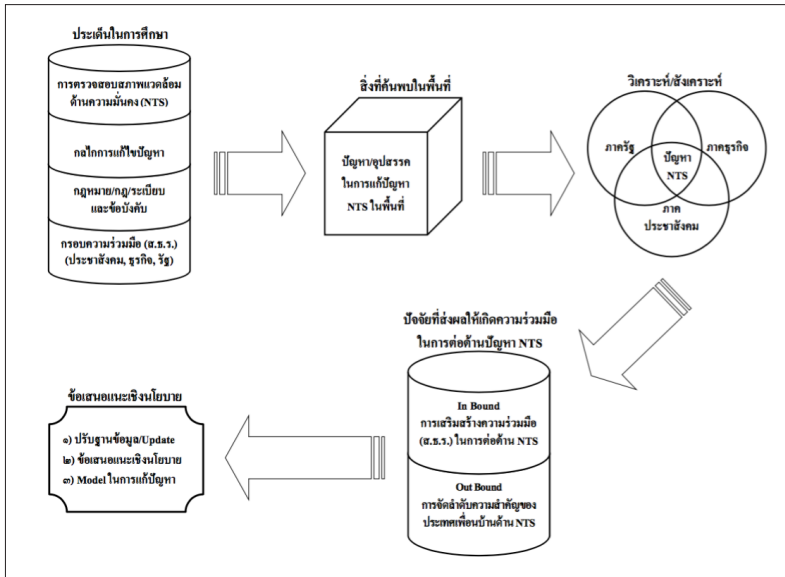
เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เป็นการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนใน 4 อำเภอของจังหวัดสระแก้ว คือ อำเภอเมือง อำเภออรัญประเทศ อำเภอตาพระยา และอำเภอคลองหาด จำนวน 200 ตัวอย่าง

และส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้บริหารองค์กร/หน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม ในจังหวัดสระแก้ว กรุงเทพมหานคร และนครโฮจิมินห์ จำนวน 42 ตัวอย่าง ร่วมกับการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) โดยเชิญผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากทั้งรัฐ ธุรกิจ และประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว รวม 20 หน่วยงาน เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

ตารางที่ 1 Conceptual Framework

ผลการศึกษา

1. ประเด็นการศึกษา

สภาพแวดล้อมด้านความมั่นคง

- ปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบที่พบในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ได้แก่ แรงงานผิดกฎหมาย การลักลอบเดินทางเข้าประเทศ ยาเสพติด การลักลอบตัดไม้พะยูน สินค้าการเกษตรหนีภาษี และการค้ามนุษย์ (แรงงานเพื่อนบ้าน)
- นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการปลอมแปลงใบอนุญาตขนส่งสินค้าประเภทพืชเศรษฐกิจ เช่น มันสำปะหลัง และอ้อย ข้ามแดน ปัญหาการนำเข้าสินค้าไม่ได้มาตรฐาน การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับพื้นที่ โดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานเพื่อนบ้านที่ทำให้จังหวัดสระแก้ว

- ปัญหาจากการอพยพย้ายถิ่นฐานของแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ยาเสพติด ซึ่งผลกระทบที่ติดตามมาเป็นลูกโซ่สร้างปัญหาต่อประเทศไทยในหลายมิติ

2. ปัญหา/ อุปสรรคในการแก้ปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบ (NTS) ในพื้นที่

2.1 ภายในประเทศ

สถานการณ์ด้านปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดสระแก้วพบว่า ในภาพรวมของการแก้ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติในจังหวัดสระแก้วไม่ค่อยชัดเจน ส่วนใหญ่มีเพียงยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันและปราบปรามปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติเท่านั้น แม้ในจังหวัดฯ จะมีศูนย์ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่ขึ้นตรงต่อหน่วยงานต่างๆ เป็นจำนวนมาก แต่ทำงานในลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการบูรณาการ และสิ่งที่หน่วยงานในพื้นที่ต้องการมากที่สุดคือ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลของจังหวัดแบบบูรณาการให้สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ ซึ่งจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม

จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณกับประชาชนในพื้นที่จังหวัดสระแก้วเกี่ยวกับการรับรู้รูปแบบของภัยคุกคามความมั่นคงไม่ตามแบบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ณ ปัจจุบัน มี 3 ประเด็นที่เป็นปัญหาเร่งด่วนและรัฐควรมีแนวทางแก้ปัญหาได้แก่ (1) ยาเสพติด (2) อาชญากรรมข้ามชาติ และ (3) การลักลอบเข้าเมือง

ขณะที่ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) จากภาครัฐและเอกชน มีความเห็นว่า ปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบที่จังหวัดสระแก้วกำลังเผชิญและจะส่งผลกระทบต่อในอนาคต คือ (1) แรงงานผิดกฎหมาย (2) ยาเสพติด (ส่วนใหญ่จะเป็นผู้เสพมากกว่าผู้ค้ารายใหญ่) และ (3) การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ (การตัดไม้พะยุง การล่าสัตว์ป่า และหาของป่า)

ของการสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถามมีการเหลื่อมทับกันอยู่ แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลหรือข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาภัยคุกคามต่างๆ ที่ประชาชนได้รับ

ยังเป็นคนละชุดกับข้อมูลที่ภาครัฐและภาคเอกชนได้รับ การมองเห็นปัญหาคนละตัวกันจึงแสดงให้เห็นถึงการบูรณาการความร่วมมือที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ผลร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จากหน่วยงานต่างๆ ในการเก็บข้อมูลวิจัยในประเทศกัมพูชาและเวียดนามเกี่ยวกับปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบที่เป็นปัญหาสำคัญของทั้ง 2 ประเทศ ได้ข้อสรุปปัญหาสำคัญ 3 อันดับแรก ดังนี้

2.1.1 แรงงานผิดกฎหมาย

ปัจจัยที่ผลักดันจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งพบในงานวิจัยคือ

- การว่างงาน หรือการที่ประเทศบ้านเกิดของตนเองไม่มีงานให้ทำและมีเปอร์เซ็นต์เพิ่มสูงขึ้น
- อัตราการจ่ายค่าตอบแทน หรือค่าจ้างขั้นต่ำในประเทศต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผู้ใช้แรงงานให้ความสำคัญในลำดับต้นๆ ในการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นฐานไปทำงานยังต่างประเทศ
- การขาดสิ่งที่เป็นแรงจูงใจที่จะเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ และความเชี่ยวชาญในตำแหน่งหน้าที่การงาน
- การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านตลาดแรงงานที่ไม่เหมาะสมยอมทำให้การพัฒนาทักษะฝีมือของผู้ใช้แรงงานไม่เป็นไปตามกลไกหรือความต้องการของตลาดแรงงาน
- ค่าธรรมเนียมในการทำหนังสือเดินทางของกัมพูชา มีราคาแพงและใช้ระยะเวลานาน เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามาทำงานในไทยของแรงงานกัมพูชา แรงงานบางส่วนจึงเลือกที่จะเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายแลกกับการมีเวลาทำงานมากขึ้น ได้ค่าจ้างเพิ่มขึ้น
- การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและภัยแล้งในเขตกัมพูชา ส่งผลให้ประชาชนประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมได้อย่างจำกัด และไม่หลากหลาย

- การให้กรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินสัมปทานระยะยาวกว่า ๙๙ ปี แก่ จีนและญี่ปุ่น ส่งผลให้ชาวกัมพูชาส่วนหนึ่งไม่มีที่ดินทำกิน
  - การคอร์รัปชันในกระบวนการตรวจคนเข้าเมือง ทำให้แรงงาน บางส่วนหลีกเลี่ยงการเข้าเมืองโดยผ่านกระบวนการที่ถูกต้อง และเลือกการเดินทาง เข้าออกตามช่องทางธรรมชาติแทน
  - ช่องว่างระหว่างคนรวย – คนจน ค่าครองชีพสูง แต่รายได้ต่ำ
  - สถานการณ์ทางการเมืองและสังคมภายในประเทศ
- ปัจจัยดึงดูดจากประเทศไทย ซึ่งพบในงานวิจัยคือ
- อัตราค่าตอบแทน ค่าจ้าง หรือเงินเดือนที่สูงกว่าในประเทศ บ้านเกิดของตนเอง
  - การขาดกำลังแคลนแรงงานในบางสาขาอาชีพ
  - การมีโอกาสก้าวหน้าในสายอาชีพหรือหน้าที่การงาน

สรุปประเด็นปัญหาด้านแรงงาน

- 1) แรงงานต่างด้าวขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียด ของขั้นตอน หรือกระบวนการในการเดินทางเข้าเมืองอย่างถูกต้องตามกฎหมายไทย
- 2) ทรัพยากรธรรมชาติ (ป่าไม้ และแหล่งน้ำ) ในฝั่งกัมพูชา ถูก ทำลาย ทำให้พื้นที่ในบริเวณนั้นขาดความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีความแตกต่างจาก ฝั่งไทย อีกทั้ง พื้นที่ภาคการเกษตรของฝั่งกัมพูชามีความแห้งแล้ง ไม่สามารถ เพาะปลูกได้ ไม่มีระบบชลประทาน และต้องพึ่งพาสภาพภูมิอากาศเพียงอย่างเดียว
- 3) ชาวกัมพูชาไม่มีงานทำ ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้หาเลี้ยงชีพ ประกอบกับจังหวัดสระแก้วเป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ มีความต้องการกำลัง แรงงาน มีอัตราค่าตอบแทนที่สูง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจ ของแรงงานชาวกัมพูชา ให้เดินทางเข้ามายังจังหวัดสระแก้ว
- 4) เมื่อแรงงานผิดกฎหมายเดินทางเข้ามายังฝั่งจังหวัดสระแก้วแล้ว มักจะหาที่พักอยู่ในพื้นที่ใกล้ๆ กับแหล่งที่ตนเองทำงานอยู่ และมีบางส่วนที่ ลักลอบเดินทางเข้าเมืองชั้นใน (กรุงเทพฯ)

5) แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในจังหวัดสระแก้ว ส่วนใหญ่ จะเข้ามาทำงานใน 2 ลักษณะ คือ การเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม (ก่อสร้าง และทำการประมง) และเป็นแรงงานในภาคการเกษตร ในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต (อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา)

6) การเดินทางเข้ามายังประเทศไทยมี 2 ลักษณะ คือ การเดินทางเป็นกลุ่ม (อาจจะมีผู้ติดตาม หรือมีขบวนการขนคนเข้า) และการเดินทางเข้ามาแบบรายบุคคล (ตัวคนเดียว) โดยใช้วิธีเดินทางเข้ามาได้ 2 วิธี คือ การเดินทางผ่านเข้ามาทางด่าน ตม. หรือช่องทางที่รัฐกำหนด และช่องทางธรรมชาติ ซึ่งผิดกฎหมาย

ผลกระทบ

1) แรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเดินทางเข้ามาอย่างผิดกฎหมาย จะไม่ได้ผ่านกระบวนการตรวจโรค หรือตรวจคัดกรอง ซึ่งอาจเป็นพาหนะนำโรคติดต่อ หรือโรกระบาดซ้ำเข้ามาในจังหวัดสระแก้วได้

2) การเดินทางเข้ามาของแรงงานต่างด้าว ในจำนวนที่มากเกินไป จะส่งผลกระทบต่อการจัดสวัสดิการภาครัฐ เช่น บริการด้านสาธารณสุข สถานีนอนมัย การศึกษา เป็นต้น

3) ปัญหาแรงงานผิดกฎหมายในจังหวัดสระแก้ว ส่งผลทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา เช่น อาชญากรรม โจรกรรม แก๊งอาชญากรรม ข่านายจ้าง เล็กเล็ขโมยน้อย ลักทรัพย์ (จักรยานยนต์ และรถยนต์) การทะเลาะวิวาท เป็นต้น

4) ปัญหาการลักลอบนำสินค้าต้องห้าม หรือสินค้านิยามิติดตัวเข้ามาด้วย

5) แรงงานผิดกฎหมายในจังหวัดสระแก้ว ได้ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการติดตามตรวจสอบ เนื่องจากจะมีการเปลี่ยนนายจ้าง และที่อยู่อาศัย ไปเรื่อยๆ ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง และผู้ประกอบการเองก็ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการแจ้งข้อมูลกับหน่วยงานภาครัฐ

2.1.2 ยาเสพติด

ปัจจัยที่ผลักดันจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งพบในงานวิจัยคือ

- ค่าตอบแทนที่สูงดึงดูดให้ตัดสินใจเข้าสู่กระบวนการค้ายาเสพติด
- พรมแดนระหว่างประเทศเป็นพรมแดนธรรมชาติ ง่ายต่อการ

ลักลอบขนส่งยาเสพติด

- ความแห้งแล้งในฝั่งกัมพูชา ส่งผลให้ชาวกัมพูชาไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้อย่างหลากหลาย

- ชาวกัมพูชาในวัยทำงานส่วนใหญ่เลือกที่จะเข้ามาหางานทำในฝั่งไทยมากกว่าการทำงานในฝั่งกัมพูชา

ปัจจัยดึงดูดจากประเทศไทย ซึ่งพบในงานวิจัยคือ

- จังหวัดสระแก้วเป็นทางผ่านเพื่อเข้าไปยังภาคตะวันออกและส่วนกลางของประเทศได้ง่าย

- ช่องว่างระหว่างคนรวย - คนจน เป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดผู้ค้ารายย่อยเพิ่มขึ้นในพื้นที่

- สภาพพื้นที่พรมแดนระหว่างจังหวัดสระแก้วกับจังหวัดบันเตียเมียนเจยและจังหวัดอุดรธานีของกัมพูชาเป็นพรมแดนธรรมชาติ จึงง่ายต่อการลักลอบเดินทางเข้ามาของผู้ค้าหรือกองทัพมดที่ขนส่งยาเสพติดเข้ามา

- นโยบายการผ่อนปรนด้านแรงงาน เป็นช่องทางหนึ่งในการลักลอบขนส่งยาเสพติดเข้ามายังประเทศไทย

สรุปประเด็นยาเสพติด

- ปัจจุบันเป็นลักษณะของผู้เสพมากกว่าผู้ค้า แต่มีแนวโน้มว่าจะขยายไปสู่การเป็นกลุ่มผู้เกี่ยวข้องรายใหม่ทั้งในกลุ่มผู้ค้าและผู้เสพ

- ยาเสพติดเป็นปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบ ที่ทั้งไทย กัมพูชา และเวียดนาม เห็นร่วมกันว่าเป็นปัญหาสำคัญของประเทศตน แต่การประสานความร่วมมือในทางปฏิบัติยังไม่เชื่อมโยงเป็นสายงานเดียวกัน

- ปัญหาหาเสพติดมักแฝงมากับการเดินทางเข้าออกของแรงงาน และกระจายสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว
- การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่มีนโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แม้มีการสร้างความร่วมมือกัน แต่ในทางปฏิบัติยังเป็นการแยกปฏิบัติ และไม่มีหน่วยงานเจ้าภาพ

ผลกระทบ

- 1) ปัญหาหาเสพติดเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาอื่นๆ เช่น อาชญากรรม โจรกรรม ลักทรัพย์ เป็นต้น
- 2) จังหวัดสระแก้ว เป็นประตูเข้าสู่ส่วนกลางของประเทศที่สามารถกระจายยาเสพติดไปสู่ภูมิภาคต่างๆ และข้ามไปสู่ประเทศอื่นๆ ในอาเซียน

2.1.3 ทรัพยากรธรรมชาติ

ปัจจัยที่ผลักดันจากประเทศเพื่อนบ้าน

สิ่งที่พบในงานวิจัยคือ

- จำนวนป่าไม้ที่ลดลงในประเทศเพื่อนบ้าน แต่ความต้องการทรัพยากรมีมากขึ้น เป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการข้ามฝั่งเข้ามาลักลอบตัดไม้ในเขตประเทศไทย โดยเฉพาะไม้พะยุง ประกอบกับพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดสระแก้วเป็นเขตอุทยานและป่าสงวน จึงมีไม้ยืนต้นขนาดใหญ่อีกหลายจำพวกที่ถูกลักลอบตัดด้วยเช่นกัน
- การลักลอบขนย้ายไม้กระทำได้ง่าย โดยผ่านแนวพรมแดนธรรมชาติระหว่างประเทศ
- สภาพภูมิประเทศ และความแห้งแล้งในฝั่งกัมพูชา
- ระดับการศึกษาของคนในเขตชายแดน มีผลต่อการประกอบอาชีพที่จำกัด

ปัจจัยดึงดูดจากประเทศไทย

สิ่งที่พบในงานวิจัยคือ

- ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ โดยเฉพาะในเขตอุทยานแห่งชาติปางสีดา ซึ่งมีพื้นที่กว้างขวาง และเป็นแหล่งไม้พะยุงสำคัญ สวนทางกับจำนวนเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอ

- พรหมแดนธรรมชาติ ง่ายต่อการลักลอบเดินทางเข้าออก

- นโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน มีการให้ความสำคัญและการมองเป็นปัญหาที่แตกต่างกัน

- ความร่วมมือและการประสานงานด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีการประสานงานกันในระดับชุมชนและหน่วยงานรัฐในระดับท้องถิ่น แต่สามารถทำโครงการได้เฉพาะฝั่งไทยเท่านั้น ไม่เคยมีการจัดโครงการดังกล่าวในฝั่งกัมพูชา เนื่องจากติดขัดเรื่องระเบียบทางราชการของกัมพูชาบางประการ

- การขยายตัวด้านประชากรในพื้นที่ ส่งผลให้ความต้องการด้านที่อยู่และที่ทำกินเพิ่มขึ้น

สรุปประเด็นทรัพยากรธรรมชาติ

- การลักลอบตัดไม้ในเขตป่าสงวน โดยเฉพาะไม้พะยุง กำลังเป็นประเด็นสำคัญของจังหวัดสระแก้วที่ต้องรับหาทางป้องกันและแก้ไข

- การขยายตัวของประชากรและความเป็นเมือง ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลง

- การให้ความสำคัญในเชิงนโยบายด้านการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติระหว่างประเทศไทยกับเพื่อนบ้านไม่สอดคล้องสัมพันธ์กัน

- จังหวัดสระแก้วกำลังเริ่มต้นเผชิญภาวะแห้งแล้ง และขาดแคลนน้ำประปา สาเหตุหนึ่งมาจากสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้จึงลดลง

- ประเด็นการทับซ้อนกันของพื้นที่ป่าสงวน พื้นที่เขตเศรษฐกิจกับพื้นที่ทำกินของประชาชน

- ปัญหาขาดแคลนน้ำประปาและน้ำเพื่อการเกษตรในหน้าแล้ง
ขณะที่ในช่วงฤดูฝนหรือช่วงที่มีพายุเข้า จังหวัดสระแก้วก็จะได้รับผลกระทบจาก
ปัญหาน้ำท่วมที่ไหลข้ามมาจากฝั่งกัมพูชา

ผลกระทบ

- 1) ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งผลให้เกิดความแปรปรวน
ของฤดูกาล และอุทกภัยในจังหวัดสระแก้ว ส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจ
การค้าชายแดน และความเป็นอยู่ของคนในจังหวัดสระแก้ว
- 2) ความแห้งแล้งในฝั่งกัมพูชา ทำให้ชาวกัมพูชาอพยพเข้ามา
ในไทยมากขึ้น
- 3) การเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดสระแก้ว อาจเผชิญ
ปัญหาขาดแคลนน้ำในกระบวนการผลิตและการอุปโภคบริโภค

2.2 ภายนอกประเทศ

▶ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

การที่คณะวิจัยของ ศศย.ฯ ได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลและ
แลกเปลี่ยนความเห็นทางวิชาการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
ในประเด็นของภัยคุกคามไม่ตามแบบบนเส้นทางสาย SEC ที่เชื่อมโยงช่วง
โฮจิมินห์ - พนมเปญ มีประเด็นที่น่าสนใจและควรให้ความสำคัญ ดังนี้

- ภัยคุกคามไม่ตามแบบที่อาจเป็นปัญหาของเวียดนามในปัจจุบัน
คือ ปัญหาการทำประมงกับการรุกรานน้ำของประเทศเพื่อนบ้าน ปัญหา
ยาเสพติด และการจดทะเบียนสมรสของชาวเวียดนามกับชาวต่างชาติเพื่อการ
ประกอบธุรกิจในเวียดนาม

- เส้นทาง SEC ช่วงโฮจิมินห์ - พนมเปญ สามารถเดินทาง
โดยรถยนต์จากจุดผ่านแดน Moc Bai - Bavet สภาพความพร้อมของเส้นทาง
ที่จะรองรับการขนส่งทางบกตามแผนเชื่อมโยงระเบียงเศรษฐกิจในภูมิภาค
บางช่วงเป็นถนนเส้นเล็กๆ ไม่เหมาะสำหรับการขนส่งสินค้าด้วยรถบรรทุก

ขนาดใหญ่ ไม่มีสัญญาณไฟจราจร ไม่มีป้ายบอกเส้นทางหรือป้ายจราจรที่เป็นภาษาอังกฤษ และตามกฎหมายจราจรของประเทศเวียดนามกำหนดให้ใช้ความเร็วในการขับขี่ได้

▶ ราชอาณาจักรกัมพูชา

เส้นทางเชื่อมต่อจากจุดผ่านแดน Bavet - กรุงพนมเปญ บรรยายากทางการค้าชายแดนไม่คึกคักหากเปรียบเทียบกับตลาดบ้านคลองลึก (โรงเกลือ) ในจังหวัดสระแก้วของไทย ธุรกิจชายแดนในฝั่งกัมพูชาเป็นสถาบันเท็งและคาสีโน สภาพเส้นทางคมนาคมในฝั่งกัมพูชายังไม่รองรับการเป็นเส้นทางขนส่งสินค้า (Logistic) จากการลงพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นทางวิชาการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มีประเด็นที่น่าสนใจและควรให้ความสำคัญ ดังนี้

- ภัยคุกคามไม่ตามแบบที่อาจสร้างปัญหาต่อกัมพูชาและประเทศเพื่อนบ้านมีหลายประเด็น ได้แก่ ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ภัยแล้ง ช่องว่างระหว่างคนรวย - คนจน การคอร์รัปชัน และอิทธิพลจากมหาอำนาจทั้งประเทศจีนและญี่ปุ่น ซึ่งได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินจากรัฐบาลกัมพูชา เป็นระยะ 99 ปี ซึ่งที่ดินดังกล่าวห้ามชาวกัมพูชาเข้าไป และใช้แรงงานในที่ดินจากจีนและญี่ปุ่นทั้งหมด ทำให้เกิดพื้นที่ซึ่งเป็นประเทศซ้อนประเทศ

- สิ่งที่จะกระทบไทย ได้แก่ (1) ค่าธรรมเนียมในการทำหนังสือเดินทางของกัมพูชา มีราคาแพง และใช้ระยะเวลานาน เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามาทำงานในไทยของแรงงานกัมพูชา (2) เมื่อพิจารณาเส้นทาง และจุดเด่นของการเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจ อาจพบว่า ท่าเรือน้ำลึกที่จังหวัดตราด มีความน่าสนใจและความสำคัญน้อยกว่าท่าเรือน้ำลึกที่สีหนุวิลล์ของกัมพูชา และท่าเรือ Cat Lai ท่าเรือ Cai Mep ของเวียดนาม

3. ลักษณะของการแก้ปัญหา/ผลที่ได้รับ

3.1 ความร่วมมือภายในประเทศ

ในส่วนนี้เป็นการมุ่งเน้นอธิบายกลไกความร่วมมือที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม ดังนี้

ภาครัฐ

การปฏิบัติหน้าที่ของ ร.12 พัน 3 รอ., หน่วยเฉพาะกิจทหารพรานที่ 12, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระแก้ว, กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 12, และสำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดสระแก้ว มีการปฏิบัติภารกิจด้านการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบ ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดอยู่แล้ว

สำนักงานจังหวัดและอำเภอ โดยฝ่ายปกครองถึงแม้ว่าจะมิใช่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง แต่เมื่อกระทบต่อความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน จึงถือว่าเป็นภารกิจที่มีความสำคัญอยู่ในลำดับต้นๆ ดังจะเห็นได้จากการลงพื้นที่ทำร่วมกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างทหาร ตำรวจ และฝ่ายปกครอง

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสระแก้ว (พม.) ที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดชาวกัมพูชา ส่วนใหญ่จะเป็นการทำงานในลักษณะการรับช่วงต่อจากฝ่ายความมั่นคงระหว่างการรอส่งตัวกลับยังประเทศต้นทาง

ภาคธุรกิจ

จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ปัจจุบันภาคธุรกิจยังมีได้มีกรอบความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามความมั่นคงไม่ตามแบบใดๆ เลย

ภาคประชาสังคม

ภาคประชาสังคมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงในพื้นที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี สามารถช่วยแก้ไขปัญหากำลังพลของหน่วยงานภาครัฐที่ไม่เพียงพอกับการจัดการกับปัญหา เช่น 1) มูลนิธิสุกนิมิตแห่งประเทศไทย 2) องค์การเฟรนอินเตอร์

เนชั่นแนลประเทศไทย 3) สมาคมเพื่อการพัฒนาสิทธิมนุษยชนและสิทธิผู้หญิง
 4) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสระแก้ว
 5) โครงการตาสับประรด และ 6) โครงการการสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่กลุ่ม
 วยทำงานและผู้สูงอายุในชุมชน

กลไกที่กล่าวมาข้างต้นนี้มีลักษณะการทำงานแบบเชิงรุก และ
 ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ซึ่งกลไกเหล่านี้เกิดขึ้นจากแนวคิดของภาค
 ประชาสังคมเอง ที่มีการเรียนรู้และค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองจน
 ประสบผลสำเร็จโดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยภาครัฐ

3.2 ความร่วมมือระหว่างประเทศ

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาครัฐ :

เป็นความร่วมมือทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ระหว่าง
 หน่วยงานราชการของฝั่งไทยและกัมพูชาในระดับต่างๆ ซึ่งจากการลงพื้นที่
 พบว่า หน่วยงานภาครัฐของฝั่งไทย - กัมพูชา มีความร่วมมือระหว่างกัน ดังนี้

1) **การประชุมคณะผู้ว่าราชการจังหวัดชายแดนไทย - กัมพูชา:**
 ซึ่งจะมีการผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมปีละครั้ง เพื่อการพัฒนา
 เขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนจังหวัดสระแก้ว - บันเตียเมียนเจย
 การปรับปรุงและยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา
 ความร่วมมือด้านการเสริมสร้างความมั่นคงและรักษาความสงบเรียบร้อย
 ตามแนวชายแดน และการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในไทย

2) **การเสริมสร้างความสัมพันธ์ส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่รัฐ**
ในระดับต่างๆ ระหว่างไทย - กัมพูชา ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะแบบ
 ไม่เป็นทางการ โดยใช้กิจกรรมนันทนาการเชื่อมความสัมพันธ์ร่วมกัน เช่น
 การแข่งกีฬา การทอดกฐิน และร่วมงานต่างๆ ซึ่งทำให้การติดต่อประสานงาน
 ปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบสามารถตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างทันทีทันใด
 เช่น การโจรกรรมรถ การติดตามผู้ต้องหาคดีต่างๆ

ความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจกับภาคธุรกิจ :

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล พบว่า กรอบความร่วมมือและความสัมพันธ์ระหว่างภาคธุรกิจฝั่งไทยและภาคธุรกิจฝั่งกัมพูชามีพัฒนาการที่ดีมาก มีความใกล้ชิด และช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดี ดังนี้

1) **เครือข่ายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย – กัมพูชา ภายใต้ชื่อ “เบญจบุรพาสวรรณภูมิ”** เป็นการรวมตัวกันของหอการค้าจังหวัดฝั่งไทย จำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว โดยการจับคู่กับฝั่งกัมพูชา ได้แก่ บันเตียเมียนเจย เสียมราฐ พระตะบอง โพธิสัต และอุดรมีชัย ภายใต้แนวคิดที่จะส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลาง และขนาดย่อมให้มีช่องทางในการนำผลิตภัณฑ์ของตนเอง

2) **สัมพันธสัมพันธ์สื่อมวลชนไทย – กัมพูชา** การรวมตัวกันของสื่อสารมวลชนแขนงต่างๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ทั้งฝั่งไทยและฝั่งกัมพูชา โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนของทั้ง 2 ประเทศ ด้วยการนำเสนอข้อมูลข่าวสารบนพื้นฐานแห่งความเป็นจริง ไม่บิดเบือน

ความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคมกับภาคประชาสังคม :

เป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นจากการริเริ่มของภาคประชาสังคมด้วยกันเอง ซึ่งมีแนวความคิดที่ต้องการแก้ไขปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตนเอง พบว่า ภาคประชาสังคมไทย - กัมพูชา มีความร่วมมือระหว่างกัน ดังนี้

1) **การประชุม Big-C** ซึ่งเป็นการประชุมประจำปีของเครือข่ายภาคประชาชน และองค์กร NGO ทั้งของไทยและกัมพูชา ซึ่งสาระสำคัญในการประชุมจะมีเนื้อหาครอบคลุมถึงปัญหาเด็ก เยาวชน การค้ามนุษย์ แรงงานผิดกฎหมาย อาชญากรรมข้ามชาติ การลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ฯลฯ

2) **การประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านระหว่างหมู่บ้านฝั่งไทย – กัมพูชา** ที่ตั้งอยู่บริเวณชายแดน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ สร้างความไว้วางใจ และช่วยเหลือกันระหว่างผู้นำชุมชน

3) **การประชุมลูกบ้านในหมู่บ้านชายแดนระหว่างไทย – กัมพูชา**
เป็นประจำทุกเดือน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ และช่วยเหลือกันระหว่าง
ประชาชนในหมู่บ้านเขาดิน อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว กับประชาชนใน
หมู่บ้านพนมไต่ จังหวัดพระตะบอง

4) **การจัดงานประเพณีระหว่างหมู่บ้านชายแดนไทย – กัมพูชา**
ซึ่งจะจัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง ในช่วงงานสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ เพื่อเสริมสร้างความ
สัมพันธ์อันดี และสร้างความไว้นือเชื่อใจ ระหว่าง อำเภอคลองหาด จังหวัด
สระแก้ว กับหมู่บ้านพนมไต่ จังหวัดพระตะบอง

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม :

เป็นความร่วมมือในลักษณะพหุภาคี กล่าวคือ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ
และภาคประชาสังคมของไทยและกัมพูชามีความตกลงระหว่างกัน หรือ
ร่วมมือกัน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบในพื้นที่ชายแดน
ของทั้ง 2 ประเทศ จากการลงพื้นที่ของคณะวิจัยฯ พบว่า ไทยและกัมพูชา
มีความร่วมมือ ดังนี้

1) **โครงการรวมใจภักดิ์รักษาสันติภาพไทย - กัมพูชา**
เป็นโครงการช่วยเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างไทย – กัมพูชา มีกิจกรรม
คือ การปลูกป่า การบวชป่า และร่วมมือกันป้องกันการฆ่าสายทรัพยากรธรรมชาติ
โดยมีเจ้าภาพหลัก คือ กองกำลังบูรพา

2) **โครงการหมู่บ้านชายแดนเข้มแข็งคู่ขนานไทย – กัมพูชา**
เป็นโครงการที่จัดในหมู่บ้านชายแดน ผ่านกิจกรรมการฝึกอบรม และการทำ
การเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และเป็นต้นแบบ
ให้หมู่บ้านฝั่งกัมพูชาที่อยู่ฝั่งตรงกันข้ามพัฒนาตาม ซึ่งเจ้าภาพหลัก คือ กองกำลัง
บูรพา

4. บทสรุป

4.1 ข้อสรุป

- ประเด็นปัญหาฯ ที่พบตามเส้นทางการพัฒนานั้นเป็นปัญหาข้ามชาติที่ต้องร่วมมือในการแก้ปัญหาทั้งไทย กัมพูชา และเวียดนาม แต่การให้ความสำคัญต่อปัญหานั้นแตกต่างกัน ส่งผลให้ไทยต้องเน้นนโยบายแก้ปัญหาในประเทศแตกต่างจาก นโยบายแก้ไขปัญหากับกัมพูชา และเวียดนาม เนื่องจากความร่วมมือนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ดังนั้นประเด็นปัญหาที่กัมพูชา และเวียดนาม ไม่ให้ความสำคัญไทยจึงควรใช้ภาคส่วนเอกชน ประชาสังคม และ NGO ในการร่วมแก้ปัญหา

- กลไกที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด คือ กลไกการแก้ไขปัญหายังไม่เป็นทางการ ซึ่งภาครัฐควรส่งเสริมให้หน่วยงานในพื้นที่พยายามมีความคิดริเริ่มใหม่ๆ มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันกลไกที่เป็นทางการจะต้องเปิดกว้างและมีมิติที่หลากหลายมากขึ้น โดยควรมองถึงความเชื่อมโยงของปัญหาแรงงานผิดกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาในมิติอื่นๆ ด้วย ซึ่งจากการสำรวจกลไกต่างๆ พบว่า ในพื้นที่จังหวัดสระแก้วมีกลไกการทำงานทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ใน 2 ลักษณะ คือ กลไกความร่วมมือแบบเป็นทางการ และกลไกความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งการดำเนินการแก้ไขปัญหในพื้นที่ ส่วนใหญ่จะนิยมใช้กลไกความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ เข้ามาบริหารจัดการกับปัญหาในพื้นที่มากกว่า เนื่องจากมีความสะดวก รวดเร็ว และสามารถตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างทันทีทันใด

- ภาครัฐควรต้องส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันอย่างจริงจัง เนื่องจากประเด็นปัญหา NTS เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการกำหนดนโยบายของภาครัฐ เช่น ปัญหาแรงงานผิดกฎหมายในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ต่างก็มีข้อมูล ปัญหาความต้องการ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ การสร้างช่องทางโดยการเปิดเวทีให้หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และนำเสนอปัญหาในภาค

ส่วนของตน เพื่อให้เกิดการนำเสนอข้อมูลในประเด็นต่างๆ เป็นลำดับขั้น ในลักษณะการนำข้อมูลจากฐานรากไปสู่ระดับจังหวัด ภูมิภาค และระดับ นโยบายโดยรัฐบาล เพื่อการบริหารจัดการที่ตรงจุด

- หน่วยงานทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ต่างมีฐานข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย แต่ไม่ได้มีการเชื่อมโยงถึงกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นๆ ไม่ได้นำฐานข้อมูลที่มีอยู่ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งหน่วยงานในพื้นที่มีแนวคิดที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับการพัฒนาระบบฐานข้อมูล ของหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ให้เชื่อมโยงถึงกัน โดยต้องมีหน่วยงานที่รับ เป็นเจ้าภาพในการติดต่อประสานงานด้านฐานข้อมูล โดยคุณสมบัติของ หน่วยงานเจ้าภาพควรได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ และ ทุกภาคส่วนควรมีแนวคิดที่จะมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ ซึ่ง ณ ปัจจุบัน กลไก ลักษณะนี้ยังไม่เกิดขึ้น เนื่องจากไม่มีหน่วยงานที่จะรับเป็นเจ้าภาพ

- องค์กรอิสระ มีการทำงานแบบเชิงรุกสามารถเข้าไปดำเนินกิจกรรม ขององค์กรในฝั่งกัมพูชาได้อย่างสะดวก โดยไม่สร้างความหวาดระแวงระหว่าง ประเทศ เนื่องจากเป็นองค์กรที่ไม่แสวงผลประโยชน์ในเชิงการเมือง การปกครอง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สามารถเป็นกลไกในการช่วยการแก้ปัญหา ให้กับพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

- ปัจจุบันภาคธุรกิจของฝั่งไทยมีการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานเพราะความต้องการตลาด และให้การ ศึกษาเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวที่เข้ามา แรงงานเหล่านี้จะสามารถกลับไปพัฒนา ประเทศของตนเองได้ในอนาคต

4.2 ความร่วมมือ

- ความร่วมมือด้านความมั่นคงนี้ จะเป็นส่วนหนึ่งที่สร้างให้ระดับ ความไว้วางใจระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น และมีส่วนช่วยลดปัญหาที่เกิดจาก ความขัดแย้งอื่นๆ ลงได้ และรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงปัญหา NTS ที่เป็นพลวัต ได้อย่างทันท่วงที

- ความร่วมมือระหว่างไทย กัมพูชา และเวียดนาม ยังมีขีดจำกัด เนื่องจากปัจจัยภายในของแต่ละประเทศ กองทัพไทยจึงมีส่วนสำคัญที่จะสามารถพัฒนาความร่วมมือนี้เป็นเครื่องมือหนึ่งของรัฐ ซึ่งที่ผ่านมามีบทบาทของกองทัพในการใช้ความร่วมมือในพื้นที่ส่งผลดีต่อการแก้ไขปัญหาด้าน NTS ในระดับประเทศได้เป็นอย่างดี

- นโยบายความร่วมมือด้านความมั่นคงต่อประเทศเพื่อนบ้าน ต้องให้ความสำคัญในระดับทวิภาคี ที่มีความชัดเจน มีการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม และปฏิบัติได้ ควรเปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือในภาคส่วนประชาสังคมและภาคส่วนอื่นๆ อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อเสริมช่องว่างของความร่วมมือที่หายไป และควรให้ความสำคัญกับนโยบายความร่วมมือต่อต้าน/แก้ไขปัญหาเฉพาะพื้นที่ แยกออกจากกระบวนนโยบายระดับอาเซียน

- กลไก โครงสร้าง กระบวนการความร่วมมือภายในประเทศในการต่อต้าน/แก้ไขปัญหา มีกระบวนการ การพัฒนาที่ชัดเจน แต่ยังมีช่องว่างที่ควรส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือเพิ่มมากขึ้นโดยใช้ภาคส่วนธุรกิจ และภาคประชาสังคม เข้ามามีบทบาทตามความเหมาะสม และสร้างโอกาสให้เกิดการพัฒนากระบวนการได้

4.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- การกำหนดเจ้าภาพหลักในการแก้ไขปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบแต่ละเรื่อง เพื่อการบูรณาการการทำงานร่วมกันจะเป็นการแก้ปัญหาในพื้นที่ได้อย่างครอบคลุม

- กลไกในการแก้ไขปัญหาต้องใช้ทั้งกลไกทางการและไม่เป็นทางการ รัฐอำนวยความสะดวกให้สามารถสร้างกลไกอย่างไม่เป็นทางการได้เป็นเฉพาะบริเวณ

- การสร้างช่องทางของข้อมูลข่าวสาร ที่สามารถสื่อสารทั้งจากล่างขึ้นบน (Bottom up) และจากบนลงล่าง (Top down)

- ส่งเสริมการสร้างชุมชนความมั่นคง (Security Community) โดยเปิดพื้นที่ให้กับการมีส่วนร่วมและส่งเสริมความร่วมมือจากภาคส่วนประชาสังคม เอกชน และ NGOs มากขึ้น ในลักษณะของการสร้างความร่วมมือเชิงบูรณาการ (Integrate Cooperation)

- การพัฒนาความร่วมมือแบบทวิภาคี โดยการปรับขีดความสามารถในการแก้ปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบของแต่ละประเทศให้อยู่ในระนาบเดียวกัน มีมุมมองในปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบไปในทิศทางที่สอดคล้องกันมีประเด็นภัยคุกคามไม่ตามแบบร่วมกันเพื่อเป็นจุดร่วมในการสร้างความร่วมมือในเส้นทาง Southern Economic Corridor (SEC)

- สร้างความร่วมมือกับกัมพูชาในประเด็นเรื่องฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย และส่งเสริมให้ฐานข้อมูลดังกล่าวมีการพัฒนาร่วมกัน เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดในลักษณะของอาชญากรรมข้ามชาติได้

- สร้างความร่วมมือด้านประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ด้านกฎหมาย สิทธิและสวัสดิการของแรงงานข้ามชาติที่จะมีการเคลื่อนย้ายเข้า - ออกระหว่างประเทศผ่านสื่อแขนงต่างๆ รวมทั้งการให้ความรู้แก่กลุ่มเยาวชนที่จะกลายเป็นกลุ่มแรงงานและกลุ่มนายจ้างในอนาคตของทั้ง 3 ประเทศตลอดเส้นทาง Southern Economic Corridor

- ประเด็นปัญหาใหม่ที่ควรตระหนักในการแก้ปัญหา เช่น สมดุลของชาติมหาอำนาจในภาคธุรกิจ เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม ปัญหาการย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ ปัญหาการเมืองการปกครอง ระดับความยากจนของประชาชน ปัญหาคอร์รัปชัน เป็นปัญหาที่ท้าทายต่อเสถียรภาพ จะส่งผลต่ออาเซียนในภาพรวมได้

- การสร้างฐานข้อมูลเปิดที่มีความจำเป็นต่อหน่วยงานอื่นๆ นั้น เป็นสิ่งที่ต้องทำการศึกษาต่อไปในอนาคต ที่สามารถให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าถึงฐานข้อมูลนำไปใช้แสวงประโยชน์ได้

- การประเมินนโยบายความมั่นคงชายแดนให้สามารถรองรับกับการเปลี่ยนแปลงด้านความมั่นคงในอนาคต

4.4 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

- การศึกษาวิจัยการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบร่วมกัน โดยเฉพาะจงเป็นแต่กรณีเฉพาะ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างความร่วมมือทั้งจากกลไกที่มีอยู่แล้ว และการสร้างกลไกใหม่ที่ยังขาดแคลนอยู่ เช่น กรณีการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดบนเส้นทางสาย Southern Economic Corridor

เอกสารอ้างอิง

กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ, 2540, การจัดระบบคนไร้รัฐในบริบทประเทศไทย.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล. น. 47 – 50.

เกษมสันต์ จันรวาโส, “รายงานวิจัยเรื่อง แรงงานอพยพจากต่างประเทศ:

ข้อเท็จจริงประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไข”, (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ, กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา, 2539), น. 15-18.

อติพงษ์ สุจิรัตน์, รายงานต่างด้าว, โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์, 2550, น. 27-28.

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

**แนวทางการสร้างความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคาม
ไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว และ สาธารณรัฐ
แห่งสหภาพเมียนมา: กรณีศึกษา เส้นทางเชื่อมต่อ
ระหว่างเชียงราย-หลวงน้ำทา-สิบสองปันนา-เชียงตุง”**

**นาวาอากาศเอกภูมิใจ เลขสุนทรารณ
พันโทหญิงปิยะบุษ ปับบัว
นางสาวศิวสิษฐ์ สิริโรจน์บริรักษ์**

กองภูมิภาคศึกษา ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย
62 ถนนวิภาวดีรังสิต ดินแดง กรุงเทพฯ 10400
โทร./แฟกซ์ 0-2275-5716
(E-mail: rsdssc2559@gmail.com, rsd.ssc@gmail.com)

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง “แนวทางการสร้างความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา: กรณีศึกษา เส้นทางเชื่อมต่อระหว่าง เชียงราย - หลวงน้ำทา - สิบสองปันนา - เชียงตุง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทั่วโลก และกรอบความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย และประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างประเทศ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และแนวทางปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย และประเทศเพื่อนบ้าน ที่อยู่บนเส้นทางเศรษฐกิจสาย North - South Economic Corridor

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบของภัยคุกคามความมั่นคงไม่ตามแบบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เป็นภัยที่มีลักษณะข้ามชาติไม่ได้เกิดในประเทศไทยเพียงประเทศเดียว แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีต่อประเทศไทยสูงในบางเรื่อง ซึ่งเป็นผลจากลักษณะของแต่ละพื้นที่ และประเทศเพื่อนบ้านที่เผชิญปัญหาที่แตกต่างกันไป ดังนั้น ปัญหาเหล่านี้จึงไม่สามารถที่จะแก้ไขโดยประเทศใดประเทศเดียว และด้วยกลไกของประเทศที่เป็นภาคีรัฐอย่างเดียวกันเท่านั้น จึงเกิดช่องว่างที่การศึกษานับนี้เสนอให้มีการใช้ความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการเข้ามามีส่วนร่วมในความร่วมมือเพื่อต่อต้านกับปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้ความร่วมมือระหว่างประเทศตามเส้นทางการศึกษา เป็นความร่วมมือในระดับทวิภาคีระหว่างประเทศนอกเหนือจากกรอบของอาเซียน เพราะประเทศที่ติดกันยังมีปัญหาที่อ่อนไหวระหว่างกัน เช่น อธิปไตยเหนือดินแดน ความแตกต่างของการปกครอง และระบบกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ

ปัญหาที่พบในปัจจุบันในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ยาเสพติด แรงงานผิดกฎหมาย การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

ธุรกิจผิดกฎหมาย สินค้าหนีภาษี และการฟอกเงิน ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ให้ความสำคัญกับสามปัญหาหลักที่เกิดขึ้นมากในพื้นที่ คือ ปัญหายาเสพติด แรงงานผิดกฎหมาย การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย และการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และได้นำมาศึกษาต่อถึงกลไก กระบวนการ การพัฒนาความร่วมมือ และผู้แสดง (Actors) ในการแก้ปัญหาดังกล่าว และเมื่อลงพื้นที่ศึกษาตามเส้นทางที่ผ่าน สปป.ลาว และเมียนมา นั้น ทั้งสองประเทศมองปัญหาที่แตกต่างจากไทย โดย สปป.ลาว มองปัญหาอิทธิพลจากชาติมหาอำนาจในพื้นที่ ส่วนเมียนมา ก็ให้ความสำคัญกับการปราบปรามชนกลุ่มน้อยภายในประเทศมากกว่าของไทย แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนของปัญหาต่อความมั่นคงที่ส่งผลต่อความมั่นคงระดับประเทศ (National Security) สู่การให้ความสำคัญของปัญหาที่ส่งผลในระดับความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) มากขึ้น และที่สำคัญอิทธิพลของชาติมหาอำนาจที่ผ่านนโยบายเศรษฐกิจ ที่จะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของประชาชนและประเทศในระยะยาว

คำสำคัญ

การสร้างความร่วมมือ, การต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบ, ไทย - สปป.ลาว - เมียนมา, เชียงราย - หลวงน้ำทา - สิบสองปันนา - เชียงตุง, NSEC, North - South Economic Corridor.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากนโยบายของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของกองทัพไทย และการรักษาความมั่นคงชายแดน ระบุไว้ว่าการรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ เป็นนโยบายในระยะเร่งด่วนที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการเตรียมพร้อมสู่ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน โดยรัฐบาลมุ่งหมายให้กองทัพเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีประเด็นการแก้ไขปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบ อาทิ ปัญหาแรงงานต่างด้าว ค้ามนุษย์ และการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ โดยการสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อแก้ปัญหาด้านความมั่นคง

ปัจจุบัน ลักษณะของปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบเป็นปัญหาในลักษณะภัยข้ามชาติ ที่ไม่ได้เกิดขึ้นภายในพื้นที่บริเวณประเทศใดประเทศหนึ่ง ไม่มีพรมแดน กระจายได้รวดเร็ว โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีช่องทางการติดต่อมากมายทั้งทางบก ทางทะเล และทางอากาศ การเดินทางของประชาชนสามารถเดินทางข้ามเขตแดนได้ง่าย ยากแก่การตรวจสอบจากหลายปัญหาที่พบในอดีต เช่น ยาเสพติด อาชญากรรมข้ามชาติ การค้ามนุษย์ การหลบหนีเข้าเมือง แม้แต่กลุ่มก่อการร้ายก็อาศัยช่องทางเหล่านี้ในการเคลื่อนย้ายคนไปมา ที่ปัญหาเหล่านี้ต้องการความร่วมมือทั้งภายใน และระหว่างประเทศในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ และภาคส่วนอื่นที่สามารถเติมเต็มช่องว่าง ที่ภาครัฐไม่สามารถดำเนินการได้ และการพัฒนาของภูมิภาคก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้ปัญหาเหล่านี้สามารถแพร่กระจายพัฒนาได้ง่าย จำเป็นที่หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องเตรียมการรับมือแต่เนิ่น

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ตระหนักถึงความสำคัญในการศึกษาถึงความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา อันเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างชุมชน

ความมั่นคง (security community) สนับสนุนเสถียรภาพด้านประชาคมการเมืองและความมั่นคง หรือ ASEAN Political and Security Community (APSC) และเสถียรภาพด้านประชาสังคมและวัฒนธรรม หรือ ASEAN Socio - Cultural Community (ASCC) จึงจัดทำโครงการศึกษาวิจัย เรื่อง “แนวทางการสร้างความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา: กรณีศึกษา เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างเชียงใหม่ - หลวงน้ำทา - สิบสองปันนา - เชียงตุง”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาทั่วโลก และกรอบความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย และประเทศเพื่อนบ้าน
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย และประเทศเพื่อนบ้าน
- 3) เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบาย แนวทางส่งเสริมความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทย และประเทศเพื่อนบ้าน

ทฤษฎีการวิจัย

1) **Security Studies** คือ กรอบการศึกษาความมั่นคง ตามการศึกษาเกี่ยวกับความมั่นคงไม่ตามแบบหรือความมั่นคงรูปแบบใหม่ ของสำนักโคเปนเฮเกน หรือ Copenhagen School (Barry Buzan, Ole Waever และ Jaap de Wilde; “Security; A New Framework for Analysis” / Critical Security Studies, p. 60) ที่ได้ขยายฐานการศึกษาออกไปมีได้จำกัดขอบเขตการศึกษาเพียงเรื่องการทหารเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการศึกษาประเด็นความมั่นคงในเชิงการเมือง (political sector) เศรษฐกิจ (economic sector) สังคม (social sector) และสิ่งแวดล้อม (environmental sector)

2) International Integration theory หรือ “การรวมตัวระหว่างประเทศ คือ กระบวนการที่ประเทศได้ย้ายสิ่งกีดขวางระหว่างประเทศออกไปให้มีการค้าเสรี การเคลื่อนย้ายเสรีของประชาชนข้ามพรมแดน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดความตึงเครียดระหว่างกันที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งในระดับประเทศได้ (Diego Castañeda Garza; August 19 2006)

ความร่วมมือระหว่างประเทศมีหลายรูปแบบ นอกจากความร่วมมือแบบทั่วๆ ไป ซึ่งเป็นการประสานงาน (Coordination) อย่างกว้างๆ และหลวมระหว่างรัฐต่างๆ และระบอบระหว่างประเทศ (International Regime) ซึ่งเป็นความร่วมมืออย่างสมครใจที่ชัดเจน (จุลชีพ ชินวรรณ; โลกในศตวรรษที่ 21, 204)

การรวมกลุ่มในระดับภูมิภาคด้านความมั่นคงแบ่งออกเป็น 4 ระดับ 1) พันธมิตร (Alliance) เป็นการรวมกลุ่มในการต่อสู้กับภัยคุกคามร่วมกันระหว่างรัฐสมาชิก 2) ความมั่นคงร่วม (Collective Security) คือการรวมกลุ่มเพื่อป้องกันหรือล้อมกรอบการเกิดสงคราม โดยให้คำมั่นสัญญาว่าจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันหากเกิดภัยคุกคามขึ้นต่อประเทศสมาชิก 3) ระบอบความมั่นคง (Security Regime) คือ การสร้างบรรทัดฐานให้กับรัฐว่าพฤติกรรมใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง 4) ประชาคมความมั่นคง (Security Community) ประเทศสมาชิกจะไม่ใช้กำลังต่อกันในการแก้ปัญหา จะใช้การแก้ปัญหาโดยสันติวิธี (Bailes and Cotte, 2006, p. 199 - 201)

3) Security governance คือ แนวโน้มของภูมิภาคที่แสดงถึงความต้องการการอภิบาลด้านความมั่นคง ภาครัฐมีความต้องการเพิ่มขึ้นในการรับมือกับภัยคุกคามไม่ตามแบบ (Erin Zimmerman; Think Tank as Governance Entrepreneurs, p. 185)

ส่วนความหมายของการอภิบาลภาครัฐ (governance) คือ กระบวนการตัดสินใจ และกระบวนการที่ผ่านการตัดสินใจแล้วไปสู่การปฏิบัติหรือไม่ก็ตาม (the process of decision-making and the process through which

decisions are (or are not) implemented.”) (Mely Caballero - Anthony Alistair D.B. Cook; Non - Traditional Security in Asia, p. 8)

Governance การอภิบาลภาครัฐ โดยการมีส่วนร่วมของสามภาคส่วนเข้ามาสู่การอภิบาลรัฐ ประกอบด้วย ภาครัฐ (Hierarchy) ภาคประชาสังคม (Network) และภาคเอกชน (Market)

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ภัยคุกคามไม่ตามแบบ (Non - Traditional Security: NTS)

ความหมายทั่วไป คือ การกำหนดแนวคิด (conceptualization) ของ NTS สถาบัน the Consortium on Non - Traditional Security Studies in Asia (NTS - Asia) ได้ให้ความหมายของ NTS ว่า คือ ประเด็นความมั่นคงที่ท้าทายหลักที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอด ความอยู่ดีกินดีของประชาชน และรัฐที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากประเด็นความมั่นคงที่เกิดจากทางทหาร เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การขาดแคลนทรัพยากร โรคติดต่อ ภัยธรรมชาติ การเข้าเมืองผิดกฎหมาย การค้ามนุษย์ ยาเสพติด และอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ เราจะพบว่าไม่ได้เกิดจากการใช้กำลังหรือทรัพยากรทางทหารใดๆ ทำให้เกิดประเด็นปัญหาเกิดขึ้นที่น่าสังเกตคือ ประเด็นปัญหาเหล่านี้มีลักษณะที่เหมือนกันคือ เป็นลักษณะข้ามชาติ (ที่ไม่ใช่ภายในประเทศอย่างเดียว และไม่ใช่นอกอย่างเดียว) เกิดในระยะเวลาที่สั้นและกระจายอย่างรวดเร็ว

ความหมายเฉพาะ หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นตามเส้นทางการศึกษาเชื่อมต่อ จังหวัดเชียงราย - หลวงน้ำทา - สิบสองปันนา - เชียงตุง (NSEC) ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงมนุษย์ ความมั่นคงสังคม และความมั่นคงประเทศที่เป็นปัญหาข้ามชาติ

กลไก (Mechanism) หมายถึง สิ่งที่ทำให้ระบบมีการขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้ โดยมีการจัดสรรทรัพยากร มีการจัดองค์การ หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลเป็นผู้ดำเนินงาน

กระบวนการ (Process) หมายถึง กิจกรรมที่ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนของแต่ละหน่วย และประสานกันเป็นลำดับภายในระบบ

กรอบความร่วมมือ หมายถึง การกำหนดขอบเขตของความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบ เพื่อปฏิบัติตามสิ่งที่มุ่งหวังโดยมีวัตถุประสงค์และกรอบที่ชัดเจน

North - South Economic Corridor (SEC) หมายถึง แนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ - ใต้ เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างราชอาณาจักรไทย - สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว - สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา โดย NSEC เป็นหนึ่งเส้นทางในโครงการ GMS Economic Corridors หรือ ระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ตามกรอบความร่วมมือ Greater Mekong Subregion (GMS)

ผลที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. การสร้างความเข้าใจในบริบทของภัยคุกคามไม่ตามแบบในพื้นที่และระหว่างประเทศตลอดเส้นทางการพัฒนา นำไปใช้ในการปรับนโยบายความมั่นคงชายแดนในอนาคต
2. การเข้าใจในกระบวนการพัฒนาของความร่วมมือในพื้นที่ ทั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นการ ที่จะมีส่วนช่วยเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงในระดับประเทศ และในระดับภูมิภาคต่อไป
3. มีการพัฒนาความสัมพันธ์ และความร่วมมือทางทหารกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน มิตรประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี สร้างเสถียรภาพทางความมั่นคง ความไว้วางใจ และสันติภาพให้เกิดร่วมกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตในการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา: การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยศึกษาเฉพาะกลไกและกรอบความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบของทุกภาคส่วนในการป้องกัน และแก้ปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบที่เกิดขึ้นบนเส้นทาง North - South Economic Corridor (NSEC)

ขอบเขตด้านเวลา: ศึกษาและเก็บข้อมูล 10 เดือน (ธันวาคม 2558 – กันยายน 2559)

ขอบเขตด้านพื้นที่: กำหนดพื้นที่ในการเก็บข้อมูลวิจัยภายในประเทศคือ จังหวัดเชียงรายในเส้นทาง North - South Economic Corridor (NSEC) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงพื้นที่การวิจัยในจังหวัดเชียงราย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

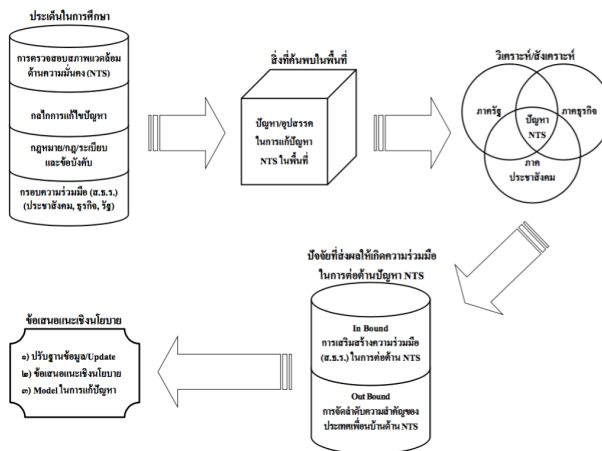
กลุ่มประชากรที่คณะวิจัยฯ ใช้ในการเก็บข้อมูลมาจากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ธุรกิจ และประชาสังคม ทั้งใน/ ต่างประเทศ จำนวน 80 คน

เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เป็นการ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนใน 4 อำเภอของจังหวัด เชียงราย คือ อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่สาย จำนวน 200 ตัวอย่าง

ส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นการ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) ซึ่งเป็นตัวแทน ของผู้บริหารองค์กร/ หน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม ในจังหวัดเชียงราย แขวงหลวงน้ำทา และเมืองเชียงตุง จำนวน 42 ตัวอย่าง ร่วมกับการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) โดยเชิญผู้แทนจากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องจากทั้งรัฐ ธุรกิจ และประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดเชียงราย รวม 20 หน่วยงานเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

1. ประเด็นการศึกษา

1.1 สภาพแวดล้อมด้านความมั่นคง

► ภายในประเทศ

• ลักษณะทั่วไป

จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ภาคเหนือสุดของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร 785 ก.ม. มีเนื้อที่ประมาณ 11,678.369 ตร.กม. โดยมีชายแดนติดกับประเทศเมียนมา ยาว ประมาณ 130 กิโลเมตร และมีชายแดนติดต่อกับ สปป.ลาว ประมาณ 180 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ นับตั้งแต่อำเภอแม่สาย ติดกับจังหวัดท่าขี้เหล็ก ของรัฐฉาน ประเทศเมียนมา

ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ นับตั้งแต่อำเภอเชียงแสนฝั่งตรงข้าม คือ เมืองต้นฝ้าย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว (มีแม่น้ำโขงกั้นอาณาเขต)

ทิศตะวันออก นับตั้งแต่อำเภอเชียงของ ติดกับเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว

ทิศใต้ ติดกับอำเภอแม่ใจ อำเภอภูกามยาว อำเภอดอกคำใต้ อำเภอจุน อำเภอเชียงคำ และ อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา อำเภอเมืองปาน และ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอดอยสะเก็ด อำเภอพร้าว อำเภอไชยปราการ อำเภอฝาง และ อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเมืองสาด ของรัฐฉาน ประเทศเมียนมา

ท่าเลที่ตั้ง จังหวัดเชียงรายอยู่บนแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ - ใต้ (North - South Economic Corridor: NSEC) ที่มีความได้เปรียบด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ กล่าวคือ ตามเส้นทาง R3A เชื่อมระหว่างไทย สปป.ลาว

และจินตอนใต้ เส้นทาง R3B เชื่อมระหว่างไทย เมียนมา และจินตอนใต้ สำหรับการคมนาคมทางน้ำ มีท่าเรือพาณิชย์สองแห่งที่สามารถเชื่อมโยงลงมาทางใต้สู่ท่าเรือแหลมฉบัง เพื่อส่งออกทางทะเลไปยังภูมิภาคอื่นของโลก ทำให้จังหวัดเชียงรายเป็นประตูเชื่อมโยงกับประเทศต่างๆ ในกลุ่มอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำ

จังหวัดเชียงรายมี จุดผ่านแดนถาวร 2 แห่ง คือ 1) สะพานข้ามแม่น้ำสาย เขตเทศบาลแม่สาย อำเภอแม่สาย และ 2) สะพานข้ามแม่น้ำสาย แห่งที่ 2 ตำบลสันผักอี อำเภอแม่สาย ซึ่งเป็นพื้นที่จังหวัดท่าซี้เหล็ก รัฐฉาน ประเทศเมียนมา และมี จุดผ่อนปรน 5 แห่ง

- ปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบที่พบในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ยาเสพติด แรงงานผิดกฎหมาย การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ธุรกิจผิดกฎหมาย สินค้าหนีภาษี และการฟอกเงิน

- ปัจจุบันทางภาคราชการยังไม่มึนโยบายพิเศษ เพื่อรองรับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ต่างๆ ที่เป็นผลมาจากการใช้เส้นทาง R3A และ R3B เป็นเส้นทางเชื่อมต่อด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ที่สำคัญของพื้นที่เชียงรายในอนาคต

- ประชาชนในพื้นที่ที่ต้องการให้จังหวัดเชียงราย เป็นเมืองการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวมากกว่าการเป็นเมืองเพื่อการเป็นเส้นทางผ่านด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์

- ปัญหาการเมือง/ ความไม่สงบในประเทศเพื่อนบ้าน เป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการอพยพย้ายถิ่น การดำรงอยู่ของแหล่งผลิตยาเสพติดนอกประเทศที่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในประเทศไทย และเป็นสาเหตุสำคัญให้เกิดปัญหาอื่นๆ ซึ่งมีผลกระทบเชื่อมโยงต่อประเทศไทยในหลายมิติ ดังนี้

ด้านความมั่นคงของชาติ ปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงกับคดีอาชญากรรม และความมั่นคงตามชายแดน ข้อมูลจากหน่วยงาน

ความมั่นคงในพื้นที่ พบว่า ผู้ต้องหาคดียาเสพติดเริ่มต้นจากคดียาเสพติดก่อน แล้วไปกระทำผิดในคดีอาชญากรรมอื่นๆ

ด้านการเมือง ยาเสพติดส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ทำให้สูญเสียความสามารถทางการแข่งขัน และสูญเสียโอกาสในการพัฒนาประเทศ

ด้านเศรษฐกิจ ปัญหายาเสพติดทำให้รัฐบาลต้องสูญเสียทรัพยากรในการป้องกันปราบปราม การบำบัดรักษา และฟื้นฟูปีละไม่ต่ำกว่า 2,000 ล้านบาท

ด้านสังคม สำหรับผู้ค้าหรือผู้เสพซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว เมื่อถูกจับกุมและดำเนินการทางกฎหมาย จะส่งผลกระทบต่อสมาชิกภายในครอบครัว ได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีวิตทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

► ภายนอกประเทศ

คณะนักวิจัยฯ ได้เดินทางรวบรวมข้อมูลวิจัยพื้นที่ตาม เส้นทาง R3A เชื่อมต่อระหว่าง อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ไปยัง สปป.ลาว โดยผ่านเมืองห้วยทราย - แขวงหลวงน้ำทา - เมืองสิงห์ - เมืองบ่อเต็น (แขวงหลวงน้ำทา สปป.ลาว) - เมืองบ่อหาน (เขตสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน) และ เส้นทาง R3B เชื่อมต่อระหว่าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย - จังหวัดท่าขี้เหล็ก - เมืองเชียงตุง ประเทศเมียนมา โดยข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเส้นทาง มีดังนี้

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

คณะฯ เดินทางรวบรวมข้อมูลตามเส้นทาง R3A จาก แขวงหลวงน้ำทา เมืองห้วยทราย พบว่า ตลอดเส้นทางพบภูเขายางพาราและกล้วยหอม ที่ประเทศจีน เข้ามาลงทุนเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น ที่มีการอนุมัติให้กลุ่มทุนจากประเทศจีน รับสัมปทานพื้นที่เป็นระยะเวลา 99 ปี ส่วนสภาพแวดล้อมของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็นนั้น เส้นทางเชื่อมต่อกับเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทาง R3A ซึ่งมีสภาพ

เส้นทางแคบ เป็นถนนลาดยางโค้งตามภูเขาและลาดชัน มีมาตรฐานความปลอดภัยต่ำ เกิดอุบัติเหตุอยู่บ่อยครั้ง

เส้นทางบริเวณเมืองสิง - บ้านเชียงกก (เมืองรอง แขวงหลวงน้ำทา) ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมต่อไปยังสะพานมิตรภาพลาว - เมียนมา เป็นสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งแรกของ สปป.ลาว - เมียนมา ตั้งอยู่ในเขตห้วยกุ่ม แขวงหลวงน้ำทา และอยู่ตรงข้ามกับจังหวัดท่าขี้เหล็ก เขตรัฐฉาน ของเมียนมา แต่พบปัญหาคือ ยังเปิดใช้อย่างเป็นทางการไม่ได้ เนื่องจากยังมีปัญหาระหว่างเมียนมา กับชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ดังกล่าว และการคมนาคมยังไม่สะดวก เส้นทางเป็นถนนลูกรัง ถนนระหว่างอำเภออยู่ในสภาพที่ยังต้องพัฒนาอีกมาก

ส่วนภัยคุกคามไม่ตามแบบที่เป็นปัญหาของ สปป.ลาว ในปัจจุบัน คือ ปัญหายาเสพติด และพบปัญหาการครอบงำทางธุรกิจจากกลุ่มทุนจีน โดยการผลิตสินค้าเกษตรกรรมเชิงธุรกิจเป็นจำนวนมาก

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

คณะฯ ได้เดินทางตามเส้นทางเมืองเชียงตุง (รัฐฉาน ประเทศเมียนมา) พบว่า เส้นทางมีการขยายตัวและพัฒนา มีความสะดวก และความพร้อมในด้านการขนส่งและโลจิสติกส์มากกว่าเส้นทางเมืองสิง - บ้านเชียงกก (เมืองรอง แขวงหลวงน้ำทา) ของ สปป.ลาว ส่วนเส้นทางที่เชื่อมต่อไปยังประเทศจีนตอนใต้ พบว่า สิ่งแวดล้อมไม่ถูกทำลาย แต่ขาดความมั่นคงด้านพลังงาน เนื่องจากยังขาดแคลนกระแสไฟฟ้า ประชาชนในพื้นที่จึงต้องปั่นไฟฟ้าใช้เอง

การสำรวจเส้นทางสาย R3B เชื่อมต่อไปเส้นทาง AH 2 ช่วงเมืองตองยี ซึ่งเป็นเมืองหลวงของรัฐฉาน พบว่า สภาพเส้นทางเป็นภูเขาลาดชัน ไม่รองรับการขนส่งขนาดใหญ่ และไม่เหมาะสมต่อการค้าข้ามพรมแดน ส่วนสภาพเส้นทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศของเมียนมา - ไทย - สปป.ลาว - จีน ตามเส้นทาง R3A โครงข่ายเส้นทางดังกล่าวนั้นสามารถเชื่อมโยงกันได้ แต่สภาพเส้นทางมีการพัฒนาที่ต่างกัน โดยประเทศไทยมีการพัฒนาและมีความพร้อมมากกว่า ทั้งนี้ สภาพเส้นทาง ระบบโลจิสติกส์ และสะพานข้ามแม่น้ำสำคัญ มีปัญหาในบางพื้นที่ ทั้งจากสภาพเส้นทางที่ไม่เหมาะสม ไม่สามารถรองรับระบบ

การขนส่งขนาดใหญ่ได้ และเส้นทางบางเส้นทางเปิดใช้ไม่ได้ เพราะอยู่ในพื้นที่ควบคุมของชนกลุ่มน้อย

ภัยคุกคามไม่ตามแบบที่เป็นปัญหาของเมียนมาในปัจจุบัน คือ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อครอบครองพื้นที่และสร้างอาณาเขตของชนกลุ่มน้อย การนำทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ออกไปขาย เพื่อแลกกับความอยู่รอด และการทำการเกษตรแบบดั้งเดิมที่มีการเผาป่า เพื่อเตรียมพื้นที่การเกษตรสำหรับการเพาะปลูก

1.2 กลไกการแก้ปัญหา

จากการค้นพบปัญหาภัยคุกคามความมั่นคงไม่ตามแบบในพื้นที่จังหวัดเชียงราย (ยาเสพติด แรงงานผิดกฎหมาย/ การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย และการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ) นำไปสู่การค้นหากลไกความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบ ที่หน่วยงานภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ใช้กันอยู่ ณ ปัจจุบัน ดังนี้

กลไกระดับรัฐบาล ซึ่งมีลักษณะเป็นคำสั่งและประกาศจากรัฐบาลที่มีผลต่อการบังคับใช้ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย มีดังนี้

1. แผนการปฏิบัติงานเพื่อรองรับ **“ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด”** ของจังหวัดเชียงราย 7 แผนงาน ได้แก่ 1) แผนการสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด 2) แผนการแก้ไขปัญหาผู้เสพยา/ ผู้ติดยาเสพติด 3) แผนการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติด 4) แผนการปราบปรามยาเสพติดและบังคับใช้กฎหมาย 5) แผนความร่วมมือระหว่างประเทศ 6) แผนการสกัดกั้นยาเสพติด 7) แผนการบริหารจัดการแบบบูรณาการ

2. ประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่ 2/2558 เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2558 กำหนดให้ 21 ตำบล 3 อำเภอในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็น **“เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย”** ระยะที่ 2

3. ประกาศจังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2558 เรื่อง **การแต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย**

4. ประกาศจังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2558 เรื่อง **แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านกานลงทุน (OSS) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย**

กลไกของจังหวัด มีลักษณะเป็นคำสั่ง ประกาศ คณะกรรมการฯ และ โครงการฯ ที่มีผลบังคับใช้ ณ ปัจจุบันในพื้นที่จังหวัดเชียงราย มีดังนี้

1. **การประชุมคณะผู้ว่าราชการจังหวัด - เจ้าแขวงชายแดนไทย - สปป.ลาว**

2. **การประชุมประสานงานของคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไปไทย - สปป.ลาว ระดับจังหวัด - แขวง**

3. **การประชุมคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาคไทย - เมียนมา** (Regional Border Committee: RBC) โดยเจ้าภาพหลักคือ กองทัพภาคที่ 3

4. **คณะกรรมการชายแดนส่วนท้องถิ่น ไทย - เมียนมา** (Township Border Committee: TBC)

5. **สำนักงานประสานงานปราบปรามยาเสพติดชายแดน** (Border Liaison Office: BLO) ไทย - เมียนมา (อำเภอแม่สาย - จังหวัดท่าขี้เหล็ก) และ ไทย - สปป.ลาว (อำเภอเชียงของ - แขวงบ่อแก้ว)

กลไกของภาคธุรกิจ ภาคธุรกิจมีความสำคัญมากในการเชื่อมโยงข้อมูล ทั้งเชิงป้องกันและแก้ไขปัญหาทางด้านความมั่นคง ระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม เพราะการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจมีความใกล้ชิดเชื่อมโยงกับทุกภาคส่วน โดยกลไกของภาคธุรกิจของจังหวัดเชียงราย มีดังนี้

1. การดำเนินงานภายใต้ **“แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย”** ของหอการค้าจังหวัดเชียงราย มีดังนี้

1.1) การประชุมคณะกรรมการธิการการพาณิชย์ การอุตสาหกรรม และการแรงงานในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

1.2) โครงการพัฒนาพื้นที่ชุมชนด้านชายแดน จังหวัดเชียงราย

1.3) บันทึกความเข้าใจสู่ความร่วมมือบ้านพี่เมืองน้อง (Sister City)

ระหว่างประธานหอการค้า จังหวัดเชียงรายและกรรมการหอการค้าบ่อแก้ว สปป.ลาว

1.4) การประชุมระหว่างประธานหอการค้าจังหวัดเชียงรายและคณะกรรมการหอการค้าแห่งรัฐฉาน ประกอบด้วย หอการค้าทำซี้เหล็ก หอการค้าเชียงตุง และหอการค้าตองยี

1.5) การลงนามความร่วมมือในการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ระหว่างสำนักงานการท่องเที่ยวสิบสองปันนา กับสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย

2. การจัดตั้งเครือข่ายพัฒนาศักยภาพแรงงานตามแนวชายแดนไทยรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ

เจ้าภาพ ได้แก่ สภาอุตสาหกรรม จังหวัดเชียงราย
กลไกภาคประชาสังคม ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย พบว่า ประชาชน และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม/ มีส่วนในการแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงในพื้นที่ของตนเองเป็นอย่างมาก และสามารถช่วยลดปัญหาด้านการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐ เช่น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ งบประมาณ ฯลฯ ซึ่งมีไม่เพียงพอต่อการต่อต้านปัญหาภัยคุกคามความมั่นคงไม่ตามแบบในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม พบว่า ภาคประชาสังคมมีส่วนช่วยเสริมภาครัฐได้เป็นอย่างดี โดยโครงการฯ และกิจกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นการริเริ่มโดยภาคประชาสังคมเอง เช่น โครงการ “หัวใจโมเดล” อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ที่จากเดิมถูกกำหนดให้เป็นหมู่บ้านที่มีปัญหายาเสพติดในระดับรุนแรงพื้นที่พิเศษ แต่หลังจากได้มีการบูรณาการการแก้ปัญหาาร่วมกันกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อจะทำให้หมู่บ้านแห่งนี้เป็นที่ปลอดยาเสพติดจนทำให้ในปัจจุบันศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จังหวัดเชียงราย (ศอ.ปส.จ.ชร.) ตั้งให้หมู่บ้านดังกล่าว เป็นหมู่บ้านต้นแบบ ในการรวมพลังระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนในพื้นที่มาร่วมกันสกัดกั้น และปราบปรามยาเสพติด และมีการขยายผลโมเดลดังกล่าวไปเป็นกรณีศึกษาให้กับชุมชนอื่นๆ ต่อไป

1.3 กฎหมาย/ ฎระเบียบ/ ข้อบังคับในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม เกี่ยวกับกฎหมาย/ ฎระเบียบ/ ข้อบังคับต่างๆ (ซึ่งมีความหมายรวมถึงโครงการฯ และกิจกรรมต่างๆ) ที่ใช้อยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ดังนี้

1.3.1 ยาเสพติด

ภาครัฐ :

1. การปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการในจังหวัดเชียงรายภายใต้ “ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดเชียงราย” ในการปราบปราม การดำเนินงานควบคุมพื้นที่เสี่ยงในอำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ การคัดกรองผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู ภายใต้ “ศูนย์ขวัญแผ่นดินจังหวัดเชียงราย” และการให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในแก้ไขปัญหายาเสพติดผ่านโครงการต่างๆ

2. การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยเฉพาะกิจกรมทหารม้าที่ 2 กองกำลังผาเมือง (ฉก.ม.2) เป็นกำลังสำคัญในการสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนทางบกของไทย - เมียนมา ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

3. หน่วยเรือรักษาความสงบเรียบร้อยตามลำแม่น้ำโขง (นรข.) จากการที่แม่น้ำโขงเป็นช่องทางการลักลอบผ่านเข้า - ออก และลำเลียงยาเสพติด การลักลอบเข้าเมือง รวมทั้งการกระทำผิดกฎหมายต่างๆ เข้ามาในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ในบริเวณลำแม่น้ำโขง ในอำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ

4. กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดเชียงราย บูรณาการร่วมกับโรงเรียน สถานศึกษาภายใต้โครงการ “การศึกษาเพื่อต่อต้านยาเสพติดในเด็กนักเรียน” ในอำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ

ภาคธุรกิจ :

ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงรายนั้น พบว่าการดำเนินการในส่วนนี้ยังน้อยอยู่ และไม่มีการเคลื่อนไหวจากภาคธุรกิจมากนัก เนื่องจากภาคธุรกิจในพื้นที่จังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในเรื่อง การเชื่อมโยงทางการค้า/ การลงทุน และความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่าง

ไทยและประเทศเพื่อนบ้านมากกว่าการร่วมมือกับภาครัฐในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ แต่จะดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าเงินธุรกิจ เช่น โครงการโรงงานสีขาว การดำเนินงานมาตรฐานการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานประกอบกิจการ (มยส.) และอาสาสมัครแรงงานในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด เป็นต้น

ภาคประชาสังคม

1. ชุดปฏิบัติการพิเศษ ของกองร้อยอาสารักษาดินแดนจังหวัดเชียงรายที่ 1 ทำหน้าที่ในการเป็นแหล่งข่าวในหมู่บ้านในการสอดส่องดูแลเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านที่มีพฤติกรรมการมั่วสุมเสพยาเสพติด

2. การดำเนินงานหมู่บ้าน/ ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติดของชุมชนในพื้นที่ ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย และตำบลแม่จัน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

3. การรวมกลุ่มภายใต้ “โครงการตาสัประรด” เป็นเครือข่ายการดำเนินงานเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในเขตพื้นที่ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย และบ้านใจโก้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

4. สภาเด็กและเยาวชน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเครือข่ายเยาวชนเพื่อการพัฒนาป้องกันยาเสพติด โดยจะมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับด้านการพัฒนาเยาวชนให้ห่างไกลยาสิ่งเสพติด

1.3.2 แรงงานผิดกฎหมาย/ การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย

ภาครัฐ :

1. การประชุมคณะผู้ว่าราชการจังหวัด - เจ้าแขวงชายแดนไทย - สปป.ลาว โดยประเด็นสำคัญที่หารือกัน ได้แก่ การเปิดจุดผ่านแดน การอำนวยความสะดวกในการข้ามแดน และการรักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณชายแดน

2. การประชุมความร่วมมือไตรภาคีระดับเมือง ทำซีเหล็ก - แขวงบ่อแก้ว - เชียงราย ด้านการค้ามนุษย์

3. การปฏิบัติงานภายใต้ “ศูนย์ป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดในแม่น้ำโขง” (ศปปช.) อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นความร่วมมือในการประสานการปฏิบัติการของทุกหน่วยงานในพื้นที่ในการบังคับใช้กฎหมายการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดในแม่น้ำโขง เจ้าภาพหลักคือ ตำรวจภูธรภาค 5

ภาคธุรกิจ :

1. บันทึกความเข้าใจสู่ความร่วมมือบ้านพี่เมืองน้อง (Sister City) ระหว่างประธานหอการค้า จังหวัดเชียงราย และกรรมการหอการค้าแขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว

2. บันทึกข้อตกลงระหว่างประธานหอการค้าจังหวัดเชียงราย คณะกรรมการหอการค้าแห่งรัฐฉาน ประกอบด้วย หอการค้ามูเซ่น้ำคำ หอการค้าท่าขี้เหล็ก หอการค้าเชียงตุง และหอการค้าตองยี เจ้าภาพหลักคือ ประธานหอการค้าจังหวัดเชียงราย

3. โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการเครือข่ายแรงงานนานาชาติ (สปป.ลาว) เป็นการสร้างเครือข่ายการพัฒนาฝีมือแรงงานของกลุ่มประเทศสมาชิกกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) เจ้าภาพหลักคือ สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานนานาชาติเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ภาคประชาสังคม :

1. อาสาสมัครชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) เป็นเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาสังคมกับอำเภอ และสำนักงานจังหวัดเชียงราย ซึ่งการป้องกันและปราบปราม (การเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองในการตรวจจับแรงงานผิดกฎหมาย) ขบวนการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายถือเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจ

2. อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) และอาสาสมัครสาธารณสุขแรงงานต่างด้าว (อสด.) ในพื้นที่อำเภอแม่สาย และอำเภอเชียงของ ในการขยายโอกาสการเข้าถึงบริการสาธารณสุข

3. กลุ่มสตรีอาสาพัฒนา เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มและทำงานร่วมกันระหว่างแรงงานข้ามชาติกับแรงงานไทยในพื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

1.3.3 การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

ภาครัฐ :

1. โครงการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับประชาชนในพื้นที่ชายแดนแม่สาย - ทักษิ์เหล็ก เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การปลูกป่า การเล่นกีฬา เป็นต้น เจ้าภาพได้แก่ จังหวัดเชียงราย

2. โครงการผืนป่าอาเซียน ไทย - เมียนมา เป็นความร่วมมือในการปลูกป่าบริเวณรอยต่อตามแนวชายแดนไทย - เมียนมา ภายใต้คณะกรรมการชายแดนส่วนท้องถิ่นไทย - เมียนมา

3. การดำเนินการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันไฟป่าข้ามแดน ภายใต้คณะกรรมการชายแดนส่วนท้องถิ่นไทย - เมียนมา เจ้าภาพได้แก่ จังหวัดเชียงราย

4. โครงการฝึกอบรม “ปลูกคน ปลูกป่า ตามตำราแม่ฟ้าหลวง” ผู้รับผิดชอบโครงการคือ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง

ภาคธุรกิจ :

ภาคธุรกิจส่วนใหญ่ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จะไม่ค่อยมีพบเห็นการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมด้านการป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของภาคธุรกิจมากนัก แต่จะพบเห็นการเข้ามาร่วมแก้ปัญหาของภาครัฐและภาคประชาสังคมเป็นหลัก

ภาคประชาสังคม :

1. การดำเนินงานภายใต้มูลนิธิปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ ในตำบลห้วยสัก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

2. ชุดดับไฟป่าดอยตุง เป็นกลุ่มอาสาสมัครในพื้นที่ในการดับไฟป่า ป้องกันไฟป่าประจำชุมชนและร่วมจัดทำแนวกันไฟป่าในพื้นที่ป่าชุมชนของตำบลในอำเภอแม่สาย และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

1.4 กลไกความร่วมมือที่พบในพื้นที่

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับกลไกความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบ ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งค้นพบว่า กลไกความร่วมมือในพื้นที่มีหลากหลายลักษณะ ดังนี้

1.4.1 ยาเสพติด

1. ชุดพัฒนาชุมชนสัมพันธ์ หน่วยงานเจ้าภาพ ได้แก่ หน่วยงานเฉพาะกิจกรรมทหารม้าที่ 2 (ฉก.ม.2) เพื่อขอรับทราบข้อมูลที่จำเป็น รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้หน่วยงานและผู้นำในพื้นที่ได้รับทราบ

2. โครงการ “คิดถึงเพื่อน” และ “พระล่อตามโก่” ภายใต้ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อนำรายชื่อผู้ที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติดเพื่อเป็นข้อมูลในการค้นหา/ชักชวนให้เข้ารับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

3. โครงการประชารัฐร่วมใจ สร้างหมู่บ้านชุมชนมั่นคง ปลอดภัย ยาเสพติดอย่างยั่งยืน หน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหลัก คือ จังหวัดเชียงราย

4. อาสาสมัครชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) เป็นการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ เพื่อช่วยเหลือภาคราชการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ในอำเภอเชียงของและอำเภอเชียงแสน

1.4.2 แรงงานผิดกฎหมาย

1. โครงการฝึกอบรมบุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้ประกอบการ กลุ่มเครือข่ายแรงงานนานาชาติกรอปร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านและอาเซียน (สปป.ลาว) เจ้าภาพหลักคือ จังหวัดเชียงราย

2. โครงการพัฒนาความร่วมมือด้านการพัฒนาฝีมือแรงงานรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง เจ้าภาพหลักคือ หอการค้าจังหวัดเชียงราย

3. การประชุมความร่วมมือไตรภาคีระดับเมือง ได้แก่ จังหวัดท่าขี้เหล็ก - แขวงบ่อแก้ว และจังหวัดเชียงรายด้านการค้ามนุษย์ ผู้รับผิดชอบคือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย

1.4.3 การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

1. โครงการพัฒนาทางเลือกเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน ไทย - เมียนมา โดยเป็นความร่วมมือระหว่างจังหวัดเชียงราย กับจังหวัดท่าขี้เหล็ก และจังหวัดเมืองสาต เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ด้วยการส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ในทุกด้านอย่างยั่งยืน

2. โครงการประชารัฐร่วมใจปลูกป่าถวายองค์ราชา องค์ราชินี เป็นการปลูกป่าและฟื้นฟูอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้อุดมสมบูรณ์ โดยเป็นความร่วมมือระหว่างประชาชนในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ของรัฐในการร่วมกันดูแลทรัพยากรป่าไม้ ผู้รับผิดชอบโครงการ ได้แก่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดเชียงราย

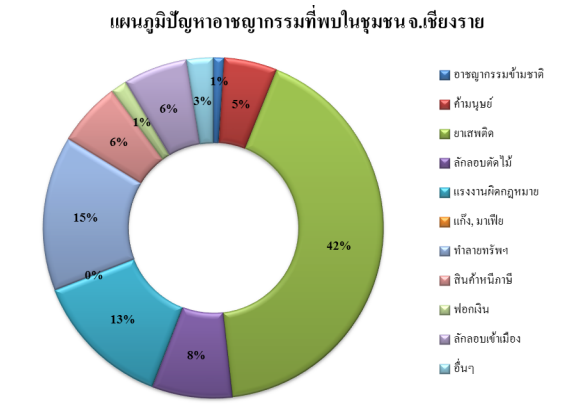
2. ปัญหา/อุปสรรคในการแก้ปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบ (NTS) ในพื้นที่

2.1 ภายในประเทศ

สถานการณ์ด้านปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ยังพบการทำงานในลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการบูรณาการ โดยเฉพาะภาคธุรกิจ ที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่มากนัก จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม สิ่งที่หน่วยงานในพื้นที่ต้องการมากที่สุด คือ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลของจังหวัดแบบบูรณาการให้สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้

จากการเก็บ **ข้อมูลเชิงปริมาณกับประชาชนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย** เกี่ยวกับการรับรู้รูปแบบของภัยคุกคามความมั่นคงไม่ตามแบบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ณ ปัจจุบัน มี 3 ประเด็นที่เป็นปัญหาเร่งด่วนและรัฐควรมีแนวทางแก้ปัญหา ได้แก่ (1) ยาเสพติด (2) การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และ (3) แรงงานผิดกฎหมาย คิดเป็นร้อยละ 42 ร้อยละ 15 และร้อยละ 13 ตามลำดับ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงความคิดเห็นในภาคประชาชนต่อปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบ

ขณะที่ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) จากภาครัฐและเอกชน มีความเห็นว่า ปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบที่จังหวัดเชียงราย กำลังเผชิญ และจะส่งผลกระทบต่อในอนาคต คือ (1) ยาเสพติด (2) การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย และ (3) การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แผนภาพแสดงความคิดเห็นจากภาครัฐและภาคเอกชนต่อปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบ

ลำดับ	ปัญหาที่พบ	ผ.บ.ก. ม. 2	ปลัด อ.แม่สาย	ประธานหอการค้าน.เชียงราย	ประธานหอการค้าอ.แม่สาย	ประธานสภาอุตสาหกรรมจ.เชียงราย	เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ	นาย. อ.ชัยเชน น.ชัยขย	พล. ๑๖ บ้านโป่งใต้ อ.เชียงทอง	ปลัดเทศบาลตำบลวิสัยเหนือ อ.แม่สาย	นายสมชาย ชาวขุนนางแต่งประเพณี	ประธาน กอ.ศ.ชุมชนบ้านหูล.ห้วยไคร้ อ.แม่สาย	ผอ.น.หมู่ ๑๐ และ หมู่ ๕ บ้านโป่งใต้ อ.เมืองจ.เชียงราย
ปัญหาภัยคุกคามความมั่นคงที่พบไม่ทันที													
1.	อาชญากรรมข้ามชาติ												
2.	การค้ามนุษย์ (เด็กและหญิง)										/	/	/
3.	ยาเสพติด	1	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
4.	ธุรกิจผิดกฎหมาย	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
5.	แรงงานผิดกฎหมาย										/	/	/
6.	ก่อการร้าย												
7.	การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ	3	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
8.	สินค้าหนีภาษี				/	/	/	/	/	/	/	/	/
9.	การฟอกเงิน		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
10.	การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย	2	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

จะเห็นได้ว่า ข้อมูลที่ได้รับมาจากการลงพื้นที่ทั้งในลักษณะของการสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถามมีความสอดคล้องกัน แสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่จังหวัดเชียงรายได้รับทราบ/ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ และเข้ามามีส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในพื้นที่เป็นอย่างดี อันจะเห็นได้จากการมองว่าปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในสามปัจจัยสำคัญเป็นตัวเดียวกัน แต่จะมีความแตกต่างกันเล็กน้อยในประเด็นเรื่อง แรงงานผิดกฎหมาย ที่ประชาชนมองว่ามีผลกระทบในพื้นที่ เหตุผลมาจากภาคประชาชนเป็นผู้ประสบปัญหาที่เกิดจากแรงงานผิดกฎหมาย เช่น การปล้น/ ฆ่านายจ้าง การเข้ามายึดแผงค้าขาย/ แผงผลไม้ในตลาด การเข้ามามีอำนาจทางสถาบันการเงินของชาวเขา และการเข้ามากว้านซื้อที่ดิน เป็นต้น ส่วนภาครัฐและภาคเอกชนมองว่าการลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายเป็นผลกระทบในพื้นที่ เนื่องจากภาครัฐเป็นด่านแรกในการสกัดกั้นแรงงานจากประเทศที่เพื่อนบ้านที่ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายผ่านช่องทางธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งทั้งสองปัจจัยนี้เป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงกัน เนื่องจากข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ พบว่า แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน มักจะเข้ามาในลักษณะการลักลอบเข้าเมืองกฎหมาย เป็นต้น

ในการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผลร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากหน่วยงานต่างๆ ในการเก็บข้อมูลวิจัยใน สปป.ลาว และเมียนมา เกี่ยวกับปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบที่เป็นปัญหาสำคัญของทั้ง 2 ประเทศ ได้ข้อสรุปปัญหาสำคัญ 3 อันดับแรก (1) ยาเสพติด (2) แรงงานผิดกฎหมาย/ การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย และ (3) การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

2.1.1 ยาเสพติด

ประเด็นจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด คณะผู้วิจัย สามารถสรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลหรือส่งผลต่อกระบวนการค้ายาเสพติด แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ประกอบด้วย

ปัจจัยผลักดันจากประเทศเพื่อนบ้าน

- ปัญหาการเมือง/ การปกครองภายในของประเทศเพื่อนบ้าน และ ปัญหาชนกลุ่มน้อยที่ยังมีอิทธิพลอยู่ในพื้นที่

- ภาวะเศรษฐกิจที่เกิดจากการประท้วง การสู้รบระหว่างชนกลุ่มน้อย กลุ่มต่างๆ กับรัฐบาลเมียนมา ทำให้ประชาชนในประเทศเกิดความไม่มั่นคง จึงแสวงหาเสรีภาพและการเป็นอยู่ที่ดีกว่าโดยการค้ายาเสพติด

- ปัจจุบัน สปป.ลาว เป็นประเทศที่ผลิตกัญชามากที่สุดในอาเซียน

สิ่งที่พบในงานวิจัย

- ศักยภาพในการผลิตยาเสพติดของประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีความบริสุทธิ์มากถึง 98 เปอร์เซ็นต์ มากกว่าศักยภาพที่ประเทศญี่ปุ่นผลิตได้

- นักค้ารายสำคัญในเมียนมามักจะมีการว่าจ้างชนกลุ่มน้อย เป็นผู้ลำเลียงยาเสพติด โดยเฉพาะกลุ่มม้งและกลุ่มมูเซอที่มีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติกับประชาชนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

- ปัจจุบันเครือข่ายองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยเฉพาะกลุ่มมาเฟียจากตะวันออกกลาง ไนจีเรีย และรัสเซียเข้ามาเคลื่อนไหวในพื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

- การเข้ามามีอำนาจทางสถาบันการเงินของกลุ่มชาวเขา/ ชาวต่างชาติ ที่ได้จากการค้ายาเสพติดในลักษณะการฟอกเงิน

- แม้จะมีความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในด้านการข่าวปราบปราม ในระดับปฏิบัติการ รวมทั้งการดำเนินมาตรการสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนมากขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการควบคุมปัญหา

ปัจจัยดึงดูดจากประเทศไทย

- โครงสร้างพื้นฐานในจังหวัดเชียงราย เช่น เครือข่ายโทรศัพท์ ความเจริญทางด้านถนนหนทาง เป็นปัจจัยเอื้อให้ขบวนการค้ายาเสพติด

- แรงจูงใจด้านราคาฝิ่นยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการลักลอบปลูกฝิ่น

- จังหวัดเชียงรายมีช่องทางธรรมชาติที่เอื้อต่อการขนยาเสพติด
ทั้งจากแหล่งเขา และลักลอบเข้ามาทางเรือในแม่น้ำโขง และมักใช้ชาวเขาซึ่งมี
ความชำนาญในพื้นที่เป็นอย่างดีลำเลียงยาเสพติดเข้าสู่พื้นที่ด้านใน

สิ่งที่พบในงานวิจัย

- สถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ยังคงมีความรุนแรง
อย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มที่จะรุนแรงมากยิ่งขึ้น

- ปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงรายได้เชื่อมโยงกับคดี
อาชญากรรม และความมั่นคงตามแนวชายแดน ข้อมูลจากหน่วยงานความมั่นคง
ในพื้นที่พบว่า ผู้ต้องหาคดียาเสพติดเริ่มต้นจากคดียาเสพติดก่อน แล้วไปกระทำ
ผิดคดีอาชญากรรมอื่นๆ ถึงร้อยละ 70

- การมีพรมแดนทางธรรมชาติที่ติดกันและระยะทางที่ยาว ทำให้พื้นที่
จังหวัดเชียงราย กลายเป็นเส้นทางสำคัญในการลำเลียงยาเสพติดเข้ามาใน
ประเทศไทยและออกสู่ตลาดโลก

- มีการกักตุนเคมีภัณฑ์บางประเภท ซึ่งเป็นสารตั้งต้นของยาเสพติด
เช่น สารที่ใช้ในอุตสาหกรรมขิงดอง ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

- จังหวัดเชียงรายยังไม่มีกฎหมาย/ มาตรการควบคุมสารตั้งต้น
และเคมีภัณฑ์ที่สามารถนำมาใช้ในการลักลอบผลิตยาเสพติดที่ชัดเจน ปัจจุบัน
พบว่าในจังหวัดเชียงรายและพื้นที่ใกล้เคียงมีการนำวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิต
และประสาทชนิดใหม่ๆ เกือบ 400 ชนิดที่ไม่ได้อยู่ในการควบคุมไปใช้แบบผิด
กฎหมาย

- การขาดแคลนอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการตรวจหาสารเสพติด
โดยเฉพาะอุปกรณ์ตรวจรถบรรทุกขนาดใหญ่ที่บรรทุกพืชผลทางการเกษตรหรือ
สินค้าจากประเทศเพื่อนบ้านผ่านด่านชายแดน

ผลกระทบ

- ปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงรายได้เชื่อมโยงกับคดี
อาชญากรรม และความมั่นคงตามแนวชายแดน

- เครือข่ายยาเสพติดตามแนวชายแดนจังหวัดเชียงราย มีความเชื่อมโยงกับการค้าสินค้าหนีภาษี การค้ามนุษย์ แรงงานผิดกฎหมาย การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาอาชญากรรมอื่นๆ ในพื้นที่
- ยาเสพติดได้สร้างผลกระทบในกลุ่มเยาวชน จังหวัดเชียงราย โดยมีจำนวนมากขึ้นและมีแนวโน้มอายุลดลง โดยที่ผ่านมาก่อบร้อยละ 50 ของผู้บำบัดรักษาเป็นเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15 - 24 ปี

2.1.2 แรงงานผิดกฎหมาย/ การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย

ประเด็น การศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอพยพย้ายถิ่นฐานของแรงงานต่างด้าว คณะผู้วิจัยสามารถสรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับย้ายถิ่นฐานออกเป็น 2 ปัจจัย ประกอบด้วย

ปัจจัยผลักดันจากประเทศเพื่อนบ้าน

- ระบอบการเมืองการปกครองของประเทศเพื่อนบ้านที่ยังไม่มีเสถียรภาพ ทำให้เกิดปัญหาผู้อพยพหนีภัยสงครามหรือผู้พลัดถิ่น
- ภาวะเศรษฐกิจในประเทศเพื่อนบ้าน ที่ยังมีความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ ทำให้ประชาชนไม่มีที่ดินทำกิน จึงทำให้มีแรงงานหลังไหลเข้ามาทำงานในประเทศไทย ซึ่งมีภาวะเศรษฐกิจที่ดีกว่า
- สภาพภูมิประเทศตามแนวชายแดนของไทย ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทำให้สะดวกต่อการลักลอบเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย

สิ่งที่พบในงานวิจัย

- ปัญหาการเมือง ปัญหาความไม่สงบ ปัญหาชนกลุ่มน้อยของประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามาทำงานในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย
- แรงงานต่างชาติผิดกฎหมายส่งผลให้เกิดปัญหาการผลักดัน - ส่งกลับประเทศต้นทาง ทำให้มีผู้ย้ายถิ่นจำนวนมากยังคงค้างอยู่ในประเทศไทย และอาจเกิดเป็นปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มที่ขัดแย้งกับรัฐบาลของประเทศต้นทาง

- มาตรการควบคุมการออกนอกประเทศของรัฐบาลประเทศเพื่อนบ้าน ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ในส่วนของประชาชนที่หลบหนีออกนอกประเทศ ก็ไม่ได้รับความสนใจจากรัฐบาล ตัวอย่างเช่น รัฐบาลเมียนมาไม่รับรองชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ว่าเป็นพลเมืองชาวเมียนมา

- ความแตกต่างของอัตราค่าจ้างแรงงาน เป็นแรงดึงดูดที่สำคัญ ให้แรงงานต่างชาติลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทย เนื่องจากมีรายได้ที่สูงกว่า การทำงานในประเทศของตนมาก

- การที่รัฐบาล สปป.ลาว ให้กรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินสัมปทาน ระยะยาวกว่า 99 ปีแก่จีน ส่งผลให้ชาวลาวส่วนหนึ่งไม่มีที่ดินประกอบอาชีพ จึงต้องอพยพเข้ามาทำงานในฝั่งไทย

- แรงงานต่างชาติทำให้เกิดปัญหาการค้ามนุษย์ (เด็กและผู้หญิง) โดยการเข้ามาทำงานในร้านอาหาร ตามแหล่งท่องเที่ยว และสถานบริการ ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

ปัจจัยดึงดูดจากประเทศไทย

- นโยบายการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองของไทย ที่ผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวสามารถขึ้นทะเบียนแรงงาน และทำการพิสูจน์สัญชาติ เพื่อให้สามารถพำนักอาศัยและทำงานในพื้นที่ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

- การผ่อนปรนของรัฐบาลไทยที่ผ่านมา ที่ไม่เคยมีการใช้กำลังเข้าสกัดกั้นหรือผลักดันผู้อพยพอย่างรุนแรง ทำให้มีการหลั่งไหลของแรงงานต่างชาติ เข้ามาสู่ประเทศไทยมากขึ้น

- การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ประกอบกับ ภาวะการขาดแคลนแรงงานในพื้นที่ทำให้มีความต้องการแรงงานมากขึ้น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมก่อสร้าง

สิ่งที่พบในงานวิจัย

- มาตรการสกัดกั้น/ ควบคุมคนเข้าเมืองของไทยยังไม่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเข้าออกตามแนวชายแดนกระทำได้โดยง่ายผ่านช่องทางธรรมชาติ ทำให้เจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลไม่ทั่วถึง

- ผู้ประกอบการต้องการใช้แรงงานราคาถูกเพื่อลดต้นทุนในการผลิต จึงเป็นปัจจัยกระตุ้นให้แรงงานราคาถูกที่ผิดกฎหมายจากประเทศเพื่อนบ้าน เดินทางเข้ามาในพื้นที่จังหวัดเชียงราย
- ความนิยมของนายจ้างคนไทยในการจ้างงานแรงงานต่างชาติ เนื่องจากแรงงานต่างชาติมีความขยันอดทน ไม่เลือกงาน ไม่เกี่ยงงาน จึงง่ายต่อการควบคุม
- การได้รับคำชักชวนจากญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง เพื่อนบ้าน หรือผู้เคยอพยพหลบหนีเข้ามาก่อน ได้ชักชวนหรือบอกเล่าถึงโอกาสในการมีงานทำ ในจังหวัดเชียงราย ทำให้มีการอพยพออกจากท้องถิ่นเดิมมากขึ้นโดยเฉพาะคนหนุ่มสาว
- นโยบายค่าจ้างวันละ 300 ของไทย มีส่วนทำให้เกิดการอพยพเข้ามาทำงานของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอุตสาหกรรมก่อสร้าง และการเกษตร (การฉีดพ่นยาฆ่าแมลง)
- การถือบัตรหัวศุนย์ แรงงานจะได้รับสิทธิการรักษาตามมนุษยธรรม ซึ่งการเข้ามาใช้สิทธิ์ 30 บาท กระทบในการใช้สิทธิ์ร่วมกับคนไทย
- ความแห้งแล้งของประเทศเพื่อนบ้านทำให้ไม่สามารถทำการเกษตรได้ ซึ่งแรงงานที่เข้ามามักจะเป็นแรงงานตามฤดูกาล และแรงงานไร้ฝีมือ

ผลกระทบ

- แรงงานข้ามชาติเข้ามามีอิทธิพลและก่อปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ เช่น การตั้งแก๊งมาเฟียของแรงงานชาวเมียนมา การข่านายจ้าง การควบคุมแผงผลไม้/ ควบคุมตลาดโดยแรงงานต่างชาติ การลักเล็กขโมยน้อย การทำพันธบัตรปลอม และการจรรยาจร
- แรงงานต่างชาตินำมาซึ่งโรคติดต่อ โรคอุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำ ที่เป็นภัยคุกคามข้ามชาติ ทำให้เกิดปัญหาสาธารณสุขในพื้นที่ เช่น โรคคอติบ ซึ่งเป็นโรคติดต่อที่เคยหายไปจากประเทศไทยแล้ว และกำลังจะกลับมาพร้อมกับแรงงานข้ามชาติ ส่วนในด้านปศุสัตว์พบว่า ประเทศเพื่อนบ้านไม่นิยมฉีดวัคซีนโรคพิษสุนัขบ้า ทำให้สัตว์ที่เป็นโรคเข้ามาเป็นพาหะเพิ่มความเสี่ยงในพื้นที่บ่อยครั้ง

- แรงงานต่างชาติทำให้เกิดปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ตามกฎหมาย ปัญหาการศึกษา ปัญหาความขัดแย้งกับชุมชนชาวไทย
- แรงงานตกค้างในอำเภอแม่สาย ทำให้เกิดปัญหาประชากรแฝง ในพื้นที่ โดยเฉพาะเทศบาลตำบลแม่สายมิตรภาพ
- การเข้ามาใช้อำนาจทางสถาบันการเงินของกลุ่มแรงงานต่างชาติ กลุ่มชาวนา โดยเฉพาะการกว้านซื้อที่ดินโดยชาวเขาเผ่าม้งและเผ่าเย้า รวมทั้ง การเข้ามาจดทะเบียนสมรสเพื่อซื้อที่ดินในฝั่งไทย ทำให้เกิดปัญหาการแย่งที่ดิน ทำกินระหว่างชาวเขากับคนพื้นราบ

2.1.3 การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

ประเด็น จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ และเอกสาร สำคัญทางราชการของจังหวัดเชียงราย คณะผู้วิจัยสามารถสรุปปัจจัยที่มีอิทธิพล หรือส่งผลต่อปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ประกอบด้วย

ปัจจัยผลักดันจากประเทศเพื่อนบ้าน

- ระบบการเมืองภายในของประเทศเพื่อนบ้าน โดยชนกลุ่มน้อย เข้าครอบครองพื้นที่ป่าในการตั้งฐาน การสะสมกองกำลัง และคลังอาวุธ
- มีการนำทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ออกไปขาย เพื่อแลกกับ ความอยู่รอดของชนกลุ่มน้อยและประชาชนในพื้นที่
- การเร่งพัฒนาโครงสร้างของรัฐบาล เช่น การสร้างเขื่อนผลิตกระแส ไฟฟ้า การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน สะพาน เป็นต้น
- การให้สัมปทานป่าไม้/ สัมปทานที่ดินกับกลุ่มทุนชาวต่างชาติ
- การดำเนินการพัฒนาพื้นที่ต่างๆ

สิ่งที่พบในงานวิจัย

- รัฐบาล สปป.ลาว อนุมัติให้กลุ่มทุนจากจีนรับสัมปทานพื้นที่เป็น ระยะเวลา 99 ปี ตาม “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและ เขตเศรษฐกิจเฉพาะ (Special Economic Zone)” ปี 2554 – 2563 ซึ่งถือเป็นการ มอบสิทธิขาดในการบริหารจัดการพื้นที่ทั้งการบริหารจัดการ และทรัพยากร

- การขยายการครอบครองพื้นที่ของกลุ่มทุนต่างชาติเพื่อทำการเกษตรเชิงธุรกิจขนาดใหญ่ (ภูเขากล้วยหอม แดงโม) เพื่อนำผลผลิตทางการเกษตรป้อนกลับสู่จีน ส่งผลให้เกษตรกรไร้ปุ๋ยและสารเคมีที่ทางการไม่อนุญาตให้ใช้ โดยเฉพาะในแขวงบ่อแก้ว (ตรงข้ามอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย)

- ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันข้ามแดน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตในการปลูกพืชแล้วเผาป่า และการเตรียมพื้นที่การเกษตรสำหรับการเพาะปลูกในฝั่งประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่สามารถห้ามการเผาป่าได้

ปัจจัยดึงดูดจากประเทศไทย

- การเพิ่มจำนวนประชากรของประเทศ ทำให้ความต้องการจากภาคเกษตรกรรมมากขึ้น ความจำเป็นที่ต้องการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น พื้นที่ป่าไม้ในเขตภูเขาจึงเป็นเป้าหมายของการขยายพื้นที่เพื่อการเพาะปลูก

- ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายมีความต้องการไม้เพื่อทำกิจการต่างๆ เช่น ทำอุตสาหกรรม โรงเลื่อย โรงงานกระดาษ สร้างที่อยู่อาศัยหรือร้านค้า ทำให้การลักลอบต้นไม้ทำลายป่าและการลักลอบค้าไม้ข้ามแดนไม่ลดลง

- ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ฝั่งจังหวัดเชียงราย

สิ่งที่พบในงานวิจัย

- ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของเกษตรกรชาวเมียนมา ส่งผลทำให้เกิดหมอกควันปกคลุมเข้ามาที่ฝั่งไทย โดยเฉพาะช่วงเดือน ก.พ. - พ.ค. ของทุกปี

- ปัญหาการเดินทางเรือ/ การคมนาคมทางน้ำบริเวณแม่น้ำโขง เนื่องจากจีนไม่ปล่อยน้ำจากเขื่อนจิ่งหง ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของเรือสัญชาติอื่นๆ

- การระเบิดหินในลำน้ำโขงเป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือพาณิชย์ของไทย

- ไม่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านการเดินเรือระหว่างกัน ทำให้เรือพาณิชย์ไทยไม่ทราบข้อมูลหรือระดับน้ำที่ทางการจีนปล่อยมา

ผลกระทบ

- ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายเกิดปัญหาความแห้งแล้งในฤดูแล้ง และน้ำท่วมในฤดูฝน

- ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ทำให้เกิดปัญหาด้านสาธารณสุข ธุรกิจ การบิน และธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมระหว่าง ประเทศ
- ความแห้งแล้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ อันมีสาเหตุมาจากแม่น้ำสาย ซึ่ง การผันน้ำเข้ามาก็ทำให้เกิดปัญหาการทะเลาะวิวาทบริเวณชายแดนไทย - เมียนมา อยู่บ่อยครั้งบริเวณต้นน้ำคอยช้างมูบ

2.2 ภายนอกประเทศ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

- ประธานหอการค้าแขวงหลวงน้ำทา ได้ให้ข้อมูลภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น - บ่อหาน ที่เป็นปัญหาของ สปป.ลาว ในปัจจุบัน พบว่า บริเวณเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวมีการอนุมัติให้กลุ่มทุน จากจีนรับสัมปทานพื้นที่เป็นระยะเวลา 99 ปีนั้นการมอบสิทธิขาดในการบริหารจัดการพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษฯ แก่จีน ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความมั่นคง ทางสังคมและวัฒนธรรมของประชาชนในระดับรากหญ้า รวมทั้งอาจกระทบ ต่อความมั่นคงของ สปป.ลาว ได้แก่ การเป็นแหล่งฟอกเงิน อาชญากรรมข้ามชาติ ยาเสพติด การเปิดคาสิโน การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการถูกกลืนทางวัฒนธรรม เป็นต้น
- ส่วนประเด็นด้านความมั่นคงบริเวณ สะพานมิตรภาพลาว - เมียนมา พบว่า สะพานแห่งนี้เป็นสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งแรกของ สปป.ลาว - เมียนมา ตั้งอยู่ในเขตห้วยกุ่ม เมืองเอกของแขวงน้ำทา ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับเมืองท่าขี้เหล็ก เขตรัฐฉาน ของเมียนมา ซึ่งเป็นเส้นทางการขนส่งที่สำคัญในการเชื่อมต่อไปยัง เวียดนาม หรือขึ้นทางเหนือสู่ประเทศจีน อินเดีย และบังกลาเทศทางทิศ ตะวันตกได้ ทั้งนี้ สะพานดังกล่าวถือเป็นสัญลักษณ์ของความร่วมมือและความ สัมพันธ์อันดีของทั้งสองประเทศ แต่ยังไม่เปิดใช้อย่างเป็นทางการไม่ได้ เนื่องจาก ยังมีปัญหาระหว่างรัฐบาลเมียนมากับชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ดังกล่าว

- ส่วนข้อมูลจากผู้ประกอบการเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว พบปัญหาการครอบงำทางธุรกิจจากกลุ่มทุนจีนที่เข้ามาลงทุนปลูกยางพาราและกล้วยหอมที่เป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เกิดการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากมีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีมากเกินไปจนเกิดการตกค้างส่งผลให้การฟื้นฟูดินและสภาพแวดล้อมทำได้ยาก และต้องใช้เวลานาน

- นอกจากนี้ ในพื้นที่เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว ยังพบปัญหายาเสพติด แม้ในอดีต ผู้นำของ สปป.ลาว เคยประกาศว่า “คนของลาวไม่เคยใช้ยาเสพติด” แต่หลังจากมีการให้สัมปทานแก่จีนในการเข้ามาพัฒนาพื้นที่บริเวณ เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว โดยมาเปิดคาสิโนคิงส์โรมัน ทำให้เริ่มมีการใช้ยาเสพติดอย่างแพร่หลายมากขึ้นใน สปป.ลาว ทั้งจากคนจีนที่เข้ามาเล่นการพนัน และจากการนำเข้ามาของแรงงานเมียนมาที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ ทำให้ปัจจุบันพบว่าเต็มไปด้วยคนลาวที่ทั้งเสพติดทั้งค้ำ และมีการโจรกรรมรถเพื่อแลกกับยาเสพติด

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

- จากการเข้าพบ ประธานหอการค้าเมืองเชียงตุง และแลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับศักยภาพและความพร้อมของเมียนมาบนเส้นทาง NSEC โดยพบว่า อุปสรรคทางเศรษฐกิจของไทยและเมียนมาบนเส้นทางสาย NSEC ได้แก่ ปัญหาการเมืองภายในและชนกลุ่มน้อยในเมียนมา ที่เป็นอุปสรรคต่อการเปิดเส้นทางสาย R3B และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ของเมียนมาที่จะเชื่อมต่อมายังพื้นที่จังหวัดเชียงรายนั้นยังไม่มีศักยภาพเพียงพอ ไม่มีการลงทุนที่สมบูรณ์ และยังไม่มีความพร้อมของเส้นทาง เนื่องจากทางฝั่งเมียนมาไม่มีผู้ใดที่ไปลงทุนเพื่อดำเนินการโครงสร้างพื้นฐานที่ชัดเจนเหมือนกับประเทศไทย

- นอกจากนี้เส้นทาง R3A ยังมีตลาดนักท่องเที่ยวจีนเป็นตลาดใหญ่ โดยทาง สปป.ลาว มีความชัดเจนในเรื่องการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าทางฝั่งเมียนมา และมูลค่าการค้าที่เข้ามาทางฝั่งอำเภอแม่สาย ผ่าน จีน - ลาว - ไทย จะชัดเจนกว่าทางฝั่งเมียนมา โดยเฉพาะสะพานมิตรภาพ ไทย - สปป.ลาว

แห่งที่ 4 (เชียงของ - ห้วยทราย) ที่ได้มีการลงนามทำสัญญากับประชาชนในพื้นที่อำเภอเชียงของ เพื่อที่จะเวนคืนที่ดินเพื่อจัดทำศูนย์เปลี่ยนถ่ายสินค้าขนาดใหญ่ เพื่อที่จะเชื่อมต่อกับระบบทางรางที่มาจาก อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่

3. ลักษณะของการแก้ปัญหา/ ผลที่ได้รับ

การอภิปรายผลในส่วนนี้ เป็นการอธิบายถึงลักษณะของความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ เพื่อต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบคือ การศึกษาภาคความร่วมมือภายในประเทศ และกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ ดังนี้

3.1 ความร่วมมือภายในประเทศ

ในส่วนนี้เป็นการมุ่งเน้นอธิบายกลไกความร่วมมือที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ดังนี้

ภาครัฐ

การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยเฉพาะกิจกรมทหารม้าที่ 2 กองกำลังผาเมือง (ฉก.ม.2) หน่วยเรือรักษาความสงบเรียบร้อยตามลำแม่น้ำโขง (นรข.) กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดเชียงราย กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 32 และสำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเชียงราย มีการปฏิบัติภารกิจด้านการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดอยู่แล้ว ส่วนสำนักงานจังหวัดและอำเภอ โดยฝ่ายปกครองถึงแม้ว่าจะมีไม่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบ แต่ก็มีส่วนร่วมกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างทหาร ตำรวจ และฝ่ายปกครอง

ภาคธุรกิจ

การพัฒนากรอบความร่วมมือ การจัดทำโครงการ และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรภาคธุรกิจในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จะมุ่งเน้นไปที่การดำเนินงานด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ปัจจุบันภาคธุรกิจยังมิได้มีกรอบความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามความมั่นคงไม่ตามแบบใดๆ เลย

ภาคประชาสังคม

ภาคประชาสังคมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงในพื้นที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี สามารถช่วยแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐได้ เช่น

1. โครงการห้วยโจ้โมเดล
2. ชุดรักษาความสงบหมู่บ้าน (ชรบ. หมู่บ้าน)
3. โครงการตาสับปะรด
4. อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)
5. สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย

3.2 ความร่วมมือระหว่างประเทศ

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาครัฐ :

หน่วยงานภาครัฐของฝั่งไทย – สปป.ลาว มีความร่วมมือระหว่างกัน ดังนี้

1. การประชุมประสานงานของคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไปไทย - สปป.ลาว ระดับจังหวัด - แขวง โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงรายกับเจ้าแขวงบ่อแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งหวังให้สามารถแก้ไขปัญหาความมั่นคงในระดับท้องถิ่น

2. ความร่วมมือในการจัดตั้งศูนย์ป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดในแม่น้ำโขง (ศปปข.) อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยเป็นความร่วมมือระหว่าง 4 ประเทศ ได้แก่ จีน สปป.ลาว เมียนมาและไทย

3. ความร่วมมือในการจัดตั้งศูนย์ประสานงานแม่น้ำโขงปลอดภัย หรือ Safe Mekong Coordination Center (SMCC) เพื่อสกัดกั้นยาเสพติดบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ เจ้าภาพหลักคือ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.)

หน่วยงานภาครัฐของฝั่งไทย – เมียนมา มีความร่วมมือระหว่างกัน ดังนี้

1. การประชุมคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาคไทย - เมียนมา (Regional Border Committee: RBC) เป็นการหารือร่วมกันในการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในพื้นที่ และเพื่อเสริมสร้าง

สันติสุขและเสถียรภาพในพื้นที่ชายแดนทั้งสองประเทศ โดยเจ้าภาพหลักคือ กองทัพอากาศที่ 3

2. คณะกรรมการชายแดนส่วนท้องถิ่น ไทย - เมียนมา (Township Border Committee: TBC) เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาความมั่นคงตามแนวชายแดนเป็นการเฉพาะ และมีการติดต่อสื่อสารผ่านการประชุมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้รับผิดชอบหลักคือ หน่วยเฉพาะกิจกรมทหารม้าที่ 2 กองกำลังผาเมือง (ฉก.ม.2)

3. โครงการพัฒนาทางเลือกเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนในรัฐฉาน โดยไทยให้ความร่วมมือแก่เมียนมา ในการพัฒนาเจ้าหน้าที่ตำรวจปราบปรามยาเสพติดเมียนมาเกี่ยวกับยาเสพติด รวมทั้งการพัฒนาาระบบการข่าว โดยเป็นความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ และคณะกรรมการกลางเพื่อการควบคุมยาเสพติดเมียนมา

ความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจกับภาคธุรกิจ :

1. ความร่วมมือบ้านพี่เมืองน้อง (Sister City) ระหว่างประธานหอการค้า จังหวัดเชียงราย และกรรมการหอการค้าแขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว ซึ่งเป็นความร่วมมือในหลายด้าน ได้แก่ การป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน ไฟป่า การแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมและการศึกษา และการทำข้อตกลงด้านการขนส่งระหว่างประเทศ

2. เครือข่ายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย - เมียนมา ซึ่งเป็นการรวมตัวกันระหว่างประธานหอการค้าจังหวัดเชียงราย และคณะกรรมการหอการค้า 3 ภาคทางภาคเหนือ ใต้ และภาคตะวันออกของรัฐฉาน ประกอบด้วย หอการค้ามูเซ่น้ำคำ หอการค้าตองจี หอการค้าเชียงตุง และหอการค้าท่าซี้เหล็ก ในด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว

ความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคมกับภาคประชาสังคม :

1. โครงการหมู่บ้านเข้มแข็งคู่ขนานตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว ระหว่างหมู่บ้านสวนดอก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย กับหมู่บ้านใหม่ศรีเมืองงาม เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว เป็นการจัด

กิจกรรมพบปะพัฒนาสัมพันธ์ ผู้รับผิดชอบหลัก ได้แก่ กรมทหารพรานที่ 31 กองกำลังผาเมือง

2. โครงการหมู่บ้านเข้มแข็งคู่ขนานตามแนวชายแดนไทย - เมียนมา บริเวณดอยช้างมูบ บ้านผาฮี้ ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และหมู่บ้านผาหมี ม.6 ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เพื่อให้เกิดผืนป่าเชื่อมโยงกัน ผู้รับผิดชอบโครงการ ได้แก่ หน่วยเฉพาะกิจ กรมทหารม้าที่ 2 กองกำลังผาเมือง

3. การจัดงานประเพณีระหว่างหมู่บ้านชายแดนไทย - สปป.ลาว ซึ่งจะจัดขึ้นมีปีละ 2 ครั้ง ในช่วงงานสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ เป้าหมายคือ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี สร้างความไว้วางใจ

4. โครงการอนุรักษ์สืบสานประเพณีสงกรานต์ 2 แผ่นดิน ไทย - เมียนมา โดยมีการร่วมทำบุญและร่วมสืบสานประเพณีระหว่างกัน เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในพื้นที่

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม :

1. โครงการปลูกป่าอาเซียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว ได้แก่ บ้านสวนดอก ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน คู่กับบ้านศรีเมืองงาม เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว และบ้านเมืองกาจญ์ ตำบลลริมโขง อำเภอเชียงของ คู่กับบ้านปางมอญ เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว

2. โครงการพัฒนาแนวกันไฟสองแผ่นดินเทดไทองค์กราซันย์ เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีประชาชนในพื้นที่และประชาชนในประเทศเพื่อนบ้าน ไทย - เมียนมา ในการพัฒนาแนวกันไฟตามแนวเขตชายแดน เพื่อป้องกันไฟป่า และลดการสูญเสียจากภัยหนาว ภัยแล้ง ไฟป่า และหมอกควัน บริเวณหมู่บ้านตามแนวชายแดน ดอยช้างมูบ ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

3. โครงการฝึกอบรมบุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการ กลุ่มเครือข่ายแรงงานนานาชาติ กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านและอาเซียน (สปป.ลาว) เป็นความร่วมมือระหว่างสำนักพัฒนาฝีมือ

แรงงาน เชียงแสน และภาคธุรกิจของ สปป.ลาว ในการอบรมพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อพัฒนาทักษะฝีมือด้านอุตสาหกรรม ด้านการค้าและการลงทุนด้านการท่องเที่ยวและบริการ

4. งาน “สวัสดีปีใหม่อาเซียน เคาร์ทดาว์น 3 แผ่นดิน” เจ้าภาพหลัก ได้แก่ จังหวัดเชียงราย

4. บทสรุป

4.1 ข้อสรุป

- ประเด็นปัญหา ที่พบตามเส้นทางการพัฒนานั้นเป็นปัญหาข้ามชาติที่ต้องร่วมมือในการแก้ปัญหาทั้งไทย สปป.ลาว และเมียนมา แต่การให้ความสำคัญต่อปัญหานั้นแตกต่างกัน ส่งผลให้ไทยต้องเน้นนโยบายแก้ปัญหาในประเทศแตกต่างจากนโยบายการแก้ไขปัญหาทั้ง สปป.ลาว และเมียนมา เนื่องจากความร่วมมือนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของประเด็นปัญหาที่เกิดร่วมกัน ดังนั้นประเด็นปัญหาที่ สปป.ลาว และเมียนมาไม่ให้ความสำคัญไทยจึงควรใช้ภาคส่วนเอกชน ประชาสังคม และ NGO ในการร่วมแก้ปัญหา

- ในการแก้ไขปัญหาทางด้านความมั่นคง ต้องสร้างโมเดลในเชิงของการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยต้องเป็นโมเดลที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ได้

- ภาคธุรกิจมีความสำคัญมากในการเชื่อมโยงข้อมูลทั้งเชิงป้องกันและแก้ไขปัญหาทางด้านความมั่นคง เพราะดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่มีความใกล้ชิดกับภาคประชาสังคม

- ภาคประชาสังคม สามารถเข้าไปดำเนินกิจกรรมในประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างสะดวก โดยไม่สร้างความหวาดระแวงระหว่างประเทศ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ไม่แสวงผลประโยชน์ในเชิงการเมือง การปกครองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สามารถเป็นกลไกในการช่วยการแก้ปัญหาให้กับพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

- ภาครัฐควรต้องส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันอย่างจริงจัง เนื่องจากประเด็นปัญหา NTS เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการกำหนดนโยบายของภาครัฐ โดยการสร้างช่องทางโดยการเปิดเวทีให้หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และนำเสนอปัญหาในภาคส่วนของตน เพื่อให้เกิดการนำเสนอข้อมูลในประเด็นต่างๆ เป็นลำดับชั้นในลักษณะการนำข้อมูลจากฐานรากไปสู่ระดับจังหวัด ภูมิภาค และระดับนโยบาย โดยรัฐบาล เพื่อการบริหารจัดการที่ตรงจุด

4.2 ความร่วมมือ

- ความร่วมมือด้านความมั่นคงนี้ จะเป็นส่วนหนึ่ง ที่สร้างให้ระดับความไว้วางใจระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น และมีส่วนช่วยลดปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งอื่นๆ ลงได้ และรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงปัญหา NTS ที่เป็นพลวัตได้อย่างทันท่วงที

- ความร่วมมือระหว่างไทย สปป.ลาว และเมียนมา ยังมีขีดจำกัด เนื่องจากปัจจัยภายในของแต่ละประเทศ กองทัพไทยจึงมีส่วนสำคัญที่จะสามารถพัฒนาความร่วมมือนี้เป็นเครื่องมือหนึ่งของรัฐ ซึ่งที่ผ่านมามีบทบาทของกองทัพในการใช้ความร่วมมือในพื้นที่ส่งผลดีต่อการแก้ไขปัญหาด้าน NTS ในระดับประเทศได้เป็นอย่างดี

- นโยบายความร่วมมือด้านความมั่นคงต่อประเทศเพื่อนบ้าน ต้องให้ความสำคัญในระดับทวิภาคี ที่มีความชัดเจน มีการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและปฏิบัติได้ ควรเปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือในภาคประชาสังคมและภาคส่วนอื่นๆ อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อเสริมช่องว่างของความร่วมมือที่หายไป และควรให้ความสำคัญกับนโยบายความร่วมมือต่อต้าน และการแก้ปัญหาเฉพาะพื้นที่ แยกออกจากระดับนโยบายระดับอาเซียน

- กลไก โครงสร้าง กระบวนการความร่วมมือภายในประเทศในการต่อต้าน และแก้ไขปัญหาฯ มีกระบวนการ การพัฒนาที่ชัดเจน แต่ยังมีช่องว่าง

ที่ควรส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือเพิ่มมากขึ้นโดยใช้ภาคส่วนธุรกิจ และภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทตามความเหมาะสม และสร้างโอกาสให้เกิดการพัฒนากระบวนการได้

4.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- การกำหนดเจ้าภาพหลักในการแก้ปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบแต่ละเรื่องเพื่อการบูรณาการการทำงานร่วมกันจะเป็นการแก้ปัญหาในพื้นที่ได้อย่างครอบคลุม

- กลไกในการแก้ไขปัญหาต้องใช้ทั้งกลไกทางการและไม่เป็นทางการ รัฐอำนวยความสะดวกให้สามารถสร้างกลไกอย่างไม่เป็นทางการได้เป็นเฉพาะบริเวณ

- ส่งเสริมการสร้างชุมชนความมั่นคง (Security Community) โดยเปิดพื้นที่ให้กับการมีส่วนร่วมและส่งเสริมความร่วมมือจากภาคส่วนประชาสังคม เอกชน และ NGOs มากขึ้น ในลักษณะของการสร้างความร่วมมือเชิงบูรณาการ (Integrate Cooperation)

- ประเด็นปัญหาใหม่ที่ควรตระหนักในการแก้ปัญหา เช่น สมดุลของชาติมหาอำนาจในภาคธุรกิจ เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม ปัญหาการย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ ปัญหาการเมืองการปกครอง ระดับความยากจนของประชาชน ปัญหาคอร์รัปชัน เป็นปัญหาที่ทำลายต่อเสถียรภาพ จะส่งผลกระทบต่ออาเซียนในภาพรวมได้

- การสร้างฐานข้อมูลเปิดที่มีความจำเป็นต่อหน่วยงานอื่นๆ นั้น เป็นสิ่งที่ต้องทำการศึกษาต่อไปในอนาคต ที่สามารถให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าถึงฐานข้อมูลนำไปใช้แสวงประโยชน์ได้

- รัฐบาลควรจะสนับสนุน “กลุ่ม” ที่เกิดขึ้นและมีความสำคัญในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่อย่างแท้จริง

4.4 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวិจัยการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบร่วมกัน โดยเฉพาะจงเป็นแต่กรณีเฉพาะ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างความร่วมมือทั้งจากกลไกที่มีอยู่แล้ว และการสร้างกลไกใหม่ที่ยังขาดแคลนอยู่ เช่น กรณีการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดบนเส้นทางสาย North - South Economic Corridor

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

**สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลง
และความท้าทายต่อชาติอาเซียนในห้วง
ค.ศ. 2015-2016**

นาวาอากาศเอกภูมิใจ เลขสุนทรากร

กองภูมิภาควิศวกรรม ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย
62 ถนนวิภาวดีรังสิต ดินแดง กรุงเทพฯ 10400
โทร./แฟกซ์ 0-2275-5716
(E-mail: rsdssc2559@gmail.com, rsd.ssc@gmail.com)

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

ตั้งแต่การจากไปของ 2 ท่านผู้ก่อตั้ง ASEAN คือ นาย ลี กวน ยู ในปี ค.ศ. 2015 และล่าสุดพันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ ในปี ค.ศ. 2016 นับว่าเป็นจุดสิ้นสุดของยุคผู้ก่อตั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่หลังเที่ยงคืนของวันสุดท้ายของปี ค.ศ. 2015 ภูมิภาคนี้ได้ปรับเข้าสู่บริบทใหม่ของการเป็นประชาคมอาเซียนที่ประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ (1) ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community หรือ APSC) (2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) และ (3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community หรือ ASCC)

เป้าหมายของการเป็นประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน คือ การนำมาซึ่งเสถียรภาพต่อสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของภูมิภาค ภายหลังจากการเป็นประชาคมอาเซียนตั้งแต่เริ่มต้นปี ค.ศ. 2016 ปัญหาที่ส่งผลต่อเสถียรภาพของอาเซียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือ “ปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้” ในขณะที่ ASEAN เองยังได้รับอิทธิพลจากภายนอกส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่ในกรอบของประเทศในภูมิภาคนี้เท่านั้น นั่นคือ การกลับมาของสหรัฐฯ ได้ส่งอิทธิพลต่อการแก้ปัญหาในกรณีทะเลจีนใต้ ในขณะที่เดียวกันอิทธิพลจากประเทศสมาชิกภายในอาเซียนเองที่มีมุมมองที่แตกต่างไปต่อประเด็นข้อพิพาทนี้ก็เป็นปัญหาต่อเสถียรภาพของอาเซียน เช่นกัน

คำถามที่เกิดขึ้นในช่วงปีที่ผ่านมา อาเซียนยังคงเป็นองค์การทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพของภูมิภาคอยู่หรือไม่ ยังสามารถจัดการกับกรณีพิพาทในทะเลจีนใต้ซึ่งมีชาติสมาชิกหลายประเทศเป็นคู่ขัดแย้งได้โดยลำพังหรือไม่ จากการออกแถลงการณ์ของการประชุมอาเซียนในระดับผู้นำประเทศและกระทรวงการต่างประเทศที่ผ่านมาแล้วหลายครั้งก็ไม่มีแถลงการณ์ใดๆ ต่อทางออกของการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมมีเพียงการแสดงความห่วงใยต่อประเด็นปัญหาในประเด็นการขัดแย้งเท่านั้น และอาเซียนก็ไม่สามารถยับยั้งการกระทำใดๆ ที่จีนยังคงมีการก่อสร้างและพัฒนาอย่างต่อเนื่องในพื้นที่พิพาทดังกล่าว

การเป็นผู้เล่นหลักของอาเซียนในภูมิภาค ไม่ได้มีเฉพาะภาพของอาเซียนในเชิงความร่วมมือระดับพหุภาคีแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นภาพของความร่วมมือในระดับทวิภาคีตามที่จีนต้องการ และกรณีพิพาทในทะเลจีนใต้ ในช่วงปี ค.ศ. 2015 ซึ่งมาเลเซียเป็นประธานอาเซียน มาเลเซียใช้ยุทธศาสตร์ความเงียบ (Quiet Diplomacy) อย่างระมัดระวัง เพื่อรักษาไว้ซึ่งสัมพันธภาพต่อประเทศจีน ในขณะที่เวียดนามก็ใช้ความพยายามที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งทางความร่วมมือกับสหรัฐฯ รวมทั้งได้มีการเดินทางเยี่ยมเยียนอย่างเป็นทางการต่อสหรัฐฯ โดยเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามซึ่งถือเป็นผู้นำทางการเมืองระดับสูงของประเทศ ในขณะเดียวกันฟิลิปปินส์ยังคงดำเนินนโยบายอย่างต่อเนื่องในการสร้างความไว้วางใจให้กับชาติพันธมิตรประเทศในอาเซียน และการใช้มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศไปพร้อมๆ กันเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องทะเลจีนใต้

ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2015 บางประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังคงประสบปัญหาความไม่มั่นคงทางการเมือง ซึ่งรวมถึงประเทศไทยที่เข้าสู่กระบวนการทำประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และให้มีการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เมียนมายังคงเผชิญกับปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อย และยังมีปัญหาเรื่องการถ่ายโอนอำนาจทางการเมืองไปสู่พรรค NLD ภายหลังจากได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้งอย่างถล่มทลาย ขณะเดียวกันอินโดนีเซียก็มีความพยายามในการสร้างตนเองให้เป็นประเทศทางทะเล (Maritime Country) และพยายามแก้ปัญหาในเรื่องเศรษฐกิจภายในประเทศของตนเองซึ่งอินโดนีเซียต้องพึ่งพาจีน จึงมีความจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับจีน แม้ว่าทั้งสองประเทศยังมีประเด็นในเรื่องความขัดแย้งในทะเลจีนใต้อยู่

นอกจากนี้ภาพโดยรวมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทุกประเทศ ยังมีการปรับปรุงสร้างความทันสมัยให้กับกองเรือของตนเอง เช่น แผน 10 ปีของมาเลเซียในการก่อสร้างเรือรบรุ่นใหม่ แนวโน้มหรือทิศทางในการใช้เรือดำน้ำเพื่อการปฏิบัติการในภูมิภาคมากขึ้น สิงคโปร์ก็ได้ดำเนินการจัดหายุทธโศปกรณ์

พัฒนาสู่ยุคที่ 3 ของกองทัพสิงคโปร์ โดยการจัดซื้อเรือรบในพื้นที่ชายฝั่งและเรือดำน้ำ ในขณะที่เดียวกันก็พยายามเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือกับชาติสมาชิกอาเซียนและประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค รวมถึงการปฏิบัติการร่วมทางเรือดำน้ำ

1 ประชาคมอาเซียนและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย

1.1 การจัดตั้งประชาคมอาเซียนที่ผ่านมา

นายลี กวน ยู ผู้ก่อตั้งประเทศสิงคโปร์ ได้ถึงแก่กรรมไปเมื่อวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 2015 หลังจากที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำสิงคโปร์ นานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1959 ซึ่งในขณะนั้นสิงคโปร์ยังเป็นรัฐที่ปกครองตนเองภายใต้เครือจักรภพอังกฤษ จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1963 จึงได้รับเอกราชจากเครือจักรภพอังกฤษ สิงคโปร์จึงเข้าร่วมกับมาเลเซียก่อนที่จะแยกตัวออกมาเป็นประเทศสิงคโปร์ในปี ค.ศ. 1965 ก่อนที่จะมีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 1967 ในช่วงที่ผ่านมาสิงคโปร์นับเป็นประเทศที่มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจมากที่สุด และเป็นผู้เล่นหลักในการสร้างบทบาทให้อาเซียนในการเป็นสถาบันทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความร่วมมือด้านความมั่นคงของภูมิภาค การจากไปของผู้นำที่ยิ่งใหญ่อย่าง นายลี กวน ยู ไม่ได้มีความหมายเฉพาะประเทศสิงคโปร์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงประวัติศาสตร์ของภูมิภาคที่แสดงถึงผู้นำทั้งหมดที่เป็นส่วนหนึ่งของการจัดตั้งอาเซียน และหลังจากนั้นไม่นานบุคคลสำคัญของไทยคือ พันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันต์ ก็ได้ถึงแก่กรรมในต้นปี ค.ศ. 2016 นับเป็นการปิดม่านของยุคผู้ก่อตั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อย่างไรก็ตามหลังสิ้นสุดของ ค.ศ. 2015 นับเป็นยุคใหม่ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอาเซียน เมื่อสิ้นสุดการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 27 ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2015 ก็ได้มีการประกาศร่วมกันถึงการเป็นประชาคมอาเซียนหลังการสิ้นสุดของวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 2015 มีการจัดตั้งสามเสาหลักเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน จากการเตรียมการตั้งแต่

ในปี ค.ศ. 2003 อาเซียนให้การรับรองปฏิญญาอาเซียนบาทลึคอนคอร์ด 2 ที่จะเริ่มให้มีการจัดตั้งอาเซียนในปี ค.ศ. 2020 แต่ต่อมาในปี ค.ศ. 2007 ในการประชุมสุดยอดอาเซียน เมืองเซบู ฟิลิปปินส์ ได้มีการตัดสินใจให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนเร็วขึ้นเป็นปี ค.ศ. 2015 ซึ่งวัตถุประสงค์ของการเป็นประชาคมก็เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้อาเซียน ในการมีสถานะเป็นสถาบันของภูมิภาคที่จะตอบสนองต่อปัจจัยภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น รองรับการเติบโตของจีนและอินเดีย ตอบสนองต่อการเพิ่มขึ้นของความท้าทายความมั่นคงรูปแบบใหม่ เช่น การก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น หลังจากอาเซียนได้มีการเขียน Blueprint เพื่อรองรับสามเสาของประชาคมอาเซียน ซึ่งแต่ละเสาก็จะมี Blueprint ของตนเองที่จะมีการผลักดันและขับเคลื่อนการไปสู่ประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์ ในการประชุมสุดยอดของอาเซียน ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ในปี ค.ศ. 2015 ที่ผ่านมา อาเซียนยืนยันว่าสามเสาหลักของประชาคมอาเซียนจะไปถึงเป้าประสงค์ตามที่วางไว้ ซึ่งสำหรับอาเซียนการจัดตั้งประชาคมถือเป็นจุดสูงสุดของความพยายามในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่การลงนามร่วมกันในปฏิญญากรุงเทพในปี ค.ศ. 1967

1.2 การจัดตั้งประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน

ในบริบททั่วไปของการเป็นประชาคมความมั่นคงจะหมายถึงกลุ่มของชาติที่มีความร่วมมืออย่างแน่วแน่ในการคงไว้อย่างถาวรซึ่งความสงบและเสถียรภาพ ในความหมายและการคงไว้ซึ่งเป็นธรรมชาติของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั่น อะไรคือรูปแบบของประชาคมความมั่นคงที่เป็นเป้าหมายของอาเซียน คำตอบที่ใกล้เคียงที่สุดคือการเชื่อมโยงสู่ภาพอนาคตด้านความมั่นคงของอาเซียน ในความหมายที่อาเซียนสามารถที่จะทำอะไรก็ตามเพื่อให้เกิดความสงบสุขและเสถียรภาพของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงในภาพรวม

ประเด็นแรก คือ อาเซียนไม่ได้มีความต้องการที่จะเป็นพันธมิตรทางทหารในขณะเดียวกันพื้นฐานของการเป็นความมั่นคงแบบครอบคลุมแบบ

รอบด้าน (Comprehensive Security) ที่เป็นโครงสร้างความร่วมมือที่เป็นเป้าหมายหลักของความร่วมมือในเรื่องความมั่นคงไม่ตามแบบ นโยบายนี้ได้ถูกกำหนดและได้ถูกยอมรับมาในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 โดย APSC Blueprint ได้ถูกรับรองในปี ค.ศ. 2009 ของการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน โดยได้มุ่งกรอบในเรื่องของอาชญากรรมข้ามชาติ การก่อการร้าย การบรรเทาภัยพิบัติ โดยได้กำหนดพื้นที่เฉพาะเจาะจงของความร่วมมือในภัยความมั่นคงไม่ตามแบบ

การประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมอาเซียน (ADMM) เป็นกรอบของการทำงานในการแสวงหาความร่วมมือด้านความมั่นคงในกรอบของความมั่นคงไม่ตามแบบ ตั้งแต่เริ่มต้นในปี ค.ศ. 2006 ADMM จึงเป็นกลไกหนึ่งของการแสวงหาความร่วมมืออย่างเฉพาะเจาะจงภายในภูมิภาค โดยเฉพาะที่สำคัญในสองกรอบความร่วมมือ คือ การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ (HA/DR) และการปฏิบัติการเพื่อสันติภาพ ในการประชุม ADMM ครั้งที่ 9 ที่จัดขึ้นที่เกาะลังกาวิ ประเทศมาเลเซียในปี ค.ศ. 2015 ประเทศสมาชิกอาเซียนได้ลงนามรับรองเอกสารแนวทาง (Concept Paper) ในเรื่องกลุ่มความร่วมมือทางทหารอาเซียนในประเด็นเรื่อง HA/DR เพื่อที่จะได้ดำเนินกิจกรรมเรื่องการช่วยเหลือบรรเทาภัยพิบัติอย่างรวดเร็ว เอกสารแนวคิดนี้ได้มีการนำเสนอถึงหน่วยในการบรรเทาภัยพิบัติ ที่จะถูกเคลื่อนย้ายเมื่อมีการร้องขอ และตามข้อตกลงของประเทศที่ประสบภัยพิบัติ ซึ่งความหมายของการสร้างหน่วยลักษณะนี้ประเทศสมาชิกจะต้องมีฐานข้อมูลร่วมกันซึ่งเป็นฐานข้อมูลของกำลังพลและยุทธโศปกรณ์ที่จะทำให้เกิดจุดของการประสานงาน (POC) มีการฝึกซ้อมซึ่งจะทำให้เกิดข้อกำหนดการปฏิบัติการร่วมกันและการเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยทหารของประเทศสมาชิกอาเซียน

ในปี ค.ศ. 2015 มาเลเซียในฐานะประธานอาเซียนได้รับริเริ่มความร่วมมือเชิงลึกในกรอบ ADMM โดยการเสริมสร้างโปรแกรมเครือข่ายความร่วมมืออุตสาหกรรมป้องกันประเทศของอาเซียนที่จะทำให้เกิดความร่วมมือในอนาคตระหว่างอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของชาติสมาชิกอาเซียน ซึ่งหัวข้อของความตั้งใจร่วมกันที่จะมีในอนาคตสามารถที่จะทำตามกรอบความร่วมมือของ HA/DR

โดยการสร้างความร่วมมือในด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศให้ประสบความสำเร็จ ในขณะที่เดียวกันปัญหา ISIL เป็นปัญหาการก่อการร้ายซึ่งรุนแรงมากขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการเพิ่มขึ้นของการสนับสนุนกลุ่ม ISIL และได้กลายเป็นปัญหาต่อประเทศสมาชิกอาเซียนโดยเฉพาะปัญหาเรื่องคนภายในบางประเทศอาเซียน มีพยายามจะเข้าไปร่วมกับขบวนการ ISIL ในตะวันออกเฉียงกลาง ในขณะที่เดียวกันกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงก็ได้สร้างปัญหาใหม่ให้กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทำให้ชาติสมาชิกอาเซียนให้มาสร้างความสนใจต่อการมีจุดยืนร่วมกันในการพัฒนานโยบายการป้องกันปัญหาการก่อการร้ายให้เกิดประสิทธิผลมากขึ้น

ประเด็นที่สอง อาเซียนเองได้จัดตั้งเสาหลักการเมืองความมั่นคงอาเซียน หรือ APSC เพื่อที่จะขยายประชาคมความมั่นคงอาเซียน หรือ ASEAN Security Community (ASC) แต่ว่า APSC ไม่สามารถที่จะให้การสนับสนุนในเรื่องความมั่นคงอย่างใกล้ชิดได้ แต่เป็นการช่วยเหลือหรือสนับสนุนในการเป็นโครงสร้างของความร่วมมืออย่างหลวม ซึ่งนับตั้งแต่การประชุมสุดยอดอาเซียนที่สิงคโปร์ในปี ค.ศ. 2007 อาเซียนได้ยอมรับเป็นทางการในหลักการของ APSC ที่ได้ถูกกำหนดไว้ใน ASEAN Charter และได้ให้การรับรองในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งนั้น อาเซียนมองว่าเป้าหมายของความมั่นคงนั้นอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับในคุณค่าของประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน ในขณะที่เดียวกันอาเซียนเองต้องสร้างความสงบสุข สร้างการเป็นประชาธิปไตยและสภาพแวดล้อมที่ผสมผสานเกื้อกูลเพื่อต่อการคุณค่าทางการเมืองของอาเซียน ความสงบสุขและเสถียรภาพ ในเสาของ APSC นั้น ได้เน้นลงไปที่ความร่วมมือทางด้านการเมืองที่พยายามจะสร้างให้เกิดประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน ดังตัวอย่างที่อาเซียนได้มีการจัดตั้ง ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights (AICHR) AICHR มีจุดมุ่งหมายในเรื่องสิทธิมนุษยชนและการพัฒนาประชาสังคม เพื่อกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในกรอบขององค์การสหประชาชาติ (UN)

ประเด็นที่สาม อาเซียนไม่ได้มองว่าประชาคมความมั่นคงเป็นเพียงสถาบันที่มองด้านกายภาพ ทางภูมิศาสตร์ที่เฉพาะเจาะจงเฉพาะประเทศสมาชิกภายในเท่านั้น แต่อาเซียนต้องมองถึงประชาคมความมั่นคงภายนอกอาเซียนเป็นการมองไปสู่ภายนอก (Outward - Looking) เพื่อแสวงหาความร่วมมือเชิงรุกกับประเทศภายนอกภูมิภาคเป็นนโยบายอย่างเฉพาะเจาะจง หนึ่งในนั้นคือ การสร้างกลไก ADMM-Plus ที่ปัจจุบันมีประเทศจำนวน 8 ประเทศเข้าร่วมในกลไก ADMM-Plus ที่รวม จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย สหรัฐฯ และรัสเซียเข้าเป็นสมาชิกในฐานะประเทศคู่เจรจา ADMM-Plus ได้จัดตั้งศูนย์กลางของกิจกรรมความร่วมมือในปี ค.ศ. 2010 ที่ครอบคลุมหกประเด็นของความมั่นคงไม่ตามแบบ จากเอกสารการประชุมของ ADMM-Plus ครั้งที่สาม ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2015 ปัญหาความมั่นคงของภูมิภาคได้มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น มีความซับซ้อนอย่างมาก อาเซียนจึงควรคงไว้ซึ่งบทบาทหลักในภูมิภาคและเสริมสร้างความแข็งแกร่งโดยเชื่อมโยงเข้ากับประเทศจากภายนอกภูมิภาค ในวิธีคิดนี้จึงได้เกิดความตั้งใจให้เกิดประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน ด้วยการดึงชาติสมาชิกในภูมิภาคมาอยู่ร่วมกันผ่าน ADMM ในขณะที่เดียวกันก็เสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาคมมา ในการพัฒนาของความร่วมมือกับประเทศภายนอกภูมิภาคผ่านบทบาทกลางของ ADMM-Plus อีกทางหนึ่ง

Blueprint สำหรับเสาประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน (APSC)

APSC Blueprint อยู่บนพื้นฐานของแผนปฏิบัติการความมั่นคงอาเซียน (the ASEAN Security Plan of Action) และโปรแกรมปฏิบัติการเวียงจันทน์ (the Vientiane Action Program) ที่จัดทำขึ้นในปี ค.ศ. 2004 และได้ถูกรับรองในปี ค.ศ. 2009 ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 14 Blueprint ฉบับนี้ได้กำหนด Road Map และตารางเวลาสำหรับการจัดตั้ง APSC ในปี ค.ศ. 2015 ซึ่ง Blueprint นี้เป็นโปรแกรมที่อ่อนตัวตามแผนปฏิบัติการความมั่นคงอาเซียน ยังคงไว้ซึ่งความต่อเนื่องหลังจากที่มีการบังคับ APSC

Blueprint แล้ว Blueprint ฉบับนี้ประกอบด้วย 3 ส่วนเป็น การแนะนำ คุณลักษณะและองค์ประกอบของ APSC ในการปฏิบัติและการทบทวน Blueprint APSC ให้ความสนใจในเรื่องคุณลักษณะและองค์ประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าประสงค์ของ APSC ถูกกำหนดขึ้นเพื่อการสร้างความมั่นใจให้กับ ประชาชนและชาติสมาชิกอาเซียนได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติกับผู้อื่น และชาติอื่น ในโลกอย่างเป็นทางการประชาธิปไตยภายใต้สภาพแวดล้อมที่ผสมผสาน Blueprint ฉบับนี้ได้กำหนดให้ APSC ควรที่จะเสริมสร้างการพัฒนาการเมือง โดยการ ยึดมั่นในหลักของประชาธิปไตย หลักนิติรัฐ และธรรมาภิบาล การยอมรับในการ สร้างและปกป้องซึ่งมนุษยธรรมและพื้นฐานของอิสรภาพที่ได้ถูกเขียนไว้ใน กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) สามคุณลักษณะหลักของ APSC คือ (1) การเป็นประชาคมที่ตั้งอยู่บนกฎ กติกา ที่มีค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน (A Rules-based Community of shared values and norms.) (2) การเป็น ภูมิภาคที่ยึดหลักสันติ ความมีเสถียรภาพและความยืดหยุ่น มีความรับผิดชอบ ร่วมกันในมิติด้านความมั่นคงแบบรอบด้าน (A Cohesive, Peaceful, Stable and Resilient Region with shared responsibility for comprehensive security.) และ (3) มุ่งปฏิสัมพันธ์กับประเทศนอกภูมิภาคอย่างมีพลวัตท่ามกลาง โลกที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนเพื่อพึ่งพาซึ่งกัน (A Dynamic and Outward-looking Region in an increasingly integrated and interdependent world.)

เป็นประชาคมที่ตั้งอยู่บนกฎ กติกา ที่มีค่านิยมและบรรทัดฐาน ร่วมกัน เช่นการสร้างความเข้าใจร่วมกันของชาติสมาชิกในเรื่องระบบการเมือง วัฒนธรรม การสร้างธรรมาภิบาล การสร้างหลักเกณฑ์ของประชาธิปไตย ซึ่งยัง รวมถึงการต่อสู้ในเรื่องคอร์รัปชันผ่านการสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบัน ยุติธรรมที่หลากหลาย รวมถึงการให้การรับรอง DOC ในกรณีข้อพิพาท ทะเลจีนใต้ และการสร้างความร่วมมือทางทะเล

เป้าประสงค์ของการปฏิบัติในการเป็นศูนย์กลางด้านความมั่นคง มุ่งเน้นในสามประเด็นหลักคือ (1) การป้องกันความขัดแย้ง (2) การแก้ปัญหา

ข้อขัดแย้งและความเป็นมิตร (3) การสร้างสันติภาพภายหลังความขัดแย้ง จุดประสงค์หลักคือ การให้ความสำคัญกับการป้องกันความขัดแย้งที่ใช้การพูดคุย ในขณะที่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต้องผ่านการใช้กระบวนการ หรือใช้ระบบของความเป็นมิตรที่ถูกกำหนดไว้ในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (TAC) ในขณะที่เดียวกันการสร้างสันติภาพ ภายหลังความขัดแย้งให้ความสำคัญในการสนับสนุนในเรื่องสิทธิมนุษยชน การใช้ความร่วมมือในกรอบของภัยคุกคามไม่ตามแบบเพื่อลดความตึงเครียดระหว่างกัน การสร้างความร่วมมือในกระบวนการสอบสวนและการปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องอาชญากรรมข้ามชาติ การค้ามนุษย์ ยาเสพติด การค้าอาวุธ ประจำกายขนาดเล็ก และอาชญากรรมทางไซเบอร์ ในตัวอย่างที่กล่าวมานั้น สามารถที่จะแยกเรื่องของความร่วมมือออกจากกันเป็นเรื่องๆ ได้ เช่น การต่อต้าน การก่อการร้าย การบรรเทาภัยพิบัติ เป็นต้น

ในคุณลักษณะทั้ง 3 ประการที่ผ่านมา การสร้างประชาคมที่มองสู่ภายนอก (Outward-Looking) เน้นย้ำที่การสร้างความเข้มแข็งของการเป็นศูนย์กลางของอาเซียน และความร่วมมือกับชาติที่อยู่ภายนอกภูมิภาค และ APSC Blueprint นั้นเน้นย้ำที่ความร่วมมือทางการเมืองมากกว่าความเกี่ยวข้อง และความร่วมมือทางทหาร ทั้งในความมั่นคงตามแบบและความมั่นคงไม่ตามแบบ สังเกตว่าแนวทางที่ปรากฏนั้นได้สะท้อนให้เห็นเป้าหมายของอาเซียนในการสร้างประชาคมการเมืองความมั่นคงที่ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานการเป็นพันธมิตรทางทหาร แต่อยู่บนหลักการของความมั่นคงแบบครอบคลุมรอบด้าน (Comprehensive Security) ที่มองความมั่นคงในทุกมิติแบบองค์รวม ที่รวมถึงความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การสื่อสาร อาหาร พลังงานสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของ มนุษย์ ความมั่นคงของสังคม ความมั่นคงของชาติและของภูมิภาค

1.3 บททดสอบสำหรับประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียนต่อ ประเด็นข้อพิพาทดินแดนในทะเลจีนใต้

ตลอดปี ค.ศ. 2016 ถ้ามีการจัดการประชุมหรือพูดคุยในเรื่องความมั่นคงของประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรื่องที่ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้เลยคือการพูดคุยถึงประเด็นในทะเลจีนใต้ ถึงแม้อาเซียนได้เปลี่ยนเป็นประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียนแล้ว ตั้งแต่สิ้นสุดปี ค.ศ. 2015 ถึงปัจจุบันมีระยะเวลาเกือบ 1 ปี อาเซียนยังคงมีความไม่ลงตัวในกรณีทะเลจีนใต้ และในช่วงนี้สถานการณ์ในประเด็นดังกล่าวก็ยิ่งทวีความซับซ้อนมากขึ้น จีนเองยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการอ้างกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ในการควบคุมหมู่เกาะสแปรตลีย์ ในขณะที่สหรัฐฯ ก็เพิ่มการเฝ้าระวังและการวิพากษ์ในประเด็นเรื่องทะเลจีนใต้ ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มและการกระจายของระดับการแข่งขันกันอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ระหว่างจีนและชาติสมาชิกอาเซียน โดยใช้ประเด็นคำถามในเรื่องอิสระภาพในการเดินเรือ และอิสระภาพของการบิน เป็นการเผชิญหน้าระหว่างจีนและสหรัฐฯ บนพื้นฐานข้อกฎหมายทางทะเลนานาชาติ

ทิศทางที่ทำให้ประเด็นข้อพิพาทในทะเลจีนใต้กลายมาเป็นจุดสนใจสำหรับการเผชิญหน้าระหว่างอเมริกาและจีน ส่งผลต่ออาเซียนมีนโยบายทางยุทธศาสตร์ 3 ประการ ด้วยกันคือ

ประการแรก การเข้ามาของสหรัฐฯ เป็นไปอย่างเข้มข้นขึ้น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของปฏิภนาของชาติสมาชิกอาเซียนที่อ้างสิทธิ์ โดยเฉพาะฟิลิปปินส์ และเวียดนาม ที่การใช้กำลังทางทหารของจีนจะเป็นตัวผลักดันให้ 2 ประเทศนั้นเกิดความร่วมมือกับชาติสหรัฐฯ มากขึ้นแต่ ณ ปัจจุบัน โดยเฉพาะกับเวียดนาม แต่ล่าสุดฟิลิปปินส์ภายหลังจากการเลือกตั้งและได้ประธานาธิบดีคนใหม่ ได้แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายความร่วมมือกับสหรัฐฯ อย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะประเด็นที่สหรัฐฯ วิพากษ์นโยบายการปราบปรามยาเสพติดของ นายคูเตเต้ ประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ ที่อาจส่งผลถึงความร่วมมือต่อประเด็นปัญหาในทะเลจีนใต้ของทั้งสองประเทศจนมีการประกาศถึงการ

ซ้อมรบร่วมครั้งสุดท้ายระหว่างสหรัฐฯ และฟิลิปปินส์ โดยนายคเตอเต้ และความต้องการความช่วยเหลือจากจีนในการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานให้กับฟิลิปปินส์

ประเด็นที่สอง มีความกลัวว่าอิทธิพลของชาติมหาอำนาจระหว่างสหรัฐฯ และจีน จะทำให้ความสำคัญของอาเซียนลดลงข้อพิพาทในประเด็นเรื่องการคงไว้ซึ่งบทบาทของอาเซียนที่เป็นเสมือนผู้เล่นที่มีความหมายต่อประเด็นในทะเลจีนใต้ ที่จะนำไปสู่ทางแก้ปัญหาอย่างสันติสุข โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการจัดทำ COC (Code of Conduct) กับจีน เนื่องจากจุดยืนหลักของจีนที่ทำให้การเจรจาในการจัดทำ COC มีการหยุดชะงักและไม่เกิดผลผลิตตามมา

ในปัจจุบันขั้นตอนที่สำคัญในการเจรจาระหว่างผู้นำระดับสูงของอาเซียน-จีน คือ เวทีการประชุมเจ้าหน้าที่ระดับสูง หรือ SOM (Senior Officials Meeting) การประชุม SOM ครั้งที่ 9 ที่จัดขึ้น ณ เมืองเทียนจิน เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2015 ผ่านมา 10 เดือนเต็มหลังจากการประชุม SOM ครั้งที่ 8 เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2014 นั้นไม่มีความคืบหน้ามากนัก จากการอ้างถึงแถลงการณ์ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน ที่ประชุมได้เตรียมเอกสารหลักการที่กำหนดหัวข้อเรื่องร่วมกันที่จะนำไปถกแถลงในเรื่อง COC ในประเด็นการให้สิทธิ์กับกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการมีและใช้ระบบอินเทอร์เน็ตเชื่อมโยงระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศของจีนและประเทศสมาชิกอาเซียน ในการใช้เพื่อตอบสนองต่อกรณีฉุกเฉินทางทะเลโดยการประชุม SOM อาจจัดขึ้น 1 - 2 ครั้งต่อปีเพื่อใช้เป็นเวทีในการหารือในประเด็นที่มีความห่วงใยร่วมกันของจีนและอาเซียน แต่การไปสู่จุดมุ่งหมายของการจัดทำ COC ให้ได้ในอนาคตอันใกล้ยังเป็นคำถามที่ยังหาคำตอบที่ชัดเจนไม่ได้ ซึ่งนี่นี้แสดงให้เห็นถึงการหารือกับจีนในประเด็นเรื่อง COC ดูเหมือนไม่มีการเตรียมการที่จะรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสถานการณ์ในทะเลจีนใต้ และอาเซียนเองก็ดูเหมือนจะไม่มีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่จะเร่งในการเจรจากับจีน รวมทั้งการประชุมของอาเซียนอื่นๆ ก็เป็นเรื่องยากที่จะประเมินประสิทธิผลของการพูดคุยในประเด็น

COC แม้ว่าอาเซียนจะมีกรอบการทำงานในการรักษาอย่างเป็นรูปแบบร่วมกับจีนก็ตาม

เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม ค.ศ. 2015 มีการประชุมอย่างไม่เป็นทางการของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมอาเซียนกับจีน ครั้งที่ 5 จัดขึ้น ณ กรุงปักกิ่ง ในการประชุมนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจีน นาย Chang Wanquan เสนอให้จีนและอาเซียนยังคงไว้ซึ่งการฝึกร่วมเพื่อป้องกันกรณีความขัดแย้งที่ไม่คาดคิดในทะเล และการฝึกร่วมในการค้นหาและช่วยชีวิต ข้อเสนอนี้เป็นตัวอย่างหนึ่งทางจีนที่มีความพยายามที่จะสร้างเสถียรภาพของความสัมพันธ์กับอาเซียน โดยผ่านกลไกการจัดการวิกฤตระหว่างอาเซียนกับจีน

และประเด็นที่สามมีความสัมพันธ์กับ 2 ประเด็นข้างต้น ที่อาเซียนกำลังเผชิญกับปัญหาในการสร้างความเป็นหนึ่งของอาเซียน โดยเฉพาะต่อประเด็นในเรื่องทะเลจีนใต้ เนื่องจากการเผชิญหน้ากันระหว่างสหรัฐฯ และจีน ได้ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดและมีมากขึ้น สมาชิกอาเซียนบางประเทศได้มีการเลือกประเทศผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง ในทางที่จริงแล้วประเทศสมาชิกอาเซียนพยายามที่จะหาเครื่องมือที่จะหลีกเลี่ยงการไม่อยู่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างเด่นชัด ทุกประเทศพยายามที่จะเดินอยู่บนทางสายกลางในประเด็นเรื่องทะเลจีนใต้ ฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่เป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ และเป็นประเทศที่วิพากษ์จีนอย่างรุนแรงในประเด็นทะเลจีนใต้ในช่วงที่ผ่านมา ในขณะที่เดียวกันประเทศเวียดนามก็เป็นประเทศที่ควบคุมหมู่เกาะและโขดหินในบริเวณเกาะสแปรตลีย์ที่ใหญ่ที่สุด ทั้ง 2 ประเทศจึงเป็นประเทศที่ตอบสนองต่อปัญหาทะเลจีนใต้มากที่สุด ในขณะที่อินโดนีเซียและมาเลเซียได้แสดงอย่างเปิดเผยให้เห็นถึงความหวังใจต่อจีน บรูไนก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่อ้างสิทธิ์ในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งบรูไนได้เคยนำเสนอต่ออาเซียนถึงจุดยืนร่วมกันในปี ค.ศ. 2013 ในช่วงที่บรูไนรับหน้าที่เป็นประธานอาเซียน สิงคโปร์ได้แสดงออกถึงปัญหาทะเลจีนใต้ว่าไม่ได้เป็นเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นเรื่องระหว่างอาเซียนและจีน และให้ใช้แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวผ่าน COC ซึ่งในขณะนี้ประเทศสิงคโปร์ก็เป็นประเทศที่ทำหน้าที่ประเทศผู้ประสาน

ความขัดแย้งระหว่างอาเซียน-จีน ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของปัญหาที่จะทำให้เกิดความรุนแรงในอนาคต

ในทางตรงกันข้ามประเทศไทย สปป.ลาว กัมพูชา และเมียนมา ซึ่งเป็นสมาชิกของอาเซียนบนทวีปไม่ได้อ้างสิทธิ์เหนือทะเลจีนใต้ และที่สำคัญมีอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจจากประเทศจีนในประเทศทั้ง 4 ประเทศ ดูเสมือนว่าทั้ง 4 ประเทศหลีกเลี่ยงที่จะแสดงออกถึงจุดยืนในทะเลจีนใต้ และแสดงออกถึงความห่วงใยว่าประเด็นปัญหาดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อจีนและอาเซียน โดยเฉพาะประเทศกัมพูชาแสดงออกถึงการเน้นย้ำอยู่เสมอว่าการสนับสนุนจุดยืนของจีนต่อประเด็นปัญหาทะเลจีนใต้

ในปี ค.ศ. 2015 อาเซียนได้พบกับปัญหาที่รุ่มร่าในการแสดงออกถึงจุดยืนร่วมกันต่อการเพิ่มขึ้นของการอ้างสิทธิ์ของจีนในทะเลจีนใต้ ผลสรุปจากการประชุมสุดยอดอาเซียนที่จัดขึ้นระหว่างวันที่ 26-27 เมษายน ค.ศ. 2015 ณ เกาะลังกาวิ ประเทศมาเลเซีย และได้เปิดเผยในช่วงเช้าของวันที่ 28 เมษายน นั้นถึงประเด็นในทะเลจีนใต้ว่า พวกเรา (ประเทศสมาชิกอาเซียน) มีความห่วงใยอย่างยิ่งยวดจากผู้นำบางประเทศที่อ้างสิทธิ์ในพื้นที่พิพาทในทะเลจีนใต้

มาเลเซียในฐานะประธานอาเซียนขณะนั้น ได้สร้างแรงขับเคลื่อนให้เกิดทางเลือกที่ยากขึ้น และสุดท้ายได้รวมในประเด็นการอ้างสิทธิ์เหนือดินแดนและข้อห่วงใยอย่างยิ่งยวดลงในประกาศ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงข้อห่วงใยที่แสดงออกในเอกสารบันทึกการประชุมฯ ในการสัมภาษณ์ต่อมาในการปิดการประชุมฯ นายกรัฐมนตรีฮุนเซ็นของกัมพูชา ได้กล่าวว่าทางแก้อุบัติเหตุกับจีนนั้นควรให้เป็นเรื่องเฉพาะของประเทศที่เกี่ยวข้อง คือ ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย และบรูไน ส่วนประเทศอื่นๆ ควรรอคอยและรอดูผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันเสียงที่สะท้อนออกมาจากจีนในประเด็นเรื่องทะเลจีนใต้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความลังเลของกัมพูชาที่จะไม่ถูกดึงเข้าไปสู่ปัญหาดังกล่าว

ในการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียนครั้งที่ 48 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม ค.ศ. 2015 แสดงให้เห็นถึงความยากลำบากของการประกาศแถลงการณ์ร่วมของอาเซียน ที่หลังจากสิ้นสุด

การประชุมแล้ว ยังต้องใช้เวลาอีก 2 วัน ในการปรับแต่งภาษาในแถลงการณ์นั้น ซึ่งได้ถูกเปิดเผยออกมาในวันที่ 6 สิงหาคม โดยเฉพาะการกล่าวถึงประเด็นทะเลจีนใต้ว่า พวกเรา (ประเทศสมาชิกอาเซียน) ได้มีการพูดคุยกันในเรื่อง ที่สัมพันธ์กับทะเลจีนใต้อย่างเข้มข้น และยังคงไว้ซึ่งข้อห่วงใยอย่างยิ่งและจริงจัง ในประเด็นดังกล่าว ทั้งในปัจจุบันและการพัฒนาที่กำลังดำเนินการในพื้นที่ ดังกล่าว พวกเรา (ประเทศสมาชิกอาเซียน) ได้แสดงออกถึงข้อห่วงใยอย่างยิ่ง จากรัฐมนตรีบางท่านต่อการเข้าอ้างสิทธิ์ในดินแดนในทะเลจีนใต้ ซึ่งจะกีดกัรอน ความไว้วางใจและความเชื่อมั่น ทำให้เกิดการเพิ่มความตึงเครียด และการ กีดกัรอนสันติภาพความมั่นคง และเสถียรภาพในทะเลจีนใต้

แถลงการณ์ฉบับนี้แสดงให้เห็นถึงข้อห่วงใยที่มีต่อการอ้างสิทธิ์เหนือ ดินแดนของจีน ไม่ได้แสดงถึงทัศนคติของอาเซียนในภาพรวม แต่เป็นข้อจำกัด ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจากบางประเทศ และแถลงการณ์ นี้ไม่ได้แสดงถึงข้อเรียกร้องให้มีการหยุดการอ้างสิทธิ์ นั้นนั้น คือ การหลีกเลี่ยง การแสดงออกของทุกประเทศ และเพียงแต่กล่าวถึงความห่วงใยในสถานการณ์ ที่เกิดขึ้นในทะเลจีนใต้ แถลงการณ์ร่วมฉบับนี้แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของการ แสดงออกสู่ภายนอกของการไม่เป็นเอกฉันท์ของอาเซียนต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

ในการประชุม ADMM Plus ครั้งที่ 4 ที่จัดขึ้น ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2015 สิ้นสุดลงด้วยการไม่สามารถออกแถลงการณ์ร่วม สาเหตุจากการไม่มีฉันทามติต่อประเด็นเรื่องทะเลจีนใต้ ถึงแม้ว่าอาเซียน แสดงออกอย่างเห็นได้ชัดถึงการก่อตั้งประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน แต่ข้อห่วงใยที่กำลังเพิ่มขึ้นจะสร้างความแตกแยกให้กับอาเซียนนั้น คือ ประเด็น ในเรื่องทะเลจีนใต้ และการเผชิญหน้าของสหรัฐฯ และจีน ที่ไปไกลเกินกว่า ขอบเขตด้านความมั่นคง ได้เข้าไปสู่เรื่องของความสำคัญทางเศรษฐกิจ ข้อตกลง ในเรื่อง TPP (Trans Pacific Partnership) ที่มีการกำหนดร่วมกันในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2015 ซึ่งอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย ได้ประกาศถึงการศึกษาร่วมกัน ไปได้ในการเข้าร่วมกับ TPP ในทางตรงกันข้ามประเทศสมาชิกอาเซียน

ทุกประเทศได้เป็นสมาชิกของ AIB ที่ถูกสร้างขึ้นโดยจีน ซึ่งสถานการณ์ในทะเลจีนใต้นั้นเป็นหนึ่งในความท้าทายของอาเซียนที่สร้างความพยายามอย่างต่อเนื่องในการกลายเป็นประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียนอย่างแท้จริง

2. จุดยืนของชาติสมาชิกอาเซียนต่อกรณีปัญหาทะเลจีนใต้

2.1 มาเลเซียกับการใช้ยุทธศาสตร์เจียบ

คือ มาเลเซียเป็นประเทศหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับทะเลจีนใต้ แต่ในขณะเดียวกันก็ได้สร้างความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีกับจีน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจกับประเทศจีน ทำให้มาเลเซียจึงใช้การทูตแบบเจียบในประเด็นเรื่องทะเลจีนใต้ และเข้าไปแสดงจุดยืนบางครั้งจากกรณีวิพากษ์ของฟิลิปปินส์ และเวียดนามต่อจีน ความสัมพันธ์ระหว่างมาเลเซียและจีนได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในปี ค.ศ. 2015 และในเดือนมีนาคม ทั้ง 2 ประเทศตกลงที่จะเสริมสร้างการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์อย่างครอบคลุมรอบด้าน

ในช่วง ค.ศ. 2015 มีปัจจัยใหม่ 3 ปัจจัย ที่ทำให้มาเลเซียระมัดระวังต่อการกำหนดนโยบายในเรื่องทะเลจีนใต้

ปัจจัยแรก คือ ในช่วง ค.ศ. 2015 มาเลเซียทำหน้าที่เป็นประธานอาเซียน ที่ต้องทำหน้าที่ในการสร้างและคงไว้ ซึ่งการเป็นหนึ่งเดียวของอาเซียนต่อทะเลจีนใต้ มาเลเซียพยายามค้นหาแนวทางที่สร้างความสำเร็จที่ดูเหมือนจะสร้างจุดยืนที่ตรงข้ามกับการสร้างความมั่นคงในความสัมพันธ์ของอาเซียนกับจีน ในขณะที่ความเข้มแข็งของอาเซียนเป็นไปด้วยความระมัดระวังต่อทะเลจีนใต้ ผลลัพธ์ก็คืออาเซียนได้พยายามคงไว้ซึ่งจุดยืนร่วมกันในเรื่องของข้อห้วงใยต่อการพัฒนาในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งได้เป็นแถลงการณ์ต่อสื่อเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2015 ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียน นาย Dato' Sri Anifah bin Haji Aman รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศมาเลเซีย ที่ชี้ให้เห็นว่ามาเลเซียยังคงแก้ปัญหาในประเด็นเรื่อง

ทะเลจีนใต้ผ่านแนวทางการไม่เผชิญหน้า ในขณะที่เดียวกันยังได้เน้นย้ำถึงมาเลเซีย จะให้การยอมรับ ถ้าจีนจะหยุดส่งก่อสร้างที่เป็นการอ้างสิทธิ์เหนือดินแดน และร่วมกับอาเซียนในการหาทางออกที่เป็นมิตรต่อประเด็นข้อขัดแย้ง ในทะเลจีนใต้ ที่แสดงออกถึงการไม่เรียกร้องให้จีนยุติการกระทำใดๆ ที่เป็นการอ้างสิทธิ์ในดินแดน สะท้อนให้เห็นถึงจุดยืนของมาเลเซียที่มีความซับซ้อน ถึงแม้ว่าจะมีความเป็นไปได้ที่จะกล่าววามาเลเซียได้มีการเปลี่ยนนโยบาย จากการทูตแบบเงียบต่อประเด็นในทะเลจีนใต้ ซึ่งดูเหมือนการคงไว้ซึ่งการ ถ่วงดุลความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจกับจีน และความร่วมมือทางการเมือง ของอาเซียน

ปัจจัยที่สอง เป็นการต่อเนื่องจากแนวโน้มของปีที่ผ่านมาที่มาเลเซีย อยู่ในส่วนทางใต้สุดของทะเลจีนใต้ และอ้างสิทธิ์เหนือดินแดนทางทะเล เช่นเดียวกับที่จีนได้อ้างสิทธิ์ในพื้นที่ทะเลจีนใต้ดังกล่าวตั้งนั้นมาเลเซีย จึงต้องใช้ความระมัดระวังในนโยบายระหว่างประเทศ ในเดือนมิถุนายน 2015 รัฐบาล มาเลเซียประกาศว่าได้ทดสอบใกล้ๆกับ Luconia Shoals ในขณะที่มาเลเซีย ก็ได้อ้างสิทธิ์ EEZ ต่อพื้นที่ดังกล่าวเช่นกัน นายกรัฐมนตรี นายนาจิบ ราซัค ชี้ให้เห็นถึงความตึงเครียดที่เพิ่มขึ้นระหว่างทั้งสองประเทศ ต่อประธานาธิบดี สี จิ้น ผิง ในอดีตที่ผ่านมา รัฐบาลมาเลเซีย ได้พยายามหลีกเลี่ยงการแสดงออกที่จะ มีผลกระทบต่อจีนจากการอ้างสิทธิ์เหนือพื้นที่ข้อพิพาทกับรัฐบาลจีน แต่ครั้ง นี้ มาเลเซียแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะยกระดับข้อพิพาท โดยใช้ เส้นทางทางการทูตกลับกับรัฐบาลจีน

ปัจจัยที่สาม แผนฉบับที่ 11 ของมาเลเซียแสดงถึงโครงการขนาดใหญ่ ของมาเลเซียในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทัพเรือ ซึ่งตั้งแต่มาเลเซีย มองว่าประเทศจีนยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการขยายกิจกรรมในทะเลจีนใต้ จึงทำให้มาเลเซียต้องมีการปรับท่าทีและนโยบายของประเทศตนเอง

2.2 เวียดนามกับการถ่วงดุลด้านความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหรัฐฯ

ในปี ค.ศ. 2014 เมื่อจีนได้เริ่มติดตั้งแท่นขุดเจาะน้ำมันกลางทะเลใกล้กับหมู่เกาะพาราเซล เวียดนามได้มีปฏิกิริยาอย่างรุนแรง และเผชิญหน้ากับจีนโดยส่งเรือตรวจการชายฝั่งลาดตระเวนในพื้นที่ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดการปะทะกับเรือลาดตระเวนของจีน สิ่งนี้เป็นจุดเปลี่ยนตอนแนวทางของเวียดนามในกรณีทะเลจีนใต้ ในกรณีนี้ก็คือนโยบายของเวียดนามได้มุ่งเน้นไปที่การถ่วงดุลอำนาจกับจีน โดยใช้สหรัฐฯ เข้ามาในพื้นที่ ภูมิภาคนี้ การเปลี่ยนแปลงนี้ ได้ปรากฏอย่างชัดเจนในปี ค.ศ. 2015 เมื่อผู้นำระดับสูงของรัฐบาลเวียดนาม คือเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามได้เดินทางไปเยี่ยมประเทศอื่นนอกภูมิภาค

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2015 รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามได้ประกาศว่า นาย Nguyen Phu Trong เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ได้ถูกเชิญจากสหรัฐฯ เข้าร่วมการเฉลิมฉลองครบรอบ 21 ปี ของการก่อตั้งความสัมพันธ์ทางการทูต ของทั้งสองประเทศนี้คือการเดินทางเยี่ยมครั้งแรกที่เกิดขึ้นโดยผู้นำระดับสูงของรัฐบาลเวียดนามต่อศัตรูเก่าในสงครามแบ่งแยกดินแดน สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึง การเปลี่ยนจุดยืนของผู้นำต่อประวัติศาสตร์ทางการทูตของเวียดนามในความหมายอื่นคือสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่เกิดขึ้น หมายถึงความพยายามสร้างสัมพันธ์ภาพของเวียดนามที่เป็นไปอย่างลึกซึ้งต่อสหรัฐฯ

อย่างไรก็ตาม เวียดนามยังคงไว้ซึ่งนโยบายพื้นฐานที่สร้างความสมดุลย์ทั้งต่อสหรัฐฯ และต่อจีน นาย Nguyen Phu Trong ได้ดำเนินการเดินทางไปสหรัฐฯ ในขณะเดียวกันก็ได้เดินทางไปเยี่ยมจีน ในช่วงวันที่ 7 ถึง 10 เมษายน ค.ศ. 2015 เพื่อหารือกับ ประธานาธิบดีสีจิ้นผิง และบุคคลอื่นของรัฐบาลจีน สังเกตเห็นได้จากเอกสารที่เป็นทางการของรัฐบาลจีน เปิดเผยถึงความคิดของเวียดนามที่แสดงออก และแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ในทะเลจีนใต้ที่มีผลเพียงเล็กน้อยต่อความสัมพันธ์ของจีนและเวียดนาม และจากนี้ จะเป็นก้าวแรกของการฟื้นฟูความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ

จากรายงานของสื่อทั้งของเวียดนามและจีน ต่อการพูดคุยของผู้นำทั้งสองประเทศเปิดเผยว่า ทั้งสองประเทศตั้งใจที่จะแก้ปัญหาในทะเลจีนใต้ด้วยวิธีทางสันติด้วยการเพิ่มความร่วมมือทางด้านการเงินและความร่วมมือในพื้นที่เศรษฐกิจอื่นๆ ในขณะที่เดียวกันก็สร้างความร่วมมือ ตามนโยบายเส้นทางสายไหมของจีนในศตวรรษที่ 21 ในขณะเดียวกันเวียดนามได้แสดงความกระตือรือร้นอย่างสร้างสรรค์ ในระหว่างการเยือนสหรัฐฯ

ในช่วงระหว่างวันที่ 6 - 10 กรกฎาคม เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ได้เน้นถึงความพร้อมของเวียดนาม ในการร่วมมือกับสหรัฐฯ ในกรณีทะเลจีนใต้โดยหลีกเลี่ยงการเอ่ยชื่อประเทศจีน ซึ่งเลขาธิการเวียดนามได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นที่จะต้องหยุดยั้งการกระทำของจีนในทะเลจีนใต้ ซึ่งในการประชุมวันที่ 7 กรกฎาคม ทั้ง 2 ประเทศตกลงถึงความรับผิดชอบของทุกประเทศในทะเลจีนใต้ที่จะต้องร่วมกันปกป้องอธิปไตยในการเดินเรือ และร่วมกันแก้ปัญหาข้อพิพาททางดินแดนด้วยสันติวิธีโดยยึดถือกฎหมายระหว่างประเทศ และจะไม่ยอมให้มีการใช้กำลัง อีกทั้งทั้งสองประเทศยังได้มีการหารือในเรื่องของ TPP และสิทธิมนุษยชน ซึ่งเวียดนามได้เน้นย้ำถึงความตั้งใจที่จะพูดคุยกับสหรัฐฯ อย่างเปิดเผยและสร้างสรรค์ในเรื่องปัญหามนุษยชน ซึ่งเป็นหัวข้อที่สำคัญต่อทั้งสองฝ่ายในแถลงการณ์ร่วมของทั้งสองประเทศต่อสื่อสาธารณะ

ทั้งสองประเทศแสดงความหวังต่อการพัฒนาในพื้นที่ทะเลจีนใต้ของจีน ซึ่งจะส่งผลให้ความตึงเครียดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นกดดันความไว้วางใจกดดันต่อความสงบสุข ความมั่นคง และเสถียรภาพของภูมิภาค และทั้งสองประเทศปฏิเสธต่อแรงกดดันต่างๆ จากการบีบบังคับ การข่มขู่ และการใช้กำลัง ในวันที่ 8 กรกฎาคม เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ได้พูดที่ Center for Strategic and International Studies (CSIS) ซึ่งเป็นหน่วยงานคลังสมองของสหรัฐฯ ณ กรุงวอชิงตันดีซี โดยเวียดนามได้เน้นย้ำให้เห็นถึงปัญหาในทะเลจีนใต้ เป็นปัญหาร่วมกันระหว่างสหรัฐฯ และเวียดนามที่กระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติของทั้งสองประเทศ

ในขณะที่เวียดนาม ได้พัฒนาความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ เวียดนามเอง ก็ต้องสร้างเสถียรภาพด้านความสัมพันธ์กับจีน เช่นกัน ด้วยการสร้างยุทธศาสตร์ ด้านความสัมพันธ์ของเวียดนามให้เหมาะสมกับบริบทของจีนและสหรัฐฯ ในความพยายามดังกล่าว เวียดนามมีตัวอย่างในช่วงสงครามเวียดนาม จากการสร้างความสัมพันธ์ที่มีต่อจีนและรัสเซียในขณะเดียวกันส่งผลให้เวียดนามสามารถ ผ่านพ้นวิกฤติในครั้งนั้นมาได้ และเนื่องจากสถานะของเวียดนามเองยังไม่มั่นคง เวียดนามจึงต้องพยายามกำหนดทิศทาง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ของตนเอง ต่อประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคอย่างระมัดระวัง

จีนเองได้ให้ความสำคัญต่อการที่เวียดนามหันไปใกล้ชิดกับสหรัฐฯ โดยในเวลาที่เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเดินทางเยี่ยมสหรัฐฯ นั้น จีนก็เริ่มที่จะทำการขุดเจาะน้ำมันในทะเลจีนใต้ และยังได้เพิ่มจำนวนเรือประมง มากขึ้นในพื้นที่ทะเลจีนใต้ เพื่อเพิ่มความกดดันต่อเวียดนาม ในวันที่ 16 กรกฎาคม 1 อาทิตย์หลังจากการเยี่ยมสหรัฐฯ ของเวียดนาม นาย Zhang Gaoli รองนายกรัฐมนตรีจีน ได้เยี่ยมประเทศเวียดนามและได้พูดคุยกับ 3 ผู้นำใหญ่ของเวียดนามคือ เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม นาย Trong ประธานาธิบดีเวียดนาม นาย Truong Tan Sang และนายกรัฐมนตรีเวียดนาม นาย Nguyen Tan Dung ซึ่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ได้อธิบายถึงการเยี่ยมเยือนสหรัฐฯ ต่อรองนายกรัฐมนตรีจีน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหลีกเลี่ยง ความคลางแคลงใจ ที่อาจเกิดขึ้นได้ของจีนต่อการเยี่ยมเยือนสหรัฐฯ ดังกล่าว

ในเดือนกันยายน 2015 เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ไป เยี่ยมเยือนญี่ปุ่น ซึ่งญี่ปุ่นเป็นเสมือนสัญลักษณ์ที่สำคัญที่มีต่อเวียดนาม เนื่องจาก ก่อนหน้านั้นเลขาธิการพรรคเวียดนามได้นำรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง กลาโหมเวียดนาม นาย Nguyen Chi Vinh เดินทางร่วมไปเยี่ยมเยือนญี่ปุ่น ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการปฏิบัติการรักษา สันติภาพ และญี่ปุ่นตกลงที่จะจัดหาเรือลาดตระเวน จำนวน 6 ลำให้กับเวียดนาม หลังจากการกลับมาของสองผู้นำเวียดนาม ญี่ปุ่นได้ส่งมอบเรือลาดตระเวน จำนวน 4 ลำจาก 6 ลำ แก่เวียดนาม ในเดือนพฤศจิกายนต่อมา และเวียดนาม

เองมีความตั้งใจในการปรับปรุงขีดความสามารถทางทะเล โดยการจัดการหาเรือดำน้ำ ชั้น Kilo จากรัสเซีย 3 ใน 4 ของจำนวนนั้น ได้ถูกประจำการในฐานทัพเรือ Cam Ranh ในช่วงปี 2015 เพื่อมาแก้ปัญหาในพื้นที่กรณีพิพาททะเลจีนใต้ และเวียดนามเองมีความตั้งใจที่จะสร้างความร่วมมือกับรัสเซียในการจัดหา ยุทโธปกรณ์และการฝึกอีกด้วย

2.3 ฟิลิปปินส์กับการดำรงความต่อเนื่องกับชาติพันธมิตรอาเซียน และการยึดถือหลักการกฎหมายระหว่างประเทศ

เปรียบเทียบระหว่าง มาเลเซีย เวียดนาม และฟิลิปปินส์ ฟิลิปปินส์ ถือเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์ที่ดีที่สุดของสหรัฐฯ ในยุคของประธานาธิบดี Benigno Aquino ฟิลิปปินส์ยึดหลักการ 3 ประการเป็นเครื่องมือที่สำคัญ คือ พันมิตร อาเซียน และ กฎหมายระหว่างประเทศ ด้วยการใช้อำนาจทั้ง 3 อย่างนี้ในเวลาพร้อมกัน ในปี ค.ศ. 2015

ประเด็นแรกคือพันธมิตร การใช้อำนาจเป็นพันธมิตรระหว่างสหรัฐฯ และ ฟิลิปปินส์เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทัพสหรัฐฯ ในทะเลจีนใต้ ด้วยการจัดตั้งสถาบัน the Enhanced Defense Cooperation Agreement (EDCA) ขึ้นในปี ค.ศ. 2014 ให้เป็นแกนของความพยายาม ใช้เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติการหลักของรัฐบาลสหรัฐฯ ในภูมิภาค ซึ่งในเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2015 สหรัฐฯ ได้ส่งเครื่องบินลาดตระเวน P-8A Poseidon เข้าประจำการลาดตระเวนในพื้นที่ทะเลจีนใต้โดยใช้ฐานทัพในฟิลิปปินส์ เป็นความร่วมมือของทั้ง 2 ประเทศที่อนุญาตให้กองทัพสหรัฐฯ สามารถใช้ฐานทัพของฟิลิปปินส์จำนวน 8 ฐานทัพด้วยกัน และในความร่วมมือดังกล่าว ได้มีการประกาศ ที่จะให้มีการเปิดใช้ฐานทัพเรืออ่าว Subic ที่ได้ปิดฐานทัพหลัง การถอนกำลังของสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 1990 ไปแล้ว ซึ่งในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2015 รัฐบาลฟิลิปปินส์ได้ประกาศให้การสนับสนุนกองเรือสหรัฐฯ ในการปฏิบัติการทางเรืออย่างเต็มที่ตาม UN Convention on the Law of the Sea และ หลักการใช้อำนาจและยังมีการฝึกซ้อมระหว่างสหรัฐฯ และฟิลิปปินส์ ในพื้นที่

ทะเลจีนใต้ต่อการแก้ปัญหาทางทะเลร่วมกัน ในขณะเดียวกันฟิลิปปินส์เองก็หวังอย่างยิ่งว่าญี่ปุ่นจะให้การสนับสนุนต่อการสร้างความทันสมัยให้กับกองทัพเรือของฟิลิปปินส์

ประเด็นที่ 2 อาเซียน ปัญหาในทะเลจีนใต้ได้ถูกนำมาพูดคุยในการประชุมของอาเซียน เพื่อที่จะให้เกิดการผลักดันปัญหาไปข้างหน้าในเดือนเมษายน ค.ศ. 2015 ในการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศอาเซียน ได้มีเลขาธิการกระทรวงการต่างประเทศฟิลิปปินส์ ออกมารายงานเกี่ยวกับสถานะของการอ้างสิทธิ์ทางดินแดนของจีนและวิภาคจีนอย่างรุนแรง โดยพยายามสร้างบทบาทนำ ทางการทูตในการวิภาคจีนอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นที่ 3 กฎหมายระหว่างประเทศ ความพยายามต่อการใช้กฎหมายระหว่างประเทศจากประเด็นการตัดสินของศาลระหว่างประเทศ นับตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 2013 ฟิลิปปินส์ได้ยื่นเรื่องพิพาทในทะเลจีนใต้ต่อ the Permanent Court of Arbitration (PCA) ในประเด็นการอ้างสิทธิ์ของจีน ตามแนว nine-dash line ในพื้นที่ทะเลจีนใต้จนกระทั่งสิ้นเดือนตุลาคม 2015 PCA ได้ประกาศผลการตัดสิน ให้การรับรองข้อกล่าวหาของฟิลิปปินส์ จากจำนวน 7 ท่านจากทั้งหมด 15 ท่านในครั้งแรกและต่อมา ถึงได้ประกาศผลการตัดสินใจ ในช่วงปี 2016 ไม่รับรองการอ้างสิทธิ์ของจีนตามแนว nine-dash line ในพื้นที่ทะเลจีนใต้

เราพบว่าคำตัดสินของ PCA ดังกล่าวมีผลต่อนโยบายระหว่างประเทศของทั้งฟิลิปปินส์ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเวียดนาม ต่อประเด็นในทะเลจีนใต้ ซึ่งหลังจากการเลือกตั้งประธานาธิบดีของฟิลิปปินส์ที่ผ่านมา ประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ นายดูเตอร์เต ได้มีการเปลี่ยนแปลง นโยบายระหว่างประเทศต่อสหรัฐฯ ในทิศทางที่แย่ง เนื่องจากสหรัฐฯ วิภาคนโยบายการปราบปรามยาเสพติดของประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ที่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง สิ่งนี้ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนให้กับสถานการณ์ความตึงเครียดในพื้นที่ทะเลจีนใต้ อาจมีการพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้นหรือไม่อย่างไร

3. ความท้าทายภายหลังการเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง และผลที่ตามมาของประเทศไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3.1 ประเทศไทยกับระบบการเมืองรูปแบบใหม่

ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 2015 การบริหารจัดการประเทศโดยรัฐบาลทหารของไทย ก็ยังคงค้นหาแนวทางของประเทศ ในการสร้างรูปแบบทางการเมืองที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เพื่อแทนที่ระบบประชาธิปไตยรัฐสภาแบบดั้งเดิมของไทย และในช่วงที่ผ่านมา การลงประชามติในการรับรัฐธรรมนูญของไทยก็ได้ผ่านไป ซึ่งประเทศไทยก็เข้าสู่โหมดของการเตรียมจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับสมบูรณ์และเตรียมการเข้าสู่การเลือกตั้ง ที่พยายามจะให้มีการจัดการเลือกตั้งภายในสิ้นปี ค.ศ. 2017 ซึ่งการเมืองของไทยที่ผ่านมา จะเป็นการผลัดเปลี่ยนของระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีการเลือกตั้งผู้แทนประชาชนมาปกครอง และนักการเมืองแบบเผด็จการมาโดยตลอด ปัจจุบันเป็นรัฐบาลทหาร ได้เข้ามาแก้ปัญหาประเทศไทยในยามที่เกิดวิกฤตความแตกแยกของชาติ โดยพยายามมุ่งเน้นต่อการพัฒนาประเทศ ให้เกิดความต่อเนื่อง และพยายามให้ประเทศไทยได้หลุดพ้นกับปัญหาแบบเดิมๆ จึงได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อเป็นกรอบอย่างกว้างในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศไทยสู่อนาคต

ความสัมพันธ์ของไทยกับชาติมหาอำนาจ เช่น สหรัฐฯ และจีนมีการเปลี่ยนแปลงที่ถูกมองว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ มีปัญหาที่ตกต่ำลง เนื่องจากการรัฐประหาร โดยสหรัฐฯ แสดงท่าทีอย่างเปิดเผยต่อการไม่ยอมรับรัฐบาลที่มาจากกรยึดอำนาจ ที่ขัดต่อหลักการประชาธิปไตยของสหรัฐฯ ในขณะที่จีนให้การยอมรับรัฐบาลทหารในปัจจุบันที่ถือเป็นเรื่องภายในประเทศ ทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างไทยและสหรัฐฯ จึงถูกมองว่าเกิดความเย็นชาในขณะที่ไทยได้ใกล้ชิดกับจีนมากขึ้นโดยเฉพาะประเด็นล่าสุดที่ไทยตัดสินใจในการต่อเรือดำน้ำจากประเทศจีน ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งในนโยบายความมั่นคงระหว่างไทยกับจีน แต่กองทัพไทยก็ยังคงไว้ซึ่ง

ความสัมพันธ์กับทั้งสองฝ่ายที่แสดงให้เห็นจากการฝึกอบรมกันระหว่างกองทัพไทยและสหรัฐฯ เช่น การฝึกคอปล่าโกลด์ ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยังคงมีโครงการแลกเปลี่ยนการฝึกและศึกษาระหว่างกองทัพไทย-จีน และไทย-สหรัฐฯ อย่างต่อเนื่อง

3.2 เมียนมาการส่งมอบการปกครองและปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์

ประเทศเมียนมา มี 2 ประเด็นความท้าทายที่เกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 2015 ประเด็นแรกปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ ภายหลังจากเลือกตั้งทั่วไป การต่อสู้กันระหว่างรัฐบาลกลางกับกลุ่มชาติพันธุ์ ยังคงดำเนินการต่อเนื่องถึงแม้จะมีความพยายามในการลงนามร่วมกันของการหยุดยิงระหว่างรัฐบาลพม่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ แต่ในท้ายที่สุดก็ยังไม่สามารถที่จะสรุปเพื่อให้ได้ข้อยุติต่อประเด็นการหยุดยิงดังกล่าว จากตัวอย่างที่ให้เห็นการต่อสู้ระหว่างรัฐบาลกลางกับกลุ่มของโกกั้งในรัฐฉาน ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2015 การต่อสู้ดังกล่าวส่งผลต่อความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านคือจีน ที่จีนยืนยันว่าการทิ้งระเบิดของทหารพม่าได้ข้ามพรมแดนเข้าไปสู่จีน เป็นสาเหตุให้เกิดความตึงเครียดของความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ และจากความพยายามที่จะสร้างข้อตกลงในการหยุดยิงของกลุ่มติดอาวุธทั้งหมด จำนวน 15 กลุ่มที่ผ่านมา กลุ่มโกกั้งไม่ได้เข้าร่วมในความพยายามดังกล่าว อย่างไรก็ตามในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2015 รัฐบาลทหารพม่าก็ได้พยายามตกลงที่จะทำข้อตกลงหยุดยิงกับ 8 กลุ่มจากทั้งหมด 15 กลุ่ม สุดท้ายก็ไม่สามารถที่จะบรรลุข้อตกลงได้

ประเด็นที่สองคือความมั่นคงด้านการเมือง ภายหลังจากเลือกตั้งในพม่าเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 2015 พรรค NLD ชนะการเลือกตั้งทั้งหมด 390 ที่นั่ง ทั้งในสภาสูงสภาล่างจากทั้งหมด 664 ที่นั่ง และในภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีเมียนมาแล้ว นางออง ซาน ซู จี ที่ปรึกษาแห่งรัฐสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศแท้จริงแล้วยังคงมีอดีตรัฐบาลทหารพม่า เป็นผู้ถ่วงดุลอำนาจในการบริหารประเทศอยู่ ปัญหาผู้ลี้ภัยโรฮีนจายังคงเป็นปัญหาที่รัฐบาลเมียนมา จะต้องการแก้ไขต่อไปในขณะที่

เมียนมา ต้องสร้างความสัมพันธ์กับประเทศที่เป็นมหาอำนาจ เช่น สหรัฐฯ และยุโรป ผลการเยี่ยมสหรัฐฯ ขององซานซูจี ได้นำไปสู่ การยกเลิกการแข่งขันของสหรัฐฯ ต่อเมียนมา ในขณะที่เดียวกันเมียนมายังต้องการสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงกับ 2 ชาติใหญ่คือ จีน และอินเดีย เพื่อคงไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมเอื้อต่อความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

3.3 อินโดนีเซียกับกับความมุ่งมั่นในการจัดการด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและความมั่นคง

อินโดนีเซียได้ตั้งเป้าหมายในการสร้างประเทศให้เป็นประเทศทางทะเล (Maritime Country) และการมุ่งไปสู่การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานที่จะเป็นส่วนช่วยเสริมสร้างการพัฒนาระบบเศรษฐกิจด้วยการร่วมมือกับประเทศอื่นๆ เช่น อินโดนีเซียได้มีความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับจีนในการสร้างระบบรถไฟและโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมระหว่างเกาะต่างๆ และมีการลงทุนด้านอื่นๆ ตามมา ซึ่งในประเด็นทางเศรษฐกิจได้ส่งผลกระทบต่อประเด็นด้านความมั่นคง โดยเฉพาะในพื้นที่ทะเลจีนใต้ที่อินโดนีเซียก็เป็นประเทศที่อ้างสิทธิ์ ในพื้นที่ดังกล่าวเช่นกัน

ในประเด็นทะเลจีนใต้ อินโดนีเซียดำเนินนโยบายเช่นเดียวกับมาเลเซีย ในการแสวงหาทางออกโดยดำเนินนโยบาย 2 แนวทาง คือการสร้างเสถียรภาพด้านความสัมพันธ์กับจีน ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงไว้ซึ่งความระมัดระวังกับจีน ทางด้านการเมืองอินโดนีเซีย แสดงเจตจำนงอย่างชัดเจนในการไม่เข้ายุ่งเกี่ยวกับข้อขัดแย้งใด และคงไว้ซึ่งการทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อม ระหว่างชาติสมาชิกอาเซียนกับจีน ในขณะเดียวกันรัฐบาลของนายโจโควี ก็แสดงให้เห็นถึงความพร้อมในการป้องกันเกาะ Natuna ที่มีแนวโน้มว่าจะกลายเป็นจุดฮอตสปอต ซึ่งในเดือนเมษายน ค.ศ. 2015 อินโดนีเซียได้จัดให้มีการฝึกซ้อมร่วมกับสหรัฐฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งทรัพยากรด้านการประมงในน่านน้ำบริเวณนั้น อินโดนีเซียได้ทำการจับกุมเรือประมงต่างชาติ ซึ่งรวมถึงเรือประมงจีนที่มีการทำประมงผิดกฎหมายในบริเวณดังกล่าว ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2015

รัฐบาลอินโดนีเซียได้แสดงเจตจำนงว่า เส้น 9 จุด ของ จีน ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศและแสดงออกถึงความพร้อมในการนำปัญหาดังกล่าว เข้าสู่ขบวนการการแก้ปัญหาทางกฎหมายระหว่างประเทศในกรณีที่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้โดยสันติวิธี ประเด็นข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ได้มีความซับซ้อนมากขึ้นและรัฐบาลของนายโจโกวี ได้มีการเคลื่อนไหวเชิงรุกต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดต่อประเด็นปัญหาดังกล่าว

4. การพัฒนาขีดความสามารถของกำลังทางเรือในพื้นที่ชายฝั่งและใต้ทะเล (Littoral Waters and Underwater) สู่การปรับปรุงกองทัพเรือให้ทันสมัยของมาเลเซียและสิงคโปร์

4.1 มาเลเซียกับความพยายามขยายบทบาททางทะเลภายใต้ข้อจำกัดทางงบประมาณ

ในขณะที่จีนได้ขยายขอบเขตการเข้ามาของจีนในทะเลจีนใต้ มาเลเซียและประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องก็กรณีพิพาทในบริเวณดังกล่าว ก็ถูกนำไปสู่ความรู้สึกของความตื่น ความระมัดระวังและพยายามค้นหาหนทางของตนเองต่อการแก้ปัญหาในทะเลจีนใต้ ที่จะส่งผลกระทบต่อตนเอง ซึ่งหนึ่งในการเตรียมการต่อการแก้ปัญหาคือการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านของกองทัพเรือ เพื่อให้สอดคล้องกับอุปสงค์ของความมั่นคงทางทะเลของกองทัพเรือในหลายๆ ประเทศในภูมิภาคนี้ ความคาดหวังถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดของตนเองในการตอบสนองต่ออุปสงค์ของการเปลี่ยนแปลง สิ่งหนึ่งนั่นก็คือแนวทางในการจัดหารูปแบบของเรือแบบใหม่ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการเรือลาดตระเวนไกลฝั่ง (Offshore Patrol Vessels) ถึงแม้ว่าสิงคโปร์เป็นประเทศที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ แต่ได้จัดทำแผนในการพัฒนากองทัพเรือของตนเอง เช่น การเตรียมการจัดซื้อเรือดำน้ำและการยกระดับขีดความสามารถของกองเรือในบริบทของการสร้างความทันสมัยด้านอุปกรณ์ให้กับกองทัพเรือของตนเอง

กองทัพเรือของมาเลเซียมีความพยายามในการเสริมสร้างขีดความสามารถของตนเอง เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมด้านความมั่นคง และอุปสงค์ในการสร้างบทบาทที่หลากหลายของตนเอง เพื่อที่จะตอบสนองต่อคุณลักษณะทางภูมิศาสตร์ ความพยายามเหล่านี้โดยสรุปไม่เพียงแต่เป็นความพยายามในการตอบสนองต่อความตึงเครียดที่เพิ่มขึ้นในทะเลจีนใต้เท่านั้น กองทัพเรือมาเลเซียยังเป็นหนึ่งของกองทัพเรือที่มีความพยายามในการสร้างความมั่นคงและปลอดภัยในบริเวณช่องแคบมะละกา และเส้นทางการเดินเรือที่สำคัญ ซึ่งในบริบทนี้คือ การเข้าไปแก้ปัญหาที่รวมถึงการก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ จากกลุ่มติดอาวุธที่อยู่ในพื้นที่น่านน้ำใกล้เคียงหรือน่านน้ำอื่นๆ จากตัวอย่างในปี ค.ศ. 2013 มีกลุ่มติดอาวุธจำนวน 200 คนจากฟิลิปปินส์ ที่เรียกตนเองว่า “Royal Security Forces of the Sultanate of Sulu and North Borneo” ได้ขึ้นฝั่งทางชายฝั่งตะวันออกของ Sabah กลุ่มติดอาวุธนี้ได้มีการปะทะกับเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงและกองทัพของมาเลเซีย จึงทำให้มาเลเซียมีความต้องการกำลังในการเสริมสร้างความมั่นคงในน่านน้ำในพื้นที่ Sulu และ Celebes ถึงแม้ว่ากองทัพเรือมาเลเซียจะเผชิญปัญหา ด้านการเงินในการจัดหาทรัพยากรด้านความมั่นคงเพื่อแก้ปัญหาที่เพิ่มขึ้นและหลากหลายมากขึ้น กองทัพเรือมาเลเซียจึงคาดหวังต่อการซ่อมแซมและปรับปรุงเครื่องมือที่มีอยู่ในปัจจุบันอีกทั้งยังแสวงหาโครงการเพื่อยืดอายุเรือ ในขณะที่เดียวกันมีความพยายามในการจัดหาอุปกรณ์ทางทหารที่ทันสมัยให้เป็นความเร่งด่วนอันดับแรกด้วย

ในการเตรียมการสำหรับแผนที่ 11 ของมาเลเซียที่จะมาแทนที่ห้าปีที่ประกาศในปี 2015 ได้สะท้อนให้เห็นถึงนโยบายของรัฐบาล ที่ออกโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม มีโครงการที่แตกต่างกันจำนวน 36 โครงการใช้เงินทั้งสิ้น 10.2 พันล้านริงกิต ซึ่งในงบประมาณนี้จะประกอบด้วยเรือชั้น Corvet จำนวน 8 ลำ และเฮลิคอปเตอร์ต่อต้านเรือดำน้ำจำนวน 6 ลำ มีเฮลิคอปเตอร์สำหรับฝึก และเรือสนับสนุนเอนกประสงค์ (Multipurpose Support Ship / MSS) ต่อมาวิกฤตการณ์ตกต่ำของราคาน้ำมันในตลาดโลกมีผลอย่างมากต่อสถานะ

การเงินของรัฐบาลมาเลเซีย ซึ่งปัญหาราคาน้ำมันตกต่ำโลกได้เริ่มมาตั้งแต่ ไตรมาสที่ 2 ของปี ค.ศ. 2014 ส่งผลให้ สถานะการเงินของมาเลเซียได้รับความเสียหายในสิ้นปี ค.ศ. 2014 ได้ส่งผลต้องงบประมาณทางด้านทหารของมาเลเซีย ได้มีการทบทวนและมีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมต่อสถานะการเงินของประเทศ ในปี ค.ศ. 2015 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม นาย Hishammuddin Hussein ได้กล่าวว่า การจัดซื้อยุทโธปกรณ์ในการป้องกันประเทศของมาเลเซีย ต้องขึ้นอยู่กับความสามารถทางด้านการเงินของชาติ มีส่วนทำให้นโยบายในการจัดหาเรือดำน้ำ เฮลิคอปเตอร์ และเรือสนับสนุนอเนกประสงค์ต้องถูกนำกลับมาทบทวนอีกครั้ง

การสร้างเรือรบในแบบใหม่ของมาเลเซียที่ได้รับงบประมาณแล้วตั้งแต่ในแผนที่ 10 ของมาเลเซีย ภายใต้โปรแกรมการจัดสร้างเรือลาดตระเวนรุ่นที่ 2 (Second Generation Patrol Vessel / SGPV) ซึ่งเป็นเรือรบลาดตระเวนชายฝั่ง (Littoral Combat Ship / LCS) ที่ถูกออกแบบโดยบริษัทสร้างเรือของฝรั่งเศส DCNS ซึ่งเป็นบริษัทที่เชี่ยวชาญในการต่อเรือรบและเรือได้ถูกต่อที่ประเทศมาเลเซีย โครงการการต่อเรือของมาเลเซียนี้ถือเป็นผู้สืบทอดความสำเร็จจากแผนฉบับที่ 9 ของมาเลเซีย

โครงการเรือดำน้ำของมาเลเซียมีที่มาตั้งแต่เมื่อสิ้นสุดสงครามเย็น มาเลเซียเป็นประเทศหนึ่งที่แสวงหาซึ่งการเพิ่มขีดความสามารถของกองทัพ เพื่อที่จะช่วยปกป้องผลประโยชน์ในการพัฒนาแหล่งน้ำมันนอกชายฝั่งและทรัพยากรทางธรรมชาติทางทะเลของ มาเลเซีย จึงได้ตัดสินใจใช้เรือดำน้ำเป็นพลังอำนาจแบบสมมาตร เพื่อใช้ในการป้องปรามซึ่งกองทัพเรือมาเลเซีย ได้แสดงความสนใจในการจัดหา ตั้งแต่สิ้นปี ค.ศ. 1980 จนกระทั่งในปี ค.ศ.2002 มาเลเซียได้ลงนามสัญญาความร่วมมือระหว่างบริษัทฝรั่งเศส DCN (ปัจจุบันเป็นบริษัท DCNS) และบริษัทของสเปน Izar (ปัจจุบันเป็นบริษัท Navantia) ในการจัดสร้างเรือดำน้ำ ชั้น Scorpene จำนวน 2 ลำ และได้ส่งมอบเรือดำน้ำให้กับกองทัพเรือมาเลเซียในปี ค.ศ. 2009 โดยมีศูนย์บัญชาการเรือดำน้ำอยู่ ณ ฐานทัพเรือ Teluk Sepanggar ตั้งเผชิญหน้ากับพื้นที่ในทะเลจีนใต้ เรือดำน้ำ 2 ลำนี้เคย

ถูกตั้งคำถามว่ามีประสิทธิภาพในการใช้งานหรือไม่ จนกระทั่งในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2010 เราก็ได้เห็นประสิทธิภาพของเรือดำน้ำดังกล่าวจากการทดสอบการยิงด้วยจรวด Exocet SM39 Bik2 จากเรือดำน้ำต่อต้านเรือผิวน้ำ และระหว่างการฝึกในพื้นที่ทะเลจีนใต้ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2014 มาเลเซียนับว่าประสบความสำเร็จในการ ทดสอบขีดความสามารถของเรือในการปล่อยตอปิโต Black Shark จากการจำลองการต่อสู้ระหว่างเรือผิวน้ำและเรือดำน้ำ จนในเดือนเมษายน ค.ศ. 2015 ได้มีประกาศในการนำเรือเข้าซ่อม โดยบริษัท DCNS ในอู่ที่มาเลเซีย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสร้างโครงสร้างพื้นฐานในการซ่อมแซมตัวเรือ ได้ถูกก่อสร้างเพื่อการเตรียมพร้อมอย่างครบวงจรเกี่ยวกับเรือดำน้ำในทุกด้านในขณะเดียวกันและได้ให้บริษัทฯภายในประเทศเป็นผู้ดำเนินการซ่อมแซม

ศูนย์การฝึกเรือดำน้ำถูกสร้างที่ฐานทัพ ในเดือนกันยายน ค.ศ. 2009 เพื่อให้การศึกษาแก่บุคลากรหลักสูตรการฝึกได้เริ่มขึ้นในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2010 ในความหมายนี้คือมาเลเซีย ได้มีระบบสำหรับการฝึกในประเทศแก่บุคลากรของตนเอง ที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการของมาเลเซีย ในการเพิ่มขีดความสามารถทางการปฏิบัติการเรือดำน้ำแล้ว

4.2 สิ่งค้ำประกันการลงทุนในการพัฒนาขีดความสามารถการป้องกันประเทศ ในปี ค.ศ. 2030

สิงคโปร์ก็เช่นเดียวกับมาเลเซีย ที่มีความสนใจอย่างแรงกล้าในการสร้างเสถียรภาพของเส้นทางการคมนาคมทางเรือ และมีความรู้สึกเป็นผู้รับผิดชอบมีส่วนร่วมที่จะคงไว้ซึ่งเสถียรภาพดังกล่าว ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 สิงคโปร์ได้ผลักดันการปรับสภาพกองทัพ ไปสู่ยุคที่ 3 ของกองทัพสิงคโปร์ (the Third-Generation Singapore Armed Forces/SAF) โดยเฉพาะขีดความสามารถทางการทหารเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และขีดความสามารถทางทหารของบางประเทศที่ได้มีการพัฒนาปรับปรุงสร้างความทันสมัย ส่วนหนึ่งของความพยายามนี้คือโครงการการจัดหาเรือรบ

ภารกิจชายฝั่ง (Littoral Mission Vessels/LMV) และ การจัดหาเรือดำน้ำรุ่น 218SG ประจำการในกองทัพเรือสิงคโปร์ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2013 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสิงคโปร์ นาย Ng Eng Hen อธิบายถึงแผนความต้องการจัดหายุทธโศปกรณ์และการเพิ่มขีดความสามารถให้กับกองทัพสิงคโปร์ ในปี ค.ศ. 2030 โดยเฉพาะการเน้นย้ำถึงการศึกษาการจัดหาเรือยกพลขึ้นบกในยุคหน้า (Next Generation Landing Ships Tank/LST) และ เรือดำน้ำไร้คนขับ (Unmanned Underwater Vehicles/UUV)

ต่อมาในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2015 เรือ LMV ชั้น Independence ลำแรกได้ถูกปล่อยลงน้ำจากอู่ต่อเรือสิงคโปร์ ชื่อ ST Marine ซึ่งที่จริงจะต้องถูกส่งมอบให้กองทัพเรือสิงคโปร์ ในปี ค.ศ. 2017 และประจำการในปี 2018 ซึ่งหมายถึงมีกำหนดการที่เร็วขึ้นสุดท้ายจะทำให้ครบทั้งหมดตามแผนจำนวนทั้งสิ้น 8 ลำ และเข้าประจำการในปี ค.ศ. 2020 เรือ LMV ของสิงคโปร์ถูกวางแผนให้เป็นเรือรบในการทำการรบแบบเอนกประสงค์และในหลายความต้องการในพื้นที่ชายฝั่ง เปรียบเทียบกับเรือฟรีเกตชั้น Formidable ที่ประจำการในปี ค.ศ. 2000 เรือ LMV ได้ถูกออกแบบให้มีความสามารถในการปฏิบัติการในน่านน้ำที่มีความตื้น เช่น ในช่องแคบมะละกา และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเรือลาดตระเวนชั้น Fearless เรือชั้นนี้มีขนาดเล็กกว่าจึงถูกแทนที่ด้วยเรือ LMV เนื่องจาก LMV มีขนาดใหญ่กว่าในความหมายนี้คือความต้องการที่เพิ่มขึ้นในเรื่องขีดความสามารถ และระยะเวลาในการปฏิบัติงานทางทะเล เรือรุ่นนี้ถูกออกแบบเพื่อปฏิบัติการในระยะทางที่ไกลในพื้นที่ที่ทำการรับผิดชอบ และสามารถตอบสนองต่อภารกิจ HA/DR ได้อย่างเต็มรูปแบบ รวมทั้งลักษณะเด่นประการหนึ่งของการออกแบบเรือ คือ เรือสามารถเปลี่ยนแปลงตามภารกิจที่หลากหลายตามขนาดพื้นที่จำกัดที่มีที่เรือมีอยู่ ด้วยการใช้ฐานข้อมูลที่ถูกเชื่อมเข้าหากันและมีระบบที่เป็นรูปแบบที่ทำให้เรือรุ่นนี้สามารถปฏิบัติการได้อย่างอิสระและเชื่อมต่อกับเรือลำอื่นๆ รวมทั้งอากาศยานและอากาศยานไร้คนขับได้อีกด้วย นับว่าเป็นหลักการขั้นพื้นฐานของเรือแบบเรือรบชายฝั่ง (Littoral Combat Ship/ LCS) ที่มีการพัฒนาไปอีกขั้นหนึ่ง

ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2015 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสิงคโปร์ ได้ประกาศว่าการปฏิบัติการของเรือดำน้ำสิงคโปร์ จำนวน 4 ลำ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 ซึ่งเป็นเรือดำน้ำชั้น Challenger และ Centurion จะถูกปลดประจำการ ด้วยกัน 2 ลำ รุ่น A11 ชั้น Sjoormen ที่จะถูกปลดประจำการจากกองทัพเรือ สวีเดนจะถูกนำมาประจำการในกองทัพเรือสิงคโปร์ หลังจากการซ่อมแซมแล้วเสร็จ นั้นแสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจใช้เรือดำน้ำรุ่นเก่าที่ปลดประจำการไม่ทันสมัย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติการเรือดำน้ำ เป็นอย่างต่อยอดสร้างขีดความสามารถในการปฏิบัติการอย่างก้าวกระโดดเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยผ่านการช่วยเหลือจากประเทศที่มีประสบการณ์ในการใช้เรือดำน้ำมาอย่างช้าของ ภายหลังจากการสิ้นสุดยุคสงครามเย็น

การปลดประจำการเรือดำน้ำชั้น Challenger มีขึ้นในขณะที่มีการ เปิดศูนย์ฝึกลูกเรือประจำการในเรือดำน้ำ ณ ฐานทัพเรือ Changi ศูนย์ฝึกลูกเรือ นี้ได้ถูกใช้ชื่อว่า Challenger ที่ถือว่าเป็นเรือที่ใช้ในการฝึกที่ประสบความสำเร็จ ในอดีตที่ผ่านมา และศูนย์ฝึกฯ นี้ก็เป็นเสมือนตัวแทนของสิงคโปร์ที่ประสบความสำเร็จในรูปแบบของระบบปฏิบัติการที่สมบูรณ์แบบสำหรับการฝึก และ การปฏิบัติการเรือดำน้ำ

ในปี ค.ศ. 2005 สิงคโปร์มีการจัดหาเรือดำน้ำจากสวีเดนในรุ่น A17 ชั้น Vastergotland ที่ได้ถูกปลดประจำการไปก่อนหน้านี้ และในปี ค.ศ. 2013 เรือดำน้ำ 2 ลำชั้น Archer ได้ถูกนำเข้าประจำการเป็นการทดแทน ในการจัดหา เรือดำน้ำจำนวนทั้ง 2 ลำ เข้าทดแทน Challenger นั้น สิงคโปร์ได้ลงนาม ในสัญญาเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2013 กับบริษัทต่อเรือของเยอรมนี ThyssenKrupp Marine Systems (TKMS) สำหรับการสร้างเรือดำน้ำรุ่น 218SG ซึ่งเป็นเรือดำน้ำพลังงานดีเซลและใช้ระบบการขับเคลื่อนอิสระ จากอากาศ (Air-Independence Propulsion System) ซึ่งเรือดำน้ำรุ่นนี้ ถูกพัฒนามาจากรุ่น 214 เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของสิงคโปร์และได้ เริ่มก่อสร้างตั้งแต่เดือนมิถุนายน ค.ศ. 2015

ในเร็วๆ นี้ เราจะเห็นหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มีการจัดหาเรือดำน้ำ ซึ่งดูเหมือนเป็นการแข่งขันระหว่างกัน แต่ก็มีการพัฒนาความร่วมมือเช่นกัน สิงคโปร์เป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคที่พยายามผลักดันให้มีการใช้ระบบการช่วยเหลือเรือดำน้ำร่วมกันและมีการแลกเปลี่ยนและทำข้อตกลงความเข้าใจร่วมกันในระดับทวิภาคีกับบางประเทศแล้ว ในการให้ความร่วมมือช่วยเหลือเรือดำน้ำร่วม เช่นเดียวกับเวียดนามและอินโดนีเซีย และสิงคโปร์ยังได้มีการสร้างความร่วมมือกับประเทศอื่นในภูมิภาคซึ่งรวมถึงอินเดียและออสเตรเลียอีกด้วย สิงคโปร์ยังคงไว้ซึ่งความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับสหรัฐฯ ทางด้านกองเรือมาอย่างยาวนานและในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2015 ก็ได้มีการแลกเปลี่ยนข้อตกลงความเข้าใจกับกองทัพเรือสหรัฐฯ ในขั้นตอนการปฏิบัติทางทหารร่วมกัน (Joint Standard Operating Procedures) ซึ่งสิงคโปร์เองมีส่วนร่วมในเวทีนานาชาติเกี่ยวกับกองทัพเรือในหลายเวที เช่น การเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการแสดงกองเรือนานาชาติ การเข้าร่วมเป็นประธานร่วมของการประชุมเรือดำน้ำของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และการจัดการประชุมนานาชาติรวมถึงการฝึกซ้อมนานาชาติ ที่สิงคโปร์ดูเหมือนจะเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติการทางเรือดำน้ำนานาชาติของภูมิภาคนี้ไปแล้ว

บทสรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เราจะเห็นถึงวิวัฒนาการของประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน ตั้งแต่เริ่มต้นจนมาถึงปัจจุบัน เกือบ 50 ปี ได้เห็นซึ่งการแสดงออกของแต่ละประเทศในช่วงปีที่ผ่านมาต่อปัญหาในภูมิภาค โดยเฉพาะถ้าปัญหานั้นที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของประเทศตนเอง ก็มีการพิจารณาเพื่อรับมือกับปัญหานั้นอย่างรอบครอบ โดยเฉพาะปัญหาในปัจจุบันที่มีความซับซ้อนมากขึ้น มีผู้เล่นที่หลากหลายและต้องมีการสร้างสมดุลในหลายมิติทั้งการทหารและเศรษฐกิจ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ผลประโยชน์ของตนเองต้องมาก่อนการคำนึงผลประโยชน์ของภูมิภาคในภาพรวม และยังมีประเด็นความท้าทายภายในของแต่ละประเทศเองที่ประเทศสมาชิกต้องให้ความใส่ใจทุ่มเททรัพยากรในการแก้ปัญหาโดยเฉพาะความแตกต่างที่หลากหลายในทุกมิติของ

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

อาเซียนเป็นปัจจัยที่ทำลายต่ออาเซียนอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อภาพรวมของการเป็นประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียนที่มีส่วนที่สำคัญที่จะส่งเสริมให้การเป็นประชาคมอาเซียนมีความสมบูรณ์ในอนาคต การเป็นหนึ่งเดียวของอาเซียนจะเกิดขึ้นได้ก็จากความร่วมมือของประเทศสมาชิก แนวทางการเปลี่ยนไปของแต่ละประเทศในรอบปีนั้นเป็นสิ่งที่ควรติดตามอย่างต่อเนื่องเพื่อเราเองจะได้้นำสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ไปกำหนดเป็นนโยบายด้านความมั่นคงเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์อย่างเป็นรูปธรรมและทันทั่วทั้งที่

หนึ่งทศวรรษภาคใต้ : ความขัดแย้งและการหาทางแก้ไข

ศ.ดร. จริญญา มะลูลีม

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

นับตั้งแต่เดือนมกราคม 2547 เป็นต้นไป ภาคใต้ของไทยได้เกิดปัญหา การลุกฮือของกลุ่มชาติพันธุ์-ศาสนา มาเลย์มุสลิม การต่อต้านรัฐไทยของชาว มาเลย์มุสลิมหรือไทยมุสลิมในสามจังหวัดภาคใต้ของไทยมิได้เป็นเรื่องใหม่ แต่เป็นปรากฏการณ์ที่ดำเนินมาตั้งแต่ปี 2445 แล้ว หลังจากมีการแบ่งเขตแดน โดยอังกฤษ โดยชาวมาเลย์มุสลิมไปรวมกันอยู่ที่จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูลและสงขลา

จากนั้นเป็นต้นไป นโยบายของไทยก็จะไปเน้นอยู่ที่การผสมกลมกลืน ในจังหวัดที่ได้กล่าวมาข้างต้น มีชาวมุสลิมรวมกัน 1.3 ล้านคน จากจำนวน ชาวมุสลิมที่มีอยู่ในภาคใต้ 1.8 ล้านคน ความพยายามแยกตัวเองออกจากรัฐ มีมาตั้งแต่ทศวรรษ 2500-2530 แล้ว กระนั้นอุดมการณ์ของกลุ่มที่ต้องการ แยกดินแดนก็มีความแตกต่างกัน

กลุ่มที่ต้องการแยกตัวออกจากรัฐ มีอยู่หลายกลุ่ม มีทั้งกลุ่มที่นิยม การปกครองแบบอาณาจักรนิยมหรือขบวนการอิสลาม กลุ่มนิยมอิสลามที่ไม่ค่อย เครื่องครัดและอิสลามที่เน้นจารีตกลุ่มที่นิยมพรรคคอมมิวนิสต์มาเลย์ รวมทั้งกลุ่ม ที่นิยมการมีเขตปกครองตนเองแต่อยู่ภายใต้รัฐไทยไปจนถึงการต่อสู้เพื่อการ ได้รับเอกราช

ในช่วงต้นของการลุกฮือรัฐไทยตอบโต้ด้วยปฏิบัติการที่รุนแรง และเอาชนะ กลุ่มเหล่านี้ได้ หลังจากนั้นรัฐไทยก็พยายามใช้การนิรโทษกรรมและ การใช้จ่ายเงินเพื่อพัฒนาพื้นที่ ในตอนกลางของทศวรรษ 2530 กลุ่มที่ใหญ่ที่สุด ที่ต่อต้านรัฐบาลคือองค์การเพื่อการปลดปล่อยปัตตานี (PULO) ที่ต่อมาให้การ ยอมรับการ นิรโทษกรรมของรัฐบาล ด้วยเหตุนี้ในปี 2545 รัฐบาลก็ประกาศ ชัยชนะ และสามารถหยุดยั้งกลุ่มสำคัญนี้ลงได้ ทำให้การต่อสู้ของกลุ่มที่ต้องการ แยกตัวออกจากรัฐไทยยุติลงไปแล้ว

อย่างไรก็ตามความทุกข์ยากในพื้นที่ยังคงดำรงอยู่ต่อไป มีผู้คนหนีลงใต้ดินด้วยการจัดตั้งกลุ่มที่ใช้แนวคิดอิสลามตามแนวการต่อสู้ดิ้นรนแบบชาวอัฟกัน (Afgan Jihad) คนหนุ่มเหล่านี้ได้เข้าไปรวมตัวกันอยู่ในโรงเรียนสอนศาสนา (มัสยิดเราะซาย์) โรงเรียนเอกชนและสุเหร่า หลังจากการก่อตัวมานับเป็นทศวรรษ ในที่สุด การต่อสู้กับรัฐบาลของกลุ่มผู้ต่อต้านรัฐบาลก็ปะทุขึ้นในปี 2547

ในตอนเริ่มต้นกลุ่มที่ต่อต้านรัฐต่อสู้ในขอบเขตเล็กๆ แต่ก้าวที่ผิดพลาดของรัฐบาล รวมถึงการฉกฉวยโอกาสทางการเมืองและการถูกกล่าวหาว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางทำให้ระดับความรุนแรงและระดับการช่วยเหลือกลุ่มต่อต้านรัฐขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง

ปัจจุบันเหตุการณ์ดังกล่าวได้ล่วงมาครบหนึ่งทศวรรษแล้ว ผ่านการบริหารงานของรัฐบาลสมัยต่างๆ มา 6 รัฐบาล แต่ก็ยังมองไม่เห็นสาเหตุการณ์ที่เป็นโศกนาฏกรรมนี้จะจบลงอย่างไร โดยมีผู้เสียชีวิตไปแล้ว 4,500 คน บาดเจ็บมากกว่า 10,000 คน ในขณะที่ความรุนแรงได้ลดลงอย่างน่าสนใจในช่วงปี 2551 กระนั้นความรุนแรงก็เพิ่มขึ้นอีกในระหว่างปี 2552-2556 ตามมาด้วยความรุนแรงอีกเช่นกันหลังจากมีการเจรจาเพื่อหาทางยุติความรุนแรงระหว่างสภาความมั่นคงของไทยเป็นด้านหลักกับกลุ่ม BRN (Barisan Revolusi Nasional) โดยมีมาเลเซียเป็นผู้ให้ความสะดวก

สิ่งที่ตามมาที่น่าเศร้าใจก็คือโครงสร้างทางสังคมของภาคใต้ตอนล่างได้สูญเสียไปอย่างไม่อาจเรียกคืนได้ ความหวังในการสมานฉันท์ระหว่างชุมชนต่างๆ ลดน้อยลงการตอบโต้ของรัฐที่มีต่อกลุ่มต่างๆ มีตั้งแต่การข่าวที่อ่อนแอ การละเมิดสิทธิมนุษยชนและการขาดความร่วมมืออย่างแข็งขันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของรัฐเอง (ดูรายละเอียดของเรื่องนี้ใน Imtiyaz Yusuf, *Thailand American Foreign Policy Council* หน้า 1-2)

ในความเห็นของนักวิชาการระหว่างประเทศโดยทั่วไป รวมทั้งในแวดวง ผู้ศึกษาการเมืองอิสลามพบว่าความขัดแย้งในภาคใต้ของไทยที่เห็นอยู่ทั่วไป จะเป็นเรื่องของศาสนา-ชาติพันธุ์ (ethno religious) ที่สร้างขึ้นโดยชาวมุสลิมในภาคใต้เพื่อต่อต้านชาวไทยพุทธที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ¹ อย่างไรก็ตามในการวิเคราะห์รายละเอียดที่มีอยู่พบว่าความขัดแย้งในภาคใต้นั้น จะถูกขับเคลื่อนมาจากการเมืองท้องถิ่นมากกว่าการแสวงหาการปฏิวัติ

กระนั้นก็ตามเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมองความขัดแย้งในภาคใต้โดยเบื้องต้น จากแวนของศาสนา จึงแสวงหาทางออกโดยศาสนามีการสานเสวนากับ กลุ่มศาสนาต่างๆ ในภาคใต้อย่าง เช่น กลุ่มวะฮาบียะลาฟี (Wahhabi-Salafi) ที่ได้รับการหนุนช่วยจากซาอุดีอาระเบียในมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอน อิสลามศึกษาและศาสตร์อื่นๆ และสถาบันการศึกษาดังกล่าวก็มีความพร้อมที่จะสานเสวนาว่าด้วยสันติภาพกับรัฐไทย

ความขัดแย้งในภาคใต้ตอนล่างของไทยสามารถย้อนกลับไปได้เริ่มต้นในปี 2449 เมื่อสยามได้เข้าควบบรรดาอาณาจักรปัตตานี การควบบรรณี้เป็นไปตาม ข้อตกลง อังกฤษ-สยาม (Anglo – Siamese Treaty) ซึ่งอังกฤษยอมรับให้สยาม มีอธิปไตยเหนือปัตตานี ในทางกลับกันสยามก็ให้การยอมรับให้อังกฤษมีอำนาจ เหนือรัฐ กะลันตันเคดะฮ์เปรัก และเปอร์ลิสในมาเลเซีย

อาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบัน กลุ่มที่ต่อต้านรัฐไทยในภาคใต้มีอยู่สองกลุ่ม เรียกกันว่า จูแว (Juwae) หรือเปอร์ญูอัน (perjuang) ซึ่งหมายถึงบรรดา ผู้ลุกขึ้นต่อสู้โดยก่อตั้งเป็นหน่วยย่อยกระจายไปตามท้องที่ต่างๆ ซึ่งมีอยู่ หลายกลุ่ม บางกลุ่มก็ติดยึดอยู่กับผู้นำดั้งเดิม

¹ Michael K.Jerryson, *Buddhist Fury : Religion and Violence in Southern Thailand*, New York Oxford University Press 2011

บรรดาผู้นำของพวกเขาจะมีการสานเสวนากับกลุ่มที่พยายามแยกตัวออกจากรัฐที่มีความมั่นคง แต่ในการปฏิบัติงานคนเหล่านี้สามารถทำงานแยกกันได้

ที่น่าสนใจคือในบรรดาแนวเหล่านี้มีอยู่หลายกลุ่มที่สามารถโจมตีเจ้าหน้าที่ของรัฐไทยได้อย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่มีความเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาสันติภาพเข้าถึงคนเหล่านี้และดึงคนเหล่านี้ร่วมโต๊ะเจรจาได้เลย นับตั้งแต่เริ่มมีการเจรจาในเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2556

อุปสรรคสำคัญต่อความสำเร็จในการเจรจาระหว่างรัฐไทยกับฝ่ายต่อต้านรัฐมาจากการแตกออกเป็นกลุ่มก้อนของฝ่ายต่อต้านที่ทำงานอยู่นอกประเทศ รวมทั้งการเมืองภายในประเทศไทยเอง

ทั้งนี้พบว่า การเจรจาสันติภาพได้กลายเป็นประเด็นปัญหาระหว่างฝ่ายค้าน คือ พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งได้รับความนิยมในภาคใต้กับพรรคเพื่อไทย ซึ่งเป็นรัฐบาลก่อนหน้ารัฐบาลในปัจจุบัน

กล่าวกันว่ากลุ่มที่ลุกฮือต่อต้านรัฐบาล ได้แก่ กลุ่มเกอรากัน มูญาฮิดีน อิสลามียะฮ์ ปัตตานี (Gerakan Mujahidin Islamiya Pattani) หรือ GMIP มีความใกล้ชิดกับกลุ่ม GAM ของขบวนการลุกขึ้นสู้ของอาเงะฮ์ในอินโดนีเซีย แต่กลุ่มนี้ก็มีความเล็กกว่ากลุ่ม BRN-C และขาดความเชื่อมโยงกับ*มัดเราะซะห์* และสุเหร่า ในปัจจุบันกลุ่มเหล่านี้จะมีความใกล้ชิดกับหน่วยย่อยๆ ของกลุ่มยะมาอะฮ์ อิสลามียะฮ์ของมาเลเซีย

แม้จะถกกันโดยทั่วไปว่ามีความไม่ลงรอยกันของกลุ่มต่างๆ ระหว่างช่วงปี 2500-2530 แต่ปัจจุบัน BRN โคออร์ดิเนต หรือ BRN-C สามารถทำงานร่วมกับทั้งสองกลุ่มได้เป็นอย่างดี

กลุ่มที่ลุกขึ้นสู้กับรัฐทั้งหลายในภาคใต้มีแรงบันดาลใจมาจากสำนักคิดชาฟิอี (Shafii) ที่มีผู้ปฏิบัติตามอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มากกว่าแนวคิดสะลาฟิ

หรืออะฮายี ที่เป็นแรงบันดาลใจของผู้ต่อสู้ดิ้นรน (Jihad) อยู่ในภูมิภาคต่างๆ อยู่ในเวลานี้

วาระการต่อสู้ของคนเหล่านี้จะถูกผลักดันโดยความเป็นชาติพันธุ์ ความเป็นท้องถิ่นและความเกี่ยวข้องทางการเมืองพร้อมๆ ไปด้วยเรื่องของศาสนา หากนำเอารายงานจากหลายๆ แห่งว่าด้วยจำนวนที่แท้จริงของชาวมุสลิม ในประเทศไทย จำนวนของชาวไทยมุสลิมก็จะอยู่ในราว 7-8 ล้านคน ซึ่งมากกว่า ประชากรของประเทศมุสลิมหลายประเทศ เช่น บรูไนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีไม่ถึงล้านหรือประเทศมุสลิมในแถบอ่าวเปอร์เซียอย่างคูเวตกาตาร์หรือ ประเทศอื่นๆ อีกหลายประเทศ ด้วยเหตุนี้ชาวมุสลิมจำนวนนี้จึงมีความสำคัญ ต่อการขับเคลื่อนนโยบายที่จะนำเอาความสงบสุขมาสู่ชนกลุ่มน้อยที่ใหญ่ที่สุด และเป็นชนกลุ่มใหญ่ในสามจังหวัดภาคใต้ของรัฐไทยอย่างไม่ต้องสงสัย

นอกจากนี้จากการได้มีโอกาสพบกับผู้นำและผู้ที่อยู่ในแวดวงการเมือง การปกครองของประเทศมุสลิม รวมทั้งผู้นำที่เป็นหัวหน้าขบวนการที่มีบทบาท สำคัญและเป็นกลุ่มกดดันในโลกมุสลิมอย่างขบวนการอิสบูลลอห์ และฮามาส โดยเฉพาะจากการสัมภาษณ์แกนนำขององค์การความร่วมมืออิสลาม (OIC) ซึ่งมีจำนวนสมาชิกเป็นรองแค่สหประชาชาติ พบว่าความสัมพันธ์ที่ดีของ ประเทศและองค์กรต่างๆ ที่มีต่อประเทศไทยนั้น ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับว่ารัฐไทย ให้การดูแลชนกลุ่มน้อยมุสลิมอย่างไร โดยเฉพาะเรากำลังอยู่ในโลกที่การขยาย ความสัมพันธ์ด้านการเมืองและเศรษฐกิจกำลังทวีความสำคัญอย่างมาก เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทยเอง การแสวงหาความสงบสันติและ การนำเอาความปลอดภัยมาสู่ผู้คนในสามจังหวัดภาคใต้ของไทย และบางอำเภอ ของสงขลาจึงเป็นความต้องการที่มีมาอย่างต่อเนื่อง

ชาวมุสลิมร้อยละ 44 ซึ่งเป็นชาวมมาเลย์มุสลิมจะอยู่ในสามจังหวัดภาคใต้ของไทย คือ ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส ส่วนอีกร้อยละ 56 ของชาวมุสลิมซึ่งมาจากหลายเชื้อชาติจะกระจายออกไปในหลายแห่งของประเทศ²

ข้อที่ควรคำนึงและควรจะเข้าใจคนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือคนส่วนใหญ่ของที่นี่จะพูดภาษาปัตตานีถิ่น (Pattani Malay) หรือยาวิ (Jawi) อันเป็นภาษาหลักในการสื่อสารต่อกัน ความผูกพันของการใช้ภาษาหรือวิถีชีวิตแบบมาเลย์มุสลิม จึงเป็นความต้องการของคนที่นี่อย่างไม่เคยแปรเปลี่ยน

ความเป็นชาตินิยมแบบมาเลย์มุสลิม (Malay Muslim nationalist) จึงมีอยู่ในสังคมนี้มาตลอด ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ต่อสู้เพื่อรักษาเอกลักษณ์นี้เอาไว้อย่างฮัจญีสุหลง (Hajji Sulong) จึงอยู่ในความทรงจำของผู้คนเสมอมา

เขาเป็นคนแรกที่นำเอาชาตินิยมมาเลย์มุสลิมมาสู่ภาคใต้ของไทย ในฐานะของนักการศาสนา ฮัจญีสุหลงเป็นนักปฏิรูปและเป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมือง เขาจบการศึกษาจากซาอุดีอาระเบีย ประเทศที่ศาสนาอิสลามถือกำเนิดขึ้นมา

หลังจากกลับสู่ประเทศไทยในปี 2473 เขาจะเกี่ยวข้องอยู่กับการปฏิรูปชุมชนมุสลิมมาเลย์และเป็นตัวแทนของผู้รักษาผลประโยชน์ให้แก่ชาวมุสลิมที่มีต่อรัฐไทย หลักการใหญ่ของฮัจญีสุหลงคือการมีพื้นที่ทางการเมืองที่เป็นเขตอิสระในภาคใต้ ซึ่งอยู่ในระบบสหพันธ์ ข้อเสนอของเขาเกิดขึ้นในสมัยของปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรีในเวลานั้น

ปี 2490 ฮัจญีสุหลงนำเสนอข้อเรียกร้องที่เป็นเรื่องของชาติพันธุ์ศาสนา 6 ข้อด้วยกันต่อรัฐบาล ข้อเรียกร้องเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ประเด็นความมี

² Imtiyaz Yusuf, *Ethnoreligious and Political Dimensions of the Southern Thailand Conflict* in AmitPandya and Ellen Laipson (eds.) *Islam and Politics : Renewal and Resistance in the Muslim World*, Washington D.C. : The Henry L.Stimson Center, 2009, 44

อิสรภาพทางการเมืองของชาวมุสลิมและการรักษาภาษาแม่เอาไว้ สำหรับข้อเรียกร้องในเรื่องศาสนาก็จะมุ่งไปที่การให้การรับรองการใช้ชะรีอะฮ์หรือกฎหมายอิสลาม

การจากไปอย่างลึกลับในปี 2497 ของเขา ทำให้เขาเป็นสัญลักษณ์ของการลุกขึ้นสู้กับรัฐไทยอย่างไม่แปรเปลี่ยนจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันชาวมุสลิมในภาคใต้ของไทยมีความคิดว่าศาสนาพุทธของไทยและมุสลิมเป็น “ระบบปิด” และมาจากแนวโน้มสองแนวโน้มที่แตกต่างกันโดยรากฐาน

พวกเขาไม่ต้องการถูกรวมเข้าไปในรัฐไทย พวกเขาไม่ต้องการสูญเสียเขตแดนอิสรภาพทางศาสนาและวัฒนธรรม หากว่ารัฐไทยคือการแสดงออกถึงจักรวาลวิทยาของศาสนาพุทธแล้ว ชาวมุสลิมก็ต้องการจะเป็นส่วนหนึ่งในนั้นด้วย³

ในความเป็นจริงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเวลานี้ได้นำไปสู่การทำลายความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่าง พี่น้องชาวมุสลิมและพี่น้องชาวพุทธที่อยู่ร่วมกันในฐานะเพื่อนบ้านมายาวนานนับศตวรรษ จนถึงปัจจุบันความสัมพันธ์ที่มีต่อกันถูกลดระดับลง ตามมาด้วยความไม่ไว้วางใจและความแปลกแยกซึ่งกันและกัน

ชาวมุสลิมในประเทศไทย อาจเป็นกลุ่มที่มีความเป็นชาติพันธุ์สูงที่สุดในชุมชนของโลกมุสลิมก็ได้ ดูตัวอย่างได้จากการที่พวกเขาเน้นเรื่องความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันจากชาวมุสลิมอื่นๆ ว่าต้องเป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันนั่นคือชาติพันธุ์มลายู

³ SurinPitsuwan, Islam and Malay Nationalism : A Case Study of Malay-Muslims of Southern Thailand

จากมุมมองของความเป็นมาเลย การเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามอาจจะไม่เพียงพอตามความคิดของพวกเขา คนคนนั้นจะต้องเข้าสู่ความเป็นมลายู (มาไซยะ มลายู) หรือกลายเป็นเชื้อสายมลายูเสียก่อนจึงจะได้รับการยอมรับ

ความมุ่งมั่นของนักการศาสนาเชื้อสายมาเลย์ (Malay ulama) บทบาทของเขาในฐานะผู้ปกป้องศาสนาและชาติพันธุ์ ตลอดจนเครือข่ายที่เหนียวแน่นของพวกเขา ทำให้นักการศาสนาเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

การจัดการความขัดแย้งจากสุรยุทธ์-รัฐบาลปัจจุบัน

การรัฐประหารที่นำโดย พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ซึ่งเป็นชาวมุสลิม ในปี 2549 ได้นำไปสู่นโยบายสมานฉันท์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในภาคใต้ของไทย

ในสมัยของนายทักซิณ พลเอกสนธิ ในฐานะผู้บัญชาการทหารบกในเวลา นั้นนับเป็นคนแรกที่เสนอให้มีการพูดคุยกับผู้ลุกฮือต่อต้านรัฐแต่ข้อเสนอของเขาก็ไม่ได้รับการสานต่อ

หลังการรัฐประหาร พลเอกสนธิกับนายกรักษาการ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ให้การยอมรับว่าการสานเสวนากับผู้แยกดินแดนมีความจำเป็น พวกเขาสนับสนุนบทบาทของนายกมฮฎิร โมฮัมมัด (Mahathir Mohammad) ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ติดต่อกับผู้นำในการแยกดินแดนเพื่อให้มีการพูดคุยถึงสันติภาพกับเจ้าหน้าที่ของไทย

ในการเยือนภาคใต้ครั้งแรกหลังการดำรงตำแหน่ง พลเอกสุรยุทธ์ ได้ขอภัยต่อพี่น้องภาคใต้สำหรับการจัดการกับวิกฤตการณ์ที่ผิดพลาดของรัฐบาลที่มีมาก่อนหน้าเขา ด้วยการใช้กำลังเกินกว่าเหตุจนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก พลเอกสุรยุทธ์ ยังได้ประกาศนิรโทษกรรมให้แก่ผู้ใดก็ตามที่จะออกมาจากขบวนการต่อต้านรัฐ

จากเหตุการณ์นี้เขาจึงติดต่อกับคนรุ่นเก่าของกลุ่มแยกดินแดน PULO และ BRN ด้วยหวังว่าคนเหล่านี้จะมีบทบาทเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลและผู้ต่อต้านรัฐรุ่นใหม่ที่อยู่ทิศนี้ให้แก่ภารกิจของพวกเขาและใช้ความรุนแรงต่อต้านรัฐมากกว่ากลุ่มใดๆ

ด้วยความเชื่อที่ว่าปัจจุบันกลุ่มบาริสัน รีโวลูซี เนชั่นแนล โคออร์ดิเนต (BarisanRevolusi National Coordinate - BRN - C) เป็นกลุ่มต่อต้านรัฐที่เข้มแข็งที่สุด แต่ในช่วงเวลาดังกล่าว BRN - C ก็ปฏิเสธที่จะพูดคุยด้วย ในขณะที่กลุ่มอื่นๆ ก็ไม่ให้การยอมรับแต่อย่างใด พลเอกสุรยุทธ์ ยังคงมีความพร้อมที่จะพูดคุยกับกลุ่มดังกล่าวหรือแม้แต่ให้การปกครองตนเองแก่พวกเขา แต่ไม่ใช่การแยกตัว⁴

รัฐบาลของ พลเอกสุรยุทธ์ ได้นำเอาศูนย์อำนวยการจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอบต.) ที่อยู่ติบบาทลงไป ในสมัยรัฐบาลนายทักษิณ กลับมาทำงานอีกครั้ง นายทักษิณเองนั้นต้องการให้การใช้กฎหมายในสามจังหวัดภาคใต้ดำเนินการไปเหมือนจังหวัดอื่นๆ เนื่องจากสถานการณ์ในสามจังหวัดภาคใต้ในเวลานั้นเริ่มเป็นปกติมากขึ้น แต่ต่อมาเหตุการณ์กลับรุนแรงขึ้น ด้วยเหตุนี้บทบาทของ ศอบต. ในฐานะเวทีของการหาทางออกระหว่างคนในท้องถิ่นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงมีความจำเป็น

ปัจจุบัน ศอบต. เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญที่ออกแบบมาให้มีบทบาทในการแก้ไขความขัดแย้งในภาคใต้ของไทย หน้าที่สำคัญของ ศอบต. ก็คือการทำงานเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่เป็นปรีกษักันระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวมุสลิมของภาคใต้ให้มายอมรับกันและกันและร่วมมือกันในการจัดการกับกิจการทางการเมืองและสังคมของพวกเขา

⁴ Imtiyaz Yusuf, Thailand, อ้างถึงแล้ว, หน้า 7

พลเอกสุรยุทธ์นั้นแม้ว่าจะมีความทุ่มเทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในภาคใต้ของไทย แต่การที่เขาต้องข้องเกี่ยวกับการเมืองภายในประเทศและการฟื้นฟูประชาธิปไตยทำให้เขาต้องหมดเวลาและพลังงานไปกับเรื่องเหล่านี้

การขอภัย การสานเสวนา ตามมาด้วยมาตรการอื่นในรัฐบาลของเขา อย่างเช่นการให้ความยุติธรรม ให้การยอมรับภาษาถิ่นและวัฒนธรรม และให้คนในพื้นที่จัดการกับกิจการของพวกเขาเอง ฯลฯ ทั้งหมดนี้เป็นจุดเริ่มต้นของขบวนการสันติภาพในรัฐบาลของเขา เป็นการแก้ไขภาพลักษณ์การตอบโต้ความรุนแรงด้วยความรุนแรง แต่กระนั้นก็ยังเป็นที่น่าเสียใจว่าหลังจากนั้น การล่าสังหาร การลักพาตัว การโจมตีด้วยระเบิด ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การเลือกตั้งในเดือนธันวาคม ปี 2550 นำเอาชัยชนะมาให้พรรคพลังประชาชน โดยมีนายสมัคร สุนทรเวช เป็นหัวหน้าพรรคและเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลในที่สุดรัฐบาลใหม่ สร้างความประหลาดใจให้แก่สาธารณชนทั่วไปเมื่อ รตอ. เฉลิม อยู่บำรุง รัฐมนตรีมหาดไทย ประกาศว่าถึงเวลาที่จะหาทางแก้ไขความรุนแรงในภาคใต้กันแล้ว ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาอาจจะสำเร็จลงได้ด้วยการหารูปแบบบางรูปแบบในการปกครองตนเองขึ้นมา

การประกาศข้อเสนอดังกล่าวนี้ได้รับการขานรับอย่างกระตือรือร้นแต่ในไม่ช้าข้อเสนอนี้ก็ค่อยๆ เงียบเสียงลง โดยตัวของนายกรัฐมนตรีกลับเตือนรัฐมนตรีของเขาไม่ให้เข้าไปผูกพันกับการพูดคุยที่หะหลวมนี้

กล่าวกันว่าในเบื้องต้นนายสมัครและรัฐบาลของเขา ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนสำหรับภาคใต้ ต่อมารัฐบาลของเขาได้เริ่มศึกษารูปแบบของกระบวนการสันติภาพอาจะฮ์ในอินโดนีเซียด้วยความหวังว่าจะนำมาปรับใช้กับความขัดแย้งในประเทศไทย

ข้อเสนอดังกล่าวไม่อาจก้าวต่อไปได้ เมื่อนายทหารอาวุโสและผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงปฏิเสธว่าไม่อาจนำเอาสองเหตุการณ์มาเปรียบเทียบกันได้

ต่อมารัฐบาลของนายกสมักรได้นำเสนอการทำงานร่วมกันระหว่างทหารกับกลุ่มธุรกิจเอกชนในภาคใต้ ด้วยความหวังว่าการร่วมมือกันดังกล่าวจะช่วยทำให้เศรษฐกิจในพื้นที่เจริญรุ่งเรืองและทำให้การต่อต้านรัฐน้อยลงไป

ในช่วงเวลาเดียวกันรัฐบาลต้องเผชิญอยู่กับปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เรียกกันว่าการเมืองของสี่เสือ รัฐบาลถูกบีบให้โยกย้ายความรับผิดชอบทุกอย่างให้ทหารจัดการกับการลุกฮือต่อต้านรัฐในภาคใต้ แม้ว่ามาตรการที่ถูกนำมาใช้จะลดความรุนแรงและการตอบโต้จากผู้ต่อต้านรัฐลงไป ความรุนแรงก็ยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการสังหาร การหายตัวไป การละเมิดสิทธิมนุษยชน และการยิงครุ

การที่รัฐบาลไม่ได้จัดการกับปัญหาเหล่านี้อย่างจริงจัง ทำให้เกิดความห่างเหินระหว่างชาวมาเลย์มุสลิมกับสังคมไทยยิ่งขึ้นไปอีก

ในระหว่างเดือนกรกฎาคมปี 2551 กลุ่มที่อ้างตัวว่าเป็นผู้แยกดินแดนที่แท้จริงได้ปรากฏตัวขึ้นมาพร้อมกับประกาศหยุดยิง อย่างไรก็ตามเป็นที่เปิดเผยในเวลาต่อมาว่าคนเหล่านี้คือผู้แยกดินแดนที่อำนาจและอิทธิพลถูกลดลงในกลุ่มแยกดินแดนด้วยกัน ทั้งนี้กลุ่มที่ขึ้นมาใช้อำนาจกลายเป็นคนหนุ่มที่ไม่ปรากฏตัวแต่มีอำนาจครอบคลุมกลุ่มต่างๆ

ในปลายปีเดียวกัน มีข่าวลือตลอดออกมาว่ารัฐบาลอินโดนีเซียได้กลายมาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยระหว่างรัฐบาลไทยและกลุ่มผู้แยกดินแดนภาคใต้ อย่างไรก็ตามความหวังของสันติภาพก็ต้องมลายลงอีกครั้งเมื่อมีการยืนยันว่ารัฐบาลไทยไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องแต่อย่างใด และผู้ที่เข้าไปลงนามอยู่ในเหตุการณ์ดังกล่าวก็ไม่ได้เป็นตัวแทนที่แท้จริงของรัฐบาล

ต่อมารัฐบาลของนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ได้มอบเงิน 8 พันล้านบาทให้กับทหารเพื่อต่อสู้กับผู้ต่อต้านรัฐ หลังจากนั้นนายกอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะจากพรรคประชาธิปัตย์ก็พยายามเน้นให้การพัฒนาเป็นศูนย์กลางของการแก้ไข

ปัญหาในภาคใต้ รัฐบาลได้อนุมัติเงิน 63 พันล้านบาท เพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงและการพัฒนาภาคใต้ ทั้งนี้โครงการต่างๆ ส่วนใหญ่ทหารจะเป็นผู้บริหารจัดการ

การเลือกตั้งในปี 2554 ได้นำไปสู่ชัยชนะของพรรคเพื่อไทย นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีและเป็นนายกสตรีคนแรกแห่งประเทศไทย

เดือนมีนาคม ปี 2555 อดีตนายกทักษิณได้พบกับหัวหน้าผู้แยกดินแดนที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ เมืองหลวงของมาเลเซีย ด้วยความพยายามที่จะนำเอาความสมานฉันท์และความสงบสันติกลับสู่ภาคใต้ตอนล่าง หลังจากมีการจัดการกับภาคใต้ด้วยความรุนแรงมาก่อน

ความพยายามที่จะให้เกิดการพูดคุยเพื่อสันติภาพเกิดขึ้นอีกครั้งในวันที่ 28 เดือนกุมภาพันธ์ ปี 2013 โดยรัฐบาลไทยกับสภาความมั่นคง และกลุ่ม BRN มีมาเลเซียเป็นผู้ให้ความสะดวก แต่นับจากได้มีการพูดคุยเพื่อหาแนวทางไปสู่การเจรจาและการทำข้อตกลงร่วมกัน ความรุนแรงก็มีได้ลดลง นอกจากนี้กลุ่มผู้แยกดินแดนหลายกลุ่มก็ไม่ได้รวมอยู่ในโต๊ะเจรจาแต่อย่างใด

ในยุคโลกาภิวัตน์ เราได้เห็นการฟื้นตัวของความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ทั่วโลก ในกรณีของชาวมุสลิมในประเทศไทยนั้นพบว่ามียุสองกลุ่ม กลุ่มหนึ่งสามารถเข้าไปรวมอยู่ในสังคมทั่วไปและรักษาความสัมพันธ์ที่สงบสันติกับรัฐได้

ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งซึ่งอยู่ในภาคใต้ตอนล่างมีความแปลกแยกกับรัฐไทย และมีแนวโน้มไปในทางที่จะแยกออกมาจากคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ นอกจากนี้พบว่าชาวมุสลิมที่พูดภาษาไทยจากหลากหลายชาติพันธุ์ในภาคเหนือและภาคอื่นๆ ของประเทศกับชาวมุสลิมในภาคใต้ที่ยึดโยงอยู่กับชาติพันธุ์เดียวกันจะตีความศาสนาอิสลามแตกต่างกัน

กลุ่มแรกมองตัวเองว่าเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศที่มีชาวพุทธเป็นคนส่วนใหญ่ ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งมองศาสนาอิสลามในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ด้านภาษาชาติพันธุ์ของพวกเขาเองในภูมิภาคและถูกบีบให้เข้าไปรวมอยู่ในสังคมไทย

ชาวมาเลย์มุสลิมในภาคใต้ตอนล่างของไทยโดยทั่วไปไม่ค่อยไว้วางใจคนที่อยู่นอกกลุ่มชาติพันธุ์ของตัวเอง และถือว่าตัวของพวกเขาแตกต่างจากชุมชนมุสลิมกลุ่มอื่นๆ

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าอัตลักษณ์ของชาวมาเลย์มุสลิมเป็นผลมาจากการรวมตัวกันระหว่างสำนักคิดทางกฎหมายอิสลามของชาฟิอี (Shafii School of Islamic law) และอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์มาเลย์ ในขณะที่ชุมชนชาติพันธุ์และ*มีซฮับ* (สำนักคิดทางกฎหมายอิสลาม) ของพวกเขาต่างก็มีพลังขับเคลื่อนต่อกันและกัน

ชาวมาเลย์มุสลิมในภาคใต้ตอนล่างของไทยค่อยๆ พัฒนามาเป็นกลุ่มต่อต้านชาวไทยพุทธ อันเนื่องมาจากประวัติศาสตร์ด้านศาสนา ชาติพันธุ์ และความเข้าใจผิดทางการเมืองระหว่างชาวไทยและชาวมาเลย์มุสลิม⁵ ซึ่งนำไปสู่การเสียชีวิตอย่างต่อเนื่องของผู้คนในพื้นที่จำนวนมากอยู่จนถึงทุกวันนี้

ขบวนการแยกดินแดนในภาคใต้ของไทยพยายามที่จะแยกจังหวัดที่มีชาวมาเลย์มุสลิมส่วนใหญ่อยู่ออกจากประชาชนที่เหลือของประเทศ ครึ่งศตวรรษที่ผ่านมามีการเมืองกลุ่มต่างๆ จัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนภารกิจนี้ แต่กลุ่มที่ต่อต้านรัฐในปัจจุบันส่วนใหญ่มิได้ปรากฏตัวให้เห็น ไม่มีกลุ่มใดในเวลานี้มาอ้างตัวเองว่าเป็นผู้นำผู้ต่อต้านรัฐได้ ผู้ต่อต้านรัฐสามารถกลมกลืนตัวเข้าไปอยู่ร่วมกับผู้คนในท้องถิ่นได้เสมอมา

⁵ ดูรายละเอียดของเรื่องนี้ใน Duncan Mc.Cargo, *Tearing Apart the Land: Islam and Legitimacy in Southern Thailand*,

กล่าวกันว่าพวกเขาวางแผนที่จะปรากฏตัวขึ้นภายหลัง หลังจากพวกเขาเข้มแข็งพอและได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากคนท้องถิ่น

ภาคใต้ของไทยเป็นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งในทางชาติพันธุ์วัฒนธรรมและศาสนาแล้วแตกต่างจากผู้คนส่วนอื่นๆ ของประเทศไทย พวกเขาส่วนใหญ่ยังพูดไทยไม่คล่องแคล่วมากนัก

นอกจากนี้ในภาคใต้ตอนล่างของไทยจะมีความแตกต่างระหว่างชาวมาเลย์มุสลิมที่พูดภาษาท้องถิ่นกับผู้ที่มีเชื้อมุสลิมซึ่งได้แก่ ชาวไทยพุทธ ทั้งสองกลุ่มนี้มีศาสนาชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันและมีโลกทัศน์ด้านจักรวาลวิทยาที่แตกต่างกันทั้งนี้ฝ่ายหนึ่งมีรากมาจากคำว่า*อะกามะฮ์* อันเป็นแนวคิดทางศาสนาของชาติพันธุ์มาเลย์อิสลาม

ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งมีรากมาจากคำว่า*ศาสนา* อันเป็นศาสนาของชาติพันธุ์ไทยพุทธ ด้วยเหตุนี้คำว่า “*ไทยมุสลิม*” สำหรับชาวมาเลย์ในสามจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง จึงเป็นคำที่มีความขัดแย้งกับนัยยะทางชาติพันธุ์ของชาวมาเลย์มุสลิมที่มีศาสนาและการเมืองรวมอยู่ด้วย

เป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องมีความเข้าใจมิติทางชาติพันธุ์ ศาสนาในความขัดแย้งที่มีอยู่ในภาคใต้ของไทยด้วยเช่นกัน เนื่องจากชาวมาเลย์มุสลิมให้ความสำคัญเบื้องต้นกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ อันเป็นสายสัมพันธ์หลักที่มีต่อกันของพวกเขา และพิจารณาว่าประสบการณ์ชีวิตของพวกเขาจะมองผ่านแง่มุมของ*อะกามะฮ์*

คำว่า *อะกามะฮ์* นั้นหมายถึงศาสนา “ในภาษามาเลย์” แต่ยังคงมีความหมายมากกว่านั้น เนื่องจากคำคำนี้ยังหมายถึงอัตลักษณ์ทางศาสนาและชาติพันธุ์อีกด้วย

ปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อนทางชาติพันธุ์ศาสนาชาตินิยมในภาคใต้ตอนล่างของไทย ยิ่งนำไปสู่ความซับซ้อนยิ่งขึ้นไปอีกโดยกลุ่มเคร่งครัดวะฮาบีซึ่งได้รับการศึกษามาจากสถาบันทางศาสนาต่างๆ ในตะวันออกกลางและเอเชียใต้

อันเนื่องมาจากอิทธิพลทางศาสนาและการเมืองของประเทศที่พวกเขาไปศึกษาในระหว่างสมัยที่พวกเขาศึกษาอยู่ เมื่อกลับมาพวกเขาก็จะสนับสนุนการปฏิรูปตามแนวทางอิสลามและส่งเสริมความเติบโตของชุมชนมุสลิมที่เดินตามแนวทางการปฏิรูปของสำนักคิดนี้อย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามหากพิจารณาคนกลุ่มนี้ในพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการทางศาสนาจะพบว่าพวกเขามีใช้นักปฏิรูปที่ต่อต้านรัฐแต่อย่างไร

ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นภาพรวมของภาคใต้ตอนล่าง กระนั้นคนที่คุ้นเคยพื้นที่อย่าง ดร.วันกาเดร์ เจ๊ะมัน อาจจะมีมุมมองที่แตกต่างไปจากที่กล่าวมาก็ได้

ดร.วันกาเดร์ เจ๊ะมัน คือ อดีตประธานขบวนการเบอร์ซาตู อดีตแกนนำขบวนการแนวร่วมอิสลามปลดแอกปัตตานี (IPP) และอดีตรองศาสตราจารย์จากมหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติมาเลเซีย

สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยร่วมกับสถาบันอิสลามูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทยได้จัดรายการราชดำเนินเสวนาในหัวข้อ “หนึ่งทศวรรษปัญหาภาคใต้ในมุมมองของ ดร.วันกาเดร์ เจ๊ะมัน และในมุมมองของ ดร.จรัญ” ขึ้นในวันพฤหัสบดีที่ 28 พฤศจิกายน 2556 เวลา 13.00-15.30 น. ณ ห้องประชุมอิสรา อมันตุล ชั้น 3 อาคารสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

ผมจึงถูกวางตัวให้นำเสนอปัญหาและทางออกว่าด้วยกระบวนการสันติภาพของไทยกับ BRN ร่วมกับ ดร.วันกาเดร์ โดยมีคุณกรณ์ พิงเนตร ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจเป็นผู้ดำเนินรายการ

ผมได้ยินชื่อ ดร.วันกาเดร์ เจ๊ะมัน มารยะหนึ่งแล้ว ว่าเป็นหนึ่งในผู้ที่
รัฐไทยจะสามารถคุยได้ เพื่อหาทางออกให้กับความรุนแรงต่อเนื่องในภาคใต้

เมื่อสองสามปีที่ผ่านมาพี่ชายของผม (ศ.ดร.อิมรอน มะลูลีม) บอกว่า
ดร. วันกาเดร์ เป็นคนร่วมสมัยในมหาวิทยาลัยอัล-อัสฮัร กรุงไคโร ประเทศอียิปต์
ด้วยกัน ต่อมาได้สมัครไปเป็นทหารในกองทัพสหรัฐ ำเรียนที่สหรัฐและมาสอน
หนังสือที่มาเลเซีย

จากคำพูดของ ดร.วันกาเดร์ เองพบว่าชีวิตของเขาได้ผ่านวันเวลาและ
เหตุการณ์ต่างๆ มาแล้วหลายเหตุการณ์ด้วยกัน รวมทั้งการเป็นประธาน
ขบวนการเบอร์ชาตุ ซึ่งเขาเคยมีบทบาทสำคัญมาแล้วในวัย 72 ปี ดร.วันกาเดร์
มีปัญหาเรื่องการรับฟังอยู่บ้าง แต่ก็ได้แสดงความจริงใจในการอธิบายถึงแนวทางการ
เจรจาสันติภาพที่เขา มีประสบการณ์อยู่บ้างอย่างพร้งพुरु

เนื่องจากได้มีโอกาสเติบโตมาจากโรงเรียนสามัญเหมือนคนไทยคนอื่นๆ
ดร.วันกาเดร์ จึงให้ภาพสังคมในภาคใต้ตอนล่างของไทยได้เป็นอย่างดี ตัวเขาเอง
ยังมีความคล่องแคล่วและมีภรรยาคุ้ใจอยู่เคียงข้าง

ดร.วันกาเดร์ มีความเห็นว่าด้วยการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในภาคใต้
หลากหลาย เขาเริ่มต้นการนำเสนอของเขาต่อผู้รับฟังที่มาจากหลายวงการ
โดยเฉพาะฝ่ายความมั่นคงและนักวิชาการและผู้สื่อข่าวว่าแรงจูงใจที่เขาออกมา
พูดในครั้งนี้นั้นอยู่ที่ว่าตัวเขาเองรับความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อชีวิตพี่น้องไม่ได้แล้ว
สำหรับเขาการแบ่งแยกดินแดนเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้แล้วในสมัยนี้ ทุกกลุ่มชน
พยายามจะรวมกัน แต่ฟาตอนี (ชื่อเรียกภาคใต้ตอนล่าง) จะแยกมันเป็นไปไม่ได้
แล้ว แต่การแก้ปัญหานั้นต้องแก้ด้วยสันติวิธี อันเป็นวิธีแก้ที่ทุกคน ทุกฝ่ายยอมรับ
การแก้ปัญหาโดยใช้กำลังเป็นวิธีที่ทุกคนทั่วโลกไม่ยอมรับ

สำหรับการส่งทหารลงไปภาคใต้นั้น ดร.วันกาเดร์ มีความเห็นว่า
เป็นเรื่องปกติของรัฐ แต่กำลังทหารที่ส่งไปนั้นไปทำอะไร หากไปปราบปราม

อย่างเดียว ใช้กำลังรบอย่างเดียวถือว่าเป็นวิธีการที่ผิด การใช้กำลังทหาร อาจไม่ใช่หนทางในการแก้ปัญหา

เมื่อกล่าวถึงการพูดคุยเพื่อปูทางไปสู่ข้อตกลงระหว่างรัฐไทยกับ BRN ดร.วันกาเดร์ มีความคิดว่าการพูดคุยจะมีผลทั้งทางบวกและทางลบขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและเทคนิคของการเปิดเวทีพูดคุย สำหรับเขาการพูดคุยในปัจจุบัน ถือว่ายังไม่ถูกต้อง จึงอาจมีผลลบมากกว่าผลบวก เช่น การพูดคุยที่ผ่านมาเลยได้เชิญกลุ่มผู้นำ 16 คน พบปะพูดคุยกับอดีตนายกทักษิณแต่มีความผิดพลาด 2 ประการเกิดขึ้น

1. คนแปลภาษาจากไทยเป็นมลายูแปลไม่ถูกต้อง

2. เวลาให้เข้าพบ นายกทักษิณให้เข้าพบเพียง 6 คน มันไม่ถูกต้องจึงเกิดความรุนแรงตามมา พวกที่ไม่ได้เข้าพูดคุยก็เกิดความเจ็บแค้นจึงเกิดระเบิดขึ้นที่ยะลา-หาดใหญ่

กระนั้นก็ตามจะพบว่าในการพูดคุยผู้ร่วมพูดคุยทุกคนจะเป็นผู้ที่อยู่ในองค์กร แต่ยังไม่ใช่ว่ามีอำนาจจริงที่จะสามารถหยุดกลุ่มผู้ปฏิบัติการที่อยู่ในพื้นที่ได้ ด้วยเหตุนี้ ดร.วันกาเดร์ จึงนำเสนอว่าควรจะมีการพูดคุยในประเทศไทยด้วยไม่ว่าจะเป็นจังหวัดใดก็ตาม

เขามีความเห็นว่ากลุ่มที่ปฏิบัติการอยู่ในภาคใต้ตอนล่างในทุกวันนี้ คือกลุ่มที่แยกออกมาปฏิบัติการเองไม่มีอุดมการณ์ที่ชัดเจน อาจเป็นกลุ่มที่มีความเจ็บแค้นมากกว่า เมื่อกล่าวถึงกลุ่มต่างๆ ที่ต่อต้านรัฐต่อไป รวมถึงกลุ่ม BRN ดร.วันกาเดร์ บอกว่ากลุ่มที่เคลื่อนไหวอยู่อาจจะเป็นกลุ่มเล็กๆ ที่สังคมไม่เคยเอ่ยถึงพวกเขาเลยก็ได้

นอกจากนี้เขายังยืนยันต่อไปว่ากลุ่มที่ต่อต้านรัฐที่ต่อสู้อยู่ที่ดินนั้น คิดไม่เหมือนกันกับกลุ่มที่อยู่บนดินจึงยากที่จะเข้าใจกันได้ เช่น คนบนดินรู้ว่าผมเป็นประธานแต่คนออกคำสั่งจริงๆ กลับเป็นอีกคนหนึ่ง (อันเป็นการยืนยัน

ถึงความจริงที่เกิดขึ้นว่า ดร.วันกาเดร์ ไม่ใช่ผู้ที่สามารถส่งคนในขบวนรถได้ดังที่เขาได้บอกว่าตัวเองยังไม่เคยเห็นคนบนดินล่องรู้ถึงคนออกคำสั่งจริงๆ เลย เช่น ไม่เคยปรากฏชื่อของคนเหล่านั้นในสื่อที่เป็นหนังสือพิมพ์แต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม ดร.วันกาเดร์ กลับมีความเชื่อว่าการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในภาคใต้ที่รัฐบาลไทยเดินมาถูกทางแล้ว เขาบอกว่าเจ้าหน้าที่ไทยที่ลงไปทำงานใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ สำเร็จการศึกษาจากหลากหลายสถาบันสำคัญๆ ของโลก และเป็นผู้มีประสิทธิภาพและเป็นผู้ที่มีอำนาจเต็มตามกฎหมาย มีงบประมาณพอเพียง มีเวลาเพียงพอ ปัจจัยทั้งหมดเป็นผลบวกแต่ ดร.วันกาเดร์ ก็บอกด้วยว่าที่ไม่ประสบผลสำเร็จเพราะ

1. รัฐไทยยังใช้วิธีการปราบปรามเป็นหลัก ประชาชนในพื้นที่ไม่ยอมรับการแก้ปัญหาด้วยการปราบปราม ประชาชนส่วนน้อยอาจจะเห็นด้วยแต่คนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย
2. แก้วด้วยสันติวิธีก็ไม่สามารถบอกได้ว่าจะใช้วิธีการใด แต่ควรจะเปิดเวทีให้มีการพูดคุยหาทางออก โดยไม่ต้องใช้ระเบิดใช้ปืน แต่ควรใช้ความรู้
3. การแก้ปัญหาต้องแก้ร่วมกัน ระหว่างภาครัฐกับผู้เห็นต่าง ไม่ใช่ให้เจ้าหน้าที่รัฐแก้ฝ่ายเดียว ต้องให้ผู้เห็นต่างมาแก้ด้วย ซึ่งคนเหล่านี้มี 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเห็นด้วยกับการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งไม่เห็นด้วย เราจึงควรเอากลุ่มที่เห็นด้วยมาแก้ปัญหาร่วมกันก่อน
4. จังหวัดภาคใต้เป็นปัญหาภายในของเรา ฉะนั้นเราต้องแก้ด้วยตัวของเราเอง ไม่ต้องไปพึ่งประเทศอื่น จัดเวทีพูดคุยในบ้านเราเอง สำหรับ ดร.วันกาเดร์ แล้วเขาไม่ต้องการที่จะแก้ปัญหาโดยอาศัยประเทศอื่น
5. เราจะต้องมีองค์กรหนึ่งที่สามารถชี้แนะได้อย่างถูกต้องแม่นยำว่า

บุคคลใด กลุ่มใด องค์กรใดที่กำลังมีบทบาทอยู่ในความขัดแย้งใน 3 จังหวัดภาคใต้ ต้องมีองค์กรที่เป็นแนวสันติบาล ที่สามารถชี้ได้ว่าใครเป็นตัวจริง อย่าไปพูดกับคนอื่น ต้องเอาคนที่เป็นตัวจริงมาพูดคุยด้วยไม่เช่นนั้นจะเสียเวลาเปล่า แต่เรื่องที่จะเอาคนที่มึบบทบาทแท้จริงออกมาพูดคุยด้วยนั้นมันมีปัญหา เพราะพวกนี้ทำงานใต้ดิน เราจึงต้องเอากลไกอื่นมาช่วยชื่อนำคนใต้ดินที่คิดว่าเราควรจะไปแก้ปัญหาโดยสันติวิธีมาช่วยชี้ให้เราว่าใครเป็นผู้มีอำนาจอยู่เบื้องหลัง มันยาก แต่ยากอย่างไรเราก็ต้องพยายาม

ดร.วันกาเดร์ กล่าวปิดท้ายว่าตัวเองปรารถนาที่จะเห็น 3 จังหวัดภาคใต้ อยู่อย่างสงบสุข ราบรื่น อย่างจังหวัดอื่นในราชอาณาจักรไทย

ดังที่เขาพูดว่า “การที่เราจะเรียกร้องชกจุง กลุ่มจู่แว มาพูดในบ้านเรา ผมว่าเราต้องใช้คนจู่แวด้วยกันไปชกจุงเขา เป็นคนจู่แวที่เห็นพ้องกับวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี เลือกคนจู่แวพวกนี้ไปช่วยพูด ช่วยหาทางว่ามันถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี แก้ปัญหาด้วยเหตุผล ไม่ใช่ใช้ความรุนแรง ถ้าผมจะบอกเขา เขาก็ไม่ค่อยเชื่ออยู่แล้ว บอกเขาว่าแก้ปัญหาแบบใช้กำลังมีแต่แพ้กับแพ้ ส่วนการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีมีแต่ชนะกับชนะ ไม่มีใครแพ้ ถ้าแก้ปัญหาแบบใช้กำลังคนที่แพ้มากที่สุด คือ พวกจู่แว เพราะอาวุธของพวกเขายังมีไม่มากพอ พร้อมกับแนะนำต่อไปว่าในการพูดคุยรัฐบาลอย่าให้ความสำคัญกับองค์กรใดองค์กรหนึ่ง ต้องให้ความสำคัญกับทุกกลุ่มมากกว่าโดยเฉพาะกลุ่มจู่แว กลุ่มใดที่เป็นผู้ปฏิบัติภารกิจจริงๆ ก็ให้พูดคุยกับกลุ่มนั้น

และเมื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ในตากใบเขาให้ความเห็นว่าเจ้าหน้าที่ไทยยังไม่เปลี่ยนวิธีคิดต่อการปกครองคนมลายูซึ่งมีเหตุการณ์ทำนองนี้มาตั้งแต่เหตุการณ์ที่สะพานกอตองจนถึงตากใบในที่สุด ซึ่งเท่ากับเป็นการตอกย้ำถึงวิธีคิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐไทย โดยเฉพาะคนบางกลุ่มว่ายังมองคนมลายูเป็นชนชั้น 3 ของประเทศไทยอยู่นั่นเอง

ชีวิตที่เป็นดั่งนกขมิ้นของ ดร.วัน

สมาพันธ์นักศึกษารักสันติจังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกับชมรมนักศึกษารักสันติ มอ. ปัตตานีและชุมนุมสิ่งหฺสันติภาพ มอ.ปัตตานีได้เชิญ ดร.วัน กับผมไปหาทางออกให้กับภาคใต้อีกครั้งหนึ่งเมื่อปลายเดือนธันวาคมที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี การจัดครั้งนี้มีนักศึกษาและประชาชนรวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ต่ำกว่า 500 คนเข้าฟังความคิดเห็น โดยมี ผศ.ดร.สามารถ ทองเผื่อ อธิการบดี คณะรัฐศาสตร์ มอ. ปัตตานี เป็นผู้ดำเนินรายการ

การที่นักศึกษาแห่กันเข้ามารับฟัง ตั้งคำถามและเสนอแนวความคิดนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะพวกเขารับรู้เรื่องของ ดร.วัน มาช้านาน แต่ไม่เคยเห็น ดร.วัน นั้นเอง แม้ว่าเขาจะถือกำเนิดในจังหวัดปัตตานีก็ตาม

ดร.วัน เปิดเวทีด้วยการกล่าวถึงการใช้กำลังและสันติวิธีเป็นช่วงๆ พร้อมกับยอมรับว่าตัวเองตอนอายุ 19 ปี นั้นเขาคิดว่าการใช้กำลังคือทางออกในการแก้ไขปัญหา และเมื่อมีอายุมากขึ้น เขาจึงเริ่มคิดถึงแนวทางสันติวิธี และคิดว่าสันติวิธีคือยาวิเศษที่สามารถเยียวยาความขัดแย้งได้

บทเรียนในประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่าไม่ใช่เวลานักต่อสู้เพื่อปลดปล่อยสังคมของตนเองให้พ้นจากการกดขี่ เอารัดเอาเปรียบ จะใช้สันติวิธีเสมอไป เนลสัน แมนเดลา นักต่อสู้และนักคิดคนสำคัญของแอฟริกาใต้ก็เคยใช้ทั้งสันติวิธีและความรุนแรงมาแล้ว ก่อนที่ในที่สุดจะเลือกสันติวิธีเป็นวิธีการสุดท้ายที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในระยะยาวระหว่างคนขาวกับคนดำ

สิ่งที่ ดร.วัน ได้นำมากล่าวที่วิทยาลัยอิสลามศึกษา มอ.ปัตตานีก็เหมือนกันที่เขาได้กล่าวมาแล้ว อย่างที่ผมได้นำเสนอในบทความของผมในมติชนสุดสัปดาห์ (ตอนที่ 5) แต่อาจมีบางแง่มุมที่มีความต่างออกไปบ้างอย่างที่เขากล่าวว่า

คนบางกลุ่มเห็นว่าสันติวิธีนำเอาความสำเร็จมาให้ หากว่ารัฐและกลุ่มผู้แยกดินแดนรวมกันได้ ความไม่ลงรอยกันก็จะลดน้อยลง นำไปสู่การยกระดับวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม

ในการเปลี่ยนจากการใช้กำลังมาเป็นสันติวิธีนั้น ดร.วัน เล่าให้ฟังว่า “แต่ก่อนผมขอแก้ไขปัญหาด้วยการใช้กำลังแต่ 30 ปี ต่อมาผมเลือกสันติวิธี มันต้องเริ่มจากสันติวิธีก่อนแล้วค่อยหาหนทางต่อไป ทั้งบูชและแบลร์ ยอมรับว่าการใช้กำลังนำไปสู่ความพ่ายแพ้ในที่สุด” ดร.วัน กล่าวต่อไปว่า

สำหรับคนภาคใต้แล้ว พวกเขายังมองรัฐไทยว่าเป็นเจ้าอาณานิคมอยู่ และมองว่ารัฐไทยไม่ยอมแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง คนที่เข้ามาแก้ไขก็มองภาคใต้ว่าเป็นอาณานิคม

“ผมอยู่กับการเจรจา 20 ปี แล้ว เข้าร่วมการเจรจามาสามครั้งตั้งแต่ยังหนุ่มแน่น และเมื่อเอาคนที่ไม่จริงจังมาพูดคุยด้วยมันก็ซ้ำๆ ซากๆ แล้วก็ไม่จบ”

“เอาคนเก่าๆ ไปเจรจาก็เท่านั้น เห็นมานานแล้วว่าไม่สำเร็จ ไปตอกย้ำเรื่องที่ทำไม่สำเร็จทำไม?”

สำหรับ ดร.วัน ถ้าจะมีการพูดคุยกัน “ต้องเริ่มกันใหม่ ถ้าคุยกับแบบเก่าๆ อีกยี่สิบปีก็ไม่จบ ผมเลยเลิกเจรจา ต้องเลือกคนเจรจาแต่ไม่ใช่ไปชี้ว่าจะเอาคนนั้นคนนี้ ต้องเอาคนที่เกี่ยวข้องจริง เอาคนที่เกี่ยวข้องกับการใช้ระเบิดจริงๆ มาพูดคุย”

ดร.วัน เปิดเผยความในใจว่าด้วยการเจรจาที่เขาเคยเข้าร่วมอย่างตรงไปตรงมาว่า

“เดี๋ยวนี้ผมหยุดหลอกแล้ว เราเคยหลอกว่าเราอยากคุย เราเข้าร่วมแต่เราก็หลอกเจ้าหน้าที่รัฐและส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่รัฐก็หลอกเราเช่นกัน พวกเขาไม่ได้ตั้งใจจะแก้ปัญหา หาไม่แล้วพวกเขาคงไม่จับคนนั้นคนนี้หรือ ต่างฝ่ายต่างหลอกกัน ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีความละเอียดอ่อน ต้องคุยกับคนที่มี

บทบาทจริง ซึ่งรัฐบาลไทยทำได้ ส่วนเรื่องใส่หน้ากากเข้าหากันนั้นควรจะยุติได้แล้ว และควรจะเป็นสังคมที่มีอารยธรรม”

นี่คือทั้งหมดที่อดีตประธานขบวนการเบอร์ชาตูดิตแก่นำขบวนการแนวร่วมอิสลามปลดปล่อยปัตตานี (IPP) และอดีตรองศาสตราจารย์จากมหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติมาเลเซียนำเสนอ

ชีวิตที่เป็นประหนึ่งนกไรรังของ ดร.วัน

ดร.วัน เข้าศึกษาที่โรงเรียนมัธยมสายบุรีและโรงเรียนเบญจมราชาทิศจนถึงมัธยมเจ็ด (สมัยที่ยังมี ม7 - ม8) แล้วจึงเดินทางไปศึกษาที่มหาวิทยาลัยอัล-อัสฮัร กรุงไคโร ประเทศอียิปต์

ดร.วัน เล่าให้ผมฟังว่าชีวิตของเขาก็เหมือนเด็กยากจนแต่มีความมุ่งมั่นในภาคใต้ส่วนใหญ่ที่ต้องการไปอยู่อียิปต์แต่เนื่องจากตัวเขาไม่มีความรู้ภาษาอาหรับมากนัก เขาจึงถูกส่งไปเรียนชั้นประถมของอาหรับใหม่จนจบประถมต้น ซึ่งทำให้เสียเวลามาก และไม่มั่นใจในภาษาอาหรับของตนเอง

หลังจากใช้ชีวิตในอียิปต์ 4 ปี จึงตั้งรกรากติดต่อกับหน่วยงานของสหรัฐในอียิปต์เพื่อไปอยู่ในสหรัฐ และเข้าเป็นทหารส่งกำลังบำรุงของกองทัพสหรัฐ 2 ปี พร้อมกับไปอยู่เวียดนามเป็นระยะเวลาสั้นๆ 1 เดือน

หลังจากจบภารกิจในการเข้าเป็นทหารในสหรัฐ จึงได้รับการสนับสนุนให้เข้าเรียนมหาวิทยาลัย Rutgers ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ ใช้เวลาศึกษา 3 ปีครึ่งกลับมาทำงานที่อุดรธานีราว 2 ปี จึงเข้าเรียนต่อในระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย (ANU)

เมื่อจบการศึกษาแล้ว ดร.วัน ได้เข้าสอนทั้งในมหาวิทยาลัยกะบังสะอันของมาเลเซีย (UKM) อยู่ 4 ปี ก่อนจะเดินทางไปสอนที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติบรูไนอีก 8 ปี ดร.วัน บอกว่าวันเวลาในบรูไนเป็นช่วงเวลาที่สงบเงียบ

ตามบรรยากาศของประเทศ แม้จะมีรายได้ดีแต่ ดร.วัน ได้แสดงความเสียใจออกมาให้เห็นว่าบรูไนในสายตาของ ดร.วัน นั้นเป็นประเทศที่ชอบแบ่งแยกผู้คนและมองคนที่ไม่ใช่ชาวบรูไนด้วยสายตาที่ดูถูกดูแคลน

ดร.วัน ยุติบทบาทของผู้สอนหนังสือลงที่มหาวิทยาลัยอิสลามมาเลเซีย (UIA) ซึ่งเขาสอนที่นี่ยาวนานถึง 6 ปี

ดร.วัน ไม่ได้มีความมุ่งหมายจะยุติความเป็นครูบาอาจารย์ แต่อย่างใด แต่ในครั้งที่มีการพูดคุยเรื่องขบวนการต่อสู้ในภาคใต้ของไทย ในงานสัมมนาที่จัดขึ้นในมาเลเซียนั้นมีฝรั่งผู้หนึ่งได้มาพูดถึงขบวนการเบอร์ซาตูเป็นคั้งเป็นแควอย่างไม่รู้จริง ดร.วัน จึงลุกขึ้นคัดค้านอย่างจริงจัง และกล่าวโต้ฝรั่งผู้นั้นว่าไม่รู้จริง เพราะตัวเขาเองนี่แหละที่เป็นประธานขบวนการเบอร์ซาตู

การที่เขาเปิดตัวว่าเขาเป็นประธานขบวนการเบอร์ซาตู ทำให้เขาถูกกดดันจากรัฐบาลมาเลเซียที่บังคับให้เขาเลือกว่าจะไปลี้ภัยอยู่ที่ใด ในที่สุด ดร.วัน ได้เลือกที่จะไปอยู่สวีเดน ซึ่งเป็นดินแดนเดียวกันที่ตวนกูบิรือ กะตอนีลอ ประธานขบวนการพูโล (PULO) ได้ไปอยู่ที่นั่นเช่นกัน ก่อนที่จะไปจบชีวิตลงในกรุงตามัสกัส ประเทศซีเรีย เมื่อราว 4 - 5 ปี ที่ผ่านมา

ดร.วัน ได้ใช้ชีวิตในสวีเดนเป็นเวลา 3 ปี ก่อนที่จะไปอยู่ที่เยอรมนี 6 เดือน หลังจากนั้นเขาจึงกลับมาอยู่ที่รัฐกลันตันของมาเลเซีย ซึ่งอยู่ติดกับจังหวัดนราธิวาสของไทยได้อีกครั้ง

เขาพูดถึงชีวิตที่สวีเดนว่าเป็นชีวิตที่สงบ แม้จะหนาวเหน็บ ประเทศนี้ไม่มีสงคราม มีแต่ผลิดอาวุธไปขายให้ประเทศอื่น เขาเล่าว่าที่สวีเดนนั้นเมื่อเขาขออะไรที่นั่นก็มอบให้ได้ เขาจึงเข้าออกประเทศต่างๆ โดยหนังสือเดินทางที่สวีเดนออกให้

เมื่อเขาตัดสินใจเดินทางกลับประเทศไทยบ้านเกิดเมืองนอนของเขาฝ่ายไทยไม่ได้เข้าจับกุมและยอมให้เขากลับบ้านเกิดของเขาได้ เขาบอกว่าตัวเขา

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

อาจจะถูกหรืออาจจะผิดก็ได้ เนื่องจากเป็นหนึ่งในผู้ต่อต้านรัฐไทยมาตั้งแต่อายุ 19 ปี ปัจจุบันเขามีอายุ 72 ปี

พร้อมกับบอกว่าหากต้องการแก้ปัญหาภาคใต้ต้องถามคนอย่างเขาหลายๆ คน ซึ่งใน 3 จังหวัดนี้มีคนแบบเดียวกับเขาไม่น้อยกว่า 5-10 คน

ในช่วงท้ายๆ ของการเสวนา ดร.วัน ได้ให้ข้อคิดที่น่าสนใจเอาไว้ว่า เมื่อกระทำการอะไรต่อมนุษย์ด้วยกันก็ควรต้องคิดคำนึงให้มาก คนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับความรุนแรง ตัดขาดไม่ได้ คนที่สูญเสียมากที่สุดคือคนที่อยู่ตรงกลาง พวกเขามีแต่สูญเสียกับสูญเสีย

ดร.วัน มีความเชื่อว่าความขัดแย้งในภาคใต้นั้นรัฐเองก็อยากให้จบ แม้มีคนส่วนน้อยที่ยังไม่ยอมให้มันจบก็ตาม

ดร.วัน บอกว่าเขามีความลำบากใจอยู่เหมือนกันที่ทะเลาะกัน เนื่องจากมีคนมาหาเขาบ่อยทั้งมาดีและมาร้าย แต่เขาไม่กลัว นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการจากประเทศต่างๆ มาพบกับเขาเช่นกัน เพื่อรับรู้ชีวิตของเขา เมื่อถูกถามว่าเขาหวาดกลัวไหมกับคำข่มขู่ทั้งหลาย ดร.วัน บอกว่าตัวเขาก็เคยเป็นนักต่อสู้หรือจู่โจมมาก่อน เขาจึงไม่ได้หวาดหวั่นอะไร

เขาบอกว่าเวลานี้ เขาไม่มีบทบาทอะไรแล้วแต่ถ้ารัฐไทยจะให้เขาชี้แนะอะไร เขาก็คงทำได้บ้าง เขาย้ำอยู่ตลอดว่าถ้ารัฐไทย ต้องการความสำเร็จต้องคุยกับคนหน้าใหม่ไม่ใช่คนหน้าเดิม

ปัจจุบัน ดร.วัน มีบุตรสามคน คนโตเป็นนายแพทย์ ส่วนอีกสองคนเป็นนักธุรกิจและเป็นนักวิชาการ

**ความจำเป็นเร่งด่วนในปีแรกของการเป็นประชาคมอาเซียน
คือความร่วมมือกันของอาเซียนต่อปัญหาการปราบปราม
การค้ามนุษย์**

ดร.สุรดา เมขรุ่งเรืองกุล

อาจารย์และนักวิจัยศูนย์อาเซียนและเอเชียศึกษา
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

สถานการณ์การค้ามนุษย์ในอาเซียนปี 2559

เมื่อวันที่ 30 มิถุนายนที่ผ่านมา กระทรวงต่างประเทศสหรัฐ โดย นายจอห์น แคร์รี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา เผยแพร่รายงานประจำปี เรื่อง สถานการณ์การค้ามนุษย์ ประจำปี 2559 (Trafficking in Persons Report 2016 หรือ TIP Report 2016) เป็นการสำรวจทุกประเทศได้เปิดเผยรายงานการค้ามนุษย์ปี 2559 โดยประเทศไทยถูกเลื่อนอันดับจาก “บัญชี 3” (Tier 3) ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มีสถานการณ์การค้ามนุษย์ระดับเลวร้ายที่สุด โดยเมื่อปี 2557 ไทยถูกลดอันดับอัตโนมัติจากบัญชีกลุ่มที่ 2 ซึ่งต้องจับตามอง ไปอยู่ในบัญชีกลุ่มที่ 3 (Tier 3) สู่ “บัญชีที่ 2 ต้องจับตา” (Tier 2 Watch List) โดยในรายงานระบุว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพยายามขจัดการค้ามนุษย์ มีการดำเนินคดีข้าราชการทุจริต แต่ปัญหาทุจริตและข้าราชการสมรู้ร่วมคิดยังคงเป็นอุปสรรคต่อการปราบปรามการค้ามนุษย์ ขณะที่ประเทศเมียนมาถูกลดอันดับไปอยู่ “บัญชีที่ 3 สถานการณ์เลวร้าย” เช่นเดียวกับประเทศเกาหลีเหนือ และประเทศปาปัวนิวกินี โดยในรายงานประจำปี 2559 ประเทศที่ถูกจัดอันดับให้อยู่ในบัญชีกลุ่มที่ 3 ประเทศที่มีสถานการณ์การค้ามนุษย์ระดับเลวร้ายที่สุด (Tier 3) มี 26 ประเทศ ได้แก่ แอลจีเรีย เบลารุส, เบลิส, พม่า, บรูไน, สาธารณรัฐแอฟริกากลาง, โคมoros, จิบูตี, อิควทอเรียลกินี, เอรีย, แกมเบีย, กินี-บิสเซา, เฮติ, อิหร่าน, เกาหลีเหนือ, หมู่เกาะมาร์แชล, มอริเตเนีย, รัสเซีย, เซาท์ซูดาน, ซูดาน, ซีเรีย, เตร์กเมนิสถาน, อุซเบกิสถาน, เวเนซุเอลา, ซิมบับเว ในกลุ่มประเทศอาเซียนมีเพียงประเทศเมียนมาประเทศเดียวที่ถูกลดอันดับจากบัญชีที่ 2 ซึ่งต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List) ไปอยู่ในบัญชีที่ 3 (Tier 3) กลุ่มที่ 3 ประเทศที่มีสถานการณ์การค้ามนุษย์ระดับเลวร้ายที่สุด

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ปี 2558 ของ IOM ชี้ว่า เหยื่อการค้ามนุษย์ทั่วโลกที่ IOM เข้าไปช่วยเหลือมี 7,000 ราย ในประเทศปลายทาง 115 ประเทศ โดยในจำนวนนี้มีมากถึงร้อยละ 25 เป็นเหยื่อค้ามนุษย์ที่มาจากประเทศอาเซียน ในบรรดาเหยื่อค้ามนุษย์จากประเทศอาเซียนเหล่านี้ร้อยละ 92 เป็นเหยื่อค้ามนุษย์ที่ถูกบังคับใช้แรงงานและอยู่ในภาคค้าบริการ ซึ่งรวมถึงการค้าแรงงานในบ้านด้วย และอีกร้อยละ 7 เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ที่มีจุดประสงค์เพื่อการค้าบริการทางเพศ

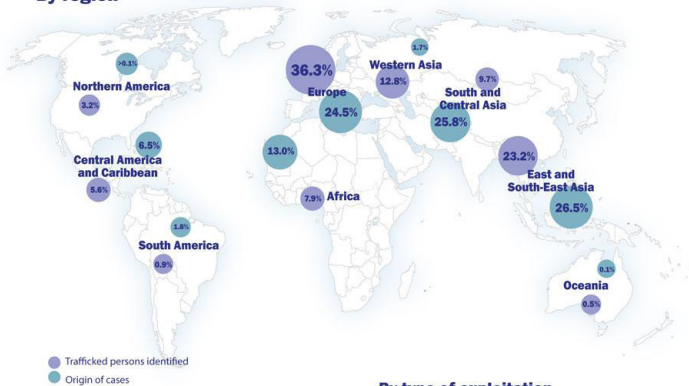
Counter-trafficking 2015

Regional and global statistics at-a-glance

7,000 trafficked persons assisted in **2015**

By region

By age

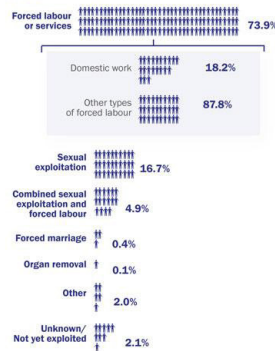
By sex

Internal vs International

By type of exploitation

#StopHumanTrafficking

iom.int/counter-trafficking

Source: International Organization for Migration (IOM). Location data on map are not necessarily representative of global human trafficking prevalence trends. Data reflects where IOM has the most extensive programming. Names and boundaries indicated on map do not imply official endorsement or acceptance by IOM 19/5/16

InfoGraphic จาก รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ปี 2558 ของ IOM

ประชาคมอาเซียนกับพลังความร่วมมือแก้ปัญหาการค้ามนุษย์

ผู้นำประเทศในอาเซียนได้ร่วมในพิธีเปิดการเป็นประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการในปลายปี พ.ศ. 2558 เพื่อให้ 10 ประเทศอาเซียนเข้ามาใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยไม่เพียงเฉพาะแต่ทางด้านการบูรณาการทางเศรษฐกิจเข้าด้วยกันเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างความมั่นคงและการเมือง เช่นเดียวกับการบูรณาการด้านสังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย สิ่งหนึ่งที่สามารถทดสอบความฝันที่จะรวมกันเป็นประชาคมคือชีวิตความเป็นอยู่ของพลเมืองสามัญชนจะดีขึ้นหรือไม่? และปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือโศกนาฏกรรมของการค้ามนุษย์ในอาเซียนยังคงดำรงอยู่ต่อไปหรือไม่? ในปี 2558 มีรายงานข่าวสำคัญว่าพบศพของผู้อพยพชาวโรฮีนจากว่า 200 ศพ ถูกฝังไว้ตามตะเข็บชายแดนไทย - มาเลเซีย กรณีนี้ยังอยู่ในระหว่างตรวจสอบแต่ก็มีความห่วงกังวลกันเป็นอย่างยิ่งว่าศพเหล่านี้คือเหยื่อการค้ามนุษย์ที่ถูกส่งมาจากรัฐระخين (Rakhine State) ในประเทศเมียนมาและได้ถูกลักพาตัวมาหรือถูกค้ามนุษย์ก่อนที่จะถูกทิ้งและฆ่าที่นี่ยุคก่อนหน้านั้นยังมีข่าวเกี่ยวกับชาวโรฮีนจาว่าล้านคนถูกค้ามนุษย์ข้ามประเทศไปยังประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อทำงานในอุตสาหกรรมต่างๆ รวมถึงงานค้าบริการทางเพศ งานประมง และงานในฟาร์มเกษตร โดยจำนวนตัวเลขของผู้เสียหายจากการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิกที่ถูกต้องยังเป็นเรื่องที่ยังถกเถียงกันอยู่ว่ามีจำนวนเท่าใด องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organisation) ได้คาดการณ์ว่ามีเหยื่อการค้ามนุษย์ในประเภทบังคับใช้แรงงานหรือแรงงานทาสในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิกมากกว่า 11.7 ล้านคน โดยภายในปลายเดือนมกราคม 2559 ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมดจะต้องส่งรายงานเกี่ยวกับขั้นตอนที่ได้ดำเนินการแล้วจากข้อสังเกตที่รายงานการค้ามนุษย์ประจำปีของกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาได้ให้ข้อสังเกตไว้ ซึ่งปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียนถูกจัด

อันดับให้อยู่ในระดับกลางของการจัดอันดับรายงานค้ำมนุษย์นี้ การต่อกรกับนักค้ำมนุษย์ในภูมิภาคอาเซียนในไม่ช้าเรื่องง่าย และมีผลประโยชน์มหาศาลอยู่เบื้องหลังขบวนการการค้ามนุษย์ ข้อห่วงกังวลและการตรวจสอบขององค์กรพัฒนาระหว่างประเทศกลายเป็นสิ่งจำเป็น อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกอาเซียนไม่ควรเพียงแต่มีการปฏิบัติการอย่างง่าย ๆ เพียงเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าทางวอชิงตัน (ประเทศสหรัฐอเมริกา) จะประทับตรา “อนุมัติ” ให้เท่านั้น อีกทั้งไม่ควรที่ประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศอื่นๆ จะใช้เรื่อง “การค้ามนุษย์” เป็นแต้มต่อและใช้เป็นเหตุผลไว้ต่อรองทางการเมืองระหว่างประเทศ แม้ว่าความร่วมมือกันและทำงานประสานงานกันของประเทศสมาชิกอาเซียนจะเป็นกุญแจสำคัญ ประเทศสมาชิกอาเซียนก็ควรที่จะริเริ่มที่จะแก้ปัญหาค้ามนุษย์นี้ด้วยตัวเองเพื่อประชาชนของประเทศตน สิ่งนี้เท่านั้นที่จะทำให้ทั้งโลกให้การสนับสนุนอาเซียนได้อย่างแท้จริง

อาเซียนคอมมิท (ASEAN COMMIT) กับการพัฒนาตัวชี้วัดการค้ามนุษย์และการแสวงประโยชน์ (จากมนุษย์) ในรูปแบบอื่นๆ

รายงานจากวารสารข่าวของ ปฏิบัติการ UN-ACT (United Nations Action for Cooperation against Trafficking in Persons) เดือนมกราคม พ.ศ. 2559 ได้รายงานว่าการระบุอัตลักษณ์ของเหยื่อผู้ถูกค้ำมนุษย์เป็นการเข้าไปแทรกแซงอย่างมีนัยสำคัญยิ่งในการที่ปราบปรามการค้ามนุษย์และมีความยุ่งยากและปัญหาอุปสรรคมากมายในกระบวนการเข้าแทรกแซงดังกล่าว ข้อมูลที่สามารถสืบค้นได้ชี้ว่าน้อยกว่าร้อยละ 1 ของประมาณการจำนวนเหยื่อค้ำมนุษย์ทั่วโลกที่สามารถพิสูจน์อัตลักษณ์อย่างเป็นทางการได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงฐานรากในระเบียบวิธีการระบุอัตลักษณ์ของเหยื่อค้ำมนุษย์เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ความคลาดเคลื่อนในการ

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

ประมาณการจำนวนเหยื่อกับการระบุอัตลักษณ์บุคคลเป็นเรื่องที่มีผลกระทบในวงกว้างต่อการต่อต้านการค้ามนุษย์ สิ่งนี้ส่งผลต่อความเข้าใจของผู้คนที่มีต่อปรากฏการณ์การปราบปรามการค้ามนุษย์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอยู่บ่อยมาก แต่ไม่อาจจับกุมนักค้ามนุษย์ตัวจริงได้ และไม่มีเหยื่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เลย สมาชิก COMMIT และ ASEAN ต่างก็ตระหนักถึงข้อท้าทายที่มีอยู่ในปัจจุบันในเรื่องของการระบุอัตลักษณ์ของเหยื่อการค้ามนุษย์ในฐานะที่เป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญในการต่อกรและปราบปรามขบวนการค้ามนุษย์ให้หมดไปอย่างแท้จริง และได้จัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาตัวชี้วัดเหยื่อการค้ามนุษย์ร่วม (common indicators of trafficking) ระหว่างภูมิภาคเพื่อพัฒนาความร่วมมือกันและให้อัตราการระบุอัตลักษณ์อยู่ในระดับความจำเป็นสูงสุด สิ่งนี้เป็นหลักฐานสำคัญที่สะท้อนถึงจังหวะก้าวที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการร่วมมือกันในการต่อต้านการค้ามนุษย์ของประเทศในภูมิภาค 2558 ไม่ว่าจะเป็นลงสัตยาบันรับรองอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ (ASEAN Convention Against Trafficking in Persons) และแผนปฏิบัติการอนุภูมิภาคฉบับที่ 4 (and the COMMIT Subregional Plan of Action IV (SPA IV). SPA IV) ซึ่งเป็นการใช้วิธีการเชิงระบบมาเพื่อการพัฒนาให้เกิด “กลไก” การต่อต้านการค้ามนุษย์ในระดับภูมิภาคต่อไป

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในอาเซียนในเรื่องการต่อต้านการค้ามนุษย์ก็คือการที่ประเทศฟิลิปปินส์ ได้ถูกปรับสถานะให้อยู่ใน Tier 1 ในปีรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ทั่วโลกของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา (the U.S. State Department’s Global Trafficking in Persons (TIP) Report) ปี 2559 ซึ่งการประกาศปรับสถานะขึ้นเป็น Tier 1 ในเดือนมิถุนายนที่ผ่านมา เป็นช่วงเวลาเดียวกับการหมดวาระ 6 ปี ของประธานาธิบดี นอยนอย อะควีโน และการเข้าสู่ตำแหน่งประธานาธิบดี

ของ โรดริโก ดูเตอร์เต ประเทศฟิลิปปินส์นับเป็นประเทศแรกในอาเซียนที่บรรลุ การปรับอันดับขึ้นเป็น Tier 1 ของ TIP Report ปี 2559 โดยก่อนหน้านี้ ฟิลิปปินส์ถูกจัดอันดับให้อยู่ใน Tier 2 มานานถึง 5 ปีติดต่อกัน การยกสถานะ ให้เป็น Tier 1 สะท้อนให้เห็นว่าฟิลิปปินส์ได้ทุ่มเทและมีปฏิบัติการที่เข้มแข็ง อย่างมากในเรื่องการต่อต้านการค้ามนุษย์ มีชาวฟิลิปปินส์ที่ไปทำงาน ในต่างประเทศไม่ต่ำกว่า 10 ล้านคน โดยส่วนใหญ่เป็นแรงงานบ้าน เป็นแรงงาน ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงของการถูกบังคับใช้แรงงานทาสเนื่องจากความจำเป็นในเรื่อง ความยากจนในบ้านเกิด รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปีได้จัดอันดับ ประเทศต่างๆ เข้าอยู่ในบัญชี ซึ่งจำแนกไปตามระดับความพยายามของรัฐบาล ในการปฏิบัติตาม “มาตรฐานขั้นต่ำในการขจัดการค้ามนุษย์” (“minimum standards for the elimination of trafficking”) ที่กำหนดขึ้นโดยกฎหมาย ของสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการคุ้มครองเหยื่อผู้ถูกค้ามนุษย์ (the United States Trafficking Victims Protection Act (TVPA))

รายงานฯ ปี 2559 เฉพาะเจาะจงให้เครดิตรัฐบาลฟิลิปปินส์ในการ ดำเนินคดีนักค้ามนุษย์ 42 ราย ซึ่งในจำนวนนี้รวมถึงผู้กระทำผิดในเรื่องการ ค้ามนุษย์ในเด็กผ่านระบบออนไลน์จำนวน 5 ราย และนักค้ามนุษย์ในแรงงาน อพยพ 2 ราย โดยเป็นการดำเนินคดีและแจ้งข้อหากับเจ้าหน้าที่ที่ตรวจคนเข้าเมือง ที่กระทำทุจริตในหน้าที่ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการค้ามนุษย์ 5 ราย นอกจากนี้ รัฐบาลฟิลิปปินส์ยังได้เพิ่มความพยายามในการป้องกันการค้ามนุษย์ ในแรงงานอพยพ มีการดำเนินการจัดการอบรมเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องการ ต่อต้านการค้ามนุษย์ รวมทั้งมีการดำเนินคดีกับนักท่องเที่ยวที่มาซื้อบริการ ทางเพศกับเด็ก (child sex) ถึง 8 คดี ในช่วงวาระการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี อะควิโน มีการพิพากษาลงโทษนักค้ามนุษย์มากกว่า 3 เท่า ของการพิพากษา ก่อนหน้าและมีจำนวนเหยื่อผู้เสียหายได้รับความช่วยเหลือ ฟันฟู เยียวยา มากเกือบถึง 4 เท่าของจำนวนเหยื่อผู้เสียหายก่อนหน้า

รัฐบาลฟิลิปปินส์ได้สร้างช่องทางในการใช้ข้อมูลและทรัพยากรเชื่อมโยงกัน และร่วมงานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ โดยการจัดตั้ง “สภาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์” (Inter-Agency Council Against Trafficking) ขึ้น ส่วนหนึ่งเพื่อรองรับการผลักดันวาระสากลว่าด้วย “ความร่วมมือเพื่อความท้าทายแห่งสหัสวรรษ” (Millennium Challenge Corporation (MCC)) โดย MCC ก็ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อหนุนเสริมปฏิบัติการในประเด็นการจัดการค้ามนุษย์ไว้ด้วย ในปี 2553 MCC ได้ให้ทุนแก่รัฐบาลฟิลิปปินส์ในแผนการพัฒนา 5 ปีในเรื่องการลงทุนในถนนหนทาง โครงการพัฒนาชุมชน และการพัฒนาปรับปรุงระบบการทำงานของสำนักงบประมาณแผ่นดิน

นอกจากนี้ รัฐบาลฟิลิปปินส์ยังได้ทำการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมและกฎหมายอย่างจริงจัง มีการอบรมในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย และการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหาย ยกตัวอย่างเช่น แม้ว่าการปกป้องแรงงานบ้านในบุรุษยังมีข้อจำกัด รัฐบาลก็ได้ตั้งงบประมาณอย่างเต็มที่ในการว่าจ้างเจ้าหน้าที่ชั่วคราวมาเพื่อปฏิบัติงานในบ้านพักฉุกเฉินสำหรับบุรุษที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในประเทศซาอุดีอาระเบีย อีกตัวอย่างหนึ่งคือกรมกิจการท่องเที่ยว (Department of Tourism) ได้ดำเนินการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ของกรมฯ ทั่วประเทศในเรื่องการใช้หรือการประยุกต์ใช้ “คู่มือความแตกต่างระหว่างเพศในมิติด้านการท่องเที่ยว” (Gender Toolkit for Tourism) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้เกิดความเคารพในความแตกต่างระหว่างเพศหญิงชาย ส่งเสริมสิทธิความเสมอภาค และมีความละเอียดอ่อนในการปกป้องคุ้มครองการล่วงละเมิด และการเอาเปรียบทางเพศ ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2557 โครงการขององค์การระหว่างประเทศ USAID COMPETE ได้สนับสนุนการให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคเพื่อสนับสนุนการจัดทำและพิมพ์เผยแพร่ “คู่มือความแตกต่างระหว่างเพศในมิติด้านการท่องเที่ยว” (Gender Toolkit for Tourism) ซึ่งได้

รวมการวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาความแตกต่างระหว่างเพศในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยเน้นในเรื่องปัญหาความเสี่ยงของการค้ามนุษย์ที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวคู่มือฉบับนี้ถูกออกแบบเพื่อเป็นแนวทางให้กับนักวางแผนโครงการท่องเที่ยว นักออกแบบ และนักประเมินผล เพื่อที่จะพัฒนาโปรแกรม และโครงการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อการเคารพสิทธิ และความเสมอภาคระหว่างเพศ โดยในปี พ.ศ. 2560 ประเทศฟิลิปปินส์จะปฏิบัติหน้าที่เป็นประธานอาเซียน จึงเป็นโอกาสดีที่ฟิลิปปินส์ภายใต้การบริหารประเทศของประธานาธิบดี ดูเตอร์เต้ที่จะผลักดันให้ภูมิภาคอาเซียนบรรลุการจัดการค้ามนุษย์ให้หมดไป หรือให้เหลือน้อยที่สุด

อันดับบัญชีหรือสถานะของประเทศอาเซียนในรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี 2559 (TIP Report 2016) ประกอบด้วย ประเทศที่ถูกจัดอยู่ในบัญชี 1 (Tier 1) หมายถึง ประเทศที่ดำเนินการสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายของสหรัฐฯ ในการป้องกันและบังคับใช้กฎหมายการต่อต้านการค้ามนุษย์ มีเพียงประเทศเดียวคือ ประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งก่อนหน้านี้อยู่ในบัญชี 2 นานถึง 5 ปี (ปี พ.ศ. 2554 - 2558) และอยู่บัญชี 2 ที่ต้องจับตา (Tier 2WL) 2 ปี (ปี พ.ศ. 2552-2553) ประเทศที่ถูกจัดอยู่ในบัญชี 2 (Tier 2) หมายถึง ประเทศที่มีการดำเนินการยังไม่สอดคล้องกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา แต่ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะแก้ไขปัญหา มี 4 ประเทศประกอบด้วย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม และ กัมพูชา โดยปี พ.ศ. 2559 นี้ประเทศกัมพูชาได้รับการเลื่อนอันดับจากบัญชี 2 (Tier 2) เป็นปีแรก จากก่อนหน้าที่อยู่ในบัญชี 2 ที่ต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List) ซึ่งได้อันดับนี้อยู่นานถึง 3 ปี (พ.ศ. 2556-2558) ขณะที่อินโดนีเซียอยู่ในบัญชี 2 ติดต่อกันมา 8 ปี จากปี พ.ศ. 2552 สิงคโปร์อยู่ในบัญชี 2 ติดต่อกันมา 6 ปี จากปี พ.ศ. 2554 และเวียดนามอยู่ในบัญชี 2 ติดต่อกันมา 5 ปี จากปี พ.ศ. 2555 ประเทศที่ถูก

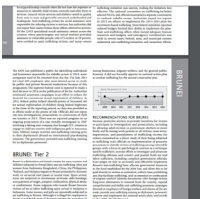
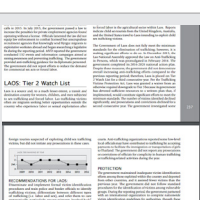
SAREC

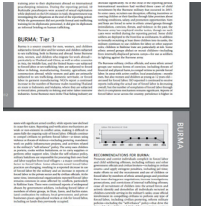
SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

จัดอยู่ในบัญชี 2 ที่ต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List) หมายถึง ประเทศที่มีรายงานเหยื่อการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้น หรือไม่มีหลักฐานชัดเจนว่ารัฐบาลได้พยายามต่อต้านการค้ามนุษย์ มี 3 ประเทศ ประกอบด้วย สปป.ลาว มาเลเซีย และ ไทย โดยปี พ.ศ. 2559 นี้ประเทศไทยได้รับการเลื่อนอันดับเป็นบัญชี 2 ที่ต้องจับตา (Tier 2 Watch List) เป็นปีแรก จากก่อนหน้าที่อยู่ในบัญชี 3 ซึ่งได้อันดับนี้อยู่นานถึง 2 ปี (พ.ศ. 2557-2558) ขณะที่ สปป.ลาว อยู่ในบัญชี 2 ที่ต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List) ติดต่อกันมา 3 ปี จากปี พ.ศ. 2557 มาเลเซียอยู่ในบัญชี 2 ที่ต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List) ติดต่อกันมา 2 ปี จากปี พ.ศ. 2558 ประเทศที่ถูกจัดอันดับระดับต่ำสุด คือ บัญชี 3 (Tier 3) หมายถึงประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายสหรัฐอเมริกา และไม่มี ความพยายามแก้ไขปัญหาให้เพียงประเทศเดียว คือ เมียนมา โดยปี 2559 ได้รับการจัดอันดับให้อยู่ในบัญชี 3 เป็นปีแรก โดยก่อนหน้าอยู่ในบัญชี 2 ที่ต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List) นานถึง 4 ปี จากปี 2555

ประเทศ	อันดับในปี 2559	ประวัติ
1. ฟิลิปปินส์	ระดับที่ดีที่สุด คือ Tier 1 หมายถึง ประเทศที่ดำเนินการสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายของสหรัฐ ในการป้องกันและบังคับใช้กฎหมายการต่อต้านการค้ามนุษย์	<p>PHILIPPINES</p>
2. อินโดนีเซีย	Tier 2 หมายถึง ประเทศที่มีการดำเนินการยังไม่สอดคล้องกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา แต่ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะแก้ไขปัญหา	<p>INDONESIA</p>

ประเทศ	อันดับในปี 2559	ประวัติ
3. สิงคโปร์	Tier 2 หมายถึง ประเทศที่มีการดำเนินการยังไม่สอดคล้องกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา แต่ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะแก้ไขปัญหา	
4. เวียดนาม	Tier 2 หมายถึง ประเทศที่มีการดำเนินการยังไม่สอดคล้องกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา แต่ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะแก้ไขปัญหา	
5. กัมพูชา	Tier 2 หมายถึง ประเทศที่มีการดำเนินการยังไม่สอดคล้องกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา แต่ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะแก้ไขปัญหา	
6. บรูไน	Tier 2 หมายถึง ประเทศที่มีการดำเนินการยังไม่สอดคล้องกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา แต่ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะแก้ไขปัญหา	
7. สเปน. ลาว	ระดับ Tier 2 Watch List หมายถึง ประเทศที่มีรายงานเหยื่อการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้น หรือไม่มีหลักฐานชัดเจนว่ารัฐบาลได้พยายามต่อต้านการค้ามนุษย์	

ประเทศ	อันดับในปี 2559	ประวัติ
8. มาเลเซีย	ระดับ Tier 2 Watch List หมายถึงประเทศที่มีรายงานเหยื่อการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้น หรือไม่มีหลักฐานชัดเจนว่ารัฐบาลได้พยายามต่อต้านการค้ามนุษย์	
9. ไทย	ระดับ Tier 2 Watch List หมายถึงประเทศที่มีรายงานเหยื่อการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้น หรือไม่มีหลักฐานชัดเจนว่ารัฐบาลได้พยายามต่อต้านการค้ามนุษย์	
10. เมียนมา	ระดับต่ำสุด คือ ระดับ Tier 3 หมายถึงประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายสหรัฐอเมริกา และไม่มี ความพยายามแก้ไข้ปัญหา	

โดยสรุป ความจำเป็นเร่งด่วนในปีแรกของการเป็นประชาคมอาเซียน คือความร่วมมือกันของอาเซียนต่อปัญหาการปราบปรามการค้ามนุษย์ในลำดับต้นๆ ก็คือการเพิ่มความพยายามในการปฏิบัติตาม “มาตรฐานขั้นต่ำในการจัดการค้ามนุษย์” (“minimum standards for the elimination of trafficking”) ที่กำหนดขึ้นโดยกฎหมายของสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการคุ้มครองเหยื่อผู้ถูกค้ามนุษย์ (the United States Trafficking Victims Protection Act (TVPA) เพื่อขยับการถูกจัดอันดับเข้าไปอยู่ในบัญชี 2 หรือ บัญชี 1 โดยเร็วที่สุด หรือในการประเมินสถานะเพื่อรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี 2560 ซึ่งเป็นการประเมินในช่วงเดือนกรกฎาคม ปี 2559 ถึง เดือนมีนาคมของปี 2560

การประเมินความรุนแรงและความเสี่ยงของการกีดกัน ของโครงสร้างโดยบรรยากาศชายฝั่ง

¹ดร. ธีร์ เชวณนทปัญญา

²พศ.ดร. สุรเมศวร์ พิริยะวัฒน์

---

¹ประจำภาควิชาวิศวกรรมทางทะเล คณะพาณิชยศาสตร์บริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา จ. ชลบุรี

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาวิศวกรรมโยธา
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จ. ชลบุรี

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

ABSTRACT

Corrosion of metallic infrastructures in the coastal environment has direct impact on our public security, especially in terms of the safety of community and environment as well as the industrial and economic development of our country. Thus, the understanding in this phenomenon is vital to support the industrial growth in Thailand. This review paper shades the light on a basic knowledge of the atmospheric corrosion of metal and presents the surveys of corrosion problems in the community, and the corrosion severity assessment. Besides, this paper also provides the concept of the risk assessments of engineering infrastructures. The knowledge from this paper can be used to improve the long-term maintenance engineering, which can effectively reduce the risk of the corrosion damage on the infrastructure.

Keywords: Corrosion; Infrastructures; Corrosion severity assessment; Risk assessments

ABSTRACT

การกัดกร่อนของโครงสร้างทางวิศวกรรมโดยบรรยากาศชายฝั่งเป็นปัญหาที่สำคัญซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ เช่น ความปลอดภัยของชุมชน สิ่งแวดล้อม การพัฒนาทางอุตสาหกรรม และเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้น ความเข้าใจในเรื่องการกัดกร่อนของโลหะโดยบรรยากาศชายฝั่งจึงมีความสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ บทความนี้เสนอ

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

พื้นฐานการกัดกร่อนของโลหะโดยบรรยากาศ รวมทั้งสถานการณ์ของปัญหาการกัดกร่อน การกัดกร่อนในชุมชน การประเมินความรุนแรงของการกัดกร่อนโดยบรรยากาศชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นข้อมูลในการประเมินอัตราการกัดกร่อนและอายุที่เหลือของโครงสร้างโลหะ นอกจากนี้ บทความยังนำเสนอแนวทางการประเมินความเสี่ยงของโครงสร้างโดยปัญหาการกัดกร่อนอีกด้วย ซึ่งความรู้ดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์เข้ากับงานวิศวกรรมบำรุงรักษาในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การกัดกร่อน; โครงสร้าง; การประเมินความรุนแรงของการกัดกร่อน; การประเมินความเสี่ยง

1. บทนำ

การกักต้อนโดยบรรยากาศของวัสดุที่ใช้ในงานในเชิงวิศวกรรม เช่น เหล็กกล้า ทองแดง และ อลูมิเนียม เป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยต่อชุมชน เนื่องจากการกักต้อนของโลหะโดยบรรยากาศใกล้ทะเลสามารถทำให้ระบบ หรือโครงสร้างสาธารณูปโภค รวมทั้ง อุปกรณ์ในอุตสาหกรรม และการทหาร เช่น สะพาน อาคารบ้านเรือนต่างๆ ระบบท่อลำเลียงสาร อุปกรณ์รับความดัน สำหรับกระบวนการผลิต อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในเครื่องบิน หรือตัวถังเรือ ในขณะที่จอด เกิดการเสื่อมสภาพทั้งทางสมบัติทางกลและสมบัติทางไฟฟ้า โดยโครงสร้างทางวิศวกรรมจะมีความสามารถในการรับแรงลดลง และสำหรับ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในอุปกรณ์ทางทหารนั้น จะเกิดการสูญเสียประสิทธิภาพ ในการนำไฟฟ้าและทำให้อุปกรณ์อื่นๆ ไม่พร้อมในการใช้งาน [1-2] โดยการเสื่อมสภาพเนื่องจากการกักต้อนนั้นนำไปสู่การลดประสิทธิภาพหรือหยุด ของการผลิตของอุตสาหกรรมและการทหาร ความเสี่ยงต่อการเกิดรั่วไหล ของสารเคมีจากท่อหรือภาชนะรับแรงดัน ความเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุ ในอุตสาหกรรมที่มีสารเคมีที่มีความไวสูง และความเสี่ยงต่อการวิบัติของ โครงสร้างและตัวอาคาร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและ ชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้ปัญหาเรื่องการกักต้อนยังเป็นปัญหาทาง ด้านเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญ โดยพบว่า การกักต้อนของวัสดุก่อให้เกิดค่าใช้จ่าย ในการบำรุงรักษา และป้องกันเป็นจำนวนมหาศาลต่อปี โดยประเทศไทย ได้สูญเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 1.45 % ของผลผลิตมวลรวมทั้งประเทศ หรือ 4,000 ล้านบาทหรือสหรัฐ [3]

ประเทศไทยนั้นเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาและเติบโตด้านอุตสาหกรรม ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมีและการกลั่นน้ำมัน อุตสาหกรรม

ขนส่งทางบก อุตสาหกรรมขนส่งทางเรือ และต่อเรือ และระบบท่อส่งถ่ายแก๊สธรรมชาติ เนื่องจากประเทศไทยนั้นมีที่ตั้งที่ได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ เช่น มีชายฝั่งอยู่ติดอ่าวไทยและทะเลอันดามัน ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นพื้นที่ที่สามารถทำการนำเข้าและส่งออกผลิตภัณฑ์ที่สะดวก ซึ่งทำให้เกิดการลงทุนและขยายอุตสาหกรรมในปริมาณที่สูงอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยอยู่ในเขตอบอุ่น ซึ่งมี อุณหภูมิ ความชื้น และความเข้มของแสงแดดสูงตลอดทั้งปี รวมทั้งมีการแปรปรวนของสภาวะ เช่น ความแรงและทิศทางของลม พายุฝน นอกจากนี้ การเจือปนของไอของเกลือคลอไรด์จากทะเลและก๊าซที่ฤทธิ์กัดกร่อนสูง เช่น ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และ คาร์บอนไดออกไซด์จากแหล่งนิคมอุตสาหกรรมในประเทศ ซึ่งทุกปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้เกิดการกัดกร่อนต่อวัสดุในประเทศไทยรุนแรงมากยิ่งขึ้นและก่อให้เกิดปัญหาการกัดกร่อนทั้งในอุตสาหกรรมและชุมชน [4] จากความรุนแรงของปัญหาการกัดกร่อนโดยบรรยากาศชายฝั่งของประเทศไทย ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์ทางอุตสาหกรรม จุดรับส่งสินค้า และการคมนาคมทางเรือ ที่สำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทำให้ ความรู้ด้านการกัดกร่อนในเชิงป้องกัน นั้นมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประเมินความรุนแรงของปัญหาการกัดกร่อน และการจัดการประเมินความเสี่ยงของโครงสร้างที่มาจากโลหะต่างๆ

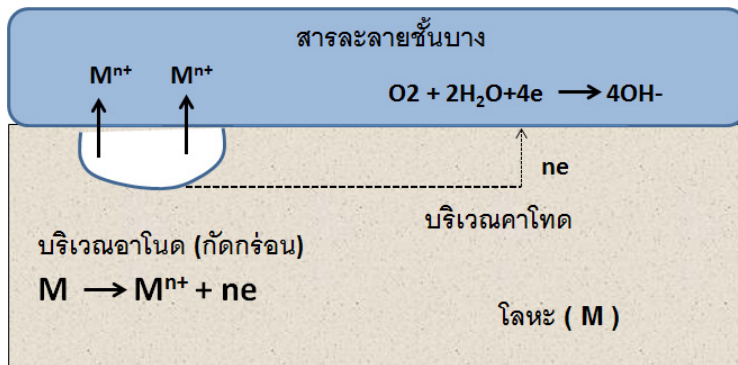
บทความนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอ พื้นฐานการกัดกร่อนของโลหะโดยบรรยากาศ รวมทั้งสถานการณ์ของปัญหาการกัดกร่อน และการกัดกร่อนในชุมชน เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในการประเมินความรุนแรงของการกัดกร่อนโดยบรรยากาศชายฝั่งทะเล ซึ่งสามารถนำมาเป็นข้อมูลในการประเมินอัตราการกัดกร่อน และ อายุที่เหลือของโครงสร้างโลหะ นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเสนอแนวทางการประเมินความเสี่ยงของโครงสร้างโดยปัญหาการกัดกร่อนอีกด้วย ซึ่งความรู้ดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์เข้ากับงานวิศวกรรมบำรุงรักษาในระยะยาวได้

2. การกัดกร่อนของโลหะในบรรยากาศ

การกัดกร่อนของโลหะโดยบรรยากาศ นั้นเกิดจากปฏิกิริยาทางไฟฟ้าเคมีระหว่างโลหะกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลทำให้เกิดการสูญเสียเนื้อของโลหะ

ภาพที่ 1 แสดงการกัดกร่อนของโลหะภายใต้สภาวะบรรยากาศ

จากภาพที่ 1 สารละลายชั้นบางเกิดจากการกลั่นตัวจากบรรยากาศ โดยเมื่อผิวหน้าของโลหะถูกเคลือบด้วย สารละลายดังกล่าว กระบวนการกัดกร่อนจะเริ่มขึ้น โดยทั่วไปแล้วผิวหน้าโลหะในส่วนที่มีตำหนิ หรือ ความเค้นสะสมจากการขึ้นรูป จะเป็นแอโนดซึ่งจะถูกกัดกร่อน และบริเวณที่สมบูรณ์กว่าจะเป็นคาโทด และเมื่อการกัดกร่อนเกิดขึ้น ความเป็นแอโนด และคาโทดจะสลับไปทั่วผิวหน้าโลหะ [5] ซึ่งผลของการกัดกร่อนคือ โลหะที่บางลงเนื่องจากการสูญเสียเนื้อโลหะ และสนิมซึ่งเคลือบผิวโลหะไว้ ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โลหะที่ถูกกัดกร่อน และมีชั้นสนิมเคลือบผิว [6]

โดยกระบวนการกัดกร่อนโดยบรรยากาศจะเกิดเป็นคาบ กล่าวคือ เมื่ออุณหภูมิต่ำและความชื้นสูง สารละลายจะกลั่นตัวจากบรรยากาศเคลือบผิวโลหะ ซึ่งการกัดกร่อนจะดำเนินภายใต้สารละลายชั้นบางนี้ และเมื่อ อุณหภูมิสูงขึ้น และความชื้นต่ำลง สารละลายจะระเหย เมื่อผิวของโลหะแห้งสนิท โลหะจะไม่ถูกกัดกร่อน

สำหรับ โครงสร้างที่ใช้งานในสภาวะกลางแจ้ง ซึ่งใกล้กับชายฝั่งทะเล สารละลายที่กลั่นตัวจะมีการเจือปนของ คลอไรด์ และถ้าโครงสร้างดังกล่าวถูกใช้งานในบรรยากาศอุตสาหกรรม ซึ่งสารละลายดังกล่าวจะมีการปนเปื้อนของซัลเฟออร์ โดยซัลเฟออร์ นั้นจะมาจากการเผาไหม้ของแหล่งเชื้อเพลิงในอุตสาหกรรม ทั้งคลอไรด์และซัลเฟออร์ คือ สารมลทินในอากาศที่มีความสามารถในการกัดกร่อนสูง และสามารถทำให้สารละลายชั้นบางมีความเป็นกรดสูงขึ้น โดยเมื่อ สารละลายเริ่มระเหย สารละลายที่เหลืออยู่จะบางลงและมีความเข้มข้น รวมทั้งการนำไฟฟ้าที่สูงขึ้น ซึ่งสารละลายที่บางลงนี้จะสามารถกัดกร่อนโลหะในอัตราที่สูงขึ้นด้วย นอกจากนี้ คลอไรด์และซัลเฟออร์จะเข้าไปปนใน

ชั้นสนิมและก่อให้เกิดสนิมที่ไม่แข็งแรง กล่าวคือ มีการกระจายตัวของรอยแตก เล็กๆ ทั่วทั้งชั้นสนิม และโครงสร้างของสนิมดังกล่าวไม่มีความหนาแน่น และไม่เกาะผิวโลหะ ซึ่งไม่สามารถต้านทานการกัดกร่อนได้ [7]

ในปัจจุบัน การขยายตัวของอุตสาหกรรมบนบริเวณชายฝั่งทะเลได้เปลี่ยนบรรยากาศชายฝั่งที่มีแค่คลอไรด์ เป็นบรรยากาศที่มีทั้งซัลเฟอร์และคลอไรด์ ซึ่งการปนเปื้อนของสารกัดกร่อนทั้งสองก่อให้เกิดกระบวนการกัดกร่อนที่ซับซ้อนและรุนแรงขึ้น โดย Ch.Thee et al [8-9] พบว่า เวลาในการฟอร์มตัวของสนิมที่แข็งแกร่งในเหล็กกล้าในบรรยากาศผสมระหว่างซัลเฟอร์และคลอไรด์เกิดในช่วงเวลานานขึ้น เมื่อเทียบเหล็กกล้าในบรรยากาศคลอไรด์ หรือ บรรยากาศซัลเฟอร์ไดออกไซด์อย่างเดียว W.J. Chen et al [10] พบว่า ความเข้มข้นของซัลเฟอร์ ส่งผลให้การกัดกร่อนของเหล็กรุนแรงขึ้น โดยซัลเฟอร์นั้นจะฝังตัวในสนิม และก่อให้เกิดชั้นสนิมเป็นแหล่งของซัลเฟอร์ ซึ่งพร้อมจะละลายออกมาทำให้สารละลายชั้นบางเป็นกรดมากขึ้น ดังนั้นอัตราการกัดกร่อนจะสูงมากขึ้น นอกจากนี้ อุณหภูมิ และความชื้นมีผลต่อความรุนแรงของการกัดกร่อน โดยบรรยากาศที่ร้อนปฏิกิริยาการกัดกร่อนจะดำเนินในอัตราที่เร็ว นั่นคือการกัดกร่อนจะรุนแรงขึ้น [11] แต่อย่างไรก็ตาม สารละลายชั้นบางก็จะระเหยเร็วด้วยเช่นกัน ผลกระทบของอุณหภูมิต่อ พฤติกรรมการกัดกร่อนของโลหะ นั้นซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับลักษณะสนิมที่เกิดขึ้น สำหรับความชื้นนั้นเป็นตัวแปรที่สำคัญ เนื่องจากอากาศที่ความชื้นสูง มีแนวโน้มที่จะทำให้สารละลายชั้นบางเกิดขึ้นได้ง่าย นอกจากนี้ สารละลายดังกล่าวยังระเหยได้ช้า ซึ่งทำให้ช่วงเวลาผิวโลหะจะเปียกและเกิดการกัดกร่อน (Time of Wetness) นั้นนานมากขึ้น เมื่อเวลาแห่งความเปียกนานขึ้น โลหะจะถูกกัดกร่อนภายใต้สารละลายชั้นบางนานขึ้น ซึ่งทำให้สูญเสียเนื้อโลหะมากขึ้น ปัจจัยต่างๆ ที่พบว่ามีผลต่อการกัดกร่อนโดยบรรยากาศ เช่น ฝน และ ทิศทางลม

สำหรับอิทธิพลของฝนต่อการกัดกร่อนแบบบรรยากาศนั้น สามารถมองได้ 2 ทาง โดยอิทธิพลของฝนในบางประเทศ เช่น ยุโรปนั้นทำให้การกัดกร่อนลดลง เนื่องจากฝนก่อให้เกิดการล้าง ซัลเฟตและคลอไรด์ในชั้นสนิม ดังนั้นการกัดกร่อนจะลดลง แต่ในบางประเทศฝนกลับเพิ่มอัตราการกัดกร่อน เช่นในประเทศจีน ซึ่งเกิดฝนกรด [12] สำหรับทิศทางลมนั้น จะส่งผลต่อการเกิดการกัดกร่อน เนื่องจากลมจะนำคลอไรด์จากทะเลมาอย่างฝั่ง ซึ่งจะเกิดการสะสมคลอไรด์ในบรรยากาศ และเมื่อสารละลายกลั่นตัวออกมา และสารละลายที่มีคลอไรด์สูงจะกัดกร่อนโลหะได้เร็วขึ้น

สำหรับในประเทศไทย นั้นมีอากาศร้อนและความชื้นสูง ซึ่งเป็นสภาวะที่สามารถกัดกร่อนวัสดุวิศวกรรมได้รุนแรง นอกจากนี้ การขยายตัวที่มากขึ้นของอุตสาหกรรมที่ใกล้ชายฝั่งทะเล เช่น แหล่งอุตสาหกรรมพระประแดง แหลมฉบัง และมาบตาพุด ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการเผาไหม้เชื้อเพลิงเพื่อใช้ในการผลิต เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมีและการกลั่น อุตสาหกรรมผลิตไฟฟ้า หรือแม้แต่อุตสาหกรรม เช่น ผลิตโลหะ หรือส่วนประกอบเครื่องจักร ทั้งหมดที่กล่าวมานั้น ทำให้บรรยากาศในบริเวณใกล้เคียงแหล่งอุตสาหกรรมดังกล่าว มีการปนเปื้อนของซัลเฟตไดออกไซด์ในบรรยากาศชายฝั่ง ซึ่งแต่เดิมมีแค่คลอไรด์อย่างเดียว ดังนั้น ในบริเวณดังกล่าวจึงกลายเป็นบรรยากาศผสมทั้ง ซัลเฟตไดออกไซด์และคลอไรด์ ซึ่งการกัดกร่อนของโครงสร้างทางวิศวกรรม โดยบรรยากาศดังกล่าวจะซับซ้อน รุนแรง และทำนายได้ยากมากขึ้น

3. ปัญหาการกัดกร่อนต่อความมั่นคงของประเทศ

3.1 สถานการณ์ของปัญหาการกัดกร่อนต่อความปลอดภัยของชุมชนและสิ่งแวดล้อม

จากที่ได้กล่าวมา การกัดกร่อนของโลหะโดยบรรยากาศน้ำทะเล สามารถพบได้จากชุมชน ดังภาพที่ 3 ซึ่งแสดง การกัดกร่อนของป้ายโฆษณา ซึ่งเป็นโครงสร้างที่ตั้งอยู่สูง เพื่อให้ผู้คนที่สัญจรไปมาได้เห็นป้าย โดยในวงกลมสีแดงในภาพ 3 ด้านซ้ายมือ นั้นแสดงถึงบริเวณที่เกิดการกัดกร่อน ซึ่งเมื่อขยายภาพในส่วนนี้จะได้ดังภาพ 3 ด้านขวามือ ซึ่งจากรูปนี้จะเห็นได้ว่า การกัดกร่อนเกิดที่แผ่นเหล็กที่วางในแนวนอน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะเป็นบริเวณที่น้ำที่จากการควบแน่นในบรรยากาศ หรือน้ำฝนนั้นตกค้างในบริเวณดังกล่าวเป็นเวลานาน ดังนั้นการกัดกร่อนจะเกิดได้นาน ดังนั้นโลหะบริเวณดังกล่าวจะเร็วกว่าบริเวณอื่น ซึ่งถ้าปัญหาการผุกร่อนของโครงสร้างดังกล่าว ยังไม่ได้รับการป้องกันอาจจะทำให้เกิดผลกระทบของความปลอดภัยของชุมชน

ภาพที่ 3 ปัญหาการกัดกร่อนของโครงสร้าง (ซ้าย)

การกัดกร่อนของแผ่นป้ายโฆษณา

(ขวา) ภาพขยายของภาพในวงกลมของภาพด้านซ้าย

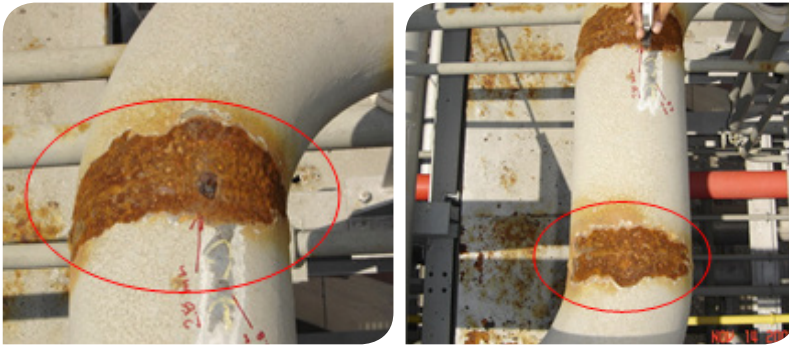

ภาพที่ 4 ปัญหาการกัดกร่อนของวัสดุในบรรยากาศน้ำทะเล
(ซ้าย) การกัดกร่อนของปูน (ขวา) การกัดกร่อนของปายเหล็ก

ภาพที่ 4 (ซ้าย) แสดงการกัดกร่อนของม้านั่งที่วางไว้ในบริเวณชายฝั่ง เพื่อให้ผู้คนที่มาเที่ยวได้นั่งชมทิวทัศน์ ซึ่งปัจจุบันไม่สามารถใช้งานได้ โดยการเกิดปัญหาการกัดกร่อนประเภทนี้ เป็นการกัดกร่อนที่เกิดในปูน ซึ่งเกิดจากบรรยากาศที่มีความชื้นและคลอไรด์ที่สูง นอกจากนี้ความเร็วของลมก็มีผลต่อการกัดเซาะของปูนด้วยเช่นกัน เมื่อปูนเกิดการเสื่อมสภาพ ความชื้นและคลอไรด์จึงกัดกร่อนเหล็กภายในปูน ภาพที่ 4 (ขวา) แสดงการกัดกร่อนของปายเหล็ก ซึ่งปัจจุบันเกิดสนิมเคลือบเกือบทั่วทั้งแผ่น โดยปายดังกล่าวตั้งในทิศรับลมจากทะเล ดังนั้นจึงเป็นแหล่งที่มีอนุภาคคลอไรด์เกาะ ดังนั้นเมื่อเกิดการกลั่นตัวของน้ำจากบรรยากาศ สารละลายที่เป็นกรดจะเคลือบหน้าผิวและเกิดการกัดกร่อน

ภาพที่ 5 ปัญหาการกัดกร่อนของท่อเหล็กกล้าที่ใช้งานในบรรยากาศน้ำทะเล และใกล้แหล่งอุตสาหกรรม (ซ้าย) รอยการกัดกร่อนตรงแนวเชื่อม (ขวา) การกัดกร่อนตรงแนวเชื่อมสองแนว

ในแหล่งอุตสาหกรรมที่ใกล้ทะเล บรรยากาศจะมีทั้งคลอไรด์และซัลเฟออร์ ซึ่งพร้อมจะกัดกร่อนโครงสร้างเหล็ก ในภาพที่ 5 ท่อเหล็กถูกกัดกร่อนตรงบริเวณแนวเชื่อมและท่อในส่วนที่ได้รับอิทธิพลมาจากความร้อนในการเชื่อม โดยทั่วไปแล้วแนวเชื่อมจะถูกกัดกร่อนได้เร็วกว่าบริเวณอื่น เนื่องจากมีโครงสร้างของแนวเชื่อมที่ต่างจากโลหะของท่อ นอกจากนี้ความเค้นสะสมในแนวเชื่อมยังส่งผลให้บริเวณดังกล่าวเกิดการกัดกร่อนได้เร็วกว่าจุดอื่น โดยสารละลายชั้นบางที่มีความเป็นกรด เนื่องจากคลอไรด์และซัลเฟออร์ในบรรยากาศ จะทำการกัดกร่อนโลหะบริเวณนี้ นอกจากนี้บริเวณรอยเชื่อมซึ่งถือเป็นบริเวณอานอดยังมีพื้นที่ที่น้อยกว่ามากเมื่อเทียบกับบริเวณเนื้อท่อซึ่งไม่ถูกกัดกร่อน ด้วยอิทธิพลของพื้นที่ดังกล่าว รอยเชื่อมจะถูกกัดกร่อนในอัตราที่เร็วขึ้น โดยการรั่วไหลของสารในท่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสารเคมีที่มีความไวไฟ ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของชุมชน และสิ่งแวดล้อมซึ่งมีส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงของชาติ

3.2 สถานการณ์ของปัญหาการกักตกร่อนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

ปัญหาการกักตกร่อนนอกจากจะเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ด้านความปลอดภัยของชุมชนและสิ่งแวดล้อม ปัญหาดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติด้านการพัฒนาเศรษฐกิจอีกด้วย จากการศึกษาผลกระทบของปัญหาการกักตกร่อนต่อความมั่นคงของเศรษฐกิจของประเทศที่พัฒนา ด้านอุตสาหกรรม เช่น สหรัฐฯ เยอรมัน อังกฤษ และญี่ปุ่น พบว่า ความสูญเสียของรายได้ของประเทศดังกล่าวในการป้องกันและควบคุมการกักตกร่อนมีค่าประมาณ 3-4 % รายได้มวลรวมของประเทศ ในปี 1998 สำหรับประเทศไทย นักวิจัยจากศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ ได้ประเมินความสูญเสียทางเศรษฐกิจเนื่องจากปัญหาการกักตกร่อนไว้ที่ 1.45% รายได้มวลรวมของประเทศหรือประมาณ 4,000 ล้านบาทต่อปี โดยความสูญเสียเนื่องจากโครงสร้างโลหะเนื่องจากการกักตกร่อนโดยบรรยากาศ มีมูลค่าสูงถึง 1,800 ล้านบาทต่อปี ดังนั้นการลดความสูญเสียเนื่องจากปัญหาการกักตกร่อนจึงมีส่วนสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ [3]

3.3 เทคนิคการป้องกันการกักตกร่อน

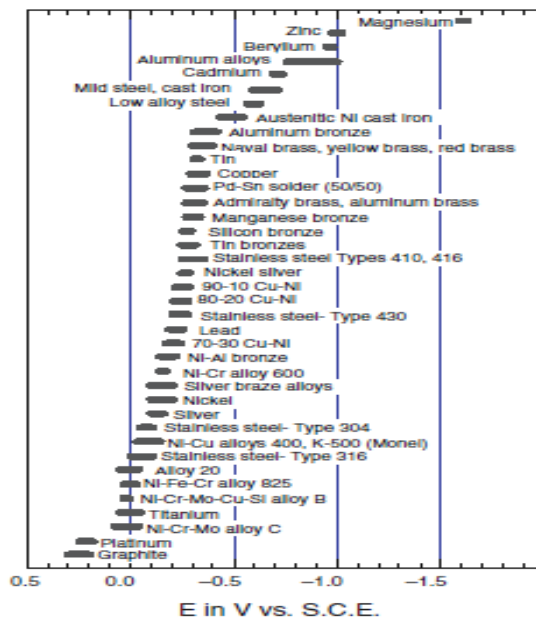
จากที่กล่าวมา เราจะพบว่า การเกิดการกักตกร่อนเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเรามาก และสามารถพบเห็นในชีวิตประจำวัน และปัญหาการกักตกร่อนนั้นมีผลต่อความมั่นคงของชาติทั้งในแง่ความปลอดภัยและเศรษฐกิจ โดยการกักตกร่อนนั้นเป็นปฏิกิริยาทางไฟฟ้าเคมีระหว่างโลหะกับบรรยากาศ ดังนั้นเราจะสามารถควบคุมหรือลดความรุนแรงของการกักตกร่อนได้โดยวิธีดังกล่าวต่อไปนี้ [13]

3.3.1 การออกแบบโครงสร้างในเชิงวิศวกรรมการกัดกร่อน

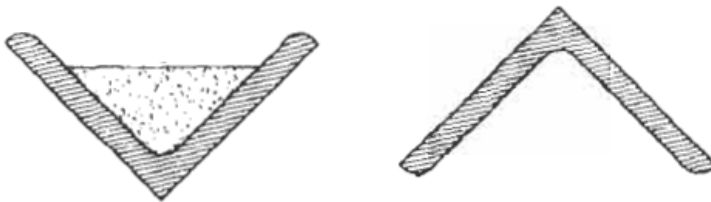
ในการออกแบบโครงสร้างทางวิศวกรรม วิศวกรต้องมั่นใจในความสามารถในการรับภาระทางกลของโครงสร้าง แต่อย่างไรก็ตาม วิศวกรต้องนำภาระทางไฟฟ้าเคมี หรือการกัดกร่อนเข้าไปคำนวณ เช่น การเพิ่มความหนาของโครงสร้างเพื่อเผื่อไว้ในกรณีเกิดการกัดกร่อน นอกจากนี้ ยังมีกฎทางวิศวกรรมการกัดกร่อน เช่น หลีกเลี่ยงการใช้โลหะสองที่มีศักย์ไฟฟ้าต่างกัน มากมาใช้งานติดกัน ซึ่งค่าดังกล่าวสามารถค้นหาได้จาก กราฟศักย์วานิก ซึ่งแสดงใน ภาพที่ 6

ภาพที่ 6 กราฟแสดงค่าความต่างศักย์ของโลหะในสภาวะบรรยากาศทะเล [14]

จากภาพที่ 6 พบว่า โลหะที่อยู่ด้านขวาจะมีความเสถียรต่ำกว่าด้านซ้ายของกราฟ โลหะแมกนีเซียมมีความเสถียรน้อยที่สุด และกราไฟต์มีความเสถียรสูงสุด เราจะไม่เลือก เหล็กกล้าละมุน (Mild Steel) ใช้งานติดกับไททาเนียม (Titanium) เนื่องจากศักย์ไฟฟ้าที่ต่างกันมากจะส่งผลให้เหล็กละมุน ถูกกัดกร่อนในอัตราที่เร็ว ในกรณีที่มีความจำเป็นเราอาจต้องใช้ฉนวนไฟฟ้าวางระหว่างโลหะทั้งสองเพื่อตัดทางเดินไฟฟ้า ดังนั้นการกัดกร่อนจะไม่เกิดขึ้น

ภาพที่ 7 รูปร่างของโครงสร้างที่มีผลต่อการกัดกร่อน [15]

ภาพที่ 7 แสดงรูปร่างของโครงสร้างทางวิศวกรรมที่ต่างกันส่งผลต่อการเกิดการกัดกร่อนที่ต่างกัน รูปร่างโครงสร้างด้านซ้ายนั้น จะเกิดการสะสมของน้ำจากบรรยากาศได้ ซึ่งการกัดกร่อนจะเกิดขึ้นเป็นเวลานาน แต่รูปร่างโครงสร้างด้านขวา จะไม่เกิดการสะสมของน้ำจากบรรยากาศ ดังนั้นการกัดกร่อนจะน้อยกว่ามาก

3.3.2 การทาสี

เพื่อป้องกันปฏิกิริยาการกัดกร่อนระหว่างโลหะและบรรยากาศ โดยการสร้างชั้นสีที่ขวางปฏิกิริยาดังกล่าวไว้ โดยโลหะจะเสมือนมีม่านหรือโล่ในการป้องกันการโจมตีจากสิ่งแวดล้อม เราอาจสังเกตจากภาพที่ 3 และ 5 เราจะพบว่า โครงสร้างทั้งสอง ได้มีการทาสีเพื่อป้องกันการกัดกร่อน แต่อย่างไร

ก็ตาม สีดั้งกล่าวจะทำหน้าที่ป้องกันการกัดกร่อนได้ดีนั้นต้องมีการยึดเกาะผิวโลหะได้ดี ดังนั้นการเตรียมผิวจึงมีความสำคัญมาก นอกจากนี้ การตรวจสอบสภาพของสีและความสมบูรณ์ของโครงสร้างต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง การเสื่อมสภาพของสีจะนำไปสู่ปัญหาการกัดกร่อนที่รุนแรง

3.3.3 การใช้แอนโอดสังเวย หรือการป้อนกระแสไฟฟ้าเพื่อป้องกันโครงสร้าง

สำหรับโครงสร้าง เช่น เรือ หรือโครงสร้างในน้ำทะเล เรานิยมใช้สองวิธีดังกล่าว ซึ่งทั้งสองวิธีนั้นมีหลักการทางไฟฟ้าเคมีที่เหมือนกันนั่นคือ เป็นการส่งอิเล็กตรอนจากแหล่งภายนอกเข้าไปในปฏิกิริยาการกัดกร่อนเพื่อลดอัตราการกัดกร่อนของโลหะที่จะป้องกัน เราเรียกรวิธิดังกล่าวว่า “การป้องกันแบบคาโทดิก”

ภาพที่ 8 การป้องกันการกัดกร่อนของตัวเรือ โดยวิธีติดแอนโอดสังเวย (แท่งสีขาว) [16]

ภาพที่ 8 แสดงการใช้อาโนดสังเวยในการป้องกันตัวเรือ โดยอาโนดสังเวยจะเป็นโลหะที่มีเสถียรภาพทางไฟฟ้าเคมีที่ต่ำกว่าโลหะของตัวเรือ ดังนั้นโลหะอาโนดสังเวยจะถูกกัดกร่อนแทนตัวเรือ ในการใช้อโนดสังเวยต้องมีการคำนวณระยะเวลาที่โลหะดังกล่าวจะป้องกันโครงสร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่ออาโนดสังเวยหมดอายุจะต้องมีการเปลี่ยนออก และนำอาโนดสังเวยตัวใหม่ใส่แทน จากที่กล่าวข้างต้นปัญหาการกัดกร่อนมีให้เห็นในชุมชนทั้งที่ใกล้ตัว เช่น ม้านั่ง ป้ายโฆษณา จนถึงในอุตสาหกรรม เช่น ระบบท่อและเรือ ดังนั้นการกัดกร่อนจึงเป็นปัญหาที่สำคัญซึ่งสามารถควบคุมได้ โดยวิธีการออกแบบและเลือกใช้วัสดุ การทาสีหรือการใช้อโนดสังเวย แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อระบบป้องกันเสื่อมสภาพการกัดกร่อนจะเกิดขึ้นเช่นเดิม ดังนั้นในปัจจุบันการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาการกัดกร่อน เพื่อการตรวจสอบและการวางมาตรการในการป้องกันการกัดกร่อนจึงมีความสำคัญอย่างมาก

4. การประเมินความรุนแรงของการกัดกร่อนโดยบรรยากาศ

การกัดกร่อนโดยบรรยากาศเป็นการกัดกร่อนที่ส่งผลที่เสียหายมากที่สุดเมื่อเทียบกับ การกัดกร่อนในรูปแบบอื่น เนื่องจาก ประมาณ 80 % ของโครงสร้างนั้นได้ถูกใช้งานนอกอาคาร ซึ่งจะมีการสัมผัสโดยตรงกับบรรยากาศ หรือถึงแม้ภายในอาคาร ที่ไม่ได้มีการควบคุมสภาวะอากาศ เช่น อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาการกัดกร่อนเช่นนี้ก็เกิดได้เช่นกันโดยทั่วไป สภาวะบรรยากาศในเชิงวิศวกรรมการกัดกร่อนสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้ [17]

- บรรยากาศในเมือง
- บรรยากาศนอกเมือง
- บรรยากาศอุตสาหกรรม
- บรรยากาศชายฝั่ง

ภาพที่ 9 การวางชิ้นงานมาตรฐานเพื่อทดสอบ การกัดกร่อนตามมาตรฐาน ISO 9223

บรรยากาศที่มีความรุนแรงทางการกัดกร่อนสูงที่สุด คือ บรรยากาศอุตสาหกรรมและบรรยากาศชายฝั่ง โดยบรรยากาศอุตสาหกรรมเป็นบรรยากาศที่มีการปนเปื้อนของซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ซึ่งได้ถูกปล่อยออกมาจากแหล่งอุตสาหกรรม ในขณะที่ บรรยากาศชายฝั่งจะมีความรุนแรงของการกัดกร่อนเนื่องจากการปนเปื้อนของคลอไรด์ ในปัจจุบันอุตสาหกรรมมีการขยายตัวในบริเวณชายฝั่ง ดังนั้นบริเวณชายฝั่งหลายแห่ง เช่น ระยอง ชลบุรี จึงมีโอกาสเปลี่ยนจากบรรยากาศชายฝั่งเป็นบรรยากาศผสมระหว่างชายฝั่งและอุตสาหกรรม ซึ่งตัวการการกัดกร่อนคือ คลอไรด์ร่วมกับซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ในการประเมินความรุนแรงเนื่องจากการกัดกร่อนโดยบรรยากาศ โดยทั่วไปนั้น จะประเมินโดยใช้มาตรฐาน ISO 9223 ซึ่งสามารถทำได้โดยการวัดการกัดกร่อนที่เกิดขึ้นจริงบนชิ้นงานมาตรฐานและนำค่าที่ได้มาเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานในมาตรฐาน เพื่อกำหนดค่าความรุนแรง วิธีนี้จะให้ค่าที่ถูกต้อง เนื่องจากการวัดชิ้นงานที่สัมผัสโดยตรงกับบรรยากาศ แต่อย่างไรก็ตาม วิธีดังกล่าวจะใช้เวลา

ที่นาน โดยแผนการทดสอบนั้นแสดงในภาพที่ 8 โดยการวัดดังกล่าวจะมีการนำชิ้นทดสอบไปทดสอบด้วยอัตราการกัดกร่อน เช่น วิธีหาค่าหนักที่หายไปต่อช่วงเวลา โดยช่วงเวลาในการทดสอบทั้งหมด อาจใช้เวลาถึง 10-15 ปี เพื่อทราบผลการกัดกร่อนในระยะยาว [18]

จากผลกระทบที่รุนแรงจากปัญหาการกัดกร่อนของวัสดุวิศวกรรม โดยบรรยากาศทำให้หลายๆ ประเทศได้ทำการศึกษาและประเมินความรุนแรงของการกัดกร่อนของโลหะในบรรยากาศ เช่น ในยุโรปและอเมริกาเหนือ มีการจัดตั้งสถานีวัดการกัดกร่อนของโลหะและศึกษาพฤติกรรมการกัดกร่อนของโลหะในบรรยากาศของยุโรป และอเมริกาเหนือเป็นเวลาเกือบ 20 ปี ซึ่งความร่วมมือในการศึกษาการกัดกร่อนของโลหะในบรรยากาศโครงการนี้เรียกโปรแกรม ISOCORRAG [18] ในประเทศญี่ปุ่นได้มีการศึกษาเรื่องการกัดกร่อนของโลหะในบรรยากาศอย่างทั่วประเทศ ในประเทศจีนได้มีการจัดตั้งสถานีวัดการกัดกร่อนของโลหะ ทั้งหมดประมาณ 30 สถานี เนื่องจากการกัดกร่อนของโลหะโดยบรรยากาศนั้นซับซ้อนและขึ้นกับหลายปัจจัย ดังนั้นเราจึงไม่สามารถนำผลการทดลองของประเทศอื่นมาใช้ร่วมกับโลหะที่ใช้ในภูมิภาคร้อนและชื้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรยากาศในชายฝั่งทะเลของประเทศไทยได้ ในปัจจุบันในประเทศไทยมีการศึกษาการกัดกร่อนของวัสดุวิศวกรรมบรรยากาศโดยศูนย์โลหะและวัสดุแห่งชาติ (MTEC) และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาโดยวิธีนี้ต้องมีการลงทุนที่สูง และจำนวนคนในโครงการที่มากเพียงพอ ซึ่งเป็นข้อจำกัดของการประเมินโดยวิธีการวัดอัตราการกัดกร่อนในสภาวะจริง

นอกจากวิธีดังกล่าว เรายังสามารถใช้วิธีการวัดพารามิเตอร์ของสภาวะอากาศในบรรยากาศที่เราสนใจ เพื่อประเมินระดับการกัดกร่อนโดย มาตรฐาน ISO 9223 ด้วยเช่นกัน โดยจากมาตรฐานนี้จะกำหนดให้ ค่าความรุนแรงของ

การกัดกร่อนขึ้นกับ เวลาแห่งความเปียก (TOW) ปริมาณของคลอไรด์ และ ปริมาณของซัลเฟอไรด์ได้ออกไซด์ โดยเมื่อสภาวะอากาศมีความชื้นสูงกว่า 80% จะถือว่าผิวของโลหะนั้นได้ถูกเคลือบโดยสารละลายชั้นบางที่มีการเจือปนของคลอไรด์ และซัลเฟอไรด์ได้ออกไซด์ โดย TOW นั้นได้แบ่งออกเป็น 4 ช่วง ดังตารางที่ 1. [18]

ตารางที่ 1 แสดงระดับของ TOW ตามมาตรฐาน ISO 9223

TOW level	TOW (hrs / year)
τ_1	Less than 10
τ_2	10-250
τ_3	250-2500
τ_4	2500-5500
τ_5	Longer than 5500

สำหรับ การปนเปื้อนของคลอไรด์และซัลเฟอไรด์ได้ออกไซด์ นั้นมีการแบ่งเป็น 4 ระดับดังตารางที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดง ระดับของ คลอไรด์ ตามมาตรฐาน ISO 9223 [18]

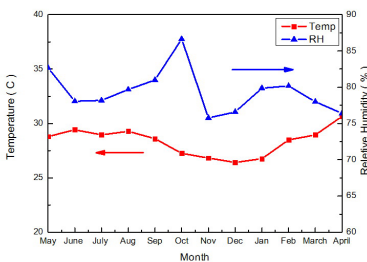
Chloride level	Chloride ($\text{mg m}^{-2}\text{d}^{-1}$)
S_0	Less than 3
S_1	3-60
S_2	60-300
S_3	higher than 300

ตารางที่ 3 แสดง ระดับของ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ตามมาตรฐาน ISO 9223 [18]

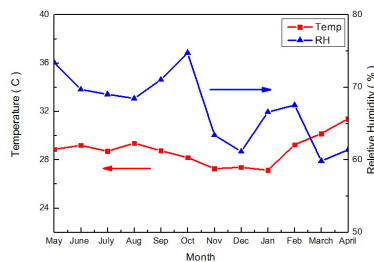
Sulphur level	Chloride (mg m ⁻² d ⁻¹)
P ₀	Less than 10
P ₁	10-35
P ₂	35-80
P ₃	higher than 80

T. Chowwanonthapunya และคณะ [19] ทำการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ สภาวะอากาศของบริเวณบรรยากาศเมือง (กรุงเทพมหานคร) กับสถิติ เพื่อประเมินอัตราการกัดกร่อนของเหล็กกล้า โดยใช้ข้อมูลจากรมอดุณิยวิทยา ในปี 2012-2013 โดยการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิและความชื้นเฉลี่ยในช่วงปี ดังกล่าวแสดงดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิและความชื้นเฉลี่ย ในช่วงปี 2555 - 2556: (a) สถิติ และ (b) กรุงเทพมหานคร [20]

(a)

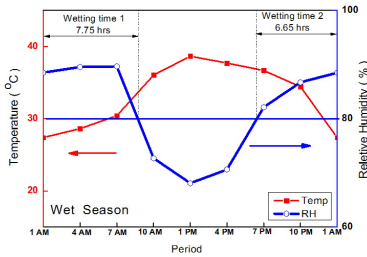

(b)

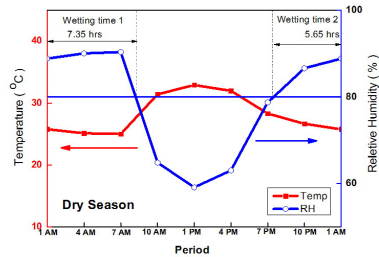

จากภาพที่ 10 เราจะพบว่า อุณหภูมิเฉลี่ยของทั้งสองบริเวณมีค่า ในช่วง 26-32 C และอุณหภูมิเฉลี่ยของบริเวณบรรยากาศชายฝั่งมีค่าต่ำกว่า ในขณะที่ทั้งสองบริเวณมีความชื้นเฉลี่ยในช่วง 60-85 % โดยที่บริเวณบรรยากาศชายฝั่งมีความชื้นเฉลี่ยที่สูงกว่า นอกจากนี้ความชื้นเฉลี่ยในช่วงเดือน พ.ย. – มี.ค. (Dry Season) นั้นต่ำกว่า ความชื้นเฉลี่ย ในช่วงเดือน มี.ค.-ต.ค. (Wet Season) ซึ่งจากสภาวะดังกล่าว เราจะคาดการณ์ได้ว่า โลหะเหล็กกล้า น่าจะถูกกัดกร่อน ในช่วง Wet Season เนื่องจากความชื้นของอากาศที่สูงนั้นทำให้ สารละลาย ชั้นบางอยู่บนผิวเหล็กได้นานกว่า การเปลี่ยนแปลงสภาวะอากาศในหนึ่งวัน เช่น อุณหภูมิและความชื้นนั้นก่อให้เกิดวัฏจักรเปียก-แห้งบนผิวของโลหะ และเมื่อสารละลายฟอร์มตัวขึ้น การกัดกร่อนจะเกิดขึ้น ภาพที่ 11 แสดง อุณหภูมิ และความเฉลี่ยภายในหนึ่งวัน ในช่วงปี 2012-2013 ของสัตว์หีบ ในช่วง Dry Season และ Wet Season ในภาพ (a) และ (b) และ สำหรับอุณหภูมิและความเฉลี่ยภายในหนึ่งวัน ในช่วงปี 2012-2013 ของ กรุงเทพมหานคร ในช่วง Dry Season และ Wet Season ในภาพ (c) และ (d) สำหรับ ISO 9223 จะกำหนดว่า เมื่อสภาวะอากาศมีความชื้น 80% ขึ้นไป จะเกิดการควบแน่นของสารละลายชั้นบาง ซึ่งทำให้พื้นผิวของโลหะเปียก ซึ่งเรียกว่า เวลาแห่งความเปียก หรือ TOW โดยจากภาพที่ 11 เราจะพบว่า TOW ทั้งสองบรรยากาศ ในช่วง Wet Season นั้นยาวกว่า Dry Season โดย ในช่วงเวลากลางวัน อุณหภูมิ จะสูงขึ้นและความชื้นจะต่ำลง ดังนั้นในช่วงเวลากลางวัน โลหะจะแห้งและไม่เกิดการกัดกร่อน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่ออุณหภูมิจะต่ำลงและความชื้นสูงขึ้น เช่นในช่วงกลางคืนพื้นผิวโลหะจะถูกเคลือบด้วยสารละลายชั้นบาง ซึ่งนำไฟฟ้า ดังนั้นการกัดกร่อนบนผิวโลหะจะเกิดขึ้นในเวลากลางคืน

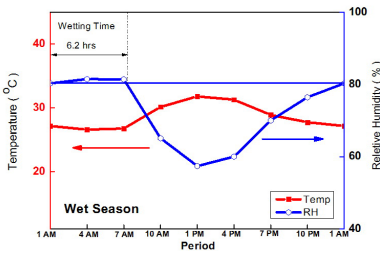
ภาพที่ 11 อุณหภูมิและความชื้นเฉลี่ยภายในหนึ่งวัน ในช่วงปี 2555 - 2556 (ในระหว่าง 1.00 am to 1.00 am ของวันต่อไป) โดย (a) and (b) สำหรับ สัตหีบ และ (c) and (d) สำหรับกรุงเทพมหานคร [20]

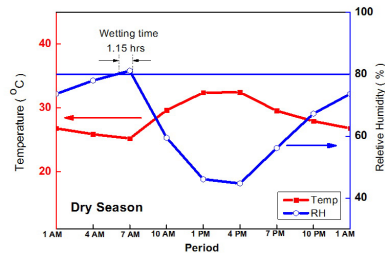
(a)

(b)

(c)

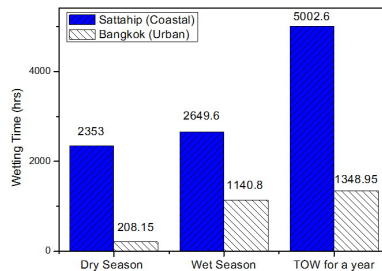
(d)

ภาพที่ 12 แสดง TOW ที่ได้จากการประมาณ โดยใช้หลักเกณฑ์ของ ISO 9223 จากรูปดังกล่าว แสดงได้อย่างชัดเจนว่า TOW ของบรรยากาศชายฝั่งใน สัตหีบนั้นยาวนานกว่าบรรยากาศในเมืองของกรุงเทพมหานคร ดังนั้นช่วงเวลา ที่สารละลายชั้นบางจะเคลือบผิวโลหะ ซึ่งนำไปสู่เวลาในการกัดกร่อนโดย บรรยากาศของชายฝั่งในสัตหีบนั้นยาวนานกว่าบรรยากาศในเมืองของ กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 4 แสดง ระดับของพารามิเตอร์ของการกัดกร่อนและ
ความรุนแรงของการกัดกร่อนโดยตามมาตรฐาน ISO 9223[19-20]

Site	Corrosiveness	Corrosion rate of Carbon Steel
Sattahip (coastal)	3	200-400
Bangkok (urban)	2	10-200

ภาพที่ 12 TOW ในช่วง Dry Season, Wet Season
และรวมทั้งปีของสัตหีบและกรุงเทพมหานคร [20]

สำหรับการประเมินความรุนแรงของการกัดกร่อนโดยบรรยากาศนั้น นอกจากการพิจารณา TOW แล้วนั้น ยังจำเป็นต้องพิจารณา ปริมาณของ สารซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และคลอไรด์ที่ปนเปื้อนในอากาศของบรรยากาศ ทั้งสัตหีบ และกรุงเทพมหานครด้วย โดยจากการศึกษาของ Nil K. et al ในปี 2003 ซึ่งทำการวัดปริมาณของสารซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และคลอไรด์ที่ปนเปื้อนในอากาศของบรรยากาศทั้งสอง โดยวิธี Wet Candle พบว่า ปริมาณคลอไรด์ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ของบรรยากาศชายฝั่งของสัตหีบและในเมืองของกรุงเทพมหานคร มีระดับ S1 และ S0 ตามลำดับ และปริมาณซัลเฟอร์ไดออกไซด์ของบรรยากาศชายฝั่งของสัตหีบและในเมืองของกรุงเทพมหานคร มีระดับ P1

และ PO โดยค่าระดับการประเมินของพารามิเตอร์ และความรุนแรงของการกัดกร่อนของบรรยากาศทั้งสอง แสดงในตารางที่ 4 และ จากค่าความรุนแรงของการกัดกร่อนเราสามารถประเมินอัตราการกัดกร่อนของเหล็กกล้า (g/m²) ดังตารางที่ 5 ดังนั้นระดับความรุนแรงในการกัดกร่อนโดยบรรยากาศของสัตหีบ จะรุนแรงกว่าบรรยากาศในเมืองของกรุงเทพมหานครเนื่องจากการมีเวลาแห่งความเปียกที่ยาว การมีปริมาณซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และคลอไรด์ที่ปนเปื้อนมากกว่า ดังนั้นอัตราการกัดกร่อนในบรรยากาศของวัสดุวิศวกรรมในสัตหีบ รุนแรงกว่าในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้เรายังทราบว่า อายุการใช้งานของวัสดุวิศวกรรมในบรรยากาศชายทะเล เช่น สัตหีบ จะมีอายุการใช้งานที่สั้นกว่า การใช้งานของวัสดุเดียวกันใน กรุงเทพมหานคร และในการยืดอายุวัสดุ วิศวกรจำเป็นต้องใช้หลักการทางวิศวกรรมการป้องกันกัดกร่อน เช่น การออกแบบโครงสร้างเพื่อหลีกเลี่ยงการสะสมความชื้น การทาสีและการตรวจสอบ

ตารางที่ 5 อัตราการกัดกร่อนของเหล็กกล้าที่ประมาณ จากผลการประเมินการกัดกร่อนโดย ISO 9223 [19-20]

Site	TOW	Chloride	Sulphur Dioxide	Corrosiveness
Sattahip (coastal)	T ₄	S ₁	P ₁	3
Bangkok (urban)	T ₃	S ₀	P ₀	2

การใช้วัสดุวิศวกรรมที่มีความต้านทานต่อการกัดกร่อนได้ดีกว่า เช่น การใช้เหล็กกล้าผสมต่ำที่ทนบรรยากาศ (Weathering Steel) ในบรรยากาศชายฝั่งแทนการใช้เหล็กกล้า และการใช้การป้องกันแบบคาโทดิก เพื่อควบคุมการกัดกร่อนของวัสดุให้อยู่ในระดับที่รับได้ และเพื่อทราบช่วงเวลาที่เหมาะสมในการตัดเปลี่ยนหรือซ่อมโครงสร้าง

5. การประเมินความเสี่ยงในการกัดกร่อน

การกัดกร่อนโดยบรรยากาศทำให้วัสดุวิศวกรรมสูญเสียเนื้อโลหะนั้น หมายถึงสมบัติทางการรับแรงของโครงสร้างนั้นลดลงด้วย และถ้าโครงสร้างที่ถูกกัดกร่อนดังกล่าวไม่ได้รับการป้องกันอย่างถูกต้องแล้ว โครงสร้างนั้นจะถูกกัดกร่อนอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเกิดความเสียหายต่อโครงสร้าง เช่น การรั่วไหลของสารภายในท่อ นอกจากนี้โครงสร้างที่ถูกกัดกร่อนจะเสียหายได้เร็วกว่าปกติ ในกรณีนี้โครงสร้างดังกล่าวรับแรงประเภท ความเค้นสลับ ซึ่งสามารถเกิดจากแรงในโครงสร้าง หรือเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิขึ้นลงในช่วงกว้าง โดยหลักการแล้วความเสียหายของวัสดุนั้นเนื่องจากการกัดกร่อนโดยบรรยากาศนั้นสามารถเกิดได้ 2 รูปแบบ [21] รูปแบบแรก คือ การกัดกร่อนในลักษณะทั่วผิวหน้า และโลหะจะถูกกัดกร่อนด้วยอัตราเร็วคงที่ ซึ่งเราเรียกการกัดกร่อนประเภทนี้ว่า การกัดกร่อนแบบสม่ำเสมอ ซึ่งเราจะพบจาก โลหะประเภท เหล็กกล้า เหล็กผสมต่ำ แต่อย่างไรก็ตาม การกัดกร่อนอีกประเภทนั้นจะเกิดในบริเวณที่จำกัด โดยโลหะจะเกิดการกัดกร่อนในอัตราที่ไม่สูงมาก แต่จะเกิดแค่บริเวณเดียว และเมื่อเวลาผ่านไปนาน รอยการกัดกร่อนที่แคบๆ นั้นจะเกิดการสะสมของคลอไรด์ที่เข้มข้นขึ้น ซึ่งจะทำให้การกัดกร่อนในที่แคบๆ นั้นรุนแรงมากขึ้น จนนำไปสู่การรั่วไหลของสารหรือการพังทลายของโครงสร้าง เนื่องจากรอยการกัดกร่อนที่แคบๆ นั้น การเป็นจุดเริ่มต้นของการแตกร้าวในลักษณะความล้าตัว โดยเราจะพบการกัดกร่อนแบบนี้ได้จากการใช้งานโครงสร้างที่ทำจากเหล็กกล้าไร้สนิม (Stainless Steel) โดยเหล็กกล้าประเภทนี้จะมีการเติมธาตุโครเมียม เกิน 12 % โดยน้ำหนักเพื่อให้เกิดฟิล์มป้องกัน (Passive Film) ฟิล์มดังกล่าวจะบางมาก โดยซึ่งไม่สามารถมองด้วยตาเปล่าได้ แต่มีความเป็นเนื้อเดียวกันและมีความเสถียรในบรรยากาศทั่วไป ดังนั้น เหล็กกล้าผสมสูงประเภทนี้จะทนต่อการกัดกร่อนโดยบรรยากาศได้ดีกว่าเหล็กกล้าปกติ

แต่อย่างไรก็ตาม พิล์มป้องกันดังกล่าวสามารถถูกทำลายได้เมื่อบรรยากาศมีความรุนแรงที่สูง เช่น อุณหภูมิที่สูงและปริมาณคลอไรด์ที่สูง เมื่อฟิล์มดังกล่าวถูกทำลาย จะถูกทำลายเพียงเฉพาะจุด หรือที่เรียกว่า หลุม (Pit) เช่น จุดที่มีความเค้นสะสมเนื่องจากการขึ้นรูป เช่น ดัดโค้งหรือบริเวณที่มีการเชื่อม ซึ่งฟิล์มที่ถูกทำลายเพียงจุดเล็กนี้จะขยายไปในทางลึก ในขณะที่ฟิล์มบริเวณอื่นนั้นไม่ถูกทำลาย ดังนั้นหลุมการกัดกร่อนจะลึกลงไปเรื่อยๆ และในที่สุดเกิดการทะลุหรือเป็นจุดเริ่มของปัญหาความเสียหายด้านอื่นต่อไป

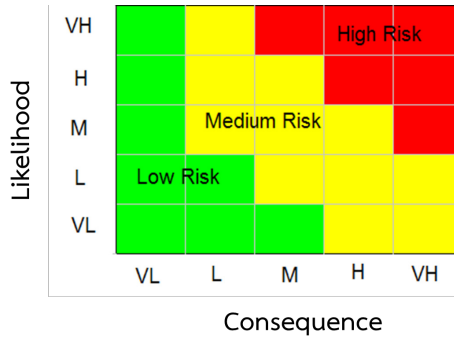
ในทางวิชาการกัดกร่อนแล้ว การกัดกร่อนประเภทเกิดเฉพาะที่นั้นรุนแรงกว่าการเกิดการกัดกร่อนทั่วทั้งผิวหน้า เนื่องจาก การกัดกร่อนประเภทเฉพาะจุดนั้นทำนายได้ยาก แต่อย่างไรก็ตาม เราสามารถควบคุมพารามิเตอร์ เช่น การควบคุม อุณหภูมิ ลดความเค้นตกค้าง เช่น การทำการลดความเครียดสะสมโดยวิธีการทางความร้อน (วิธีดังกล่าวต้องกระทำด้วยความร้อนสูงและเย็นตัวค่อนข้างเร็ว เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการเกิด โครเมียมคาร์ไบด์ ซึ่งจะลดประสิทธิภาพการต้านทานการกัดกร่อนของเหล็กกล้าไร้สนิมลง) [22]

สำหรับการประเมินความเสี่ยงในการกัดกร่อนนั้น มีความสำคัญอย่างมากต่อระบบโครงสร้างในทางวิศวกรรม เนื่องจากในโครงสร้างทางวิศวกรรมนั้น จะมีขนาดใหญ่และประกอบไปด้วยอุปกรณ์ต่างๆ มากมาย ซึ่งจะทำให้การบำรุงรักษาหรือตรวจสอบ รวมทั้งการป้องกันการกัดกร่อนให้ทั่วถึงได้ยาก เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องจำนวนคน เวลาในการตรวจสอบ และเศรษฐศาสตร์ ดังนั้นการประเมินความเสี่ยงของอุปกรณ์เพื่อการจัดสรรกำลังคน งบประมาณในการตรวจสอบ จึงเข้ามามีความสำคัญในวงการวิศวกรรมการป้องกันการกัดกร่อน การประเมินความเสี่ยงในการจัดการด้านวิศวกรรมการกัดกร่อนนั้นเป็นการจัดลำดับความสำคัญของอุปกรณ์ในการบำรุงรักษา ตรวจสอบความรุนแรงของการกัดกร่อน โดยอ้างอิงถึง โอกาสการเกิดความเสียหาย (Likelihood)

และผลกระทบของการความเสียหายของอุปกรณ์นั้นๆ (Consequence) [23] โดยโอกาสความเสียหาย และผลกระทบของความเสียหายนั้น คือ ความเสี่ยง (Risk) การประเมินความเสี่ยงที่ถูกต้องจะนำไปสู่การจัดทำแผนบริหาร การตรวจสอบ และป้องกันการกีดกร่อนของอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะ กำหนดช่วงการใช้งานที่เหมาะสม และลดความเสี่ยงของการรั่วไหล หรืออันตราย จากการประลัยของโครงสร้างได้ [24]

การประเมินความเสี่ยงทางการกีดกร่อนนั้นส่วนใหญ่แล้วจะทำในรูปตาราง โดยแนวตั้งของตารางแสดงถึงโอกาสการเกิดความเสียหาย (likelihood) และ แนวนอนของตารางแสดงถึงผลกระทบของการเกิดการเสียหายโดยการกีดกร่อน (Consequence) โดยปกติแล้ว ตารางประเมินความเสี่ยงจะมี 5 ระดับ ดังนี้ VL หมายถึง ต่ำที่สุด : L หมายถึง ต่ำ : M หมายถึง ปานกลาง : H หมายถึง สูง และ VH s หมายถึง สูงที่สุดในกรณีโครงสร้างหรืออุปกรณ์ที่มี โอกาสเสียหายสูงที่สุด และก่อผลกระทบสูงที่สุดจะอยู่ใน ช่อง VH X VH ซึ่งโครงสร้างอุปกรณ์ประเภทนี้ ต้องได้รับการตรวจสอบ และวางมาตรการการป้องกันการกีดกร่อนอย่างเข้มงวด ที่สุด ในขณะที่โครงสร้างหรืออุปกรณ์ที่มีโอกาสเสียหายต่ำที่สุด และก่อผลกระทบ ต่ำที่สุดจะอยู่ในช่อง VL X VL ซึ่งอุปกรณ์ประเภทนี้จะถือว่ามีความเสี่ยงต่อ การกีดกร่อนแล้วก่อให้เกิดผลกระทบต่ำที่สุด ตารางการประเมินความเสี่ยงของ การกีดกร่อนในภาพที่ 13 นั้นยังสามารถแบ่งออกได้เป็นความเสี่ยงระดับ (Low Risk) ในบริเวณสีเขียว ความเสี่ยงระดับกลาง (Medium Risk)

ภาพที่ 13 ตารางการประเมินความเสี่ยงของการกีดกร่อน [25]

ในบริเวณสีเหลืองและความเสี่ยงสูง (High Risk) ในบริเวณสีแดง โดยการแบ่งบริเวณดังกล่าวจะขึ้นกับผู้ใช้ในแต่ละองค์กร เช่น โรงไฟฟ้านิวเคลียร์กับโรงไฟฟ้าพลังงานจากก๊าซธรรมชาติ จะมีการระบุโซนความเสี่ยงที่ต่างกันได้ แต่มีจุดประสงค์อย่างเดียวกัน นั่นคือ การจัดความสำคัญในการตรวจสอบและจัดมาตรการในการป้องกันการกีดกร่อนอย่างเหมาะสม

5.1 การสร้างตารางการประเมินความเสี่ยงของการกีดกร่อน

ในการสร้างตารางการประเมินการกีดกร่อนนั้น จะต้องทำการประเมินระดับของโอกาสของความเสียหายของโครงสร้างและระดับความรุนแรงของผลกระทบ สำหรับการประเมินระดับของโอกาสของความเสียหายของโครงสร้างอาจจะพิจารณาจากสถิติที่เกิดขึ้นของโครงสร้างนี้ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น อุปกรณ์นี้มีความเสียหายคิดเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ต่อปี หรืออาจจะพิจารณาจากสถิติ จากอุตสาหกรรมประเภทเดียวกัน (ในกรณีที่เป็นโครงสร้างใหม่) โดยแนวทางในการจัดการประเมินระดับของโอกาสของความเสียหาย สามารถพิจารณาจาก ตาราง ที่ 6 และ 7

ตารางที่ 6 แสดง จัดการประเมินระดับของโอกาสของความเสียหาย
โดยพิจารณาจากสถิติ [25]

level	Detail
VH	เกิดบ่อยๆ และ ชั่ว (10 % ต่อปี)
H	หลายครั้ง (1 % ต่อปี)
M	เกิดเป็นครั้งคราว (0.1 % ต่อปี)
L	เกิดน้อยครั้ง (1 ใน 100 ต่อปี)
VL	โอกาสเสียหายมีน้อย (1 ใน 1000)

ตารางที่ 7 แสดงจัดการประเมินระดับของโอกาสของความเสียหาย
โดยการอ้างอิง [25]

level	Detail
VH	เกิดขึ้นประจำ
H	เกิดขึ้นบ่อย
M	เคยเกิดขึ้นในอุตสาหกรรมใกล้เคียง
L	ไม่น่าเกิดขึ้น แต่ มีโอกาสเกิด
VL	ไม่น่าเกิดความเสียหาย

จากตารางที่ 6 เราสามารถนำสถิติของการเสียหายของอุปกรณ์มาประเมินโอกาสของความเสียหายได้ โดยอุปกรณ์ที่มีโอกาสเสียหายมากที่สุด คือเสียหายเกิด 10 % ต่อปี และโอกาสที่เสียหายน้อยมาก จะเสียหายค่า 1 ใน 1000 หรือ 0.001 % ต่อปี โดยสถิติดังกล่าวจะต้องได้รับการจัดบันทึกอย่างดี

เพื่อใช้ในการอ้างอิงในการทำการประเมินระดับของโอกาสของความเสียหาย และในกรณีโครงสร้างที่เพิ่งสร้างเสร็จนั้น เราสามารถระดับของโอกาสของความเสียหายได้เช่นกัน โดยอ้างอิงจากสถิติของอุตสาหกรรมที่ใกล้เคียงกัน ดังตารางที่ 7 ในการจัดระดับของความรุนแรงของผลกระทบเนื่องจากการเสียหายเนื่องจากการกักต่อนั้น เราสามารถใช้แนวทางจากการประเมินผลกระทบนั้นต่อค่าการซ่อม การหยุดการผลิตและ ชีวิตของคนรวมทั้งบรรยากาศ เช่น ตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงระดับของความรุนแรงของผลกระทบเนื่องจากการเสียหายเนื่องจากการกักต่อน [27]

level	Detail
VH	มีผลต่อชุมชนและการเสียชีวิต
H	ผู้ปฏิบัติงานบาดเจ็บ
M	เสียค่าซ่อมบำรุงสูง และหยุดการใช้งาน
L	เสียค่าซ่อมบำรุง และหยุดการใช้งาน
VL	เสียค่าซ่อมบำรุง

ในการประเมินความเสี่ยงของโครงสร้างเนื่องจากผลของการกักต่อน จะทำการประเมินจาก ระดับของโอกาสของการเกิดความเสียหาย และผลกระทบจากความเสียหาย ซึ่งอาจจะใช้จากตัวอย่างข้างต้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูง เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมีและกลั่นน้ำมัน จะมีการพิจารณาเพิ่มเติม เช่น ในการประเมินระดับของโอกาสของความเสียหาย อาจจะแบ่งการพิจารณาเพิ่มเติม [26] เช่น

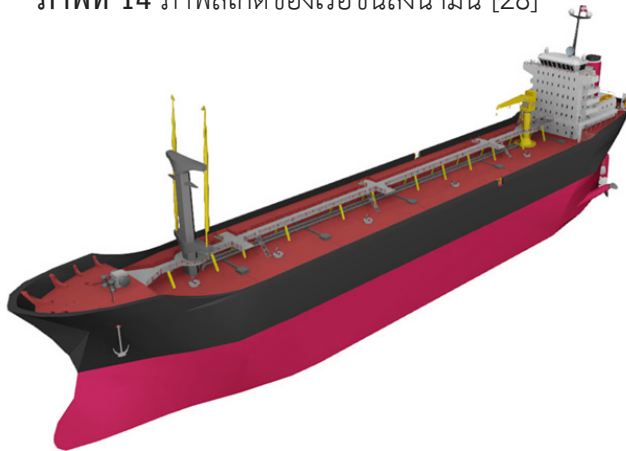
- ระยะเวลาในการใช้ก่อนโครงสร้าง
  - น้อยกว่า 5 ปี = VL
  - 5-15 ปี = L
  - 15-30 = H
  - 30 ปีขึ้นไป = VH
- การเกิดภาวะทางกลที่ผิดปกติมากกระทำ
  - ไม่มี = VL
  - โอกาสน้อย = L
  - มีความเป็นไปได้ = M
  - มีผลจากโหลดที่ผิดปกติ = VH

สำหรับ ระดับของผลกระทบจากความเสียหาย นั้น อาจพิจารณา
เพิ่มในเรื่องต่อไปนี้
- ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
  - มีผลกระทบบ้าง = VL
  - มีผลกระทบน้อย = L
  - มีผลในขอบเขตโครงสร้างและควบคุมได้ = M
  - มีผลต่อพื้นที่ภายนอกและควบคุมได้ = H
  - มีผลต่อพื้นที่ภายนอกและควบคุมไม่ได้ = VH
- ผลของเศรษฐศาสตร์
  - หยุดผลิตน้อยกว่า 1 เดือน = VL
  - หยุดผลิต 1-3 เดือน = L
  - หยุดผลิต 3-4 เดือน = M
  - หยุดผลิต 2-5 เดือน = H
  - หยุดผลิต 6 เดือนขึ้นไป = VH

5.2 กรณีศึกษา การประเมินความเสี่ยงของการกักคร่อน

เพื่อเกิดความเข้าใจในเรื่องการประเมินความเสี่ยงของการกักคร่อนทางผู้เขียนบทความจะยกตัวอย่าง ระบบโครงสร้างทางวิศวกรรม ที่อาจจะเกิดความเสียหายจากการกักคร่อน เช่น การประเมินความเสี่ยงเนื่องจากการกักคร่อนของเรือขนส่งน้ำมัน

ภาพที่ 14 ภาพสเก็ตของเรือขนส่งน้ำมัน [28]

สมมติให้ เรือขนส่งน้ำมันลำนี้ พบปัญหาเนื่องจากการกักคร่อนภายในตัวเรือเนื่องจากน้ำทะเล ซึ่งซังอยู่ใต้ท้องเรือ จากข้อมูลที่เราทราบมาก่อนที่จะประเมินความเสี่ยง เราต้องตั้งสมมติฐานในเรื่องกลไกการกักคร่อนที่เป็นไปได้ ดังนี้

การกักคร่อนของตัวเรือภายในนั้น แหล่งการกักคร่อนจะมาจากน้ำทะเลที่ซังภายในเรือ โดยน้ำที่ซังนั้นมาจากการนำน้ำทะเลมาใช้ในตัวเรือ ซึ่งในตัวเรือมีการบรรทุก้ำมันดิบซึ่งมีส่วนผสมของซัลเฟอร์ ดังนั้นน้ำทะเลที่ซังอยู่นี้ จะเป็นแหล่งของการกักคร่อนที่มีคลอไรด์และซัลเฟอร์ โดยเมื่ออุณหภูมิในบริเวณดังกล่าวเปลี่ยนแปลง เช่น อุณหภูมิสูง น้ำทะเลที่ซังจะกลายเป็นไอ ซึ่งมีคลอไรด์

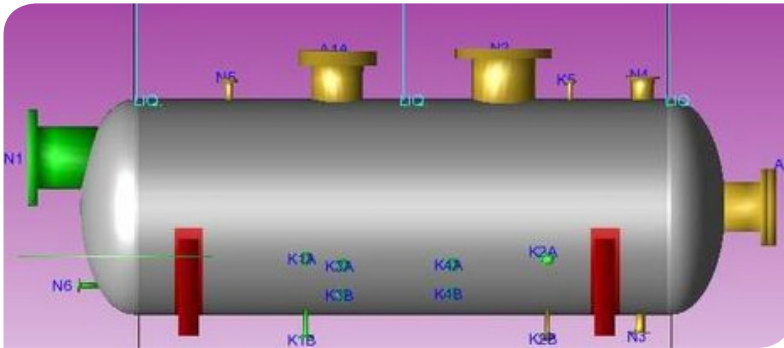
และซัลเฟอร์ โดยไอดังกล่าวเกาะผนังเรือและเมื่ออุณหภูมิดังกล่าวต่ำลง ไอรอะเหยจะกลั่นตัวเป็นสารละลายที่มีซัลเฟอร์และคลอไรด์เจือปน โดยซัลเฟอร์จะเปลี่ยนเป็นซัลไฟด์และเกิดการกัดกร่อน ในขณะที่คลอไรด์ก็ทำการกัดกร่อนโลหะด้วยบริเวณที่โดนกัดกร่อน เช่น แนวเชื่อม [29] โดยเมื่อทำการวิเคราะห์ ระดับของโอกาสการเกิดปัญหาการกัดกร่อนประเภทนี้ จะอยู่ในระดับ VH ในกรณีเป็นปัญหาต่อเนื่องและเป็นระดับ M เมื่อปัญหาดังกล่าวเกิดเป็นครั้งคราว

เมื่อวิเคราะห์ระดับความรุนแรงของผลกระทบนั้น เราอาจจะพิจารณาได้ว่า การกัดกร่อนอาจทำให้เกิดรอยร้าวโดยเฉพาะแนวเชื่อม ซึ่งรอยร้าวอาจจะเกิดในรูปแบบหลุมการกัดกร่อน ซึ่งการเกิดรอยร้าวอาจนำไปถึงผลกระทบต่อสภาพทะเล ดังนั้นระดับความรุนแรงของผลกระทบ จึงเป็น VH เมื่อนำพล็อตในตารางในภาพที่ 13 เราจะพบว่า

ในกรณี ปัญหาการกัดกร่อนแบบเป็นครั้งคราว ระดับความเสี่ยง อยู่ในบริเวณที่มีความเสี่ยงสูง (สีแดง) M X VH และในกรณีปัญหาการกัดกร่อนแบบเป็นต่อเนื่อง ระดับความเสี่ยง อยู่ในบริเวณที่มีความเสี่ยงสูง (สีแดง) VH X VH ดังนั้น ปัญหานี้จึงเป็นปัญหาที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องแก้ไขโดยด่วน เช่น แก้ปัญหาการปนเปื้อนของซัลเฟอร์ หรือใช้อาโนดสังเว่ย รวมทั้งมีการตรวจสอบด้วยเทคนิคที่เหมาะสมด้วยความถี่ที่มากขึ้น และเมื่อเปอร์เซ็นต์การเกิดน้อยลงเนื่องจากมาตรการดังกล่าว ระดับความเสี่ยงของปัญหาจะลงมาที่บริเวณความเสี่ยงปานกลาง (สีเหลือง) เช่น L X VH หรือ VL X VH แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหานี้จะต้องมีการควบคุมมาตรการการป้องกัน ตรวจสอบ และบำรุงรักษาการต่อเนื่อง เพื่อควบคุมความเสี่ยงให้อยู่ใน บริเวณความเสี่ยงปานกลาง

สำหรับกรณีศึกษาที่ต่อไป คือ การประเมินความเสี่ยงของปัญหาการกัดกร่อนของภาชนะรับแรงดันที่ใช้ในเตรียมสารตั้งต้นในการผลิต โดยภาพสเก็ทของภาชนะรับแรงดันเป็นดังภาพที่ 15

ภาพที่ 15 ภาพสเก็ตของภาชนะรับแรงดัน [30]

โดยภาชนะดังกล่าวทำจากเหล็กกล้าไร้สนิม เกรด 304 และมีการขึ้นรูปด้วยรอยเชื่อม กระบวนการในการเตรียมสารตั้งต้น ต้องเตรียมที่อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส ดังนั้นภาชนะนี้จะมีอุณหภูมิประมาณ 80-90 องศาเซลเซียส และเพื่อคงอุณหภูมิให้คงที่จึงมีการใช้ฉนวนหุ้มภาชนะดังกล่าวด้วย สารตั้งต้นข้างในไม่มีคลอไรด์และเป็นสารที่ไม่ส่งผลต่อการกัดกร่อนเหล็กกล้าไร้สนิมและไม่เป็นพิษ แต่อย่างไรก็ตามบริเวณที่ใช้งานของภาชนะรับแรงดันนั้น อยู่ใกล้ชายฝั่งทะเล อายุการใช้งานของภาชนะรับแรงดันประมาณ 3 ปี

จากลักษณะการใช้งานของภาชนะรับแรงดันดังกล่าว เราจะพบความเสียหายที่น่าจะเกิดขึ้นได้ คือ การกัดกร่อนเนื่องจากบรรยากาศชายฝั่ง ซึ่งมีการปนเปื้อนของคลอไรด์ในบรรยากาศ โดยวัสดุของภาชนะ คือ เหล็กกล้าไร้สนิม ซึ่งสามารถทนต่อบรรยากาศที่มีการกัดกร่อนได้ แต่ในกรณีที่ภาชนะรับแรงดันมีอุณหภูมิสูงถึง 80 องศาเซลเซียส จึงมีความเสี่ยงต่อการเกิดการกัดกร่อนเนื่องจากคลอไรด์ ภาชนะรับแรงดันขึ้นรูปจากการตัดและเชื่อม ซึ่งนำไปสู่การเกิดความเค้นตกค้าง นอกจากนี้ยังมีการหุ้มฉนวนเพื่อรักษาอุณหภูมิ แต่อย่างไรก็ตาม ฉนวนดังกล่าวถ้าเกิดการเสื่อมสภาพจะทำให้เกิดการกัดกร่อนจาก

บรรยากาศ ที่เรียกว่า การแตกร้าวเนื่องจากการกัดกร่อนของคลอไรด์และความเค้นตกค้าง (CI-SSC) ซึ่งเมื่อรอยร้าวเกิดขึ้น ภาชนะดังกล่าวจะไม่สามารถใช้งานได้ และซึ่งส่งผลให้กระบวนการผลิตหยุด ประมาณ 2-3 เดือน

จากการพิจารณาข้อมูลข้างต้น ภาชนะความดันแบบนี้มีโอกาสนในการเสียหายได้สูง เนื่องจากโลหะเหล็กกล้าไร้สนิม 304 และมีความเค้นตกค้างเมื่อใช้งานอุณหภูมิที่สูงถึง 80 องศาเซลเซียส มีโอกาสนในการเกิด CI-SSC สูง [31] และ ฉนวนที่เสื่อมสภาพจะทำให้เกิดการเก็บกัก สารละลายที่มีคลอไรด์ที่มีความเข้มข้นสูง ดังนั้นภาชนะจึงมีความเสี่ยงในการเกิดในระดับที่สูง VH แต่อย่างไรก็ตาม สารในภาชนะรับความดันไม่อันตราย แต่ทว่าความเสียหายของภาชนะดังกล่าวนำไปสู่การหยุดผลิต และเสียค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง จึงมีระดับของความรุนแรงในผลกระทบเป็น M ดังนั้น ระดับความเสี่ยงของอุปกรณ์นี้จึงอยู่บริเวณความเสี่ยงสูง (ตารางในรูปที่ 13) การลดความเสี่ยงทำได้โดยเพิ่มความถี่ในการตรวจสอบความเสียหายของฉนวน เนื่องจากไม่สามารถจะลดอุณหภูมิของการผลิตได้ การเคลือบผิวโดยวิธี Thermal Spray นั้นจะช่วยปกป้องผิวโลหะจากการโจมตีของคลอไรด์ได้ โดยเมื่อปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าว ความเสี่ยงจะลดเหลือ H X M หรือ M X M ซึ่งจะอยู่ในความเสี่ยงปานกลาง การเปลี่ยนวัสดุของภาชนะแรงดันเป็น เหล็กกล้าไร้สนิมแบบดuple็กซ์ จะเพิ่มความต้านทานต่อการกัดกร่อนแบบ CI-SSC ซึ่งจะทำให้ ความเสี่ยงลดลงเป็น VL X M ซึ่งเป็นบริเวณความเสี่ยงต่อการกัดกร่อนที่ต่ำ

6. บทสรุป

การกัดกร่อนของวัสดุทางวิศวกรรมเป็นปัญหาที่สำคัญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ เช่น ความปลอดภัยของชุมชน สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาทางอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศ การกัดกร่อนที่ก่อ

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

ให้เกิดความเสียหายมากที่สุด ใน คือ การกัดกร่อนในบรรยากาศ สำหรับประเทศไทยนั้นมียุณหภูมิและความชื้นที่สูง ซึ่งสามารถทำให้โครงสร้างทางวิศวกรรมเกิดการกัดกร่อนได้ง่าย นอกจากนี้ การปนเปื้อนของซัลเฟอร์และคลอไรด์นั้นทำให้ปัญหาการกัดกร่อนของโครงสร้างรุนแรง และสามารถพบเห็นได้ในชุมชน รถ เรือขนส่งสินค้า และอุตสาหกรรมต่างๆ การศึกษาเชิงเปรียบเทียบในความรุนแรงของบรรยากาศการกัดกร่อนของบรรยากาศในเมืองกับบรรยากาศชายฝั่งของประเทศไทย โดยวิธี ISO 9223 ทำให้ทราบว่าความรุนแรงในการกัดกร่อนโดยบรรยากาศของชายฝั่งจะรุนแรงกว่าบรรยากาศในเมือง เนื่องจากการมีเวลาแห่งความเปียกที่ยาว การมีปริมาณซัลเฟอร์ไดออกไซด์และคลอไรด์ที่ปนเปื้อนมากกว่า และอายุการใช้งานของวัสดุวิศวกรรมในบรรยากาศชายทะเล จะมีอายุการใช้งานที่สั้นกว่าการใช้งานของวัสดุเดียวกันในบรรยากาศในเมือง สำหรับการยืดอายุวัสดุ วิศวกรจำเป็นต้องใช้เทคนิคทางวิศวกรรมการป้องกันกัดกร่อน เช่น การออกแบบโครงสร้างเพื่อหลีกเลี่ยงการสะสมความชื้น การทาสีและการตรวจสอบ การใช้วัสดุวิศวกรรมที่มีความต้านทานต่อการกัดกร่อนได้ดีกว่า ในบรรยากาศชายฝั่งแทนการใช้เหล็กกล้า และการใช้การป้องกันแบบคาโทดิก เพื่อควบคุมการกัดกร่อนของวัสดุให้อยู่ในระดับที่รับได้ และเพื่อทราบช่วงเวลาที่เหมาะสมในการตัดเปลี่ยน หรือซ่อมโครงสร้าง นอกจากนี้ บทความนี้ยังกล่าวถึงการประเมินความเสี่ยงของอุปกรณ์หรือโครงสร้างที่ใช้ทางวิศวกรรม โดยการประเมินดังกล่าวจะได้ผลของการประเมิน โอกาสในการเกิดความเสียหาย เช่น ความถี่ในการเกิด และการประเมิน ความรุนแรงของผลกระทบของความเสียหายของโครงสร้างนั้น โดยโครงสร้างที่ถูกประเมินว่ามีความเสี่ยงที่สูงนั้น จำเป็นต้องมีมาตรการการป้องกันการกัดกร่อนที่เข้มงวด เพื่อลดความเสี่ยงลง ซึ่งส่งผลโดยรวมให้โครงสร้างดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือและใช้งานได้อย่างปลอดภัยมากขึ้น นอกจากนี้ผลของ

ประเมินความเสี่ยง ยังช่วยในการวางแผนในการตรวจสอบ จัดลำดับความสำคัญ ในการตรวจสอบความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

7. กิตติกรรมภาค

ผู้เขียนบทความนี้ขอขอบคุณ น.อ.ภูมิใจ เลขสุนทรากร ผู้อำนวยการ กองภูมิภาคศึกษา ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ศูนย์วิจัยและคณะผู้เชี่ยวชาญอาเซียน (SSC research and expert center: SAREC) สำหรับโอกาสในการนำเสนอบทความฉบับนี้

References

- [1] C. Leygraf, T. Graedel. Atmospheric corrosion. New York :John Wiley& Sons. Inc., 2000.
- [2] Denny A. Jones. Principles and Prevention of corrosion. 2nd edition . New York. : Macmillan Publishing Company, 1992
- [3] S. Nivitchanyong, W. Pongsaksawad, E. Viyanit, N.Palsson and A.Chianpairot, “Aspects of corrosion costs in Thailand,” Thailand Corrosion and Prevention Conference 2015, October 2015.
- [4] T. Chowwanonthapunya, C. Peeratatsuwan and W. Suphamitmongkol, (2015), “CO2 Corrosion of Steel”, Pathumwan Academic Journal, 5 (14).
- [5] <https://pixabay.com/th> Mars G. Fontana. Corrosion Engineering. 3rd Edition. Singapore: McGraw-hill book company, 1987
- [6] <https://pixabay.com/th>

- [7] M. Morcillo, L. Diaz, B. Chico, H. Cano, D. de la Fuente. WEATHERING STEELS: FROM EMPIRICAL DEVELOPMENT TO SCIENTIFIC DESIGN. A REVIEW. *Corrosion Science*, 2014, 83: 6-31
- [8] Ch. Thee, L. Hao, J.H. Dong, X. Wie, X.F. Li, W. Ke (2014), "Atmospheric corrosion monitoring of a weathering under an electrolyte film in cyclic wet-dry condition", *Corrosion Science*, 78, pp. 130-137.
- [9] Ch. Thee, L. Hao, J.H. Dong, Xin Mu, W. Ke, (2015), "Numerical Approach for Atmospheric Corrosion Monitoring Based on EIS of a Weathering Steel", *Acta Metall. Sin. (Engl. Lett.)*, 28(2), pp. 261–271.
- [10] W.J. Chen, Long Hao, Junhua Dong, Wei Ke. Effect of sulphur dioxide on the corrosion of a low alloy steel in simulated coastal industrial atmosphere. *Corrosion Science*, 2014, 83: 155-163
- [11] T. ChowwanonThapunya and R. Wiriyanon (2015). "Investigation of a Cracked Catalyst Preparation Vessel", *Materials Performance*, 54 (8), pp.64-67 .
- [12] Junhua Dong, Enhou Han, Ke Wei. Introduction to atmospheric corrosion research in China. *Science and Technology of Advanced Materials*, 2007, 8: 559-565.
- [13] L.L. Shreir, R.A. Jarman, G.T. Burstein. *Corrosion vol.1 Metal/Environment Reaction*. 3rd Edition. Oxford: Butterworth Heinemann, 2000

- [14] E.McCafferty. Introduction to Corrosion science. New York: Springer Science and Business Media, 2010
- [15] L.L. Shreir, R.A. Jarman, G.T. Burstein . Corrosion vol.2 Corrosion Control. 3rd Edition. Oxford: Butterworth Heinemann, 2000
- [16] <http://wrsmarine.nl/wrsmarine/sacrificial-anodes/>
- [17] E.D. Verink, JR. (2011), "Uhlig's Corrosion Handbook" 3rd Edition (ed. R.Winston Revie), New Jersey, John Wiley & Sons, Inc.
- [18] Chowwanonthapunya, T., Junhua, D., Wei, K. (2015). "Corrosion Monitoring of Weathering Steel in a Simulated Coastal-Industrial Environment." The ICMME 2015: ICMME, 3691-3697.
- [19] Dean, W., Knotkova, D., & Kresilova, K. (2010). ISOCORRAG, International Atmospheric Exposure Program: Summary of Results, ASTM Data Series 71, ASTM International, West Conshohocken.
- [20] T. Chowwanonthapunya, K. Prasopchaichana, C. Limmaneevichitr, A preliminary study of atmospheric corrosion performances of carbon steels in coastal and urban environments in Thailand, BUU international conference, 2015
- [21] S.syed. Atmospheric corrosion of Materials. Emirates Journal of Engineering Research, 2006, 11 (1): 1-24.
- [22] R. Winston Revie, Herbert H. Uhlig. An introduction to Corrosion Science and Engineering. 4th edition. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc, 1994.
- [23] C.P. Dillon (1986), "Corrosion Control in The Chemical Process industries", McGraw-Hill Book Company, New York.

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

- [24] M.N. Rahuma and R. Kannan M (2014), “Corrosion in Oil and Gas industry”, J Material Sci Eng , 3:3.
- [25] G. Anntaki (2005), “Fitness-for-Service and Integrity of Piping, Vessels, and Tanks”, McGraw-Hill Book Company, New York.
- [26] Karel Barton. Protection Against Atmospheric Corrosion. New York: John Wiley & Sons, Inc., 1976
- [27] Leonard, R., Anderson, S., Risk-based Inspection a Pilot Project Overview, in ASME PVP Conference, 1998, San Diego.
- [28] <http://www.3dcadbrowser.com/download.aspx?3dmodel=91146>
- [29] Zaki Ahmad. Principles of Corrosion Engineering and Corrosion Control. 1st edition. England: Elsevier, 2006
- [30] <http://www.tradeindia.com/fp313720/Pressure-Vessel-Designing-Consultancy.html>
- [31] Richard B. Griffin. ASM Handbook Vol 13 C. Corrosion environments and industries, USA: ASM international, 2006: 42-57

**หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ไทย-จีน ประเด็น “ความสัมพันธ์
ด้านการท่องเที่ยวไทย - จีนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก”
(Strategic Partnership: Relations Tourism
Thailand – China under “New Normal” Situation)**

ดร. จุฬารัตน์ ขอบใจกลาง

ศูนย์อาเซียนและเอเชียศึกษา
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงของสถานการณ์และตัวชี้วัดของไทย - จีน ภาพรวมด้านเศรษฐกิจ
2. เพื่อศึกษาสถานการณ์ของเศรษฐกิจไทย - จีน ในยุคการเจริญเติบโตรูปแบบใหม่ (New Normal)
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ไทย - จีนด้านการท่องเที่ยว และหาแนวทางปฏิบัติร่วมกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย - จีน มีมาอย่างยาวนานโดยในพงศาวดารจีนมีการบันทึกไว้ว่า ไทย - จีน เริ่มติดต่อทางการค้าและสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกันตั้งแต่ สมัยราชวงศ์ฮั่น (Han Dynasty) และราชวงศ์ถัง (Tang Dynasty) ซึ่งตรงกับสมัยก่อนอาณาจักรสุโขทัยของไทย หลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้านความสัมพันธ์ไทย - จีน มีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลหยงเล่อแห่งราชวงศ์หมิง ปีที่ 6 เจริญเหอได้นำขบวนเรือจำนวน 62 ลำ กำลังพลจำนวน 28,000 คน เดินทางเข้ามาถึงอ่าวไทยและได้เข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์ไทย ที่กรุงศรีอยุธยาเมื่อเดือน 11 ปีชวด พ.ศ. 1951 (ค.ศ. 1408) ได้สร้างมิตรไมตรีและความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างกองเรือของจักรพรรดิจีน กับประชาชน และราชสำนักแห่งกรุงศรีอยุธยาของไทย ทั้งด้านการเกษตร การค้า การสาธารณสุข และวัฒนธรรม จากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน มีการพัฒนามาโดยตลอด ทั้งสองประเทศได้ส่งราชทูตไปเจริญสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกันเรื่อยมา จนกระทั่งเกิดการปฏิวัติในจีนในปี พ.ศ. 2492 ทำให้ไทยกับจีนขาดการติดต่อกันในระดับทางการอยู่ระยะหนึ่ง

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาขึ้นอีกครั้งเมื่อ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีของไทย สมัยนั้นเดินทางเยือนจีนเป็นครั้งแรก และได้ร่วมลงนามกับ นายกรัฐมนตรี โจว เอิน ไหล (周恩來)

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

ในแถลงการณ์ร่วมไทย-จีนว่าด้วยการ สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2518 นับเป็นการเปิดประวัติศาสตร์หน้าใหม่ ของความสัมพันธ์ระหว่างไทย - จีนตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจนถึง พ.ศ.2558 ได้สถาปนามาครบ 40 ปี สัมพันธภาพไทย - จีน ทุกด้านได้ขยายตัวและยกระดับ ทั้งด้าน เศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และความมั่นคง ทั้งสอง ประเทศร่วมมือกันในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศที่อำนวยความสะดวก ซึ่งกันและกัน อำนาวยุทธศาสตร์แห่งภูมิภาค ปัจจุบันอาเซียน (ASEAN) มีประชากร 650 ล้านคน ในขณะที่จีนมีประชากรรวม 1,400 ล้านคน รวมกันแล้วจะมี ประชากรถึง 2,050 ล้านคน เป็นชุมพลังทางเศรษฐกิจและเป็นตลาดที่รุ่งเรือง และยิ่งใหญ่ของภูมิภาคและของโลก ความสัมพันธ์อาเซียน-จีน จะเป็นพลัง ขับเคลื่อนที่ยิ่งใหญ่ในการทำให้การพัฒนาในทุกๆ ด้านซึ่งประเทศไทยมีลักษณะ พิเศษคือ เป็นศูนย์กลางของประเทศอาเซียนที่ตั้งอยู่บนแผ่นดินใหญ่ของเอเชีย ซึ่งประเทศจีนได้ประกาศนโยบายสำคัญโดยประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ต่อชาวโลก และยืนยันโดยสภาประชาชนแห่งชาติ⁶ นั่นคือ นโยบายเส้นทางสายไหมยุคใหม่ ทั้งทางบก (Silk Road) และทางทะเล (Maritime Silk Road) หรือที่เรียกภาษา จีนว่า “อีต้าย อี้ลู่” ซึ่งถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์สันติภาพและการพัฒนาของโลก ในยุคปัจจุบัน ซึ่งทางท่าน นายกรัฐมนตรีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ประกาศ สนับสนุนยุทธศาสตร์

⁶ ดร.โกคิน พลกุล นายยกสมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย - จีน เนื่องในโอกาสต้อนรับคณะ Young Executive จากประเทศจีนเข้าร่วมสัมมนา Thai-Chinese Yong Executive Program ที่ประเทศไทย ระหว่างวันที่ 1-6 มีนาคม 2558

ช่วงเวลา	อัตรา (ร้อยละ) ไทย	อัตรา (ร้อยละ) โลก
ปี 2006	5.1	4.8
ปี 2007	4.8	5.2
ปี 2008	2.5	2.8
ปี 2009	-2.3	4.4
ปี 2010	7.8	5.3
ปี 2011	0.1	3.9
ปี 2012	6.4	3.2
ปี 2013	2.9	2.4
ปี 2014	6.5	2.6
ปี 2015	2.8	2.4

เส้นทางสายไหมของประธานาธิบดี สีจิ้นผิงอย่างเต็มที่ในห้วงเวลาการประชุม ผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปก (APEC) ครั้งที่ 22 ที่กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2557 ความสัมพันธ์และมิตรไทย-จีน ในอดีตสามารถ บอกกล่าวแก่ชาวโลกว่าเส้นทางสายไหม

ทางทะเลในศตวรรษที่ 21 คือการดำเนินการตามแบบอย่างการสร้างมิตรไมตรี และผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างจีนกับประเทศต่างๆ ตลอดเส้นทางสายไหม เช่นเดียวกับที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในสมัยต้นราชวงศ์หมิง สำหรับเส้นทางสายไหม ทางทะเล (Maritime Silk Road) และในยุคราชวงศ์ชิงสำหรับเส้นทางบก (Silk Road) นับตั้งแต่การสถาปนาความสัมพันธ์ รัฐบาลไทยและรัฐบาลจีน ทุกรัฐบาลได้สานความสัมพันธ์และมิตรภาพที่ดีต่อกันตลอดมา เป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ มีการส่งเสริมและสนับสนุนการค้าการลงทุนระหว่าง 2 ประเทศ ด้วยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมถึงได้ลงนามเข้าร่วมเป็นสมาชิกผู้ก่อตั้ง ธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) และได้บรรลุข้อตกลงความร่วมมือในการก่อสร้างทางรถไฟสามารถเส้นทางที่จะเชื่อมจากประเทศจีนเข้าสู่ประเทศไทยทางภาคอีสาน ลงมาสู่ภาคกลางและกรุงเทพฯ และเชื่อมไปถึงภาคตะวันออกของประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีการประชุมร่วมกันของคณะกรรมการระดับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระดับชาติของทั้งสองฝ่าย (JC) ที่มีรองนายกรัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจของแต่ละฝ่ายเป็นประธานได้มีการลงมติเพิ่มพูนความร่วมมือในด้านต่างๆ ของทั้งสองประเทศ

ในส่วนของอาเซียน - จีน เริ่มมีความสัมพันธ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ในโอกาสครบรอบความสัมพันธ์ในปี พ.ศ. 2554 ครบ 20 ปีของความสัมพันธ์อาเซียน-จีน มีการเปิดศูนย์อาเซียน - จีน (ASEAN-China Centre) ที่กรุงเทพฯ เพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการแลกเปลี่ยนในระดับประชาชน ในช่วงปี พ.ศ. 2555-2558 ไทยในฐานะผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน - จีน ได้ผลักดันนโยบาย 3Cs คือ 1) Community ได้แก่ การสร้างประชาคมอาเซียน โดยผลักดันให้มีการสนับสนุนจากจีน 2) Connectivity ส่งเสริมให้ภาครัฐและเอกชนจีนสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายความเชื่อมโยงภูมิภาคในทุกมิติ 3) Regional Code of Conduct in the South China Sea (COC) โดยมุ่งเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ (Trust and Confidence) ระหว่างกัน

7 หลังจากที่จีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ในปี ค.ศ. 2001 ทำให้อุปสรรคทางการค้าของจีนกับประเทศต่างๆ ลดลงมากกระทบกับไทยและจีนได้ทยอยยกเลิกการเก็บภาษีนำเข้าสินค้าระหว่างกันภายใต้กรอบข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน - จีน ซึ่งเริ่มมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 2003 ส่งผลให้การค้าระหว่างทั้งสองประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็ว

ดังนั้นกล่าวโดยภาพรวมของความสัมพันธ์ไทย - จีน มีมายาวนานและมีความแน่นแฟ้นทั้งทางด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว การร่วมมือในทุกๆ ด้าน เนื่องจากประเทศไทยมีภูมิยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงการคมนาคมของภูมิภาคอาเซียน ทั้งทางบกและทางทะเล ซึ่งทางบกเป็นจุดเชื่อมต่อโครงสร้างคมนาคมทั้งทางรถไฟและถนนระหว่างจีนกับอาเซียน ทางทะเล

⁷ ธนาคารแห่งประเทศไทย ความสัมพันธ์และยุทธศาสตร์ไทย - จีน เข้าถึงโดย https://www.bot.or.th/Thai/AboutBOT/RolesAndHistory/Documents/StrategyThai_China_20120327_A5_3.pdf

ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางและเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับมหาสมุทรแปซิฟิก และที่สำคัญเส้นทางสายไหมทางทะเล สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจีน Belt and Road ซึ่งมุ่งในหลัก 2 ประการ⁸ คือ 1) “ลู่” หรือ เครือข่ายลอจิสติกส์ เครือข่ายคมนาคมของภูมิภาคและของสองทวีป คือ เอเชียกับยุโรป และ 2) “เหริน” ประชาชน ต้องทำให้ประชาชนสามารถไปมาหาสู่กันฉันท์มิตรได้อย่างทั่วถึง ซึ่งจะเห็นได้ชัดในด้านการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ไทย - จีนในอดีตที่ผ่านมา ในปัจจุบัน และในอนาคต ไทย - จีน ต้องสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก และจีนในยุค “New Normal”

⁹เศรษฐกิจไทย กำลัง “ติดกับดัก” การเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในประเทศและเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะ “การส่งออก” การส่งออกจะติดลบต่อเนื่องเป็น “ปีที่ 3” เศรษฐกิจไทยกำลังเผชิญ “ปัญหาเชิงโครงสร้าง” ที่รับมือไม่ทันกับบริบทใหม่ที่เรียกว่า “Thailand ‘s New Normal” ซึ่งเป็นการ “ปรับฐาน” สู่ทิศทางเศรษฐกิจเติบโตต่ำ เมื่อเทียบกับในอดีตปัญหาเชิงโครงสร้างโดยเฉพาะ “โครงการการผลิต” เริ่มมีปัญหา แรงงานเริ่มหายจากระบบมากขึ้น เพราะฐานประชากรส่วนใหญ่เข้าสู่ช่วงสูงวัย (Aging Society) นอกจากนี้ ไทยยังขาดการพัฒนา “ต้นน้ำการผลิต” จนนำไปสู่การขาดการสร้างสรรค์การผลิต สินค้าและบริการใหม่ๆ สำหรับ “ภาคการส่งออก” ปัจจุบันสัดส่วนรายได้ลดลงเนื่องจากเผชิญกับปัจจัยรุมเร้าภายนอก เศรษฐกิจโลกผันผวน ประเทศคู่ค้าทุกราย

⁸ ดร.โกคิน พลกุล นายยกสมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย-จีน เนื่องในโอกาสเปิดการสัมมนาทางยุทธศาสตร์ไทย-จีน ครั้งที่ 4 ณ มหาวิทยาลัยหัวเฉียว ประเทศจีน วันอาทิตย์ที่ 26 กรกฎาคม 2558

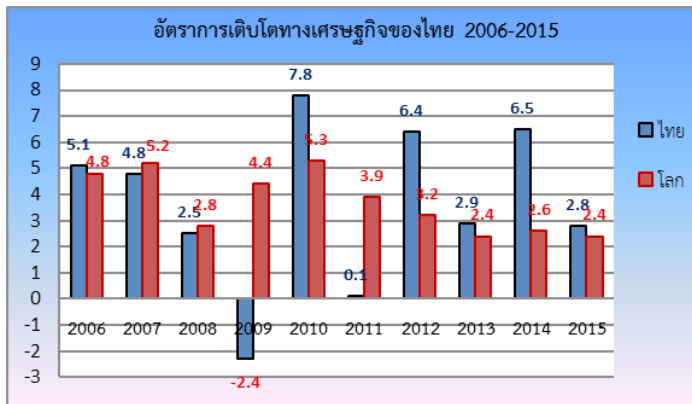
⁹ สืบค้นจาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/661052> “New Normal ชะตากรรมส่งออกไทย” กรุงเทพธุรกิจ ปรากฏดาว แบ่งสันเทียม วันที่ 17 สิงหาคม 2558.

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

ที่เคยนำเข้าสูง กลับนำเข้าลดลง ขณะที่ปัจจัยภายใน สินค้าหลายรายการ ยังไม่สามารถปรับตัวรับกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วรวมทั้งความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนไปสู่ยุคบริบท “การค้าใหม่”¹⁰ วิกฤติเศรษฐกิจของประเทศไทยและประเทศคู่ค้าต่างได้รับผลกระทบ จากภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เช่น การชะลอตัวของเศรษฐกิจ ค่าแรงที่สูงขึ้น และต้องค่าใช้จ่ายในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมดังนั้นการเข้าสู่บริบทใหม่ของเศรษฐกิจไทย (Thailand New Normal) เป็นความท้าทายต่อการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น เนื่องจากยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดจึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพในทุกมิติ

ตารางที่ 1 อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย ช่วงปี ค.ศ. 2006-2015

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทยและ The World Economic Outlook เข้าถึงโดย <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/Pages/default.aspx>

¹⁰ นพพร เทพสิทธา ประธานสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย (สรท.) สูญ่คบริบท “การค้าใหม่” กรุงเทพมหานครสืบค้นจาก<http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/661052>.

ปัจจุบันเศรษฐกิจจีนมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโลกเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก หากมองย้อนประวัติศาสตร์ของจีน การเริ่มต้นปฏิรูปเศรษฐกิจโดยใช้ระบบกลไกตลาดในปี ค.ศ. 1978 นับเป็นจุดสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจจีน ซึ่งยากจนมากที่สุดประเทศหนึ่งของโลกโดยประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว [GDP per Capita (US\$)] เพียง 205 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี สามารถขยายตัวต่อเนื่องจนมีรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นถึง 37 เท่าในปัจจุบัน 7,960.63 ดอลลาร์สหรัฐต่อปีในปี พ.ศ. 2016¹¹ และทำให้มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของโลกในปี 2015 โดยมี GDP เท่ากับ 13.9 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ในขณะที่ GDP ของสหรัฐอเมริกาเท่ากับ 19.26 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ นอกจากนี้ไอเอ็มเอฟระบุว่าจีดีพีของจีนเมื่อวัดจากอำนาจกำลังซื้อเปรียบเทียบซึ่งนำอัตราเงินเฟ้อของแต่ละประเทศมาคำนวณด้วยหรือที่เรียกว่า PPP (Purchasing Power Parity) จีนสามารถคว้าแชมป์ประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดของโลก¹² คือมีค่า GDP (PPP) เท่ากับ 19.36 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ในขณะที่ GDP (PPP) ในสหรัฐเท่ากับ 19.26 ล้านล้านเหรียญ จีน มี GDP (PPP) เท่ากับ 19.36 ล้านล้านเหรียญ ดังนั้นจีนจึงครองอันดับ 1 ได้เป็นครั้งแรกในรอบ 140 ปีประเทศจีนที่สามารถถีบตัวขึ้นมาได้อย่างไม่น่าเชื่อหลังจากหันมาใช้การปกครอง 1 ประเทศ 2 ระบบทำให้ประเทศเจริญเติบโตและพัฒนาอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามการเกิดปรากฏการณ์ “New Normal”¹³ หรือ “ความปกติในรูปแบบใหม่” หรือ “บรรทัดฐานใหม่ ของเศรษฐกิจโลก” ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจโลกหลังวิกฤตซับไพรม์เศรษฐกิจโลกได้มีการเปลี่ยนปัจจัยการผลิตซึ่งปัจจัยการผลิต

¹¹ สำนักพัฒนาตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและเอเชีย กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

¹² จีนแซงสหรัฐฯ ขึ้นแท่น เศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลก เข้าถึงโดย: <http://www.thairath.co.th/content/469531>

¹³ New Normal บรรทัดฐานใหม่ของเศรษฐกิจโลกเข้าถึงจาก <http://www.iammmessenger.com/?p=2001>

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

เกี่ยวข้องกับ 3 ประเด็นหลัก คือ 1. แรงงาน: อัตราการเกิดของประชากรที่ลดลง และอายุขัยของประชากรโลกที่เพิ่มขึ้น 2. ทุน: การสะสมทุนที่สูงขึ้น = การลงทุนที่ลดลงสาเหตุก็เพราะเนื่องจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและ 3. เทคโนโลยี: พบว่าในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีนวัตกรรมใหม่ๆ ออกมาในอัตราที่ลดลงอาจมีผล

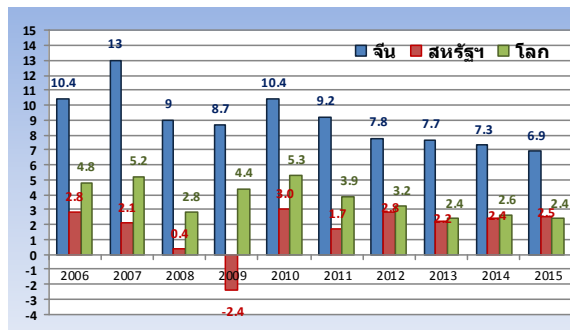
ช่วงเวลา	จีน	สหรัฐฯ	โลก
ปี 2006	10.4	2.80	4.8
ปี 2007	13.0	2.10	5.2
ปี 2008	9.0	0.40	2.8
ปี 2009	8.7	-2.40	4.4
ปี 2010	10.4	3.00	5.3
ปี 2011	9.2	1.70	3.9
ปี 2012	7.8	2.80	3.2
ปี 2013	7.7	2.20	2.4
ปี 2014	7.3	2.40	2.6
ปี 2015	6.9	2.50	2.4

มาจากกลุ่มผู้ประกอบการที่มีเม็ดเงินสูง ไม่ต้องการลงทุนใน R&D จุดเปลี่ยนทางโครงสร้างการค้าของโลก สาเหตุเป็นเพราะเศรษฐกิจโลกชะลอตัว เมื่อเทียบกับยุคก่อนเกิดวิกฤตที่เศรษฐกิจขยายตัวจากการเปิดประเทศของจีน ทำให้ระบบการค้าของโลกสามารถโตขึ้นได้อย่างมาก เพราะขนาดตลาดของจีนนั้นใหญ่เพียงพอต่อกำลังการผลิตของโลกที่มีอยู่

แต่พอเศรษฐกิจจีนชะลอตัวไม่ได้โตในระดับเลข 2 หลักต่อปีเหมือนเดิมจึงเกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกได้ และจีนได้เปลี่ยน แนวทางการบริหารประเทศ จากที่ต้องการโตจากการส่งออก เป็นการเติบโตจากการบริโภคภายในประเทศ ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจจีนมีความมั่นคงยิ่งขึ้นการเปลี่ยนทางโครงสร้างทางการเงิน ในช่วง 5 - 6 ปีที่ผ่านมา มีการรวมตัวกันทางการเงินระหว่างประเทศเกิดขึ้นมากมาย ที่เห็นได้ชัดคือ ธนาคาร ADB (Asian Development Bank) AIIB (Asian Infrastructure Investment Bank) และ TPP (Trans - Pacific Partnership) ที่เพิ่งเกิดการรวมตัว ผลคือเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงทุนเพิ่มสภาพคล่องให้กับระบบการเงิน แต่ในสถานการณ์ที่มีปริมาณเงินล้นโลก เช่นสถานการณ์ในปัจจุบัน การเปิดเสรีให้เงินโยกไปโยกมาง่าย ก็ทำให้เกิดความผันผวนในตลาดเงินมากตามไปด้วยดังนั้นสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับ “New Normal”

ของเศรษฐกิจโลก คือ 1. อัตราเงินเฟ้อของโลกจะยังอยู่ในระดับต่ำไปอีกยาวนาน
 2. การค้าระหว่างประเทศจะลดลงเรื่อยๆ ฟื้นตัวได้ยากเพราะทุกประเทศบนโลก
 เปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจ (Policy Shift) จากการส่งออกเป็นการเติบโตใน
 ประเทศ 3. ระบบการเงินโลกที่เชื่อมกันจะทำให้เงินทุนเคลื่อนย้ายไวขึ้น
 4. เศรษฐกิจโลกโตในอัตราที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระยะยาวไปอีกอย่างน้อย 3 - 5 ปี
 จุดเปลี่ยนทางโครงสร้างการค้าของโลก สาเหตุเป็นเพราะ เศรษฐกิจโลก
 ชะลอตัว เมื่อเทียบกับยุคก่อนเกิดวิกฤตที่เศรษฐกิจขยายตัวจากการเปิดประเทศ
 ของจีน ทำให้ระบบการค้าของโลกสามารถเติบโตขึ้นได้อย่างมาก เพราะขนาด
 ตลาดของจีนนั้นใหญ่เพียงพอต่อกำลังการผลิตของโลกที่มีอยู่ ปัจจุบันจีน
 ได้เปลี่ยนแนวทาง (Direction) การบริหารประเทศจากที่ต้องการเติบโตจาก
 การส่งออกเป็นการโตจากการบริโภคภายในประเทศ อาจทำให้การค้าของโลก
 ชะลอตัวลงทั้งหมด กล่าวโดยสรุปประเทศจีนมีบทบาทและความสำคัญ
 ในเศรษฐกิจโลกจะลดลง มีบทบาทในภูมิภาคอาเซียนและประเทศไทยอย่างมาก
 กระทั่งการส่งออกของไทยหากจีนใช้นโยบายบริโภคภายในประเทศ “Made in
 China 2025

ตารางที่ 2 อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนช่วงปี ค.ศ. 2006 - 2015

ที่มา: China Statistical Year Book และ The World Economic Outlook

ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติจีน (National Bureau of Statistics) และข้อมูลจากThe World Economic Outlook จากปี ค.ศ. 2006 - 2015 บ่งชี้ว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจีน 10 ปี ให้หลังมีแนวโน้มเป็นในทิศทางที่ต่ำลงจากปี ค.ศ. 2010 เรื่อยมาจนถึงปี ค.ศ. 2015 แนวโน้มอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดต่ำลงเรื่อยๆอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าร้อยละ 10.0 ซึ่งในปี ค.ศ. 2015 มีอัตราการขยายตัวหรือการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่ำที่สุดในรอบ 25 ปี ทั้งนี้เนื่องจากฐานเศรษฐกิจของจีนเติบโตขึ้นมากเมื่อเปรียบเทียบกับอดีต ข้อมูลของ The World Economic Outlook จากปี ค.ศ. 2006 - 2015 พบว่าอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจโลกมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากปี ค.ศ. 2010 มาจนถึงปี ค.ศ. 2015 การเติบโตทางเศรษฐกิจของโลกชะลอตัวเหลือเพียงร้อยละ 2.40 ในปี ค.ศ. 2015 สาเหตุเกิดมาจากการปรับตัวทางโครงสร้างของเศรษฐกิจโลกเกิดการชะลอตัวของประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ การปรับโครงสร้างสมดุลเศรษฐกิจของจีนเองราคาสินค้าตกต่ำและการเกิดสถานการณ์ของเศรษฐกิจจีนในยุคการเจริญเติบโตรูปแบบใหม่ (China New Normal)

ตารางที่ 3 สรุปสถานการณ์ของเศรษฐกิจไทย - จีน ในยุคการเจริญเติบโต รูปแบบใหม่ (New Normal)

สถานการณ์ของเศรษฐกิจจีนในยุคการเจริญเติบโต รูปแบบใหม่ (China New Normal) ¹⁴	การเข้าสู่บริบทใหม่ของเศรษฐกิจไทย ¹⁵ (Thailand New Normal) ¹⁶
1. ยุคแห่งการเจริญเติบโตในอัตราสูงได้สิ้นสุดเกิดการชะลอตัวของเศรษฐกิจเนื่องจากปัจจัยการเจริญเติบโตของผลผลิตมวลรวมเฉลี่ยชะลอตัวลง	1. ภาคการเกษตรมีปัญหา การเกษตรไม่มีการพัฒนา สินค้าเกษตรราคาตกต่ำ ผลกระทบจากสินค้ากลุ่ม Commodity ที่ปรับราคาลดลง
2. ตัวเร่งการเติบโตเดิมเริ่มถูกแทนที่โดยแรงกระตุ้นใหม่ การส่งออก การลงทุน และการบริโภค ปัจจัยหลักได้ชะลอตัวอย่างเห็นได้ชัดและยากที่จะมีฐานเศรษฐกิจใหญ่ขึ้น อัตราการเติบโตลดลง	2. การบริโภคภายในหดตัว เนื่องจากรายได้ภาคประชาชนชะลอตัว ทั้งราคาสินค้าเกษตร หนี้ครัวเรือน ความเชื่อมั่นภาคประชาชนลดลง
3. ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าแทนที่ระบบดั้งเดิม เครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลอย่างสูงในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตของคนในสังคมอย่างมาก	3. ฟังผลการส่งออกร้อยละ 70.0 ส่งออกติดลบ ติดต่อกัน 3 ปีซ้อน (รวมภาคการในปี ค.ศ. 2015) ไทยต้องหาลิขิตใหม่เพื่อชดเชยรายได้ส่งออกที่หายไป

¹⁴ ศ.(พิเศษ) วิบูลย์ ตังกิตติภรณ์ เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษ เรื่อง “ยุทธศาสตร์และแผน 5 ปี ฉบับที่ 13 ของจีนในสถานการณ์ใหม่” มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ วันศุกร์ที่ 1 เมษายน 2559

¹⁵ ศาสตราจารย์ ดร. สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ งาน 50 ปี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ วันที่ 31 มีนาคม 2559

¹⁶ วุฒิชัย วิตนากร รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ส.อ.ท.) “9 กีบดัก เร่งส่งออก “สายเกินแก้” กรุงเทพฯธุรกิจ สืบค้นจาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/661052>.

¹⁷ ศ.(พิเศษ) วิบูลย์ ตังกิตติภรณ์ เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษ เรื่อง “ยุทธศาสตร์และแผน 5 ปี ฉบับที่ 13 ของจีนในสถานการณ์ใหม่” มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ วันศุกร์ที่ 1 เมษายน 2559

¹⁸ ศาสตราจารย์ ดร. สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ งาน 50 ปี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ วันที่ 31 มีนาคม 2559

¹⁹ วุฒิชัย วิตนากร รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ส.อ.ท.) “9 กีบดัก เร่งส่งออก “สายเกินแก้” กรุงเทพฯธุรกิจ สืบค้นจาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/661052>.

สถานการณ์ของเศรษฐกิจจีนในยุคการเจริญเติบโตรูปแบบใหม่ (China New Normal) ¹⁴	การเข้าสู่บริบทใหม่ของเศรษฐกิจไทย ¹⁵ (Thailand New Normal) ¹⁶
4. สังคมชนบทพัฒนาสู่สังคมเมืองมากยิ่งขึ้น	4. เศรษฐกิจโลกและจีนชะลอตัว ปัญหาที่ทั่วโลกต้องเผชิญ ภาครัฐจึงต้องวางกลยุทธ์ฝ่าวิกฤติไปได้
5. ยุคต้นทุนกำลังก่อตัวอย่างเรียบ ๆ “ต้นทุนต่ำ” คืออาวุธหลักที่ทำให้สินค้าจีนได้เปรียบด้านแข่งขันในตลาดโลก ปัจจุบันจีนได้ก้าวเข้าสู่ “ยุคที่มีต้นทุนสูง” อย่างไม่รู้ตัว อัตราค่าแรงงาน ค่าใช้จ่ายทางสังคม ต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อม ต้นทุนวัตถุดิบ ต้นทุนที่ดินเพิ่มสูงขึ้นทำให้เกิดต้นทุนสูง	5. ปัญหาสหภาพยุโรปให้ใบเหลืองประมงไทย (IUU: Illegal, Unreported and Unregulated Fishing) ปัญหาไทยถูกจัดอันดับ Tier3 เกี่ยวกับรายงานการจัดอันดับสถานการณ์การค้ามนุษย์ (The Trafficking In Persons (TIP) Report) ปี ค.ศ. 2015 จากสหรัฐอเมริกา
6. ธุรกิจบริการโตแซงหน้าอุตสาหกรรม	6. องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) ดัดธงแดงไทย เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสินค้าไทยที่ต้องการขนส่งทางการบิน
7. การรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคเริ่มก่อตัวขึ้น ความร่วมมือระหว่างอุตสาหกรรมการผลิต การเคลื่อนย้ายระหว่างภูมิภาค การเคลื่อนย้ายของประชากร การรวมกลุ่มเศรษฐกิจระดับภูมิภาค	7. ปัญหาภัยแล้ง โดยต้องเร่งบริหารจัดการน้ำ และลดการเพาะปลูก
8. ศักยภาพของประชากรเริ่มสำคัญกว่าปริมาณของประชากร ในอดีตการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนล้วนเป็นผลมาจากการลงทุนที่ใช้แรงงานถูกจากชนบท 30 ปีให้หลัง ประชากรจีนก้าวเข้าสู่ยุคของผู้สูงอายุ จีนได้สูญเสียข้อได้เปรียบที่ดีที่สุดไปแล้ว	8. ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่ต้องมีการบริหารสร้างความสัมพันธ์ในเชิงยุทธศาสตร์กับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจ
9. มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมที่บทบาทมากยิ่งขึ้น จีนให้คำมั่นกับประชาคมโลกว่าจะลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ให้มากที่สุดและเร็วที่สุดจะบรรลุมาตรฐานสากลภายในปี 2030	9. การดึงดูดเงินลงทุนใหม่ๆ เชื่อมโยงกับการวางแผนส่งออก ราคาน้ำมันตกต่ำส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากภาคการผลิตซึ่งประเทศที่ผลิตน้ำมันใช้จ่ายลดลง

ที่มา: ปรับปรุงและรวบรวมโดยคณะผู้เขียน

เครื่องชี้วัดทางเศรษฐกิจของจีนปี 2010-2014 ได้แก่ จำนวนประชากรรวมจากปี ค.ศ. 2010-2012 มีแนวโน้มต่ำลงจากปี ค.ศ. 2012 เป็นต้นมาจำนวนประชากรของจีนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ด้านดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจที่สำคัญของจีนได้แก่ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ GDP (US\$ billions) GDP per Capita (US\$) และ GDP (PPP) as Share (%) of World Total ของจีนมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นไปในทิศทางเดียวกันตั้งแต่ปีค.ศ. 2010-2014

ตารางที่ 4²⁰ เครื่องชี้วัดทางเศรษฐกิจของจีน ปี 2010 - 2014

Key Indicators	2010	2011	2012	2013	2014
1. Population (millions)	1,354.1	1,367.0	1,344.1	1,360.8	1,367.8
2. GDP(US\$ billions)	5,873.3	7,298.1	8,227	9,181.4	10,380.4
3. GDP per Capita (US\$)	4,382	5,414	6,076	6,747	7,589
4. GDP(PPP) as Share(%) of World Total	13.61	14.32	14.92	15.40	16.32

ที่มา: The Global Competitiveness Report 2015-2016 (World Economic Forum)

ดัชนีชี้วัดการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทย - จีน (Economy & Growth) ปี ค.ศ. 2011-2014²¹

ภาพรวมของดัชนีชี้วัดการเติบโตของเศรษฐกิจประเทศไทย - จีน โดย The World Bank ได้รวบรวมรายประเด็น ทั้งเรื่องภาพรวมตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011 - 2014 ในเรื่องของดัชนีชี้วัดการเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งจะนำเสนอในหัวข้อที่สำคัญและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของ ไทย - จีน ดังนี้

1. ดัชนีการส่งออกสินค้า [Exports of goods and services (% of GDP)] เห็นได้ชัดว่าประเทศไทยมีการส่งออกสินค้าในปริมาณที่สูงมากตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับ 60.7 - 70.3 ส่วนประเทศจีนตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011 - 2014 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 22.6 - 25.5 ซึ่งในปี ค.ศ. 2014 มีแนวโน้มการส่งออกที่ลดลง

²⁰ The Global Competitiveness Report 2011-2015, World Economic Forum เข้าถึงโดย http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf

²¹ The World Bank เข้าถึงโดย <http://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS/countries>

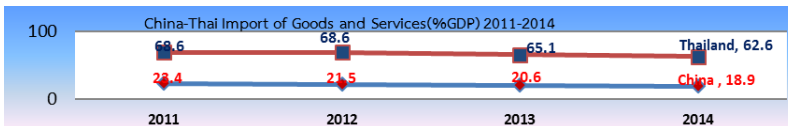
SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

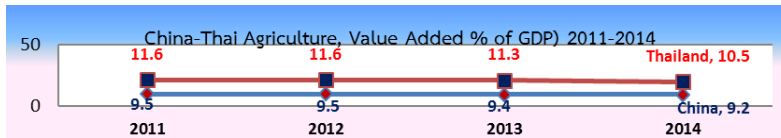
ที่มา: The World Bank เข้าถึงโดย <http://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS/countries>

2. ดัชนีการนำเข้าสินค้า [Imports of goods and services (% of GDP)]
เห็นได้ชัดว่าประเทศไทยมีการนำเข้าสินค้าในปริมาณสูงเช่นกัน คือค่าเฉลี่ยจากปี ค.ศ. 2011 - 2014 อยู่ระหว่าง 68.6 - 62.6 ซึ่งในปี ค.ศ. 2014 มีแนวโน้มลดลงอาจสืบเนื่องมาจากผลกระทบของเศรษฐกิจที่ซบเซาและหนี้ภาคครัวเรือนที่สูงขึ้น ประเทศจีน ดัชนีการนำเข้าสินค้าจากปี ค.ศ. 2011 - 2014 ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 18.9 - 23.4 มีแนวโน้มต่ำลงเรื่อย ๆ

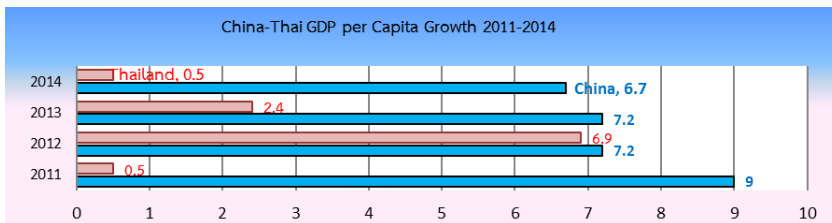
ที่มา: The World Bank เข้าถึงโดย <http://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS/countries>

3. ภาคการเกษตร [Agriculture, value added (% of GDP)] ไทย - จีน
ยังสามารถขยายตัวได้อีก ดูจากประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยระหว่างปี ค.ศ. 2011-2015 คือร้อยละ 10.5 - 11.6 ซึ่งยังมีโอกาสขยายตัวได้อีก ประเทศจีนเช่นกัน มีค่าเฉลี่ยของการขยายตัวยังค่อนข้างต่ำอยู่ระหว่าง 9.2 - 9.5 แสดงให้เห็นประสิทธิภาพในภาพการเกษตรที่ยังขาดการขยายตัวทั้งประเทศไทย - จีน

ที่มา: The World Bank เข้าถึงโดย <http://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS/countries>

4. การขยายตัวผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ [GDP per capita growth (annual %)] พบว่าประเทศจีน มี GDP per Capita Growth คิดเฉลี่ยรายปีขยายตัวขึ้นอย่างชัดเจนจากปี 2012 - 2014 มีแนวโน้มในทางที่ลดลง ประเทศไทยมีการขยายตัวของ GDP per Capita คิดเฉลี่ยรายปี ในช่วงหลังลดลงตลอดพบว่าในปี ค.ศ. 2014 มีการขยายตัวที่ต่ำมาก

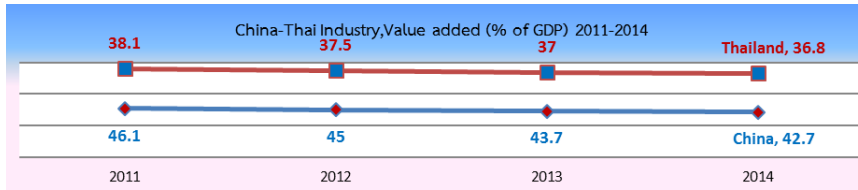

ที่มา: The World Bank เข้าถึงโดย <http://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS/countries>

5. การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม [Industry, value added (% of GDP)] ประเทศจีนมีแนวโน้มการขยายตัวที่ลดลงจากปี ค.ศ. 2011 - 2014 จากร้อยละ 46.1 ในปี ค.ศ. 2011 เหลือเพียงร้อยละ 42.7 ในปี ค.ศ. 2014 ประเทศไทย จากร้อยละ 38.1 ในปี ค.ศ. 2011 ลดเหลือร้อยละ 36.8 ในปี ค.ศ. 2014

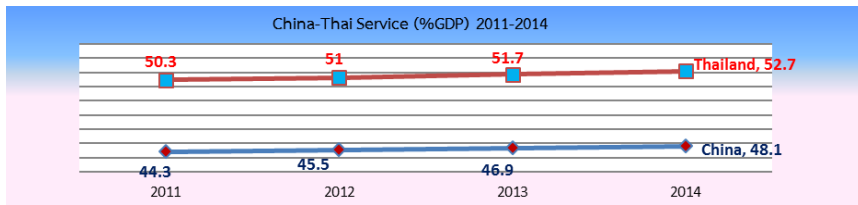
SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

ที่มา: The World Bank เข้าถึงโดย <http://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS/countries>

6. การขยายตัวภาคบริการ [Services, etc., value added (% of GDP)]
เห็นได้ชัดว่าทั้งประเทศจีนและประเทศไทยมีการขยายตัวด้านภาคบริการ
อย่างเห็นได้ชัดจากปี ค.ศ. 2011 - 2014 ประเทศจีนมีแนวโน้มขยายตัวจาก
ร้อยละ 44.3 ในปี ค.ศ. 2011 ขยายมาถึงร้อยละ 48.1 ในปี ค.ศ. 2014 เช่นเดียวกับ
ประเทศไทย ภาคบริการมีการขยายตัว จากร้อยละ 50.3 ในปี ค.ศ. 2011
มาเป็นร้อยละ 52.7 ในปี ค.ศ. 2014

ที่มา: The World Bank เข้าถึงโดย <http://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS/countries>

ความสัมพันธ์ไทย-จีนด้านการท่องเที่ยว

สถานการณ์การท่องเที่ยวของภูมิภาคอาเซียน (ASEAN Tourism Landscape)²² ในภาพรวมของสิบประเทศสมาชิกอาเซียน หากเปรียบเทียบด้านความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวแล้ว พบว่าในกลุ่มประเทศอาเซียนประเทศไทยยังคงเป็นอันดับสองรองจากประเทศมาเลเซีย (Malaysia) ประเด็นสำคัญที่ประเทศไทยขาดความพร้อม คือ ทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะประเด็นความสามารถด้านภาษา ในขณะที่ทรัพยากรทางธรรมชาตินั้น ประเทศไทยได้คะแนนสูงสุดในอาเซียน การเปิดเสรีภาคบริการตามกรอบข้อตกลงของ AEC ในปี ค.ศ. 2015 ก่อให้เกิดความเสี่ยงจากการเข้ามาแย่งส่วนแบ่งตลาดของธุรกิจท่องเที่ยวและธุรกิจโรงแรมไทยที่ส่วนใหญ่เป็น SMEs นอกจากนี้ปัญหาเรื่องของมัคคุเทศน์และผู้นำที่มีความสามารถด้านภาษา ยังไม่มีเพียงพอรองรับความต้องการ รวมถึงปริมาณของนักท่องเที่ยวจีนและรูปแบบการท่องเที่ยวของจีนปรับตัวอย่างรวดเร็ว

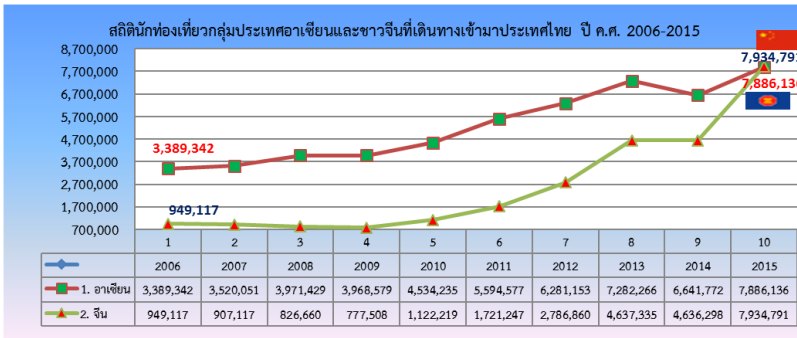
ตารางที่ 5 สถิตินักท่องเที่ยวของ อาเซียนและจีนที่เดินทางเข้ามาเมืองไทยช่วงปี ค.ศ. 2006 - 2015

ประเทศ/กลุ่มประเทศ	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1. อาเซียน	3,389,342	3,520,051	3,971,429	3,968,579	4,534,235	5,594,577	6,281,153	7,282,266	6,641,772	7,886,136
2. จีน	949,117	907,117	826,660	777,508	1,122,219	1,721,247	2,786,860	4,637,335	4,636,298	7,934,791
จำนวนต่างชาติทั้งหมด	13,821,802	14,464,228	14,584,220	14,149,841	15,936,400	19,230,470	22,353,903	26,546,725	24,809,683	29,881,091

ข้อมูลโดยกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเข้าถึงโดย <https://th.m.wikipedia.org/wiki/การท่องเที่ยวในประเทศไทย>

²² สำนักพัฒนาตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและเอเชีย กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ สืบค้นโดย http://www.asean thai.net/ewt_news.php?nid=5003&filename=index

สถิตินักท่องเที่ยวจากอาเซียนและจีนที่เดินทางเข้ามาเมืองไทยช่วงปี ค.ศ. 2006 - 2015

ตารางที่ 6 ยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจีน “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13”

<p>ยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศของจีน²³ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปี (2016-2020) ฉบับที่ 13 จีนมุ่งเน้นที่ หนึ่งเป้าหมาย ห้าแนวคิดใหม่ และหกหลักการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - หนึ่งเป้าหมายคือ “สังคมพออยู่พอกินอย่างทั่วถึง” - ห้าแนวคิดใหม่ คือ <ol style="list-style-type: none"> 1. การพัฒนาด้านนวัตกรรม 2. การพัฒนาอย่างสมดุล 3. การพัฒนาเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4. การพัฒนาด้วยการเปิดเสรี 5. การพัฒนาด้วยการแบ่งปัน - หกหลักการ คือ <ol style="list-style-type: none"> 1. ยืนหยัดในทรัพยากรมนุษย์สำคัญที่สุด 2. ยืนหยัดการพัฒนาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ 3. ยืนหยัดการพัฒนาอย่างถึงแก่น 4. ยืนหยัดการปกครองด้วยกฎหมาย 5. ยืนหยัดบูรณาการสถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศ 6. ยืนหยัดการนำโดยพรรค 	<p>การชี้ขาดความสำเร็จของเส้นทางสู่สังคมพออยู่พอกินอย่างทั่วถึงของจีน มีเป้าหมาย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องรักษาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจไว้ในระดับปานกลางถึงสูง 2. ต้องมีการจ้างงานอย่างเพียงพอ การบริการสาธารณะต้องครอบคลุมยิ่งขึ้น การศึกษาต้องทันสมัยเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน 3. การปลูกฝังความฝันของจีน “ค่านิยมและคุณธรรมแบบสังคมนิยมความคิดอย่างวิทยาศาสตร์ และสำนึกการปกครองด้วยหลักนิติรัฐ” ให้เข้าสู่จิตใจของผู้คนอย่างลึกซึ้ง 4. กำหนดมาตรการส่งเสริม วิธีการผลิตและการดำรงชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ลดการปล่อยก๊าซคาร์บอน ลดปริมาณมลพิษและใช้พลังงานกับทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อปรับปรุงสิ่งแวดล้อม 5. ปรับปรุงความสามารถด้านการบริหารประเทศให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 6. ยึดหลักการ การพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อนำพาเศรษฐกิจจีนไปสู่จุดสมดุลใหม่ในยุค “ปกติในสถานการณ์ใหม่” (New Normal)
---	---

ที่มา: ศ. (พิเศษ) วิบูลย์ ตังกิตติภากรณ์ เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษ เรื่อง “ยุทธศาสตร์และแผน 5 ปี ฉบับที่ 13 ของจีนในสถานการณ์ใหม่” มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ วันศุกร์ที่ 1 เมษายน 2559 เรียบเรียงโดยคณะผู้เขียน

²³ ศ. (พิเศษ) วิบูลย์ ตังกิตติภากรณ์ เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษ เรื่อง “ยุทธศาสตร์และแผน 5 ปี ฉบับที่ 13 ของจีนในสถานการณ์ใหม่” มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ วันศุกร์ที่ 1 เมษายน 2559 เรียบเรียงโดยผู้เขียน

ในประเด็นด้านการท่องเที่ยวภายใต้การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก จาก “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปี (ค.ศ. 2016 - 2020) ฉบับที่ 13” ร่วมกับการวิเคราะห์ “ยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจของไทยแผน 8 ปี (ค.ศ.2015-2022) พบว่าการกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย - จีน ทางด้านการท่องเที่ยวสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้ ในปี ค.ศ. 2015 พบว่ามีนักท่องเที่ยวจากจีนเดินทางมาเที่ยวเมืองไทยเป็นจำนวน 7,934,791 คน สร้างรายได้ให้ไทยเป็นจำนวนเม็ดเงินสูงถึง 29.8 แสนล้านบาท ซึ่งประเทศไทยได้เปรียบด้านการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวจีนที่มาเที่ยวเมืองไทย คือ ด้านค่าใช้จ่ายที่ถูกและการให้บริการที่ดี จากสถิติการท่องเที่ยวต่อคนพบว่า นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเมืองไทยมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าไปเที่ยวประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ ที่น่าจับตามองด้านหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ไทย - จีนปัจจุบันสู่อนาคตมีดังนี้

²⁴สิ่งที่ประเทศไทยต้องส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการสร้างรายได้ของประเทศ ประเทศไทยต้องสร้าง Information Flow เพื่อทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวชาวจีน ต้องให้ความสำคัญกับตลาดการท่องเที่ยวด้วยเหตุผลสี่เรื่องมาจาก 1. นักท่องเที่ยวจีนมีจำนวนมหาศาล 2. พฤติกรรมหรือวิธีการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีนเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากคณะทัวร์ที่เดินทางร่วมกันเป็นคณะเปลี่ยนมาเป็นการเดินทางด้วยตัวเองแบบส่วนตัวด้วยการหาข้อมูล ทั้ง 2 เหตุผลที่กล่าวมาประเทศไทยต้องเรียนรู้ด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจีน 3. มาตรการกฎระเบียบข้อบังคับสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ต้องส่งเสริมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจในทุกมิติ เช่น

²⁴ Prof. Yin Xiaobo (College of Economics and Finance, Huaqiao University) งาน “หุ้นส่วนยุทธศาสตร์ไทย - จีน: ปัจจุบันสู่อนาคต” งานมหกรรมวิจัยแห่งชาติ ๒๕๕๙ วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๙ ณ ศูนย์การประชุมบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์ ราชประสงค์ กรุงเทพฯ.

ในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) มีนักท่องเที่ยวเกือบ 8 ล้านคน ปี ค.ศ. 2016 ทะลุ 10 ล้านคน และคาดว่าอีก 5 ปีข้างหน้าสามารถทะลุไปถึง 30 ล้านคน 4. ประเทศไทยไม่ควรมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วเกินไป ต้องพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปอย่างมั่นคง เน้นความยั่งยืน เนื่องจากโลกที่เปลี่ยนแปลง ส่งผลทั้งสองประเทศ ไทย - จีนอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน 5. ปรับเน้นการบริโภคสมเหตุสมผล และเน้นภาคบริการ พัฒนาภาคบริการสมัยใหม่ให้แตกต่างจากภาคบริการแบบดั้งเดิม แต่ยังคงรักษาและให้ความสำคัญกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม เช่น การใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนต้องมีข้อจำกัด ต้องพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป ทีละขั้นตอน หากพัฒนาอย่างรวดเร็วจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างโรงแรมอาจเกิดผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเป็นลูกโซ่ 6. ไทย - จีนต้องมีมุมมองเชิงนโยบายและเชิงยุทธศาสตร์ร่วมกัน 7. กรณีที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากศาสตร์ต้องตั้งมาตรการแก้ปัญหาให้ทันท่วงทีหากเกิดเหตุการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ และ 8. เน้นการเชื่อมโยงกับการยกระดับการท่องเที่ยวกับระบบเศรษฐกิจ²⁵ ด้านการท่องเที่ยว “ต้องเติมเต็มด้านการค้าการลงทุนด้วยการท่องเที่ยว” เป็นเหมือนลมใต้ปีก เนื่องด้วยปัจจุบันคนจีนเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองไทยมากขึ้นสิ่งที่ตามมาคือ นักลงทุนจีนที่จะเข้ามาลงทุนในไทย เป็นหนึ่งด้านของความท้าทายที่ไทย - จีนต้องพิจารณาาร่วมกัน สืบเนื่องจากปัจจุบันการท่องเที่ยวไทยสร้างรายได้มากกว่าภาคอุตสาหกรรม รายรับจากการท่องเที่ยวไทยติดอันดับที่ 5 ของโลก ปัจจุบันประชาชนชาวจีนนำเงินมาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากกว่าทุกประเทศเนื่องจากการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวจีน โดยมีระบบข้อมูลที่สะดวกรวดเร็วตั้งแต่ประเทศจีน (Information Flow) สามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้เอง และ

²⁵ ศ. ดร. มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ และกรรมการที่ปรึกษาศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ ไทย-จีน งาน “หุ้นส่วนยุทธศาสตร์ไทย-จีน: ปัจจุบันสู่นาคต” งานมหกรรมวิจัยแห่งชาติ ๒๕๕๙ วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๙ ณ ศูนย์การประชุมบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์ ราชประสงค์ กรุงเทพฯ.

ส่งผลมาจากกลุ่มประเทศทางยุโรป (Europe) มีปัญหาด้านภัยจากการก่อการร้ายส่งผลให้นักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางไปท่องเที่ยวในยุโรป (Europe) อเมริกา (America) และ โอเชียเนีย (Oceania) ปัจจุบันนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยมากกว่าเดินทางไปยุโรปและอเมริกา ภาพรวมเห็นได้จากตัวเลขนักท่องเที่ยวจีนที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 70.0 ในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) ปัจจัยที่ทำให้ประเทศไทยได้รับความสนใจคือ ภาพยนตร์จีนที่ถ่ายทำในประเทศไทยที่จังหวัดเชียงใหม่เรื่อง “Lost in Thailand” ประกอบกับตลาดท่องเที่ยวจีนมีการพัฒนาด้านตลาดออนไลน์ (On-line) กลุ่มนักท่องเที่ยวจีนอายุน้อยแต่มีศักยภาพสามารถเข้ามาหาข้อมูลในระบบออนไลน์ส่งผลให้ตัวเลขของการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยด้วยตัวเองของนักท่องเที่ยวจีนเป็นจำนวนถึงร้อยละ 70.0 โดยสามารถใช้มือถือเป็นไกด์เพื่อการเดินทางในการค้นหาข้อมูลการท่องเที่ยวต่างๆ ได้อย่างละเอียดบ่งบอกให้เห็นถึงพัฒนาการด้านระบบข้อมูลข่าวสารทางออนไลน์ของจีนปัจจุบันมีการพัฒนาอย่างก้าวไกล ปัจจุบันเว็บไซต์ที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยวจีนอันดับหนึ่งคือ www.ctrip.com ปัจจุบันประชาชนจีนสามารถเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) มากถึง 650 ล้านคน และเน้นใช้ระบบอินเทอร์เน็ตในการจองทุกอย่างรวมทั้งจ่ายเงินล่วงหน้าก่อนที่จะมาท่องเที่ยวเมืองไทย “ระบบออนไลน์ครบวงจร” ตั้งแต่การดูเพื่อหาข้อมูล การซื้อพร้อมทำการจ่ายเงิน และมาท่องเที่ยว ทั้งหมดที่กล่าวมาดูแลจัดการโดยบริษัทจีนในประเทศไทย ประเทศไทยต้องให้ความสนใจกับตลาดท่องเที่ยวจีนจากการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวชาวจีนเนื่องจากการเพิ่มขึ้นไม่ได้มาจากความชำนาญการพิเศษด้านการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นของไทย ภาคเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของไทยจะเกิดการแข่งขันตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supple Chain) ทำอย่างไรให้การท่องเที่ยวไทยเกิด Smart/Sharing และให้เกิด Smart Tourism Economic เนื่องจากที่ผ่านมาเกิดการลงทุนด้านท่องเที่ยวโดยธุรกิจจีนซึ่งส่งผลต่อระบบธุรกิจและชุมชนท้องถิ่นไทย

กล่าวโดยสรุปการท่องเที่ยวของไทยต้องเน้นภาคบริการ การรักษาความสมดุล รวมถึงการปรับรูปแบบการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวจีน และที่เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการสร้างรายได้ภายในประเทศ ผู้ประกอบการต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจีนที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีมาตรการกฎระเบียบข้อบังคับร่วมกัน โดยเน้นการเชื่อมโยงยกระดับการท่องเที่ยวกับระบบเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะและแนวทางปฏิบัติด้านการท่องเที่ยวไทย - จีน

1. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวไทยควรร่วมมือกับบริษัทในประเทศจีน เพื่อเปิดร้านค้า E-commerce Platform ด้านท่องเที่ยว โดยสร้างคณะกรรมการร่วมระหว่างกระทรวงท่องเที่ยว (ททท.) ภาคเอกชนและสถานทูตจีนเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. ในผู้ประกอบการจีนท่องเที่ยวไทยร่วมกับผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในประเทศไทยควรร่วมมือดำเนินการจัดตั้งคณะบริหารแหล่งท่องเที่ยว (Destination Management Organization: DMO) เสนอแหล่งท่องเที่ยวให้มีองค์ประกอบหรือกิจกรรมเสริมเชิงวัฒนธรรม ร่วมกันนำเสนอสินค้าผ่าน On - line Platform ในนามสมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน และการไปผูกกับ Payment Platform ของจีน เช่น Alipay หรือ Wechat Payment
3. สร้างแรงจูงใจให้มีการลงทุนร่วมกันระหว่างธุรกิจตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) เพื่อให้เกิดธุรกิจร่วมทุนที่ถูกกฎหมายและเป็นธรรม
4. เชื่อมการท่องเที่ยวระหว่างเมืองเอกของมณฑลต่างๆ เชื่อมกับเมืองท่องเที่ยวหลักของไทย เช่น อุตะเถา เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง พิษณุโลก กระบี่ สุราษฎร์ธานี ฯลฯ

5. ส่งเสริมงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวไทย-จีน เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว และลดผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์การท่องเที่ยวระหว่างนักวิชาการไทย - จีน

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

สถานการณ์การขาดแคลนฟอสฟอรัสในอาเซียน กับความมั่นคงทางอาหาร

¹อาจารย์ ดร.อิสริย์ฐิกา ษัยสวัสดิ์ จันทรส่องสุข

²มนตรีฐาวดี ษัยสวัสดิ์

---

¹ภาควิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Development of Environmental Engineering, Faculty of Engineering,
Chulalongkorn University

² B.Eng. (Mining and Petroleum Engineering), M.Eng.

(Environmental Engineering)

ภาควิชาวิศวกรรมสุขาภิบาล คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Department of Sanitary Engineering, Faculty of Public Health,
Mahidol University

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

ฟอสฟอรัสถูกมองว่าเป็นธาตุอาหารที่ต้องถูกกำจัด เนื่องจากก่อให้เกิดภาวะมลพิษทางน้ำที่เรียกว่า ยูโทรฟิเคชัน (eutrophication) ซึ่งก็คือการที่พืชน้ำเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในแหล่งน้ำ ทำให้มีผลกระทบต่อ การบำบัดน้ำเสีย และระบบการผลิตน้ำประปา โดยทำให้เกิดการอุดตัน เกิดกลิ่นและรสที่ผิดปกติ และยังทำให้แหล่งน้ำเกิดการเน่าเสีย เนื่องจากสาหร่ายและพืชน้ำเกิดการย่อยสลายตัวเองโดยใช้ออกซิเจนจากแหล่งน้ำนั้น แต่เมื่อพิจารณาในแง่ของความยั่งยืนในระยะยาว จะพบว่าฟอสฟอรัสนั้นมีคุณค่าในการเก็บกักรักษาไว้มากกว่าการกำจัดทิ้งออกไปโดยเปล่าประโยชน์

สืบเนื่องจากการที่ประชากรโลกเติบโตมากขึ้นเรื่อยๆ รวมถึงประเทศในแถบอาเซียน ทำให้ความต้องการทางอาหารเพิ่มขึ้นไปด้วยเป็นเงาตามตัว ฟอสฟอรัสซึ่งเป็นธาตุอาหารจำเป็นธาตุหนึ่งสำหรับพืช ซึ่งเป็นอาหารของมนุษย์ และสัตว์อีกทอดหนึ่ง โดยช่วยกระตุ้นการเจริญเติบโตของราก เกี่ยวข้องกับคุณภาพและการเจริญเติบโตของผล และการต้านทานโรคของพืช และยังเป็นแร่ธาตุสำคัญซึ่งเป็นองค์ประกอบในร่างกายของมนุษย์ เช่น พบในกระดูก ฟัน ดีเอ็นเอ อาร์เอ็นเอ เป็นตัวถ่ายทอดพลังงานของเซลล์ และเป็นองค์ประกอบในเอทีพี นอกจากนี้ฟอสฟอรัสยังช่วยควบคุมการทำงานของไตและกระตุ้นระบบประสาท เป็นตัวสำคัญในการเผาผลาญคาร์โบไฮเดรต ไขมัน โปรตีน และยังมี ความสำคัญในการซ่อมแซมเนื้อเยื่อ โดยมนุษย์มีความต้องการฟอสฟอรัส 1.5 กรัมต่อคนต่อวัน (Smill V., 2000) หากร่างกายขาดฟอสฟอรัสจะทำให้มีอาการอ่อนเพลีย ปวดตามข้อตามกระดูก ขา และประสาทส่วนกลางเกิดความผิดปกติ แหล่งของฟอสฟอรัสจึงเริ่มขาดแคลนเนื่องจากเป็นธาตุที่มีจำกัดและไม่สามารถถูกสร้างขึ้น ถูกทำลาย หรือถูกแทนที่ด้วยธาตุอื่นได้ แต่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ได้โดยแหล่งที่มาของฟอสฟอรัส ส่วนใหญ่ได้จากการสกัดจากหินฟอสเฟต ซึ่งเป็นทรัพยากรประเภทหาทดแทนไม่ได้ (non-renewable resource)

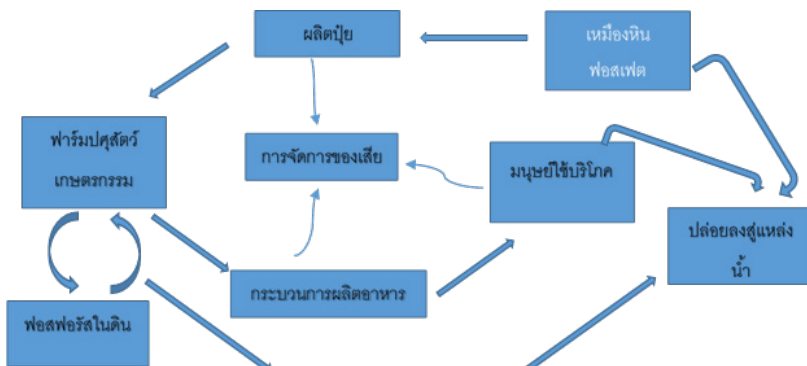
SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

โดยนำมาใช้ทำปุ๋ยฟอสฟอรัสสำหรับใช้ในการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาใช้ทำอาหารสัตว์ สารปรุงแต่งอาหาร และส่วนที่เหลือใช้ทำสารชักพอก ไม้ขีดไฟ ดอกไม้ไฟ อาหาร เครื่องดื่ม และผลิตภัณฑ์อื่นๆ (Walan P., 2013)

ชีวมวล (biomass) ไม่ได้เป็นแหล่งที่มาหลักๆของฟอสเฟต แต่แท้จริงแล้วมักพบในชั้นหิน ดิน และตะกอนทับถม (Ruttenberg K., 2003) โดยอพาไทท์ (Apatite) ซึ่งเป็นกลุ่มของแร่ฟอสเฟต เป็นแหล่งที่มาหลักของฟอสเฟต ซึ่งสามารถพบได้ในสภาพแวดล้อมที่เป็นตะกอนทับถม มีความร้อนจัด และมีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างลักษณะ (Krauss และคณะ, 1986)

นอกจากนี้แหล่งที่มาอื่นๆ ของฟอสฟอรัสคือได้จากการนำกลับคืน (recovery) จากของเสียจากการผลิต น้ำเสียที่ผ่านการบำบัดจากระบบบำบัดน้ำเสียแบบไร้อากาศ และของเสียจากการขับถ่าย เช่น อุจจาระ และปัสสาวะ รวมถึงได้จากเถ้าจากเตาเผาขยะชุมชน โดยผ่านทางกระบวนการ pyrolysis gasification วัฏจักรการหมุนเวียนของฟอสฟอรัสแสดงใน ภาพที่ 1 โดยเริ่มต้นวัฏจักรที่การทำเหมืองหินฟอสเฟต

ภาพที่ 1 การไหลของฟอสฟอรัสในรูปของฟอสเฟต:

(ดัดแปลงจาก Syers และคณะ, 2011)

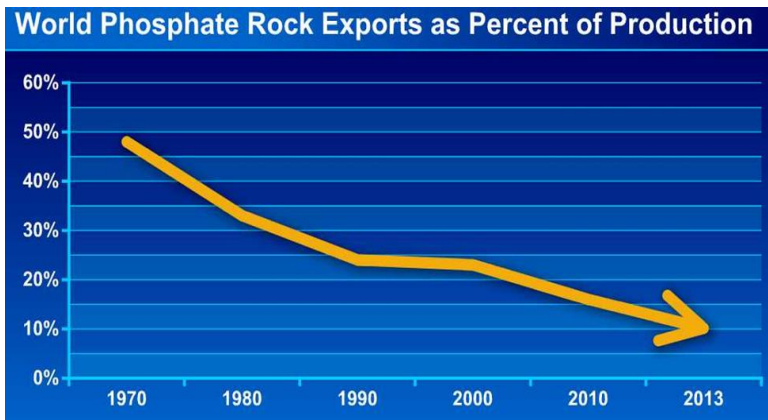
การนำกลับคืนฟอสฟอรัสจากการหมักพืชผล เช่น เมล็ดข้าวโพด หัวมันสำปะหลัง ต้นอ้อยสด เนื่องจากพืชผลเหล่านี้มีฟอสฟอรัสสะสมไว้จากการดูดซึมจากในดิน หรือจากน้ำเสียที่ได้จากการผลิตแป้งข้าวโพด แป้งมันสำปะหลัง ด้วยวิธีการตกตะกอน (precipitation) และการตกผลึก (crystallization) ภายใต้สภาวะที่เหมาะสม ให้อยู่ในรูปของ struvite และแคลเซียมฟอสเฟต ในระบบบำบัดน้ำเสียแบบ fluidized bed เพื่อนำมาทดลองใช้ทำปุ๋ยฟอสฟอรัส สำหรับใช้ในการเกษตรต่อไป จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อลดการสูญเสียฟอสฟอรัสไปกับผลผลิตคาง และน้ำเสียที่ได้จากการผลิตไปโดยเปล่าประโยชน์

จากการคาดการณ์ปริมาณสำรองหินฟอสเฟตทั่วโลกในอนาคตด้วยการทำโมเดลต่างๆ เช่น exponential production models system และ dynamic models รวมถึง bell - shaped curve models ซึ่งสามารถดัดแปลงให้เข้ากับการทำนายปริมาณการผลิตฟอสเฟตแบบสะสม ออกมาเป็น s - shaped curve (sigmoid curves) และจากการคาดการณ์ปริมาณการผลิตสูงสุดด้วยการวิเคราะห์ตามลำดับเวลา เช่น การใช้ข้อมูลแนวโน้มการผลิตในอดีต ดังภาพที่ 2 และใช้ข้อมูลแหล่งปริมาณสำรอง URR (ultimate recoverable resources) และวิธีการอื่นๆ ทำให้พบว่าฟอสเฟตมีแนวโน้มที่จะลดลงในอนาคต เนื่องจากปริมาณที่ลดลงของแหล่งสำรองหินฟอสเฟต และมีราคาที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งคาดการณ์ไว้ว่าจะมีปริมาณสำรองเหลือถึงเพียง 300 - 400 ปีข้างหน้า แต่อาจมีการลดลงเร็วกว่าที่คาดการณ์ไว้ อันเนื่องมาจากอัตราการเพิ่มจำนวนประชากรโลก ซึ่งทำให้มีการผลิตจนถึงจุดสูงสุด (peak phosphorus production) ภายในปี ค.ศ. 2020 โดยอาจมีบางประเทศถึงจุดสูงสุดก่อนประเทศอื่นๆ (Walan P., 2013) ทำให้ต้องมีการพึ่งพาจากประเทศอื่นที่ยังมีปริมาณสำรองอยู่ อีกทั้งคุณภาพของหินฟอสเฟตอาจมีการลดลง ทำให้เริ่มมี

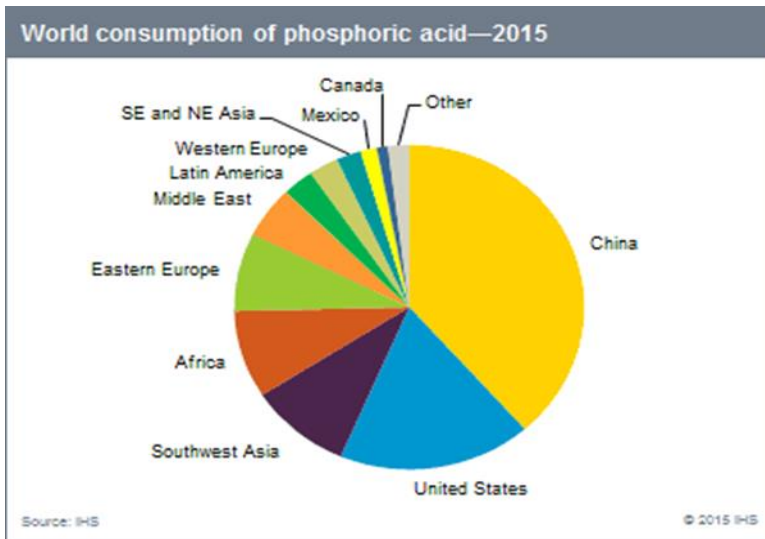
SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

การตั้งประเด็นไปที่การนำกลับคืนฟอสฟอรัสจากของเสียแหล่งต่างๆ เช่น น้ำเสีย สลัดจ์จากระบบบำบัดน้ำเสีย เศษอาหาร กากของเสีย ถ้ำจากเตาเผาขยะชุมชน และอื่นๆ เพื่อใช้ทำปุ๋ยในการเพาะปลูกผลผลิตทางการเกษตร เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของแหล่งฟอสฟอรัสในการสร้างความมั่นคงทางอาหารของโลก โดยต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าและทรัพยากรที่ใช้สำหรับการนำกลับคืนเป็นสำคัญ

ภาพที่ 2 แนวโน้มปริมาณการผลิตฟอสฟอรัสเพื่อส่งออกในอดีต
(ที่มา: <https://npk101.wordpress.com/category/phosphate-fertilizers>)

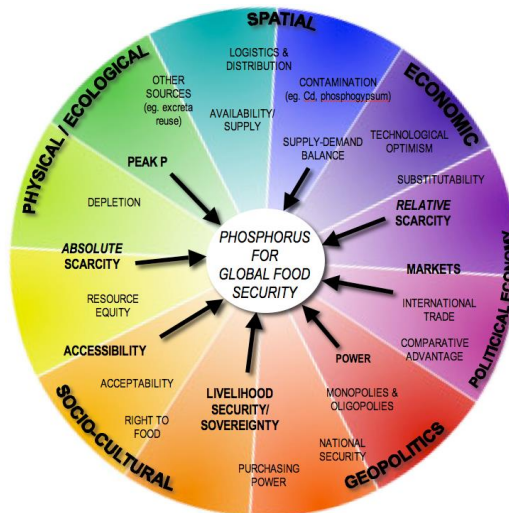
ภาพที่ 3 ปริมาณการใช้ฟอสฟอรัสในรูปกรดฟอสฟอริกทั่วโลกในปี 2015 (Chemical Economics Handbook: Phosphoric Acid. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.ihs.com/products/phosphoric-acid-chemical-economics-handbook.html>)

สิ่งที่ต้องคำนึงในการนำกลับคืน หรือหมุนเวียนฟอสฟอรัส ประการแรกคือ จะสกัดออกมาปริมาณเท่าใด ในอัตราเท่าไร ด้วยวิธีการใด เช่น การใช้สารละลาย ammonium citrate (NAC) หรือ 2% citric acid และ 2% formic acid ประการที่สองคือ แหล่งที่สกัดออกมาได้ง่าย มักหมดไปเป็นแหล่งแรก ประการต่อมาคือ ปริมาณความต้องการในระยะยาวสำหรับการผลิตอาหาร (Cordell และ White, 2013) และราคามักสูงขึ้นตามความต้องการ และประการสุดท้ายคือ ปริมาณน้ำและพลังงานที่ใช้ รวมถึงสิ่งเจือปนและสิ่งปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อมจากการผลิตหรือการสกัดฟอสฟอรัส

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

ในด้านการวิเคราะห์ความคุ้มค่านั้น เบื้องต้นอาจประมาณได้จากการวิเคราะห์ปริมาณฟอสฟอรัสในแหล่งที่จะทำการสกัด เช่น พีชผล น้ำเสีย ถ้ำจากเตาเผาขยะชุมชน เศษอาหาร หรือ ในสิ่งขบถ่าย และระยะทางที่ใช้ในการขนส่ง ต่อมาจึงวิเคราะห์โดยการทำสมดุลมวลการเข้าออก และหมุนเวียนฟอสฟอรัส เช่น ในฟาร์มปศุสัตว์ เริ่มจากปริมาณฟอสฟอรัสในอาหารสัตว์ ปริมาณที่สัตว์บริโภคเข้าไป และที่สูญเสียไปกับการชะล้างคอก และจากการขบถ่ายของสัตว์ หรือการทำสมดุลมวลกับกิจกรรมของมนุษย์ เช่น ใช้ทำการเกษตร ปริมาณคงเหลือในดิน ในอาหาร ในเศษอาหาร การสูญเสียโดยการปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ และการขบถ่ายเป็นต้น (Syers และคณะ, 2011) และสุดท้ายคือการพิจารณาปัจจัยสำหรับการเกิดผลึก struvite เช่น ค่าพีเอช อัตราส่วนโมล ระยะเวลาการตกผลึก และลักษณะของผลึกที่ได้ สำหรับการนำฟอสฟอรัสกลับมาใช้ทำปุ๋ยการเกษตรต่อไป

ภาพที่ 4 การวิเคราะห์ฟอสฟอรัสในแง่มุมต่างๆ (Cordell D., 2008)

สำหรับการคาดการณ์ปริมาณสำรองของแหล่งฟอสเฟตในประเทศแถบอาเซียนนั้น สถานการณ์มีความน่าเป็นห่วงอยู่ในหลายประเทศ เนื่องจากแหล่งแร่ฟอสเฟตในปริมาณที่เด่นชัดมักอยู่ตามแถบทวีปอเมริกาเหนือ เช่น สหรัฐอเมริกา แถบทวีปแอฟริกา เช่น ประเทศโมร็อกโก สาธารณรัฐอาหรับอียิปต์ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนแอลจีเรีย และในแถบเอเชียเขตอื่น เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐอาหรับซีเรีย ซึ่งอยู่ในหลักพันล้านถึงแสนล้านตัน ขณะที่ในประเทศแถบอาเซียน เช่น ประเทศไทยเองมีปริมาณสำรองเพียงหลักร้อยถึงแสนตันเท่านั้น บริเวณที่พบมากอยู่ในจังหวัดราชบุรี เพชรบูรณ์ และบริเวณอ่าวไทย ขณะที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อนบ้านของเรา เป็นประเทศที่มีศักยภาพด้านแร่ แต่ยังไม่ได้รับการประเมินอย่างจริงจัง เนื่องจากมีข้อมูลพื้นฐานมีไม่เพียงพอทำให้ข้อมูล ด้านแหล่งแร่มีน้อย ซึ่งต้องการการสำรวจเพิ่มเติม โดยมีรายงานการพบฟอสเฟตในจังหวัด Khammouane และอีกแหล่งอยู่ในหินปูน massive karstify ในยุค mid-Carboniferous และในหินปูนยุค Palaeozoic ใน Houaphan (กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2548) ส่วนราชอาณาจักรกัมพูชา ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และเป็นที่มาของรายได้หลักของประเทศ แม้จะมีแร่ฟอสเฟตเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญพบได้ในจังหวัดบันเตียเมียนเจย พระตะบอง กัมปอต และกัมปงสะปือ²⁶ แต่ดินในกัมพูชาเป็นดินแดง คือเป็นดินทราย มีธาตุอาหารน้อย อีกทั้งทรัพยากรแร่ของประเทศส่วนใหญ่ยังไม่มี การสำรวจและผลิต กัมพูชาจึงนำเข้าปุ๋ยส่วนใหญ่จากประเทศเวียดนามและไทย เนื่องจากกัมพูชาไม่มีโรงงานผลิตปุ๋ยในประเทศ แต่มีโรงผสมปุ๋ยขนาดใหญ่ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ช่วงต้นปี 2013 สามารถผสมปุ๋ย NPK ได้สูงสุด 500,000 ตันต่อปี

²⁶ www.dmr.go.th/download/article/article_20140204092938.pdf

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

แต่ก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการทั้งหมดในกัมพูชาได้ เนื่องจากกัมพูชามีความต้องการใช้ปุ๋ยปีละประมาณ 617,000 ตัน สำหรับพื้นที่เพาะปลูก 4.1 ล้านเฮคตาร์²⁷

ตารางที่ 1 ปริมาณการนำเข้าปุ๋ยของกัมพูชา ในปี 2002-2011 (ตัน)

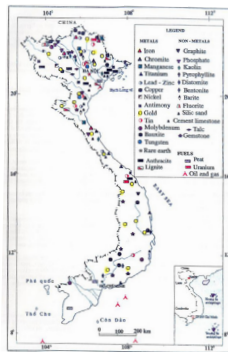
ประเภท/ปี	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
กรมศุลกากรและสรรพสามิต (Custom & Excise Department)										
ไนโตรเจน	2,218	-	56	-	97	3,995	7,837	17,052	25,977	56,644
ฟอสเฟต	24,206	33,773	32,921	51,642	50,276	49,131	47,262	61,930	62,158	72,591
โพแทสเซียม	8	-	-	-	-	-	29	25	-	120
NPK	51,866	39,713	46,595	59,843	60,873	58,988	56,784	67,591	86,012	103,098
อื่นๆ	320	381	21	2,830	1,190	428	17,280	42,238	25,066	28,904
รวม	78,618	73,855	79,593	114,297	112,542	112,542	129,192	188,836	199,213	261,360
ศูนย์สถิติการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Center)										
ไนโตรเจน	58,592	77,457	63,695	56,604	74,652	74,652	95,148	79,591	42,164	200,816
ฟอสเฟต	-	35	66	46	-	346	719	2,412	4,934	11,821
โพแทสเซียม	849	35	201	134	218	185	6	367	1,954	3,990
NPK	78,216	78,157	80,409	97,363	99,871	100,769	101,859	70,168	119,648	198,792
อื่นๆ	175	131	547	1,413	602	6,505	24,919	45,320	18,990	17,701
รวม	137,877	155,815	144,918	155,560	177,210	182,457	222,687	197,858	187,690	433,120
เวียดนาม	64.5	71.3	68.8	56.0	63.0	64.3	63.6	41.7	46.3	72.7
ไทย	34.5	27.9	30.2	42.1	36.6	34.4	31.9	52.0	49.9	23.9
อื่นๆ	1.0	0.7	1.0	1.9	0.4	1.3	4.6	6.2	3.8	3.5

ที่มา: ศูนย์พัฒนาการค้าและธุรกิจไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ กรุงพนมเปญ, 2557

²⁷ ศูนย์พัฒนาการค้าและธุรกิจไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ กรุงพนมเปญ, 2557.

ส่วนประเทศมาเลเซียและสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ต้องนำเข้าฟอสเฟตจากสาธารณรัฐอาหรับอียิปต์ ขณะที่สหภาพมาต้องนำเข้าจากสาธารณรัฐอินเดีย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าต้องมีการพึ่งพาแหล่งแร่ฟอสเฟตจากประเทศในแถบอื่น แต่สำหรับสาธารณรัฐอินโดนีเซียแล้ว สามารถพึ่งพาตนเองได้เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตหลักในภูมิภาค โดยสามารถผลิตฟอสฟอรัสในรูปของกรดฟอสฟอริก ได้ถึงร้อยละ 36 ในปี 2015 (Chemical Economics Handbook: Phosphoric Acid)²⁸ และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม พบแหล่งแร่ฟอสเฟต โดยอยู่ในรูปของแร่อะพาไทต์ (Apatite) พบในหินแปรช่วงอายุแคมเบรียนตอนปลายที่จังหวัด Lao Cai โดยเป็นแร่คาร์บอเนตฟอสเฟตซึ่งมีปริมาณสำรอง ประมาณ 4 พันล้านตัน (รายงานฉบับสมบูรณ์ 2015 โครงการการเพิ่มศักยภาพด้านการค้าและการลงทุนด้านอุตสาหกรรมแร่และอุตสาหกรรมพื้นฐานของไทยเพื่อการเป็นศูนย์กลางในภูมิภาคอาเซียน)

ภาพที่ 5 บริเวณที่สำรวจพบแหล่งแร่ฟอสเฟตในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
ที่มา: General Department of Geology and Minerals of Vietnam อ้างถึงใน รายงานฉบับสมบูรณ์ 2015 โครงการการเพิ่มศักยภาพด้านการค้าและการลงทุนด้านอุตสาหกรรมแร่และอุตสาหกรรมพื้นฐานของไทยเพื่อการเป็นศูนย์กลางในภูมิภาคอาเซียน

²⁸ <https://www.ihs.com/products/phosphoric-acid-chemical-economics-handbook.html>.

SAREC

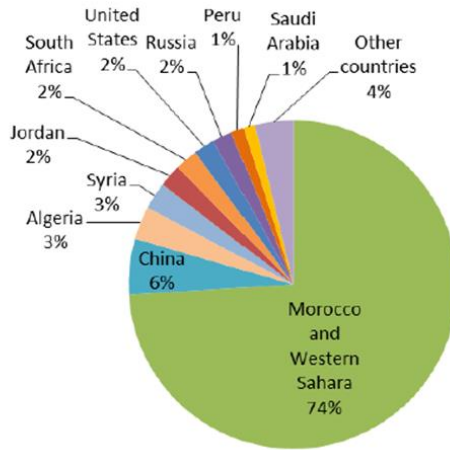
SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

ประเทศต่างๆ ในอาเซียนจึงต้องมีการบริหารจัดการการใช้ฟอสเฟต รวมถึงการเสาะหาเทคโนโลยีซึ่งมีประสิทธิภาพสูงสุดในการหมุนเวียนและการนำกลับคืนฟอสฟอรัสมาใช้ภายในประเทศของตนเองและในเขตภูมิภาคอาเซียนเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนทางอาหารต่อไปในอนาคต

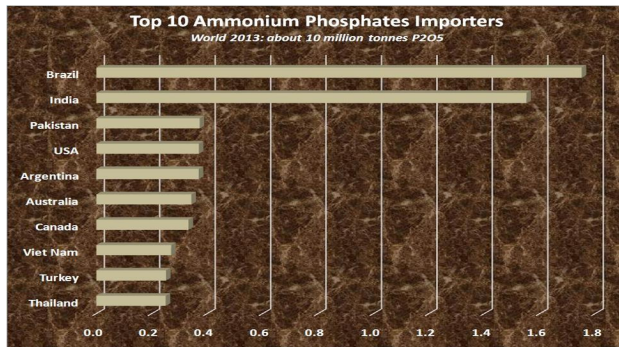
ตารางที่ 2 ปริมาณสำรองฟอสเฟตในประเทศไทย

สถานที่พบ (จังหวัด)	ปริมาณ (ตัน)
ราชบุรี	4,450
ลำพูน	50,000
กาญจนบุรี	150,000
เพชรบูรณ์	100,000
ร้อยเอ็ด	205,000
สงขลา	900

ที่มา: <http://agri.wu.ac.th./msomsak/Fertech/Phosphorus/PhosphateRock.htm>

ภาพที่ 6 ปริมาณสำรองฟอสเฟตทั่วโลกในปี 2013 จากการสำรวจของสหรัฐอเมริกา (Jasinski S.M., 2013)

ภาพที่ 7 ประเทศที่นำเข้าแอมโมเนียมฟอสเฟต 10 อันดับแรกจากทั่วโลกในปี 2013

(ที่มา: <https://npk101.wordpress.com/category/phosphate-fertilizers/>)

รายการอ้างอิงภาษาอังกฤษ

1. Chemical Economics Handbook: Phosphoric Acid. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.ihs.com/products/phosphoric-acid-chemical-economics-handbook.html> [เข้าถึงเมื่อ 28 กรกฎาคม 2559].
2. Cordell, D. 2008. The Story of Phosphorus: missing global governance of a critical resource. Paper prepared for SENSE Earth Systems Governance, Amsterdam, 24th-31st August, 2008.
3. Cordell, D., Drangert, J-O. and White, S. 2009. The story of phosphorus: Global food security and food for thought. Global Environmental Change, Volume 19, Issue 2, p.292-305.
4. Cordell, D. and White, S. 2013. Sustainable Phosphorus Measures: Strategies and Technologies for Achieving Phosphorus Security. Agronomy, Volume 3, p.86-116.
5. Egyptian Rock Phosphate for Indonesia, Malaysia, Philippines, Myanmar, Sri Lanka, Vietnam, India, Iran, Thailand and South Korean. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก: <https://www.linkedin.com/pulse/rock-phosphate-indonesia-malaysia-philippines-myanmar-henein-mba>. โพสต์เมื่อ 11 มิถุนายน 2558 [เข้าถึงเมื่อ 28 กรกฎาคม 2559].
6. IFA, 2012. Production and trade statistics. International Fertilizer Industry Association. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก: <http://www.fertilizer.org/ifa/HomePage/STATISTICS/Production-andtrade> [เข้าถึงเมื่อ 28 กรกฎาคม 2559].

7. Jasinski, S.M. 2013. Annual publication: Mineral Commodity Summaries: Phosphate Rock (1996-2013). U.S. Geological Survey.
8. Krauss, U.H., Saam, H.G. and Schmidt, H.W. 1986. International Strategic Minerals Inventory Summary Report - Phosphate. U.S. Geological Survey Circular 930 - C.
9. Ruttenberg, K., 2003. The Global Phosphorus Cycle. Treatise on Geochemistry, Volume 8, p.585-643.
10. Smil, V. 2000. Phosphorus in the Environment: Natural Flows and Human Interferences. Annual Review of Energy and the Environment, Volume 25, p.53-88.
11. Syers, K, Bekunda, M., Cordell, D., Corman, J., Johnston, J., Rosemarin, A., Salcedo, I. and Lougheed, T. 2011. Phosphorus and Food Production. UNEP YEAR BOOK 2011.
12. Walan, P. 2013. Modeling of Peak Phosphorus A Study of Bottlenecks and Implications for Future Production. Department of Earth Sciences Uppsala University.

รายการอ้างอิงภาษาไทย

1. กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ กระทรวงอุตสาหกรรม. คู่มือการลงทุนด้านอุตสาหกรรมเหมืองแร่ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. สิงหาคม 2548. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก: www1.dpim.go.th/bdp/pdf/Laos.pdf [เข้าถึงเมื่อ 31 กรกฎาคม 2559].
2. รายงานฉบับสมบูรณ์ 2015 โครงการการเพิ่มศักยภาพด้านการค้าและการลงทุนด้านอุตสาหกรรมแร่และอุตสาหกรรมพื้นฐานของไทยเพื่อการเป็น

- ศูนย์กลางในภูมิภาคอาเซียน. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก: http://aec.dpim.go.th/mineraldata/document/9821778807_%20Appendix%20D%20Information_Vietnam_20150626.pdf [เข้าถึงเมื่อ 31 กรกฎาคม 2559].
3. ศูนย์พัฒนาการค้าและธุรกิจไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ กรุงพนมเปญ. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก: http://cks.ditp.go.th/KM_Document/be08eaf9-445a-4a66-accd-c03936a115f4_สถานการณ์ปุ๋ยในกัมพูชา%20แนวโน้ม%20ความท้าทาย%20และโอกาส.pdf [เข้าถึงเมื่อ 28 กรกฎาคม 2559].

รายการอ้างอิงเว็บไซต์

1. <http://agri.wu.ac.th./msomsak/Fertech/Phophorus/Phosphate Rock.htm> [เข้าถึงเมื่อ 29 กรกฎาคม 2559].
2. <https://npk101.wordpress.com/category/phosphate-fertilizers/> [เข้าถึงเมื่อ 29 กรกฎาคม 2559].
3. <http://www.back-to-basics.net/efficient-fertilizer-use-manual> [เข้าถึงเมื่อ 29 กรกฎาคม 2559].
4. www.dmr.go.th/download/article/article_20140204092938.pdf [เข้าถึงเมื่อ 30 กรกฎาคม 2559].
5. www.dmr.go.th/main.php?filename=phosphate [เข้าถึงเมื่อ 30 กรกฎาคม 2559].

**The NADI Workshop on
Prosperity & Security through Defense Diplomacy
During 25th – 28th October 2015
Bali, Indonesia**

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

The NADI Workshop on
Prosperity & Security through Defense Diplomacy
During 25th – 28th October 2015
Bali, Indonesia

“Defense Diplomacy by the Thai Military and its perspectives”

Topics

1. Definition and Scope of Defense Diplomacy
2. Defense Cooperation under the National Defense Strategic Framework of the Ministry of Defense
3. The Royal Thai Armed Forces and ASEAN during 2012 – 2016
  - 3.1 Within the level of the Royal Thai Armed Forces and Armed Forces Service Branches Headquarters
  - 3.2 Within the level of operational units along the in-land bordering areas and territories at seas.
4. Recommendations for Defense Diplomacy under the ASEAN framework.
  - 4.1 Development in Defense Diplomacy within ASEAN
  - 4.2 Directions of Defense Diplomacy
  - 4.3 Cooperation between civil organizations and the military for Defense Diplomacy Development

1. Definition and Scope of Defense Diplomacy

Definition

Diplomacy can be defined as the conduct of international relations by negotiation and engendering goodwill and mutual trust rather than by force, propaganda, or recourse to law.

Scope of Defense Diplomacy

- (1) Cooperation between high-level officials between military and civilian authorities by bilateral or multi-lateral means.
- (2) Defense (Military) Attache to be stationed abroad.
- (3) Bilateral agreements for defense cooperation.
- (4) Defense education and training for civilians or military personals.
- (5) Exchanges and contacts between military personals and other units, including Naval visiting.
- (6) Exchanges between civil organizations and military organizations
- (7) Supports and Training
- (8) Defense procurements and other assistances
- (9) Bilateral or Multi-lateral military training and exercises

2. Defense Concepts and Strategy of the Ministry of Defense

The Ministry of Defense of Thailand has defined the three strategies as follows.

- (1) Security Cooperation
- (2) United Defense
- (3) Active Defence

Defense Diplomacy is within the scope of Security Cooperation. It generally means utilizing military resources to support the government by cooperating bilaterally or multi-laterally with neighboring countries, friendly countries, or superpowers in order to build up friendly atmosphere, preserve neutrality, decrease sensitive issues and chances of rising conflicts, or prevent uncontrollable escalations.

The approach is emphasis on preventive mechanism for any possible conflicts, or, if conflicts happens, they will be handled properly to prevent further escalations. The measures deployed will be based on honor and dignity of all parties within the international arena, including justified interests for each one. The military is just the one tool for enhancing security cooperation by means of Defense Diplomacy, which can be stated as follows.

- Setting - up the joint committee between the Ministry of Defense or Military personals and neighboring military, or, the joint committee between governmental officials and officials from neighboring countries in all level, in order to promote security cooperation.

- Allowing operational forces located at borders to be able to conduct defense diplomacy in order to prevent or decrease conflicts within the areas, probably, by means of exchanging visits between local commanders such as the Thai-Myanmar border troops which usually have creative activities including sports, Se - Pak Ta-Kraw competitions, foods parties, medical assistance, or, donating essential items.

- The Defense Attache as the representative of the Ministry of Defense, also, the armed forces, in foreign country should be able to conduct intelligence operations, especially, for promoting national relationship, security cooperation, military or diplomacy in compliance with the nation's foreign policies and defense policies.

Other than Defense Diplomacy, the Royal Thai Armed Forces still conduct other activities within the scope of security cooperation as follows.

Cross - Border Development

There are existing mechanisms to promote economic cooperation and lessen conflicts along the bordering areas such as the General Border Committee (GBC), High Level Committee (HLC), and the Regional Border Committee (RBC). The three mechanisms are within the defense cooperation framework for promoting security and cooperation along the borders.

Peace Operation

The Royal Thai Armed Forces have regularly participated in peace keeping operations since Thailand has become a member of the United Nations in the year 1946. Since that time, Thailand has sent over 20,000 security forces to support various UN peace operations such as the Korean wars, Timor-Leste conflicts, Sudan, and South-Sudan.

3. The Roll of RTARF by using Defense Diplomacy within ASEAN; During 2012 – 2016

The Royal Thai Armed Forces have defined framework for security cooperation between the years 2012 - 2016 for all sectors of the defense department such as the service branches, military units, office of the permanent secretary for defense, the Army, the Navy, the Air Force. There are two levels of cooperation, the high level is between the Royal Thai Armed Forces Headquarters and Armed Forces Service Branch Headquarters and those of foreign counterparts. The low level is between operational units along the bordering areas and territories at seas and those of neighboring foreign military operational units, alike. Details are as follows.

3.1 High Level: The Royal Thai Armed Forces headquarters and the Service Branch Headquarters

Education/Training

There are expanding activities between the militaries as shown below.

- Cobra Gold Training and Exercises
- Cope Tiger Exercises
- The joint exercises of the special forces units (Joint Ex Tiger)
- The joint exercises at seas, conducted every other year with alternate hosing (SEA Ex GARDA)
- Joint Land Forces Exercises (LAND Ex THAMAL)
- Thailand-Malaysia Joint and Combined Exercises (JCEX THAMAL)
- Surface Warfare Joint Naval Exercise (THALAY Ex LAUT)

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

- Joint Sea Patrol Exercise (SEA EX THAMAL)
- Joint Air Exercise (AIR Ex THAMAL)
- Joint and Combined Exercise between Thailand and Malaysia (AHEX)
- Trainings and exercises between Thailand and the Philippines such as combined-forces Sea Exercises (PASSEX), with coded name “MARSEA-EX”, and, the MTWS.
- The Staffs Colleges’ exchanging program
- The National Defense Study Institute gives out scholarship for foreign students to the National Defense College and the Joint Staff College

The scholarships are given primarily to foreign military who meet the criteria for the curriculum, mainly from ASEAN member states. The National Defense College normally has 4 - 5 foreign students from ASEAN, however, there are up to 12 given seats for this year. And, there are normally 1 seat given for military personal from ASEAN members, but, in the year 2017, there will be up to 2 seats given.

- The Strategic Study Center has regularly set up academic activities with neighboring countries to promote trusts and confidence between each other such as the ASEAN Defense Leadership Development Programme (ADLDP), the Network of ASEAN Defense Institutions Track-II (NADI), the international academic seminars, or, joint research project.
- The language exchange programme between the Thai military and Vietnamese military.

Humanitarian and Disaster Reliefs Operations

- The shelter - building school projects for Myanmar, by Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn
- The Search and Rescue operations for the down ATR aircraft in the Mekong River, Phon Tong Town, Pak - Se, Lao PDR.
- The helps were provided to Indonesia in many events such as Tsunami, Volcano incidents, Earthquakes. There were medical aids by military teams, joining peace keeping forces in Aceh and Yok Jarkatar.
- Helps to Myanmar in the disaster from Cyclone Nargis in the year 2008
- Helps to Myanmar for the Earthquake disaster in the Shan State on 31 March 2011.
- Helps to Myanmar for the major flooding on the 1st August 2013.
- Considering to send contact officers to join the Regional Humanitarian Assistance and Disaster Relief (HADR) Coordination Centre (RHCC) - In processing.

Defense and Security Cooperation

- Promoting exchanging of sensitive data in countering terrorism and extremist ideology.
- Promoting exchanging of visits to develop relationship between higher defense authorities.
- Promoting maritime security and freedom of navigations at seas.
- Promoting exchanging and development of military technology and defense industry.

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

- Promoting Joint - Combined training and exercises, both bilaterally and multi - laterally.
- Promoting joint patrols.
- Promoting all level of cooperation to enhance trusts and problem-solving in defense and security such as GBC, HLC, RBC, and TBC such as solving problems on the Mong ethnics and Laos PDR.
- Promoting security mechanisms and cooperation in all levels, especially within the framework of ASEAN such as the Chief of Defense Forces meeting, the Chief of forces meeting, in order to promote trusts and confidence.
- Meeting for cooperation in Intelligence operations and exchanging
- Participating in the Shangri - La Dialogue
- Participating in the meeting between Thailand – Indonesia High Level Committee - HLC
- ASEAN Chief of Defense Forum Informal Meeting (ACDFIM)
- Participating in the Jakarta International Defense Dialogue
- MOU/MOA between Thailand, Singapore, Malaysia which already signed in the 18th September 20008, to jointly patrol at seas in the strait of Malacca.
- Participating in the Putrajaya Forum, Malaysia
- The Royal Thai Air Force has supplied spare parts for the aircraft type T - 28 and OV - 10.

Others

- Respecting rights and sovereignty of each country without interfering internal affairs of any member directly or indirectly.
- Exchanging information regarding illegal narcotics along the borders.
- Extreme cautions not to enter into foreign-neighboring air space with proper authorizations

3.2 Low Level: Operational units along the in-land borders and territories at seas

---

Cooperation in Defense and Security

- Continuously promoting good relationship between commanders of local border forces and officials such as sports activities between bordering troops of the both sides, including regular exchanges of visits.
- Promoting cooperation along the borders, including countering narcotics, illegal immigrants, and other problems such as followings.

For the case of the Chinese - Uighurs illegal entries into Thailand from Xinjiang autonomous region through China, and, Cambodia. The Royal Thai Armed Forces has deployed defense diplomacy by creating trusts and confidence for all level of militaries, including building security cooperation along the borders by arranging border patrols in each one's own territory as agreed.

- Promoting good relationship among ASEAN members to enhance cooperation in solving security problems and peace building, altogether.

For the case of overlapping claims between countries

The Royal Thai Armed Forces have supported security cooperation along the borders in many areas such as agreements on the border lines, fence along the borders, twin villages along the borders, the ASEAN forest area projects, Point - of - Contacts, bilateral and multi - lateral cooperation in all levels of governments, local authorities, the Armed Forces, in order to counter illegal immigrants, dual citizenships, illegal trades, and petroleum smuggling.

Others

- Promoting trusts and confidence among the people along the borders by joint activities such as

Active Information Operation for enhancing good understanding when the situations happen, or, possible conflicts arise.

Information Exchanging Regarding relationship, cultures, languages and the People

Expanding security cooperation at local level in the areas by utilizing committee or mechanisms at local levels in province, town, or village in twin-partnership scheme.

For the case of illegal smuggling of the valuable Thai Rose wood by the armed group along the Eastern part of

Thailand. The problems are countered by building and enhancing cooperation between the armed forces and the people of the two countries to preserve natural resources, including illegal lodging along the borders.

- Utilizing committee and mechanisms along the borders both civilians and militaries at all levels to enhance cooperation and promote good relationship with neighboring ASEAN members such as followings.

For helping the development of neighboring countries The aids are given in forms of scholarship for trainings or education, probably, in bilateral manners, with emphasis on the demand driven approach. The programme exploits existing skills and potentials in Thailand which may benefit neighboring countries such as agriculture, healthcare, rural development, training, visits, experts, and volunteers.

Countering narcotics The mechanisms are in cooperated with the OFFICE OF THE NARCOTICS CONTROL BOARD, which covers the three areas; intelligence cooperation, efforts in reducing demand, and related academic cooperation.

4. Recommendations for Defense Diplomacy within the ASEAN Framework

Defense Diplomacy will require friendly relationship, negotiation, well-wishing, trusts and confidence, avoiding the use of forces, avoiding harsh words or propagandas, or, illegal acts by various means. ASEAN countries usually utilize defense diplomacy

in bilateral manner, without regular use of group-efforts yet, except the ADMM which only be useful in some cases.

ASEAN may have to enhance more of the Defense Diplomacy as the first step in building trusts and confidence, which is also a tool under the framework of the ASEAN Regional Forum (ARF). Then, it will lead into the next 2nd step of Preventive Diplomacy by the ARF. The Strategic Study Center would like to recommend Defense Diplomacy as followings.

4.1 Approach of Defense Diplomacy by the militaries of ASEAN

- The 10 countries of ASEAN should define clearly altogether in the practical matters and subjects for the issue of Defense Diplomacy. The subjects may include training, education, sharing of experiences, HADR, security cooperation, joint patrols at seas, joint air patrol, exchanging of high-level officials or militaries, counter terrorism in information exchange, cyber security, or transnational crimes.
- The roles of ASEAN should be appropriate in the regional arena, with enhancement of balanced military relationship with superpowers.
- Enhancing defense and security cooperation within ASEAN, also, outside organizations.
- Promoting exchange of visits in all level of militaries to maintain and enhance close relationship, which will definitely help supporting long-term relationship.

4.2 Directions of Defense Diplomacy

- Defense Diplomacy should be maximally utilized to support regional security and stability, in which may lead to joint military agreement within ASEAN such as solving sovereignty problems.
- Promoting the roles of ASEAN Regional Forum to enhance peace and stability within the region.
- Promoting regular high - level official military exchanges to allow consultations regarding sensitive defense and security issues.
- Defense Diplomacy as the mechanisms for cooperation between the armed forces and ASEAN.

4.3 Defense Diplomacy by the militaries through cooperation with civil organizations

---

- Training and exercise on HADR, Military Medicines, and resources mobilization
- Aids and cooperation in education and development
- Promoting the philosophy of sufficient economy for developing rural areas.
- Promoting activities benefiting to the communities and villages
- Joint campaigns to preserve natural resources and the environments
- Cooperation with ASEAN countries in creative roles, supporting the rules of laws, justices, and human rights.

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

**Thailand Perspective on “New Approach of
ASEAN Security Cooperation to deal with
Non – Traditional Threats”
The 9th NADI Annual Meeting
23 – 26 March 2016
At Don Chan Palace Hotel, Vientiane,
LAO PDR**

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

Thailand Perspective on
“New Approach of ASEAN Security Cooperation to deal with
Non – Traditional Threats”
The 9th NADI Annual Meeting
23 – 26 March 2016
At Don Chan Palace Hotel, Vientiane, LAO PDR

SSC's Presentation

A : Defence and Security Definition

- ▶ “**Defence**” refers to resistance against danger, attack, or harm; protection.
- ▶ “**Security**” refers to a condition in which States consider that there is no danger of military attack, political pressure or economic coercion, so that they are able to pursue freely their own development and progress.
- ▶ “**Homeland defence**” refers to military - led activities aimed at guaranteeing the security of a nation’s people or property. Traditionally, these activities have been directed against external threats, and such threats continue to be a major area of focus.
- ▶ “**Homeland security**” refers to civilian - led measures to protect the people, property, and systems of a country. In enacting these measures the military could play a supporting role to a civilian agency, or it could play no role at all.

B: NTS Framework

I. Security Environment

Over the last two decades, the global security environment has changed dramatically. The global community is increasingly confronted with security challenges emerging from a host of local as well as transnational threats which are primarily non-military in nature. This security challenges, now referred to as non-traditional security or NTS are proving to be more severe and more likely to inflict more harm to a greater number of people than conventional threats of interstate wars and conflicts. As a consequence, policy-makers around the world have had to re-think their security agendas and find new and creative ways to address these security challenges. This has occurred with a necessary reimagining of what constitutes security threats to the state through conceptualising the state through its population rather than traditional notions of sovereignty.

Within Asia, the shift in understanding what constitutes a security treat has changed the way states interact as they face common threats and longer term consequences that face their societies.

Examples of NTS challenges to Asia include the spread of infectious diseases like

- Dengue Fever, H5N1 (the bird flu) or Severe Acute Respiratory Syndrome (SAR),
- Managing the aftermath of natural disasters like the 2004 and 2011 tsunamis,

- Trans-border pollution “the haze”
- irregular migration
- transnational crime

These NTS challenges pose dangers to the region irrespective of national boundaries and in turn, they demand transnational solutions and the building of states capacities to respond to these security threats.

In international relations theory, liberal and neoliberal institutions lists posit that states will engage in cooperation where and when there are actual or potential mutual interests and gains to be derived. This is most obviously present in transnational challenges and within regions with shared history.

With the rising interdependence of states regarding security issues, multiple stakeholders can assist in defining states’ interests. Indeed, in the Asia this is most prevalent where responses need to be framed within states interests to ensure continued interaction and cooperation. Further, cooperative security as a “security system” among states has been developed into the building of “security communities” wherein states through a sustained process of close interaction and learning, forge and consolidate shared norms and values.

More importantly, the trend toward closer security cooperation has been largely defined by the changing nature of security challenges which are no longer confined to threats to the territoriality and sovereignty of states. Events have shown that contemporary security challenges such as environmental

degradation, infectious diseases, poverty and extremism cannot be addressed by military means alone, and require a multi-stakeholder response.

The capacity of a state to respond to a number of security challenges has also been rendered inadequate and a greater focus on developing robust response mechanisms is required. Rather, the nature of transnational challenges highlight the need for cooperation among states in order to find effective policies through participation by stakeholders in the decision-making process, such as those focused on cyber security, health, energy the environment, food and water, migration, natural disasters and transnational crime. In seeking responses to these evolving NTS challenges, researchers have therefore gone beyond traditional understanding and frameworks of security threats to look beyond the nation state to address these issues that do not respect national borders and directly affect the livelihoods of those within them. Analysts focusing on NTS have instead called for the replacement of state-centrism with a framework that encompasses the security of individuals, societies and groups.

II. The concept of NTS?

- One could suggest that if Comprehensive Security (CS) is the expanded notion of security beyond military security, then NTS can be viewed as a subset of comprehensive security that characteristically and primarily requires non-military responses to address a number of emerging security threats through the

humanitarian use of the military. NTS could also be considered as the border umbrella that brings in issues of human security since its security referent extends beyond the state to include individuals and societies.

- The second point has to do with the question of the kinds of issues/threats that would fall under NTS. One would note that despite the emerging trend towards security framing, there is yet to be a consensus definition on what it really means since the issues that would fall under NTS are often contextually defined. For example, what may be NTS issues in one country like economic security, food security or energy security could already be part of the traditional concept of security in the other. As one scholar had previously argued, energy security which is now included in the rubric of NTS in Asia had long been a part of a country's (i.e. Japan) traditional security concerns and on its policy agenda. These two points are highlighted to emphasise the fact that NTS issues are not only contested but also complex.

To help in the conceptualisation of NTS, the Consortium on NTS Studies in Asia (NTS-Asia) has defined NTS issues as those challenges that affect the survival and well - being of peoples and states that arise primarily out of non-military sources, such as climate change, resource scarcity, infectious diseases, natural disasters, irregular migration, famine, people smuggling, drug trafficking and transnational crime.

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

- > Transnational in scope, neither purely domestic, nor purely interstate,
- > Due to globalization, communication revolution, etc.
- > Cannot entirely be prevented but coping mechanisms can be advised.

The national solutions are often inadequate and would thus essentially require regional and multilateral cooperation, and finally, the object of security is no longer just the state (state sovereignty or territorial integrity) but also the peoples (survival, well-being, dignity), both at individual and societal levels.

C : Security Governance

An increasing number of state and non-state actors have displayed an indifference to international norms and law as well as conventional forms of conflict resolution, and have demonstrated a preparedness to adopt offensive strategies that have the potential to challenge the traditional security architecture.

Security governance can be defined as an intentional system of rule that involves the coordination, management and regulation of issues by multiple and separate authorities, interventions by both public and private actors, formal and informal arrangement, and purposefully directed towards particular policy outcomes.

In the post-Cold War period new challenges have arisen to the management of global and regional security governance. While, in the past, most threats to states came from other states, non-state actors have increasingly posed major threats in the minds of

policy-makers. In the contemporary climate, open economies and open societies have improved economic welfare but have also made the tasks of pursuing security more difficult. Control of territory is no longer the only or most important priority.

In this context, two major challenges need particular attention. First, Policy-makers must determine if long-standing western security arrangement can be extended outwards. Second, policy-makers must determine whether the new security governance system will be cooperative or competitive and whether it will be based on alliances or ad hoc balancing.

The contemporary security context

The concept of security can be different ways, ranging from relatively restrictive definitions building on military defence (security from war and conquest) to more inclusive definition of security that consider a wider range of threats against human life. The latter category includes political security (security from extreme political oppression and persecution), economic security (cultural survival and minority rights), and environmental security (security from environmental degradation and disasters).

D : SSC's Research Paper on Security Cooperation

In the last NADI Workshop during 25th – 28th October 2015, Bali, Indonesia, SSC has presented the topic of “Defence Diplomacy” which is one part of Security Cooperation, under defence strategies of Royal Thai Armed Forces.

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

In the year 2016, SSC has initiated the security research, under the SSC research and expert centre (SAREC), the topic is “The trend of Non Traditional Security approach on the Southern Economic Corridor (SEC)”. We have found the varieties of NTS, but the managements of those kind of NTS are handled by government sectors. It shows that there is no cooperative activities with other stakeholders to manage the problems. All the stakeholders work separately, the consequence, security agents has to work in passive action, most of them work in prevention and law enforcement. The meanwhile, private sectors are close to the problems and societies are the most impacted to the problems.

There are the level of cooperative, i.e., formal, semi formal and informal cooperative, which are useful to decrease and eliminate the NTS problems in the areas of research. The informal cooperation of local leaders both inbound and outbound country are significant for contribute to enhance the security cooperation against NTS and create the formal bilateral township mechanism in the nest step. In fact, the local leaders have a good connection to the local people, not only inside the country but also the neighboring country. Also private sectors cannot be neglected because this sector relates to the local economics, it closes up to the people and is the strong mechanism to make the well being of the people.

Conceptual framework of the research

We follow the ideology of collaborative governance as the model which builds up within three stakeholders, i.e. officials agent, private sectors and civil society, by sharing the authorities, approach to the process and results, integration all stakeholders in doing together of three stakeholders.

We realise that this model of cooperation will enhance the capability of security management to dealing with NTS within the areas with harmony and facilitating reciprocal. It will affect to the security management with systematic process and proper control in sustainable approach, particularly in migration issue which can spillover in the other areas of NTS, such as drug trafficking, human trafficking, etc.

This research can be applied to ADMM security cooperation framework, which will increase and contribute the mechanism to ASEAN Defence Establishments and Civil Society Organisations (CSOs) Cooperation on Non-Traditional Security in substantial.

I. Overview

The SEC has considerable potential and excellent prospects for development, as it has the key ingredients to effectively integrate economic activities within the corridor. The SEC is economically diversified in terms of income and economic structure, natural resource endowments, and labor markets, giving rise to many complementarities that could be pursued to promote its development. These complementarities provide a good base for

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

the development of production networks that may be plugged into global value chains. The corridor has the necessary drivers of growth, including established markets, an agricultural and industrial base, and world-class tourism assets. With the appropriate physical, policy, and institutional framework, the SEC could very well be a primary generator of economic growth in GMS.

Thailand and Vietnam have a strong manufacturing base in the Central Subcorridor, specifically on the eastern seaboard of Thailand (in Chonburi and Rayong) and in Ho Chi Minh City and Vung Tau in Viet Nam. The industrial heartland of Thailand, which includes Bangkok and the eastern seaboard, is becoming a dominant region for heavy industries in Southeast Asia. The connection of these two manufacturing hubs will create many business opportunities along the SEC for both domestic and foreign investors. On the other hand, the Northern and Southern Coastal Subcorridors have advantages in agriculture, forestry, and fisheries production and processing, which also provide many investment opportunities in the SEC. Manufacturing enterprises can be promoted in areas where supply chains and logistics can be efficiently operated, with the effort being spearheaded by FDI in special economic zones in designated areas. Supply chain and logistics management would involve joint ventures with foreign investors, including investors from Thailand, in many supporting industries.

Thailand and Cambodia can attract more than 20 million tourists, given that Thailand is an aviation hub in Southeast Asia and Cambodia has a world-class tourist attraction such as Angkor Wat.

In addition, the coastline along the SEC has good potential for tourism development, which can help create employment and raise incomes in the communities along the Southern Coastal Subcorridor, especially in SEC areas in Cambodia and Viet Nam. Indeed, increased connectivity along SEC subcorridors can facilitate the development of multicountry and circuit tours of its diverse tourism resources.

II. Opportunities for Cooperation

The comparative advantages and complementarities among SEC areas also suggest certain opportunities for subregional cooperation to promote SEC development.

>Agriculture and agro - industry, including livestock production, fisheries, and forestry. Promoting multi - country production and processing links can relieve raw material supply constraints, raise productivity, expand value- adding activities, and improve capacity utilization and marketing.

>Manufacturing. Promoting multi - country production networks that take into account differences in skills, wage differentials, natural resource endowments, and access to capital and technology.

>Cross - border investment and trade. Facilitating cross - border investment and trade (including transshipment of exports and imports) by simplifying and streamlining regulations and procedures.

>Tourism development. Developing tourism products that combine and link two or more countries. The overall goal of tourism development and cooperation in the SEC is to make tourism

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

a significant and sustainable contributor to economic growth, employment, foreign exchange earnings, and poverty reduction in the areas along the corridor while minimizing adverse social and environmental impacts. The completion of improvements in transport infrastructure along the SEC will boost the realization of the SEC's vast tourism potential. Neighboring SEC provinces in Cambodia, the Lao PDR, Thailand, and Viet Nam can coordinate the development and promotion of their respective areas as tourist destinations, focusing on ecotourism and cultural and heritage tourism.

>Cross - border economic zones and industrial estates.

Establishing cross - border economic zones involving Cambodia, the Lao PDR, Thailand, and Viet Nam, and improving the planning, management, and marketing of existing and planned industrial estates.

>Transport, power, and telecommunications. Improving coordination in transport planning and investment, pursuing power development and trade, rationalizing and upgrading telecommunication services, and mainstreaming environmental considerations in major infrastructure projects.

>Skills development and migration. Improving the skills profile of the SEC's countries components and addressing migration issues that have, at times, clouded bilateral relations.

III The Impacts

Social Impact

>Displacement of local communities. Many subregional infrastructure projects require the relocation and resettlement of local inhabitants, causing their displacement and changes in their economic, social, and cultural situations. The effect of such displacement could be particularly severe among marginalized groups, such as residents of small and remote rural communities.

>Spread of communicable diseases. The increased mobility of people, arising from improvements in physical connectivity, could lead to the spread of communicable diseases, such as HIV/AIDS and avian flu. Reports show the emergence of HIV/AIDS hot spots along GMS economic corridors following the increase in itinerant populations such as workers, drivers, and tourists in once-isolated rural communities.

>Trafficking of women and children and illegal trade. Improved mobility and access may exacerbate the trafficking of women and children in border areas. Activities involving illegal trade in goods and wildlife also may increase.

>Increased land prices. Land prices around road construction sites tend to rise due to speculation and expected increase in demand. This increases the vulnerability of small landowners, who may be prematurely enticed into selling or may be dispossessed of their property, particularly in areas where land rights are not properly defined or enforced.

>Increased incidence of accidents. Road construction and expansion along the corridor may result in increased accidents, which could cause the loss of life or community assets such as cows and water buffaloes, or damage to property.

Environmental Impact

>Deforestation and loss of biodiversity. Large subregional infrastructure projects and increased mobility of people and goods may create opportunities for the rapid exploitation of natural resources along the corridor. For example, road upgrading and expansion could lead to deforestation and loss of biodiversity by facilitating logging and transport of timber along the corridor. Land clearing for industrial and commercial purposes, due to increased demand and economic opportunities, also could result in deforestation and biodiversity loss.

>Environmental degradation. Expanding industrial and economic activities along the corridor could lead to pollution and waste disposal issues or failure of ecosystem service functions such as carbon sequestration, water flow regulation, and nutrient dispersal in affected areas. Pollution is already a major concern in SEC population centers such as Bangkok, Ho Chi Minh City, Phnom Penh, and the Ba Ria - Vung Tau and Dong Nai provinces.

Social and environmental concerns in the SEC involve not only the negative effect of SEC programs and projects but also the broader issues affecting the overall sustainability of the SEC. In this regard, climate change is a critical issue with important implications

for food security and the lives of the people in affected areas. Cambodia, Thailand, and Viet Nam have the most vulnerable areas in the SEC due to their long coastlines and the important role of agriculture in their economies. The potential effects of climate change on these areas include loss of agricultural land due to rising sea levels, falling crop yields, increasing frequency and intensity of typhoons and natural disasters, and decreasing groundwater quality. In particular, an increase in sea levels would seriously affect areas in and around the Mekong Delta in Cambodia and Vietnam. Besides potentially submerging large tracts of land currently devoted to agriculture production, an increase in sea levels also could increase salt intrusion into the Mekong Delta. Such effects would have serious consequences for habitat and for the livelihoods of a large number of people living in these areas. It will be necessary not only to consider and implement adaptation measures but also to take climate change into account during project design and development.

E. Conclusion :

The growing salience of non-traditional security (NTS) problems in Southeast Asia has made it increasingly difficult for regional states to insist on strict separation between domestic affairs and regional problems. No regional state can continue to insist that various non-traditional problems within their respective domestic boundaries can be addressed unilaterally through national response

by the state concerned. The nature of non-traditional security problems requires not only national response but also close regional cooperation to address them.

Initially, in resolving regional security issues, both at national and regional levels, regional cooperation is necessary to create a peaceful external environment so that states would not be distracted from domestic priorities. ASEAN believed that the management of inter-state relations in the region should be founded on the sanctity of national sovereignty of its member states. Regional cooperation was sought in order to reinforce, not erode, that sovereignty.

F. Defence Cooperation Mechanisms (in Bilateral):

General Border Committee (GBC) is a form of continuous cooperation between the Government of Thailand and the Government of neighbors country. GBC has an important role in the management of the Thai – Neighbors border. GBC roles include, border security cooperation management and socio – economic management cooperation Thai and neighbors border region. It is a cooperation effort involving the strategic institutions. This cooperation has also become an important part in building and maintaining a mutually beneficial relationship for both countries. Response units is Royal Thai Armed Forces Headquarters. Chaired by the Defence Minister of Thailand.

Joint Technical Committee on Coordination and Assignment of Frequencies a Long Common Border (JTC) is “a joint committee with the technical coordination and allocation of frequencies by the Border” about the use and allocation of spectrum resources shared by the border. Responsible unit is Royal Thai Survey Department. Chaired by Commander of Royal Thai Survey Department.

Joint Boundary Committee (JBC) is a common aim of resolving boundary issues through peaceful means. The JBC members of both sides comprise officials from the various agencies in various fields of responsibility, such as security, legal affairs and technical survey works. Responsible unit is the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Thailand. Chaired by Foreign Minister.

Regional Border Committee (RBC) is a common aim of resolving border conflict through existing bilateral mechanisms between Thailand and Neighbors country. Response units is Royal Thai Armed Forces Headquarters.

Township Border Committee (TBC) is the mechanism which both countries could form a better cooperation in encouraging citizens to cross the borders with passports and legal documentation, to further prevent illegal movement of people across borders and human trafficking. Response units is Royal Thai Armed Forces Headquarters.

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

High Level Committee (HLC) is a high-level Committee between Thai and other country as Thailand – Malaysia (High Level Committee: HLC) and Thailand - Indonesia (High Level Committee: HLC). It is a bilateral meeting between the Thai army and others. The purpose of the committee is to exchange the perspective on matters of practical cooperation.

Joint Committee on Military Cooperation (JCMC) is the deepen collaboration in military cooperation between the two countries to strengthen existing bilateral mechanisms as Thai – Philippine (JCMC).

In summary Thailand has the bilateral defence cooperations with;

- General Border Committee (GBC) - Cambodia, Lao, Malaysia
- Joint Technical Committee on Coordination and Assignment of Frequencies a Long

Common Border (JTC) - Cambodia, Lao, Malaysia

- High Level Committee (HLC) - Myanmar, Malaysia, Indonesia
- Joint Committee on Military Cooperation (JCMC) - Philippine
- Joint Boundary Committee (JBC) - Lao, Cambodia , Myanmar
- Regional Border Committee (RBC) - Cambodia, Malaysia, Myanmar
- Township Border Committee (TBC) - Myanmar

G. Recommendations:

Security Cooperation

1. Most NTS problems need a strong state - CSOs - private sectors partnership in addressing them. The transnational nature of the problem clearly requires a collective effort among affected states to address and resolve the problems. Despite its declaration to become a people - oriented or people - centred, some governments in the region remain suspicious of the civil society organisations (CSOs), private sectors and reluctant to work them.

2. Enhancing regional cooperation by creating the specific agencies dealing with regional security should make a positive contribution to the security and development of cooperation among the States within the region.

Defence Cooperation (Bilateral and Multilateral)

1. Border security agreements were signed to contain the spillover effects of insurgent activities, and joint border committees and combined operations were initiated to control the trans - border movement of subversive elements. Some cooperation was later broadened to include illegal activities such as smuggling and drug trafficking.

2. ASEAN should mark a milestone in ASEAN's multilateral efforts to enhance defence cooperation in the future, to shift from bilateralism to multilateralism represents the most distinctive recent change in ASEAN defence cooperation. It refers more often to coordinated efforts for ASEAN-oriented regional security architecture.

SAREC

SSC ASEAN RESEARCH and EXPERT CENTRE

3. Intelligence Sharing. The intelligence branches of ASEAN member country armed forces exchanged intelligence both at a bilateral and multilateral level. It is the only known form of multilateral defense cooperation among ASEAN states and set a precedent for multilateral meetings of ASEAN defense officials.